

ZARZĄDZANIE PODATKAMI

Joanna Szlęzak-Matusiewicz

ZARZĄDZANIE PODATKAMI

**SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE
WARSZAWA 2008**

Recenzent

Jacek Grzywacz

Redaktor

Krystyna Zbytniewska

© Copyright by Joanna Szlęzak-Matusewicz & Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przedrukowywanie
i rozpowszechnianie całości lub fragmentów niniejszej publikacji
bez zgody wydawcy zabronione.

Wydanie I

ISBN 978-83-7378-376-8

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza

02-554 Warszawa, al. Niepodległości 164

tel. 022 564 94 77, 022 564 94 86, fax 022 564 86 86

www.wydawnictwo.waw.pl, www.sgh.waw.pl/wydawnictwo/

e-mail: wydawnictwo@sgh.waw.pl

Projekt okładki

Agencja Promocyjno-Wydawnicza UNIGRAF

www.unigraf.bydgoszcz.pl

Skład i łamanie

WHITE.pl

Druk i oprawa

QUICK-DRUK s.c.

tel. 042 639 52 92

e-mail: quick@druk.pdi.pl

Zamówienie 91/VI/08

Rodzicom

Spis treści

Wstęp.....	11
Część I. Zagadnienia wstępne	15
Rozdział 1. Zarządzanie podatkami.....	17
1.1. Cele zarządzania podatkami.....	21
1.1.1. Cel pierwszy: minimalizacja obciążenia podatkowego	22
1.1.2. Cel drugi: odsuwanie w czasie momentu zapłaty podatku	24
1.1.3. Cel trzeci: ograniczenie ryzyka podatkowego	24
Rozdział 2. Ryzyko podatkowe i sposoby jego ograniczania.....	26
2.1. Interpretacje prawa podatkowego.....	27
2.2. Uprzednie porozumienia cenowe.....	30
2.3. Krajowa Informacja Podatkowa.....	34
2.4. System zarządzania ryzykiem podatkowym w przedsiębiorstwie.....	35
Część II. Zarządzanie podatkami osób fizycznych nieprowadzących działalności	
gospodarczej.....	39
Rozdział 3. Podatek od towarów i usług.....	41
3.1. Zwrot osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym.....	41
3.2. Budownictwo społeczne	46
Rozdział 4. Zarządzanie podatkami dochodowymi osób fizycznych.....	49
4.1. Optymalizacja rocznego rozliczenia podatku dochodowego z tytułu osiągnięcia przychodów ze stosunku pracy i działalności wykonywanej osobiście	50
4.1.1. Optymalizacja przychodu.....	52
4.1.2. Optymalizacja kosztu	56
4.1.3. Odliczenia od dochodu i podatku	60

4.1.4. Preferencyjne rozliczanie podatku dochodowego dla osób samotnie wychowujących dzieci i małżeństw	68
4.1.5. Optymalizacja zaliczki na podatek dochodowy	73
4.1.6. Pobór podatku	75
4.2. Optymalizacja rocznego rozliczenia podatku dochodowego z tytułu osiągnięcia kapitałów pieniężnych	76
4.3. Optymalizacja opodatkowania nieruchomości.....	80
4.3.1. Sprzedaż nieruchomości.....	80
4.3.2. Najem nieruchomości.....	87
Część III. Zarządzanie podatkami w przedsiębiorstwie	97
Rozdział 5. Podatek od towarów i usług – decyzje strategiczne.....	99
5.1. Zwolnienie podmiotowe dla małych przedsiębiorców	94
5.2. Likwidacja działalności gospodarczej.....	110
Rozdział 6. Podatek od towarów i usług – decyzje bieżące.....	117
6.1. Metoda kwartalna i kasowo-kwartalna rozliczeń VAT	117
6.2. Dostawa towarów i świadczenie usług bez wynagrodzenia.....	123
6.2.1. Przekazanie towarów i świadczenie usług przez podatnika na rzecz pracowników.....	124
6.2.2. Darowizny	126
6.2.3. Reklama i reprezentacja	127
6.3. Rozliczenie podatku w odniesieniu do nieściągalnych wierzytelności	129
6.4. Zwroty podatku	131
6.5. Samochód na potrzeby działalności gospodarczej	137
Rozdział 7. Podatki dochodowe – decyzje strategiczne	142
7.1. Optymalizacja opodatkowania grup kapitałowych	142
7.2. Samozatrudnienie.....	151
7.3. Składki na ubezpieczenie społeczne	158
7.4. Wybór formy opodatkowania działalności gospodarczej osób fizycznych	163
Rozdział 8. Podatki dochodowe – decyzje bieżące	173
8.1. Amortyzacja podatkowa.....	173
8.2. Ulgi w spłacie zobowiązań	181
8.3. Ulga na zakup nowych technologii	187
8.4. Zaliczki na podatek dochodowy	189

8.5. Kredyt podatkowy.....	193
8.6. Optymalizacja przychodów i kosztów	197
8.7. Optymalizacja źródeł finansowania	203
8.7.1. Podwyższenie kapitału zakładowego.....	204
8.7.2. Dopłaty wspólników	205
8.7.3. Pożyczki od udziałowców.....	206
8.7.4. Leasing a kredyt	211
Zakończenie.....	215
Bibliografia.....	217

WSTĘP

Podatki istniały od zawsze i od zawsze budziły niechęć tych, którzy musieli je płacić. Jest to naturalna reakcja na ingerencję państwa w finanse osobiste obywatela. Być może dzieje się tak dlatego, że trudno jest uchwycić bezpośredni cel wydatkowania środków pochodzących z podatków. Już z samej definicji podatku wynika, iż ma on charakter nieodpłatny, a więc obywatel-podatnik, uiszczając zobowiązanie podatkowe, nie powinien niczego w zamian oczekiwać. A to znów kłóci się z ludzką naturą; płacąc, zawsze oczekujemy czegoś w zamian.

Dlatego ludzie uciekają się do różnych sposobów niepłacenia tej daniny. Pomijając ewidentne przykłady łamania prawa w postaci uchylania się od opodatkowania, częstym przykładem jest przenoszenie swojego centrum interesów życiowych do innego kraju, w którym podatki są znacznie niższe bądź nie ma ich w ogóle (tzw. raje podatkowe). Ludzie nauczyli się bronić przed podatkami, wykorzystując luki prawne, nieścisłości w prawie podatkowym czy stosując obejście prawa. Są to posunięcia dość ryzykowne i niepewne, jeśli chodzi o ich konsekwencje.

Warto więc rozpatrzyć takie rozwiązanie, którego zastosowanie pozwala zminimalizować koszty podatkowe, a nie jest obarczone dużym ryzykiem. Chodzi o umiejętne posługiwanie się instrumentami podatkowymi skierowanymi do podatnika przez ustawodawcę w celu optymalizacji obciążeń podatkowych – o zarządzanie podatkami.

Zarządzanie podatkami powinno zaistnieć w świadomości każdej osoby, która płaci podatki – przedsiębiorcy, ale też osoby czerpiącej dochody z innych źródeł.

Z pewnością istnieje w świadomości przedsiębiorców, którzy z zasady dążą do maksymalizacji zysku, a więc minimalizacji kosztów, do których zalicza się podatki. Ważne jest jednak, aby nie tylko przedsiębiorcy wykazywali aktywność w zakresie optymalizacji kosztów podatkowych. Ustawodawca wachlarz instrumentów podatkowych pozwalających zminimalizować wysokość płaconych podatków skierował do osób fizycznych osiągających dochody ze stosunku pracy, działalności wykonywanej osobiście czy z najmu nieruchomości. A więc takie osoby mogą również optymalizować swoje obciążenia, i to nie tylko w zakresie podatków dochodowych, ale również podatku od towarów i usług.

Z tego względu niniejsza publikacja została podzielona na trzy części. W pierwszej z nich zawarto ogólne zagadnienia odnoszące się do istoty zarządzania podatkami oraz instrumentów ograniczających ryzyko podatkowe. Druga część książki dotyczy zarządzania podatkami dochodowymi i podatkiem od towarów i usług osób nieprowadzących działalności gospodarczej. W trzeciej części opracowania zaprezentowano instrumenty zarządzania podatkami skierowane do przedsiębiorców – zarówno osób fizycznych, jak i osób prawnych. Podzielono je na te, które związane są z podejmowaniem decyzji strategicznych, i te, które związane są z działalnością bieżącą przedsiębiorstwa. Uwagę skierowano głównie na zarządzanie podatkami w aspekcie podatków dochodowych oraz podatku od towarów i usług, przy czym podstawę rozważań stanowiła ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług oraz dwie ustawy o podatkach dochodowych: ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych¹.

Zakres tematyczny rozważań prowadzonych w książce został ograniczony wyłącznie do działalności przedsiębiorstw i funkcjonowania osób fizycznych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Zatem pominięte zostały takie kwestie, jak unikanie podwójnego opodatkowania w aspekcie działalności przedsiębiorstw w innych krajach niż Polska oraz uzyskiwania dochodów za granicą przez osoby fizyczne.

Wyjaśnienia również wymaga poruszenie w niniejszej publikacji aspektów ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego. Mimo iż składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne stanowią obciążenia pozapodatkowe, z punktu widzenia podatnika optymalizacja tych obciążeń wydaje się równie istotna co zarządzanie podatkami,

---

¹ W publikacji odniesiono się również do ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

szczególnie gdy obciążenia te są wyższe od obciążeń z tytułu płaconych podatków dochodowych.

Publikacja skierowana jest do wszystkich, którzy dążą do oszczędności w ramach płaconych podatków, do przedsiębiorców i osób czerpiących dochody z innych źródeł niż działalność gospodarcza. Z uwagi na ograniczoną objętość książki poruszana w niej problematyka dotyczy głównych, wybranych przez autorkę, narzędzi zarządzania podatkami. Uznano, że właśnie te narzędzia są najbardziej typowymi i wykorzystywanymi w praktyce instrumentami optymalizacyjnymi. Warto więc je poznać i móc powiedzieć, parafrazując Arthura Godfrey'a: „Płacę podatki i jestem z tego dumny, przy czym moja duma wcale nie jest mniejsza, gdy są one o połowę niższe”.

Część I

ZAGADNIENIA WSTĘPNE

ROZDZIAŁ 1

Zarządzanie podatkami

Zarządzanie podatkami, planowanie podatkowe czy optymalizacja podatkowa możliwe są wówczas, gdy dysponuje się odpowiednią wiedzą z zakresu prawa podatkowego. Istotne są tutaj nie tylko przepisy ustaw, ale również orzecznictwo, interpretacje wydawane przez organy podatkowe czy wykładnie ekspertów podatkowych. Warto więc rozpocząć rozważania od przytoczenia definicji podstawowej z punktu widzenia tematu książki, mianowicie definicji podatku.

Podatek to świadczenie pieniężne o charakterze nieodpłatnym, przymusowym, bezzwrotnym, ogólnym, nakładane przez państwo albo inny podmiot publiczno-prawny na mocy odpowiednich przepisów prawnych. Nakładanie podatków przez państwo ma zagwarantować realizację określonych funkcji, jakie spełnia podatek, z których najważniejszą jest funkcja fiskalna. Wyraża się ona tym, że podatki mają dostarczyć państwu dochody na pokrycie wydatków publicznych.

Od wielu lat wydatki te wykazują tendencję rosnącą, a co za tym idzie obciążenia z tytułu podatków również muszą rosnąć. Państwo może podwyższać stawki podatków już istniejących w systemie podatkowym albo wprowadzać zupełnie nowe konstrukcje podatkowe (np. podatek od zysków giełdowych, podatek od oszczędności).

Z punktu widzenia podmiotów biernych (ludności oraz przedsiębiorstw), dla których podatek stanowi dodatkowy koszt ich funkcjonowania, rzeczą naturalną stało się wypracowanie takich mechanizmów obronnych, które pozwalałyby albo na uniknięcie tego kosztu, albo przynajmniej na zminimalizowanie jego wysokości. Do mechanizmów takich zaliczyć można¹:

- uchylanie się od płacenia podatków
- unikanie opodatkowania
- zarządzanie podatkami.

---

¹ A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa 2006, s. 263–264.

Uchylenie się od płacenia podatków polega na podejmowaniu działań zakazanych przez prawo podatkowe, prowadzących do zmniejszenia ciężaru podatkowego albo do całkowitego jego wyeliminowania. Jest to działanie nielegalne, nieetyczne i sprzeczne z prawem, którego podjęcie wiąże się z odpowiednimi sankcjami karnymi. Do takich działań zaliczyć można np.:

- zatajanie źródeł przychodów
- wystawianie fikcyjnych faktur
- fałszowanie ksiąg podatkowych
- nierejestrowanie działalności gospodarczej – prowadzenie działalności w szarej strefie
- ewidencjonowanie kosztów, które nie zostały poniesione.

Unikanie opodatkowania polega na redukcji obciążenia podatkowego przy pomocy instrumentów dozwolonych przez prawo. Zatem efekt gospodarczy unikania opodatkowania jest taki sam jak w przypadku uchylenia się od płacenia podatków, z tym wyjątkiem, że unikanie opodatkowania jest działaniem bazującym na instrumentach podatkowych zawartych w prawie podatkowym, z których korzystanie jest niczym nieograniczone, a więc jest to działanie w ramach obowiązującego prawa.

Trzecią postawą wobec przymusu płacenia podatków jest aktywne wpływanie na wysokość obciążeń podatkowych poprzez zarządzanie podatkami. **Zarządzanie podatkami są to działania zgodne z prawem, podejmowane przez podatnika dla osiągnięcia określonego celu.** W stosunku do unikania opodatkowania zarządzanie podatkami jest pojęciem szerszym, ponieważ nie ogranicza się tylko do jednego celu, jakim jest minimalizacja obciążeń podatkowych, ale zwraca uwagę również na inne aspekty polityki podatkowej podatnika, o których będzie mowa w dalszej części rozdziału.

Warto tutaj zwrócić uwagę, że zarządzanie podatkami polega na pewnym celowym i świadomym działaniu danego podmiotu, zmierzającym do określonego celu w granicach prawnie dozwolonych. Niektórzy zaznaczają jednak, że granica ta może być trudna do ustalenia. Najczęściej wskazuje się, że w istocie wyznacza ją cel gospodarczy planowanych czynności. Trzeba jednak pamiętać, że jeśli cel takich czynności jest fikcyjny, a jedynym oczekiwanym rezultatem jest osiągnięcie skutków podatkowych, to rzeczywiście można narazić się na zarzut nadużycia czy obejścia prawa². Tak więc różnica między zarządzaniem podatkami a obejściem

---

² E. Wereszczyńska, *Można legalnie płacić niższe podatki*, „Gazeta Prawna” 19.10.2006.

prawa może być mało wyraźna w niektórych sytuacjach. Należy mieć na uwadze, że obejście prawa ma miejsce wtedy, kiedy podatnik podejmuje czynności dozwolone prawnie w celu, którego prawo nie akceptuje³. I tak na przykład, jeśli spółka zamiast wypłaty dywidendy wypłaca odsetki od udzielonej przez udziałowca pożyczki, kreując koszty uzyskania przychodu, a jedynym celem zamiany postaci wynagrodzenia udziałowca jest obniżenie podstawy opodatkowania w spółce, istnieje prawdopodobieństwo postawienia przez organ podatkowy zarzutu obejścia prawa, chociaż nie można jednoznacznie i bezwzględnie powiedzieć, że takie działanie jest obejściem prawa. Każda sytuacja powinna zostać zbadana pod kątem celu podjętych przez podatnika działań.

Do podstawowych celów zarządzania podatkami należy zaliczyć:

- minimalizację obciążenia podatkowego, a tym samym maksymalizację zysku netto
- odsuwanie w czasie momentu zapłaty podatku
- ograniczenie ryzyka podatkowego.

Cele te mogą być osiągnięte za pomocą dwóch grup instrumentów podatkowych. Pierwsza z nich to narzędzia celowo stworzone przez ustawodawcę, który zostawił podatnikowi wybór w zakresie możliwości korzystania z nich. To podatnik sam decyduje, czy skorzystanie z danego instrumentu podatkowego jest dla niego korzystne podatkowo, czy też nie. Wybór ten może dotyczyć np. różnych metod amortyzacji, różnych metod rozliczania różnic kursowych, różnych form opodatkowania działalności gospodarczej osób fizycznych.

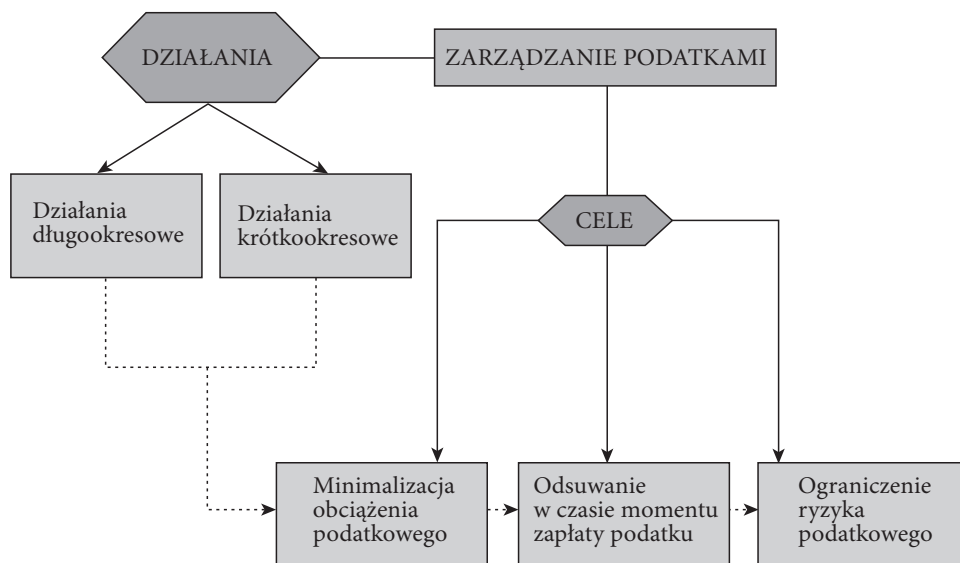
Druga grupa instrumentów to narzędzia będące wynikiem luk prawnych, nieścisłości w prawie podatkowym. Ich wykorzystywanie przez podatników, chociaż niezabronione prawem, co czyni z nich działanie legalne, nie było zamierzonym celem ustawodawcy. Dlatego w ślad za rozpowszechnianiem informacji o występowaniu luk prawnych wykorzystywanych przez podatników, następują zmiany prawa podatkowego usuwające istniejące niedoskonałości. Zatem wykorzystywanie tej grupy instrumentów może okazać się krótkotrwałe i trudne do zaplanowania w działalności podatnika. Stąd rozważania prowadzone w tej książce skierowane będą na instrumenty podatkowe celowo zamieszczone w aktach prawnych przez ustawodawcę, dzięki którym podatnik ma wpływ na wielkość podatków w aspekcie długo- i krótkoterminowym.

---

³ Wyrok TK z 11 maja 2004 r., za I. Lewandowska, *Prawo do legalnego unikania podatku*, „Rzeczpospolita” 12.05.2004.

Z punktu widzenia okresu, z jakim wiąże się zastosowanie danego narzędzia, możemy mówić o dwóch rodzajach działań podejmowanych przez podatnika dla osiągnięcia zamierzonych przez niego celów zarządzania podatkami (minimalizacja obciążeń podatkowych, odsuwanie w czasie zapłaty podatku, ograniczenie ryzyka podatkowego).

- **Działania o charakterze długookresowym** (strategiczne). Celem tych działań jest planowanie długookresowe, którego skutki podatkowe będą odczuwalne w okresie dłuższym niż rok. Do takich działań zaliczyć można wybór formy organizacyjno-prawnej, wybór formy opodatkowania działalności gospodarczej itp.
- **Działania o charakterze krótkookresowym** (bieżące). Ich istota polega na podejmowaniu bieżących decyzji mających wpływ na wielkość opodatkowania i ryzyko podatkowe w codziennej działalności przedsiębiorstwa, których skutki podatkowe związane są z krótkim okresem. Przykładem takich decyzji może być: polityka w zakresie różnic kursowych, wybór uproszczonych form płacenia zaliczek, wybór uproszczonych metod rozliczania VAT itp.

Rysunek 1. Zarządzanie podatkami

Źródło: Opracowanie własne.

1.1. Cele zarządzania podatkami

Podstawowe cele zarządzania podatkami, jakimi są minimalizacja obciążeń podatkowych, odsuwanie w czasie momentu zapłaty podatku oraz ograniczenie ryzyka podatkowego, osiągnane są za pomocą różnych narzędzi podatkowych, których wybór przez podatnika niczym nie jest ograniczony.

Należy zwrócić uwagę, że nie można rozpatrywać celów zarządzania podatkami odrębnie. Podatnik powinien dążyć do osiągnięcia wszystkich trzech celów jednocześnie, to znaczy powinien minimalizować koszty podatkowe przy jednoczesnej minimalizacji ryzyka podatkowego. Brak koordynacji w zakresie stosowanej przez podatnika polityki podatkowej i zwracanie uwagi np. tylko na minimalizację obciążenia podatkowego kosztem wzrostu ryzyka podatkowego może spowodować powstanie dodatkowych kosztów przewyższających korzyści wynikające z zarządzania podatkami. Działanie odwrotne – dbanie o maksymalne bezpieczeństwo przez ograniczenie ryzyka podatkowego do minimum kosztem wyższych zobowiązań podatkowych – zasługuje również na krytykę, ponieważ działanie takie generuje dodatkowe koszty podatkowe. Reasumując: aby zarządzanie podatkami przynosiło wymierne efekty w postaci obniżenia kosztów, niezbędna jest koordynacja celów podatkowych polegająca na znalezieniu równowagi między dążeniem do ograniczania ryzyka podatkowego i wydatków podatkowych. Zatem decyzje podejmowane przez podatnika powinny uwzględniać określony poziom ryzyka przy określonym poziomie obciążeń podatkowych.

Narzędzia zarządzania podatkami zamieszczone zostały w ustawach podatkowych oraz aktach niższego rzędu po to, aby podatnik mógł sam decydować o ich wyborze, a tym samym mieć wpływ na realizację polityki podatkowej w zakresie swojej działalności – przedsiębiorstwa lub osoby fizycznej. Narzędzia te odnoszą się najczęściej do poszczególnych elementów konstrukcyjnych każdego podatku. I tak na przykład narzędziem podatkowym pozwalającym ograniczyć wielkość płaconego podatku odnoszącym się do podmiotu opodatkowania jest wybór pomiędzy wspólnym i odrębnym opodatkowaniem małżonków. Innym narzędziem, odnoszącym się do przedmiotu opodatkowania jest na przykład wybór między opodatkowaniem przychodu i dochodu w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej osób fizycznych.

Elementem niezbędnym do zastosowania określonych narzędzi podatkowych jest wiedza w zakresie prawa podatkowego, jaką musi dysponować podatnik. Źródłem

tej wiedzy są przepisy prawa podatkowego zawarte w ustawach oraz aktach niższego rzędu, interpretacje prawa podatkowego, orzeczenia sądów w sprawach podatkowych oraz literatura fachowa. Znajomość tej wiedzy gwarantuje podatnikowi po pierwsze – skuteczne zarządzanie podatkami, czyli takie, które gwarantuje osiągnięcie zamierzonych celów, po drugie to, że wszelkie działania podejmowane przez podatnika w ramach zarządzania podatkami będą zgodne z prawem, a więc że podatnik będzie zarządzał podatkami, a nie np. uchylał się od opodatkowania.

Pewną alternatywą w przypadku braku znajomości przepisów prawa podatkowego jest skorzystanie przez podatnika z usług doradcy podatkowego czy wyspecjalizowanej firmy doradczej. Jednak takie działanie zawsze związane jest z kosztami, co w przypadku osób fizycznych i małych przedsiębiorstw stanowi często barierę nie do pokonania. Z uwagi na to warto więc poznać te narzędzia i instrumenty prawa podatkowego, których zastosowanie może mieć znaczący wpływ na osiągnięcie celów podatnika w obrębie zarządzania podatkami.

1.1.1. Cel pierwszy: minimalizacja obciążenia podatkowego

Minimalizacja obciążenia podatkowego, a tym samym maksymalizacja zysku netto jest podstawowym celem zarządzania podatkami. Rzeczą naturalną jest stawianie oporu przez podatnika wobec rosnących obciążeń podatkowych albo wobec wprowadzania nowych regulacji podatkowych nakładających nowe obciążenie podatkowe. Podatek jest bowiem pewnego rodzaju ingerencją państwa w prawa podmiotowe podatnika. Z uwagi na to płacenie podatków jest postrzegane jako obowiązek dość uciążliwy. Dlatego też normalną postawą podatnika jest dążenie do minimalizacji obciążenia podatkowego w ramach obowiązującego prawa.

Do działań krótkookresowych podejmowanych w celu obniżenia zobowiązania podatkowego przez osoby fizyczne, których źródłem przychodu jest stosunek pracy lub działalność wykonywana osobiście, możemy zaliczyć między innymi:

- wybór optymalnej formy liczenia kosztów uzyskania przychodów w przypadku osób dojeżdżających do pracy
- wykorzystywanie jak największej liczby ulg odliczanych od dochodu i podatku
- wybór optymalnej formy opodatkowania przewidzianej dla małżeństw albo osób samotnie wychowujących dziecko.

Innym źródłem przychodu osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej może być najem nieruchomości, który jest przedmiotem opodatkowania. Ustawodawca pozostawił podatnikowi wybór w zakresie sposobu jego opo-

datkowania. Podatnik może opodatkować swój przychód osiągniany z tytułu najmu nieruchomości albo dochód. To, jaką formę opodatkowania wybierze, zależy od niego, przy czym optymalna jest ta forma, która gwarantuje niższy podatek.

Tabela 1. Przykładowe krótko- i długookresowe działania minimalizujące obciążenia podatkowe przedsiębiorstw

Działania krótkookresowe	Rodzaj instrumentów podatkowych
Wybór określonej metody amortyzacji	<ul style="list-style-type: none"> • liniowa • degresywna • jednorazowy odpis amortyzacyjny dla małych podatników
Wybór źródeł finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • leasing • kredyt • środki udziałowców
Wybór metody rozliczania VAT	<ul style="list-style-type: none"> • zasady ogólne • kwartalna • kasowa
Wybór określonej strategii podatkowej w zakresie ustalania przychodów i kosztów	<ul style="list-style-type: none"> • strategia kosztowa • strategia dochodowa
Działania długookresowe	Rodzaj instrumentów podatkowych
Wybór określonej formy opodatkowania	<ul style="list-style-type: none"> • zasady ogólne • ryczałt od przychodów ewidencjonowanych • karta podatkowa
Wybór formy organizacyjnej dużych podmiotów	<ul style="list-style-type: none"> • grupa kapitałowa • podatkowa grupa kapitałowa • spółka osobowa osób prawnych
Wybór siedziby przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> • specjalne strefy ekonomiczne • raje podatkowe
Wybór w zakresie opodatkowania VAT	<ul style="list-style-type: none"> • być podatnikiem VAT • być zwolnionym

Źródło: Opracowanie własne.

Zakres zarządzania podatkami w aspekcie minimalizacji opodatkowania jest znacznie szerszy w przypadku przedsiębiorstw. Dzieje się tak dlatego, że przedsiębiorstwa mają dużo większą swobodę w zakresie ustalania przychodów i kosztów. Z tego względu przeważająca część instrumentów podatkowych związana jest z kształtowaniem przychodów i kosztów podatkowych na pożądanym przez podatnika poziomie, co gwarantuje mu najniższe z możliwych zobowiązanie podatkowe. Podstawowe działania krótko- i długookresowe podejmowane przez

przedsiębiorstwa dążące do optymalizacji zobowiązań podatkowych zostały zamieszczone w tabeli 1.

1.1.2. Cel drugi: odsuwanie w czasie momentu zapłaty podatku

Odsuwanie w czasie zapłaty podatku bazuje na wartości pieniądza w czasie. Mimo że nominalnie wielkość zobowiązania podatkowego płaconego dziś i jutro nie zmienia się, realnie są to dwie różne wielkości. Ustawodawca stworzył określone instrumenty podatkowe pozwalające na przesunięcie w czasie zapłaty podatku. Wykorzystanie ich przez podatnika skutkuje korzyścią, którą można porównać do kredytu kupieckiego. Finansowym odzwierciedleniem tej korzyści jest wielkość stopy procentowej uzyskanej od wartości zobowiązania podatkowego. Im jest ono większe, tym korzyść jest większa.

Do instrumentów takich zaliczyć można:

- kredyt podatkowy
- polityka przedsiębiorstwa w zakresie płacenia zaliczki listopadowej
- uproszczone formy płacenia zaliczek na podatek dochodowy
- możliwość kwartalnego rozliczania podatku dochodowego i VAT
- zastosowanie przepisów ordynacji podatkowej umożliwiających otrzymanie ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych.

1.1.3. Cel trzeci: ograniczenie ryzyka podatkowego

Wszelkie działania podatnika wiążą się z występowaniem ryzyka. Ryzyko podatkowe dotyczy takich zdarzeń, których wystąpienie lub brak może mieć negatywny wpływ na realizację celów wyznaczonych w ramach polityki podatkowej przedsiębiorstwa. Ryzyko podatkowe występuje przede wszystkim w działalności gospodarczej, gdyż w przypadku osób fizycznych jego występowanie jest ograniczone ze względu na relatywnie rzadkie kontakty osoby fizycznej z fiskusem. Niemniej jednak nie można powiedzieć, że osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej, osiągająca przychody np. z pracy najemnej nie ponosi w ogóle ryzyka podatkowego. Tutaj ryzyko podatkowe występuje najczęściej w związku z rocznym rozliczeniem podatku dochodowego z tytułu osiągania dochodów z pracy, najmu nieruchomości czy sprzedaży nieruchomości.

Istota ryzyka podatkowego polega na braku pewności co do konsekwencji podatkowych działań podatnika – podjętych lub takich, które będą podjęte w przyszłości.

Konsekwencje mogą mieć charakter finansowy (odsetki karne, utrata prawa do ulg, karne stawki podatku), biznesowy (obniżona konkurencyjność produktów, utrata reputacji, nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych, nieefektywność podatkowa wynikająca ze wzrostu obciążeń podatkowych) i karny (odpowiedzialność karno-skarbowa członków zarządu, odpowiedzialność karna spółki).

Mając na uwadze istnienie ryzyka podatkowego, podatnik powinien podejmować więc takie działania, które spowodują, że ryzyko to będzie na najniższym z możliwych poziomów. Działania te związane są z wykorzystaniem ustawowych instrumentów podatkowych, czyli takich, których istnienie regulowane jest aktem prawnym, oraz takich, których istnienie zależy wyłącznie od woli podatnika. Do tych pierwszych należą np. interpretacje prawa podatkowego, uprzednie porozumienia cenowe oraz krajowa informacja podatkowa. Do drugiej grupy instrumentów należą wewnętrzne procedury ograniczające ryzyko podatkowe w przedsiębiorstwie i strategię zarządzania ryzykiem podatkowym wdrożone przez podatnika, przedsiębiorcę lub osobę fizyczną osiągającą przychody z innych niż działalność gospodarcza źródeł.

ROZDZIAŁ 2

Ryzyko podatkowe i sposoby jego ograniczania

Ryzyko podatkowe to każde zdarzenie, którego wystąpienie lub brak może mieć negatywny wpływ na realizację celów wyznaczonych w ramach polityki podatkowej podatnika. Źródła powstawania ryzyka podatkowego mogą mieć charakter zewnętrzny i wewnętrzny. Czynniki zewnętrzne kształtujące ryzyko podatkowe to takie, które tkwią w makrootoczeniu podatnika, a zatem takie, na które pojedynczy podatnik nie ma wpływu. To przede wszystkim: niestabilne prawo podatkowe, częste zmiany interpretacji podatkowych i orzeczeń sądów oraz fiskalizm organów skarbowych. Czynniki wewnętrzne odpowiedzialne za istnienie ryzyka podatkowego to takie, które wywodzą się z mikrootoczenia podatnika; związane są z najbliższym otoczeniem podatnika albo z samym podatnikiem (przedsiębiorstwem). Do czynników takich można zaliczyć niewystarczającą wiedzę pracowników przedsiębiorstwa lub osób fizycznych, niejasny podział obowiązków i zadań w obrębie przedsiębiorstwa, brak jasnych i skutecznych wewnętrznych procedur podatkowych, błędy w systemach informatycznych.

Pojedyncze przedsiębiorstwo lub osoba fizyczna nie ma większego wpływu na sterowanie ryzykiem tkwiącym w makrootoczeniu. Natomiast na pewno ma wpływ na wewnętrzne źródła ryzyka, i powinno je ograniczać. Jest to ważne nie tylko dlatego, że brak określonych działań minimalizujących ryzyko podatkowe ma określone skutki prawne, np. w postaci powstania zaległości podatkowych czy odpowiedzialności karnoskarbowej podatnika. Również dlatego, że brak świadomości ryzyka podatkowego i brak zarządzania nim może mieć wpływ na inne sfery działalności podatnika, np. spowodować obniżenie opłacalności działalności, obniżenie konkurencyjności oferowanych produktów, zachwianie płynności finansowej oraz pogorszenie ogólnego wizerunku firmy.

To wszystko sprawia, że aktywne zarządzanie ryzykiem podatkowym ma dzisiaj ogromne znaczenie nie tylko w aspekcie prawnym, ale również ogólnobiznesowym. Dlatego ważna staje się dzisiaj **odpowiednio wykształcona i kompetentna kadra,**

wewnętrzne procedury usprawniające proces zarządzania ryzykiem podatkowym oraz sprawny i funkcjonalny system informatyczny. Jednakże zastosowanie właściwie wszystkich tych elementów nie gwarantuje, że podatnik nie będzie narażony na ryzyko podatkowe. Niestety, polskie prawo podatkowe jest skonstruowane w taki sposób, że przeciętna osoba nie jest w stanie zrozumieć przepisów podatkowych. A nawet jeśli są one zrozumiałe dla niektórych, to różna ich interpretacja powoduje różne możliwości zastosowania danych przepisów, co jednocześnie zwiększa ryzyko zakwestionowania danego działania przez władze skarbowe. Dlatego z punktu widzenia przedsiębiorstwa lub osoby fizycznej niewystarczające jest ograniczanie ryzyka wynikającego z działalności pojedynczego podatnika; trzeba znaleźć taki instrument, którego zastosowanie miałoby wpływ na ograniczenie zewnętrznych źródeł ryzyka. Zatem należało stworzyć taki instrument podatkowy, który zwiększałby bezpieczeństwo podatników w zakresie interpretacji i stosowania przepisów podatkowych. Ustawodawca stworzył kilka takich instrumentów, które powinny zaistnieć w świadomości podatników i których zastosowanie powinno stać się powszechne. Zaliczyć do nich możemy:

- interpretacje prawa podatkowego
- uprzednie porozumienia cenowe
- Krajową Informację Podatkową.

Katalog narzędzi ustawowych pozwalających ograniczyć ryzyko podatkowe nie jest szeroki, ale najważniejsze jest to, że takie narzędzia są, a podatnik może, chociaż z pewnymi ograniczeniami – najczęściej jest to obowiązek wniesienia opłaty – je stosować.

2.1. Interpretacje prawa podatkowego

Ustawodawca wprowadza dwa rodzaje interpretacji: ogólne i indywidualne. Interpretacje ogólne mają zagwarantować jednolitość stosowania prawa podatkowego przez organy podatkowe przy uwzględnieniu orzeczeń sądów, Trybunału Konstytucyjnego (TK) oraz Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS). Niestety nie mają one charakteru stałego, ponieważ organ je wydający – minister finansów – może je zmienić pod wpływem zmian w orzecznictwie sądów, TK i ETS. Interpretacje ogólne, chociaż ograniczają ryzyko błędnego zastosowania prawa podatkowego, nie rozwiązują kwestii zachowania podatnika w jego indywidualnej sytuacji podatkowej. Dlatego znacznie bardziej pożyteczną instytucją z punktu widzenia

podatnika dążącego do ograniczenia ryzyka podatkowego są interpretacje indywidualne.

Interpretacje prawa podatkowego w sprawach indywidualnych⁴ to narzędzie istniejące w polskim prawie podatkowym od stycznia 2005 r., służące zwiększeniu bezpieczeństwa podatnika w kontekście trwałości, przewidywalności i pewności stanowiska władz skarbowych. Jego istota polega na kierowaniu pytań dotyczących rozumienia przepisów podatkowych do odpowiedniego organu podatkowego, a ten w przewidzianym ustawowo terminie udziela podatnikowi właściwej odpowiedzi (interpretacji) w zakresie przedstawionego stanu faktycznego.

Składając wniosek o wydanie interpretacji, którego wzór ustalony został przez ministra finansów⁵, należy pamiętać o kilku kwestiach. Po pierwsze, zapytanie można składać w sprawach, w których nie toczy się postępowanie podatkowe lub kontrola podatkowa albo postępowanie przed sądem administracyjnym⁶. Kolejnym obowiązkiem formalnym podatnika jest przedstawienie we wniosku stanu faktycznego – jest to niezwykle ważne, ponieważ organ wydający interpretację powoła się w odpowiedzi na przedstawiony stan faktyczny. W przypadku gdyby okazało się, że stan ten odbiega od przedstawionego we wniosku, należy przyjąć, iż uzyskana interpretacja nie chroni podatnika⁷. Warto zwrócić uwagę, że wiążące interpretacje mogą dotyczyć zdarzeń przyszłych. Zatem i w tym przypadku podatnik musi wyczerpująco opisać zdarzenie, które może prawdopodobnie wystąpić.

Dla lepszego zobrazowania stanu faktycznego lub przyszłego zdarzenia do wniosku można dołączyć również załączniki w postaci kopii dokumentów. Pozwala to uniknąć w przyszłości zarzutu niezgodności opisanego we wniosku stanu faktycznego z rzeczywistością.

Podatnik we wniosku, oprócz przedstawienia stanu faktycznego, musi zaprezentować własne stanowisko w sprawie. Oznacza to, iż podatnik jest zobowiązany do przeanalizowania problemu, jego rozstrzygnięcia i przedstawienia zastosowanej wykładni przepisów prawa podatkowego. Ze stanowiskiem podatnika odpowiedni organ skarbowy może się zgodzić albo przedstawić własne stanowisko, które dla

---

⁴ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r., Ordynacja podatkowa (Dz.U. 2005, nr 8, poz. 60 z późn. zm.), art. 14a–14p.

⁵ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie wzoru wniosku o wydanie interpretacji przepisów prawa podatkowego oraz sposobu uiszczenia opłaty od wniosku (Dz.U. 2007, nr 112, poz. 771).

⁶ Ibidem, art. 14a §4 oraz 14a §5.

⁷ Ibidem, art. 14a §2 oraz 14a §3.

podatnika nie jest jednak wiążące. W tej kwestii organ podatkowy jest ograniczony czasowo, ponieważ na wydanie interpretacji ma trzy miesiące⁸. Elementem niezbędnym wydania interpretacji jest wniesienie opłaty przez podatnika. Od 1 lipca 2007 r. kwota ta wynosi 75 zł za każdy przedstawiony we wniosku stan faktyczny lub zdarzenie przyszłe.

Interpretacja podatkowa w zamyśle ustawodawcy ma zapewniać podatnikowi bezpieczeństwo działania. Jeżeli podatnik zastosuje się do otrzymanej interpretacji – to znaczy wdroży zawarte w niej rozstrzygnięcie organu podatkowego – rozwiązania te nie mogą być zakwestionowane w trakcie kontroli, niezależnie od tego, czy rozstrzygnięcie organu było poprawne w świetle obowiązujących przepisów, czy też nie. Interpretacją jest bowiem związany organ podatkowy, który tę interpretację wydał, jak również organy kontroli skarbowej czy organ odwoławczy. Podatnik może jednak nie zgodzić się ze stanowiskiem organu wydającego interpretację, i ma do tego prawo. Wtedy istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że zarówno kontrola podatkowa, jak i skarbowa przyjmą w decyzjach pokontrolnych stanowisko zajęte w interpretacji.

Do lipca 2007 r. organem wydającym interpretacje w sprawach indywidualnych był naczelnik urzędu skarbowego lub dyrektor izby skarbowej. Taka sytuacja powodowała często, że dwie strony jednej transakcji mogły otrzymać rozbieżne interpretacje dotyczące jej opodatkowania, wydane przez różne urzędy skarbowe i aby doszło do transakcji, jedna ze stron musiała postąpić niezgodnie z otrzymaną interpretacją. Stało się więc oczywiste, że sytuacja ta musiała ulec zmianie. Dlatego od lipca 2007 r., zgodnie z nowelizacją ustawy Ordynacja podatkowa, wprowadzono zmiany w przepisach o wiążących interpretacjach. To minister finansów, a nie naczelnik urzędu skarbowego lub dyrektor izby skarbowej odpowiedzialny jest za wydawanie interpretacji. Skupienie władzy w tym zakresie w rękach jednego organu gwarantuje bowiem jednolitość interpretacji przepisów podatkowych, a tym samym zwiększa bezpieczeństwo podatników.

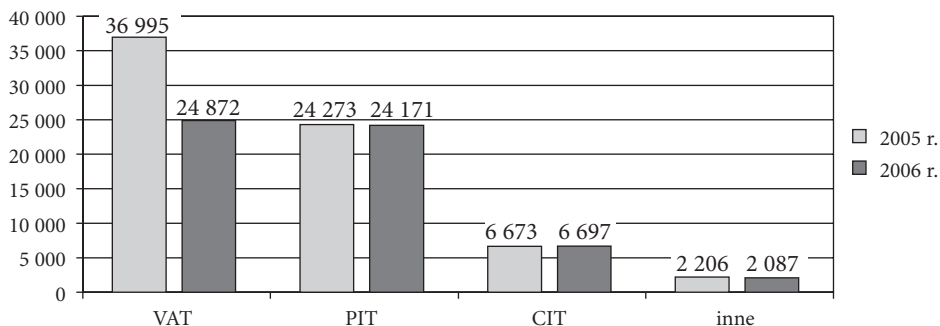
Instrument wiążącej interpretacji był dość popularny wśród podatników, o czym świadczyć może liczba wniosków o wydanie wiążącej interpretacji składanych w 2005 r. i 2006 r. Największym zainteresowaniem w zakresie wyjaśnienia przepisów podatkowych cieszył się podatek od towarów i usług (por. rys. 2).

Wykorzystywanie tego instrumentu w działalności gospodarczej powinno odgrywać znaczącą rolę w procesie zarządzania podatkami, ponieważ gwarantuje to

---

⁸ Ibidem, art. 14d.

przede wszystkim: niewszczywanie postępowania podatkowego w sprawach o przestępstwo lub wykroczenie podatkowe, uniknięcie naliczania odsetek za zwłokę.

Rysunek 2. Liczba wniosków o wiążącą interpretację złożonych w 2005 r. i 2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: P. Blajer, *Przedsiębiorcy chcą wiążących interpretacji także od ZUS*, „Rzeczpospolita” 30.10.2006 oraz A. Grabowska, *Firma, która odlicza podatek, też może żądać interpretacji*, „Rzeczpospolita” 15.02.2007.

2.2. Uprzednie porozumienia cenowe

Uprzednie porozumienia cenowe – APA (Advance Pricing Agreement) to instrument wprowadzony do polskiego prawa podatkowego w 2006 r. Nie jest tak powszechny jak wiążące interpretacje, ale równie pożyteczny w zakresie bezpieczeństwa podatników⁹. Dotyczy podmiotów, które w swojej działalności przeprowadzają transakcje z podmiotami powiązаныmi, i istnieje prawdopodobieństwo zakwestionowania przez urząd skarbowy cen takich transakcji.

Uprzednie porozumienia cenowe, zawierane między administracją podatkową danego kraju (w polskim przypadku jest to minister finansów) a podmiotami gospodarczymi, dotyczą metod i prawidłowości ustalania cen transakcyjnych w umowach między podmiotami powiązаныmi – najczęściej krajowymi i zagranicznymi. Zawarcie takiego porozumienia pozwala na ustalenie efektywnej dla przedsiębiorstwa metody określenia cen transferowych, która zostanie zaakceptowana przez organ podatkowy jako niemająca na celu transferów zysków.

⁹ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r., Ordynacja..., op.cit., art. 20a–20r.

Upřednie porozumienia cenowe z fiskusem ograniczają ryzyko ewentualnych kar i eliminują nieprzewidziane kontrole w przedsiębiorstwie. Wreszcie pozwalają uniknąć podwójnego opodatkowania, jeśli transakcja nie ogranicza się do terytorium jednego kraju i przeprowadzana jest na terenie działania dwóch lub więcej administracji podatkowych. APA mogą mieć charakter jednostronny, gdy polski podatnik zawiera porozumienie z polskim organem podatkowym, dwustronny lub wielostronny, gdy polski podatnik zawiera porozumienie z administracjami skarbowymi dwóch lub kilku państw.

Upřednie porozumienia cenowe zwiększają bezpieczeństwo podatnika, który takie porozumienie zawarł, w szczególności wtedy, kiedy transakcje, których dotyczy porozumienie, są powtarzalne i dotyczą podstawowej działalności przedsiębiorstwa, ale jednocześnie są nietypowe, a ich wartość jest znacząca. W sytuacji takich transakcji ewentualne niebezpieczeństwo zakwestionowania cen przez organ skarbowy (w przypadku gdy nie ma punktu odniesienia dla stosowania danych cen na rynku) jest relatywnie proste, co niewątpliwie może skutkować oszacowaniem dodatkowego dochodu.

Przedsiębiorstwo zainteresowane zawarciem porozumienia w sprawach cen transferowych musi złożyć odpowiedni wniosek, w którym wskaże:

- propozycję stosowania danej metody ustalania cen transferowych
- opis stosowania tej metody poparty kalkulacjami, prognozami oraz analizą porównawczą
- opis przebiegu transakcji
- dane dotyczące sytuacji gospodarczej branży
- propozycję czasu obowiązywania umowy
- podmioty objęte porozumieniem.

Zważywszy na fakt, że poprawne sporządzenie wniosku jest czasochłonne i wymaga pozyskania wielu informacji, ustawodawca stworzył możliwość odbycia nieformalnego, wstępnego spotkania ministra finansów i podatnika, zamierzającego złożyć wniosek. Dzięki temu wszelkie wątpliwości i niejasności mogą być wyjaśnione przed złożeniem wniosku.

Czas postępowania w sprawie zawarcia porozumienia uzależniony jest od charakteru porozumienia. W przypadku porozumienia jednostronnego – postępowanie powinno się zakończyć w ciągu 6 miesięcy, dwustronnego – w ciągu roku, a wielostronnego – w ciągu 1,5 roku od momentu jego wszczęcia.

Upřednie porozumienia cenowe są instrumentem kosztownym. Co do zasady, koszt ten jest uzależniony od wartości transakcji i wynosi 1% wartości transakcji,

jednak ustawodawca określił ceny minimalne i maksymalne, które podatnik musi ponieść w momencie składania wniosku. I tak w przypadku:

- porozumień krajowych koszt powinien wynosić nie mniej niż 5000 zł i nie więcej niż 50 000 zł
- porozumień zagranicznych jednostronnych koszt powinien wynosić nie mniej niż 20 000 zł i nie więcej niż 100 000 zł
- porozumień zagranicznych dwustronnych koszt powinien wynosić nie mniej niż 50 000 zł i nie więcej niż 200 000 zł
- przedłużenia stosowania APA – połowa opłaty.

Do podstawowych zalet zawierania uprzednich porozumień cenowych można zaliczyć eliminację ryzyka potencjalnych kar, przewidywalność opodatkowania w wyniku uniknięcia podwójnego opodatkowania, uniknięcie ewentualnych sporów w organami podatkowymi na tle metody stosowanej do wyznaczania cen transferowych.

Uprzednie porozumienia cenowe mają jednak i wady. Należy do nich m.in. czasochłonna i kosztowna procedura. Wadą tego rozwiązania jest też obowiązek składania (wraz z zeznaniem rocznym) sprawozdań z realizacji porozumienia oraz konieczność ujawnienia danych handlowych. Negatywnie przez ekspertów oceniany jest również brak możliwości zawierania porozumień przez małe firmy, wysokie koszty oraz brak pewności co do pozytywnego zakończenia procedury.

Przeważają jednak zalety tego rozwiązania¹⁰. Jeśli wynik negocjacji okaże się satysfakcjonujący dla przedsiębiorstwa i porozumienie z ministrem finansów zostanie zawarte, można zyskać pewność na maksymalnie 5 lat, że cena transakcji ustalona z innym podmiotem zagranicznym nie zostanie zakwestionowana przez władze skarbowe¹¹. Jest to istotna korzyść z uwagi na fakt, że organy podatkowe dość często kontrolują i kwestionują ceny ustalane przez przedsiębiorstwa powiązane (por. rys. 3).

Uprzednie porozumienia cenowe to instrument zapewniający bezpieczeństwo dużym przedsiębiorstwom działającym na skalę międzynarodową. Zatem jego powszechność jest znacznie ograniczona, choćby w stosunku do narzędzia, jakim jest wiążąca interpretacja, dostępna dla wszystkich, chociaż jej uzyskanie jest czasem czasochłonne i odpłatne. Należy bowiem pamiętać, że uzyskanie wiążącej

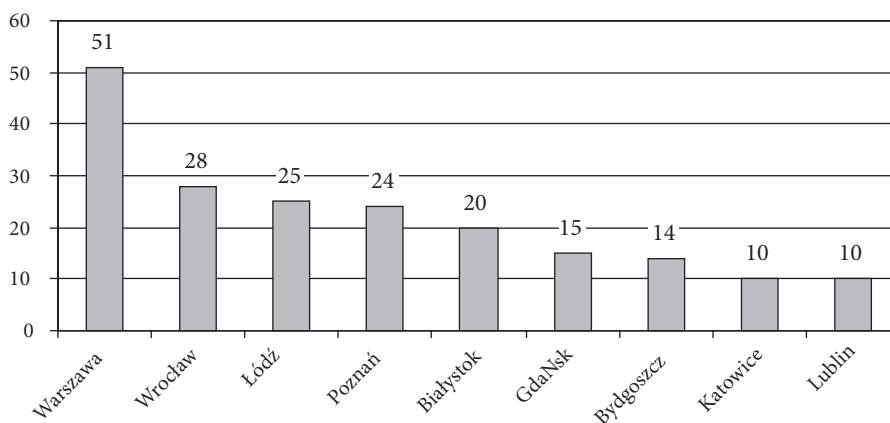
---

¹⁰ G. Leśniak, *Transakcje będą bezpieczniejsze*, „Rzeczpospolita” 28.11.2005.

¹¹ W 2006 r. zostało zawarte tylko 1 porozumienie z ministrem finansów, za G. Leśniak, *Pierwsze porozumienie cenowe z fiskusem*, „Rzeczpospolita” 27.12.2006.

interpretacji oznacza poniesienie kosztu w wysokości 75 zł¹² i dodatkowo stworzenie odpowiedniego wniosku.

Rysunek 3. Liczba spraw, w których organy podatkowe kwestionowały ustalone przez przedsiębiorstwa ceny transakcji w latach 1994–2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: A. Grabowska, *Drobiazgi blokują porozumienia cenowe*, „Rzeczpospolita” 07.08.2006.

Chociaż jest to instrument stosunkowo nowy, pierwsze takie porozumienie zostało już zawarte. Pod koniec grudnia 2006 r. udało się zakończyć proces negocjacji warunków uprzedniego porozumienia cenowego dla Górażdże Cement. Jest to pierwsze porozumienie zawarte w Polsce. Wniosek został złożony pod koniec kwietnia 2006 r., czyli cała procedura trwała około ośmiu miesięcy. Chociaż oficjalny termin na rozpatrzenie wniosku w przypadku porozumienia jednostronnego to pół roku, okres ośmiu miesięcy zdaniem ekspertów należy uznać za rozsądny i akceptowalny z uwagi na bardzo skomplikowany i pracochłonny proces zawierania takiego porozumienia¹³.

Instrumentem podatkowym, który nie jest odpłatny i nie wymaga od podatnika spełnienia wielu wymogów formalnych, a dodatkowo może być dostępny naprawdę dla wszystkich, jest działająca od lipca 2006 r. Krajowa Informacja Podatkowa.

¹² Kwota obowiązująca od 1 lipca 2007 r.

¹³ E. Matyszewska, *Jest już pierwsze porozumienie cenowe*, „Gazeta Prawna” 10.01.2007.

2.3. Krajowa Informacja Podatkowa

Krajowa Informacja Podatkowa (KIP)¹⁴ nie jest źródłem interpretacji prawa podatkowego, a jedynie źródłem podstawowych informacji w sprawach podatkowych, na które w razie sporu z organem podatkowym podatnik nie może się powoływać. KIP działa na zasadach ogólnodostępnej infolinii¹⁵. Każdy, kto chce uzyskać informacje na temat konkretnego podatku albo opodatkowania w konkretnej sytuacji, może zadzwonić pod wskazany numer i zasięgnąć takiej informacji. Obsługa telefonicznej informacji podatkowej należy do czterech izb skarbowych w kraju – w Warszawie, Poznaniu, Bydgoszczy oraz Katowicach.

Zainteresowanie podatników infolinią podatkową jest relatywnie duże. Wynika to stąd, iż jest to bardzo łatwy sposób uzyskania informacji. W 2006 r. do biura KIP zostało skierowanych 127 941 pytań, z czego zaledwie 141 uzyskało status odroczone, na które podatnicy uzyskali odpowiedź w terminie późniejszym. Najwięcej pytań podatnicy zadali z zakresu podatku dochodowego od osób fizycznych – 59 856, oraz z zakresu podatku od towarów i usług – 58 015. Ponad 10 000 telefonów do KIP dotyczyło podatku dochodowego od osób prawnych¹⁶.

Jak wynika ze statystyk Ministerstwa Finansów, zainteresowanie Krajową Informacją Podatkową jest ogromne. „Od początku istnienia tej usługi pracownicy KIP odpowiedzieli na blisko 700 tys. pytań. Największą popularnością cieszyła się ona w okresie rozliczania podatku od osób fizycznych za 2006 r., czyli do końca kwietnia 2007 r. Tylko w tym miesiącu udzielono niemal 104 tys. odpowiedzi. Dla porównania, między majem a październikiem 2007 r. liczba odpowiedzi ustabilizowała się na poziomie 55–62 tys. miesięcznie. Ze względu na rosnącą popularność, w trakcie nadchodzącego okresu rozliczeń PIT spodziewamy się wzrostu zainteresowania naszą usługą. Szacuje się, że od stycznia do kwietnia 2008 r. konsultanci KIP będą udzielać ok. 100 tys. odpowiedzi miesięcznie”¹⁷.

---

¹⁴ Krajowa Informacja Podatkowa powołana została na podstawie Zarządzenia Ministra Finansów nr 13 z 20 czerwca 2006 r. w sprawie organizacji urzędów i izb skarbowych oraz nadania im statutów, art. 8, ust. 1.

¹⁵ KIP dostępna jest pod numerem 0801-055-055. Połączenie z dowolnego miejsca w kraju kosztuje 35 gr brutto za minutę.

¹⁶ E. Matyszewska, *Podatnicy zadali ponad 120 000 pytań*, „Gazeta Prawna” 8.01.2007.

¹⁷ E. Matyszewska, *Najwięcej pytań zgłaszają przedsiębiorcy*, „Gazeta Prawna” 2-4.11.2007.

Trzeba jednak pamiętać, co podnoszą specjaliści z zakresu prawa podatkowego i doradcy podatkowi, że informacje uzyskane tą drogą nie mogą być podstawą i dowodem w postępowaniach podatkowych. Niemniej jednak podatnicy, którzy nie mają skomplikowanych pytań, mogą bez przeszkód wykorzystać to źródło informacji. Z pewnością możliwość uzyskania informacji w ten sposób w porównaniu z brakiem informacji w ogóle zwiększa bezpieczeństwo podatkowe podatnika.

2.4. System zarządzania ryzykiem podatkowym w przedsiębiorstwie

Interpretacje prawa podatkowego, uprzednie porozumienia cenowe oraz krajowa informacja podatkowa są instrumentami, których stosowanie ogranicza ryzyko podatkowe, ale nie jest wystarczające w działalności przedsiębiorstwa. Poziom ryzyka podatkowego zależy bowiem w dużej mierze od czynników, których źródłem jest samo przedsiębiorstwo. I właśnie ze względu na wewnętrzne źródła ryzyka należy stworzyć odpowiedni system zarządzania ryzykiem podatkowym. Do źródeł tych należą przede wszystkim: brak strategii zarządzania ryzykiem podatkowym w przedsiębiorstwie, niewystarczająca wiedza pracowników w zakresie prawa podatkowego, brak jasnych i skutecznych procedur podatkowych skutkujący chaosem informacyjnym i brakiem podziału obowiązków w zakresie tworzenia i przekazywania dokumentacji podatkowej, niedostosowanie struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa do potrzeb zarządzania ryzykiem podatkowym, niedostosowanie systemu informatycznego do potrzeb konkretnego przedsiębiorstwa. W celu wyeliminowania potencjalnych źródeł ryzyka menedżerowie powinni zwrócić uwagę na następujące aspekty działalności przedsiębiorstwa w kontekście minimalizacji ryzyka podatkowego. Są to:

- strategia podatkowa
- struktura organizacyjna przedsiębiorstwa i zasoby ludzkie
- podatkowe procedury i procesy wewnętrzne
- księgowo i zarządcze systemy informatyczne.

Pierwszym etapem wdrożenia odpowiedniego systemu zarządzania ryzykiem podatkowym powinno być stworzenie przez osoby zarządzające odpowiedniej strategii podatkowej w przedsiębiorstwie. Strategia ta powinna być dostosowana do potrzeb danego przedsiębiorstwa, a zatem powinna być zbieżna z biznesowymi celami przedsiębiorstwa i powinna wynikać z ogólnej strategii przedsiębiorstwa.

Strategia podatkowa powinna określać cele i priorytety polityki podatkowej przedsiębiorstwa. Cele te mogą być różne w zależności od przedsiębiorstwa. Przykładem takiego celu może być ograniczenie ryzyka powstania zaległości podatkowych, ryzyka kar wynikających z kodeksu karnego skarbowego, minimalizacja obciążeń podatkowych, minimalizacja ryzyka utraty reputacji przedsiębiorstwa.

Zarządzający powinni określić w strategii podatkowej, jaki poziom ryzyka jest dla nich dopuszczalny, to znaczy jaki koszt są w stanie ponieść na gwarancję bezpieczeństwa podatkowego. Ten element strategii jest bardzo ważny z finansowego punktu widzenia działania przedsiębiorstwa. Należy bowiem pamiętać, że koszty minimalizacji ryzyka podatkowego mogą być odwrotnie proporcjonalne do wielkości ryzyka podatkowego. Przykładem tego jest działanie przedsiębiorstwa, które przyjmując za podstawowy cel strategii podatkowej minimalizację ryzyka, np. związanego z wystąpieniem kontroli podatkowej i skarbowej, płaci wyższe zobowiązania podatkowe, gwarantując sobie tym samym niskie ryzyko pojawienia się urzędnika podatkowego w przedsiębiorstwie.

Kolejnym elementem tworzenia strategii podatkowej powinno być określenie potencjalnych rodzajów ryzyka możliwych do wystąpienia w danym przedsiębiorstwie. Zarządzający powinni zatem przeprowadzić analizę działalności przedsiębiorstwa pod kątem branży, w której działa, rynków zbytu, na których działa, odbiorców i dostawców itp. i ocenić ryzyko związane z poszczególnymi zdarzeniami gospodarczymi według kryterium prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz materialności. Na tej podstawie powinna zostać stworzona mapa rodzajów ryzyka podatkowego przedsiębiorstwa, które występowały wcześniej w przedsiębiorstwie i istnieje prawdopodobieństwo, że mają charakter powtarzalny.

Na podstawie mapy ryzyka powinna zostać stworzona mapa procesów, czyli działań, jakie powinny być podjęte w celu minimalizacji ryzyka. Działania te są możliwe dzięki stworzeniu odpowiedniej struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa, w której podstawowe znaczenie dla przyjętego celu strategii podatkowej będą mieli pracownicy.

Struktura organizacyjna przedsiębiorstwa, w którym ma być wdrożony system zarządzania ryzykiem podatkowym, powinna być dostosowana do strategii podatkowej w ten sposób, że każde stanowisko pracy ma określoną funkcję podatkową, zakres obowiązków podatkowych i stopień odpowiedzialności w zakresie rozliczeń podatkowych. Dotyczy to stanowisk pracy związanych nie tylko z działem podatkowym i księgowym, ale również z działami marketingowym, produkcyjnym, logistycznym itp. Przykładem na to jest np. nałożenie na pracownika działu

produkcyjnego obowiązku opisywania faktur zewnętrznych lub też określania stawek amortyzacyjnych zakupionego majątku trwałego.

Zatem proces określenia zakresu obowiązków i odpowiedzialności osób zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach powinien obejmować opracowanie funkcji podatkowych w działach zajmujących się rozliczeniami podatkowymi oraz w działach niezwiązanych bezpośrednio z podatkami i księgowością.

Niezbędnym elementem sprawnego systemu zarządzania są odpowiednie kompetencje pracowników. Kompetencje te gwarantuje przede wszystkim właściwy dobór personelu oraz późniejszy świadomy proces doszkalaćcia i doszkalania pracowników. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że przedsiębiorcy powinni inwestować w wiedzę nie tylko pracowników działów podatkowych poprzez zapewnienie im odpowiednich szkoleń, kursów oraz dostępu do literatury fachowej. W szkoleniach powinni brać również udział pracownicy z innych działów, mimo ograniczonego zakresu swojej odpowiedzialności i obowiązków podatkowych. Oczywiście charakter tych szkoleń powinien być dostosowany do potrzeb wynikających z zakresu obowiązków tych pracowników.

Rolą wewnętrznych procedur i procesów podatkowych jest odpowiednia, szeroko pojęta komunikacja między działem podatkowym i pozostałymi działami przedsiębiorstwa, kontrola podejmowanych decyzji oraz zapewnienie spójności przepływu informacji podatkowej w obrębie przedsiębiorstwa. Zadaniem procedur jest określenie, co należy robić w zakresie zarządzania ryzykiem podatkowym, w jaki sposób to robić, kto ma to robić i kiedy, w jaki sposób kontrolować podjęte działania, jakie dokumenty powinny iść w ślad za działaniami.

Procedury będą skuteczne, jeśli będą kompletne i aktualne. Kompletność procedur oznacza, że dana instrukcja podatkowa nie pozostawia żadnych pytań, jest pozbawiona niejasności i jest na tyle szczegółowa, aby w różnych sytuacjach pracownik wiedział, jak ma się zachować. Aktualność procedur powinien zapewnić system monitorowania wszelkich zmian w prawie podatkowym w orzeczeniach sądów w sprawach podatkowych oraz interpretacjach podatkowych. Analiza tych zmian pod kątem ich wpływu na rozliczenia podatkowe danego przedsiębiorstwa powinna skutkować aktualizacją starych lub wdrażaniem nowych procedur.

Ostatnim elementem sprawnego systemu zarządzania ryzykiem podatkowym jest odpowiedni system informatyczny. Odpowiedni system informatyczny to taki, który jest funkcjonalny i dostosowany do działalności i potrzeb konkretnego przedsiębiorstwa. System taki powinien zakładać minimalny zakres ręcznego wprowadzania danych, aby ryzyko powstawania błędów w toku wykonywania

operacji księgowych wynikające z nieuwagi pracownika było niskie. System informatyczny powinien być aktualizowany tak często, jak jest to konieczne. Konieczność ta wynikać może ze zmian w otoczeniu przedsiębiorstwa (zmiany w przepisach podatkowych), jak również zmian w samym przedsiębiorstwie (zmiany branży, dostawców, rozliczeń podatkowych itp.).

Do podstawowych korzyści wynikających z wdrożenia systemów informatycznych w zarządzaniu ryzykiem podatkowym możemy zaliczyć:

- oszczędność czasu i kosztów poprzez automatyzację przetwarzania danych
- możliwość wielokrotnego wykorzystania przetworzonych danych i uzyskanych wyników
- przejrzystość sprawozdawczości i rachunkowości podatkowej oraz kontrola prawidłowości rozliczeń podatkowych poprzez porównanie informacji w dowolnych przekrojach i o zadanym stopniu szczegółowości
- zwiększenie kontroli podejmowania decyzji podatkowych.

Warto dodać, że system zarządzania ryzykiem podatkowym może również dotyczyć osób nieprowadzących działalności gospodarczej. Chociaż słowo „system” w przypadku osób osiągających dochody z innych źródeł niż działalność gospodarcza jest określeniem trochę na wyrost, warto rozpatrzyć stworzenie pewnych procedur ograniczających ryzyko podatkowe. Do takich procedur należy zbieranie wszelkich dowodów uprawniających do skorzystania z ulg (faktury, rachunki, zaświadczenia itp.), wykorzystywanie programów komputerowych usprawniających dokonanie rocznego rozliczenia podatku dochodowego, przestrzeganie wszelkich terminów dotyczących składania zeznań podatkowych i wpłacania zobowiązania podatkowego itp.

Wykorzystywanie przez podatników narzędzi minimalizujących ryzyko podatkowe jest jednym z elementów zarządzania podatkami. Czynnością niezbędną, którą należy podjąć w celu wdrożenia pełnego zarządzania podatkami, jest sięgnięcie po narzędzia pozwalające zminimalizować wielkość płaconych podatków. Temat ten poruszony został w kolejnych częściach książki.

Część II

ZARZĄDZANIE PODATKAMI OSÓB FIZYCZNYCH NIEPROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

ROZDZIAŁ 3

Podatek od towarów i usług

Podatek od towarów i usług jest podatkiem pośrednim, wliczonym w cenę nabywanego towaru lub usługi. Osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej nie są zobowiązane do rozliczania tego podatku, ponieważ czynią to przedsiębiorstwa-podatnicy VAT. Ponoszą one jednak faktyczny ciężar tego podatku, ukryty w cenie kupowanych dóbr. Gdy nabywane dobra są opodatkowane stawkami obniżonymi (0%, 3%, 7%), ciężar tego podatku nie jest tak odczuwalny. Głównym celem wprowadzenia obniżonych stawek było zdjęcie ciężaru podatkowego z osób fizycznych nabywających dobra pierwszej potrzeby (np. artykuły spożywcze). Do większości towarów i usług przypisana jest jednak stawka podstawowa – 22%.

Szeroko pojęte budownictwo mieszkaniowe (budowy, remonty czy zakup mieszkań) również korzystało ze stawek obniżonych do maja 2004 r. Wejście Polski do Unii Europejskiej spowodowało, że stawka VAT wzrosła z 7% do 22%. Z tych też powodów ustawodawca stworzył takie instrumenty podatkowe, które umożliwiłyby podatnikom nabywającym, budującym czy remontującym budynki mieszkalne po 1 maja 2004 r., zmniejszenie ciężaru podatkowego w VAT. Do takich instrumentów należą: zwrot osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym oraz wykorzystanie definicji budownictwa społecznego.

3.1. Zwrot osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym

W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej wzrostowi uległy stawki VAT (z 7% na 22%) na zakup niektórych artykułów budowlanych. Konsekwencją tego jest wzrost kosztów budowy lub remontu budynku mieszkalnego. W sytuacji braku ulg budowlano-remontowych w podatku dochodowym, ciężar podatkowy takiego

wzrostu dla osób fizycznych może być znaczący. Aby zrekompensować inwestorom indywidualnym tę podwyżkę, wprowadzono system zwrotu niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym. Zasady zwrotu reguluje odrębna ustawa, która weszła w życie w roku 2006¹.

Zgodnie z przepisami ustawy zwrot dotyczy wydatków poniesionych i udokumentowanych fakturami wystawionymi od dnia 1 maja 2004 r. na zakup materiałów budowlanych, które do dnia 30 kwietnia 2004 r. były opodatkowane stawką podatku od towarów i usług w wysokości 7%, a od dnia 1 maja 2004 r. są opodatkowane tym podatkiem w wysokości 22%. Aby skorzystać ze zwrotu VAT², podatnik musi spełnić określone w ustawie warunki. Po pierwsze, odbiorcami ustawy mogą być wyłącznie osoby fizyczne. Po drugie, osoby takie muszą spełnić następujące warunki uprawniające do skorzystania z ulgi:

- 1) poniesienie wydatków na zakup materiałów budowlanych w związku z:
  - budową budynku mieszkalnego
  - nadbudową lub rozbudową budynku na cele mieszkalne lub przebudową (przystosowaniem) budynku niemieszkalnego, jego części lub pomieszczenia niemieszkalnego na cele mieszkalne, w wyniku których powstał lokal mieszkalny spełniający wymagania określone w odrębnych przepisach
  - remontem budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego,
- 2) udokumentowanie poniesionych wydatków fakturami VAT,
- 3) poniesienie wydatków na zakup materiałów budowlanych, które do 30 kwietnia 2004 r. były opodatkowane stawką podatku od towarów i usług w wysokości 7%, a od 1 maja 2004 r. podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług według stawki 22%. Wykaz takich materiałów znajduje się w obwieszczeniu Ministra Transportu i Budownictwa z 30 grudnia 2005 r.³,
- 4) posiadanie prawa do dysponowania nieruchomościami na cele budowlane w rozumieniu przepisów budowlanych⁴ albo tytuł prawny do budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego w przypadku remontu budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego,

---

¹ Ustawa z 29 sierpnia 2005 r. o zwrocie osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym (Dz.U. 2005, nr 177, poz. 1468).

² Mimo iż ustawodawca nie stosuje sformułowania „zwrot VAT”, tylko zwrot niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym, w książce dla uproszczenia zwrot ten będzie utożsamiany ze zwrotem VAT.

³ Dz.Urz. MTiB 2006, nr 1, poz. 1.

⁴ Ustawa z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2003, nr 207, poz. 2016, z późn. zm.).

- 5) posiadanie pozwolenia na budowę w przypadku, w którym takie pozwolenie jest wymagane (np. budowa, rozbudowa),
- 6) niedokonanie osobiście lub poprzez małżonka takiej osoby zakupu materiałów budowlanych jako podatnicy podatku od towarów i usług, w celu wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu tym podatkiem – jeżeli np. podatnik prowadzi działalność gospodarczą i zakupuje materiały budowlane, które będą służyły wytworzeniu finalnego produktu, zwrot VAT-u w ramach opisywanej ustawy jest niemożliwy.

Wielkość zwrotu VAT jest ograniczona limitami. Limity te uzależnione są od dwóch czynników (por. tab. 2):

- czy inwestycja wymagała pozwolenia na budowę oraz
- czy wcześniej dana osoba fizyczna ubiegająca się o zwrot VAT korzystała z ulg mieszkaniowych.

Tabela 2. Limity zwrotu VAT

	Limit kwoty zwrotu dla osoby fizycznej, która nie korzystała z ulg mieszkaniowych	Limit kwoty zwrotu dla osoby fizycznej, która korzystała z ulg mieszkaniowych
Wysokość zwrotu:	kwota zwrotu jest równa 68,18% kwoty podatku VAT wynikającej z faktur, nie więcej jednak niż 12,295% kwoty stanowiącej iloczyn: 	kwota podlegająca zwrotowi, jest równa 55,23% kwoty podatku VAT wynikającej z faktur, nie więcej jednak niż 9,959% kwoty stanowiącej odpowiedni iloczyn:
– jeżeli inwestycja wymagała pozwolenia na budowę	70 m ² powierzchni użytkowej i ceny 1 m ² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego, przyjmowanej na potrzeby obliczenia premii gwarancyjnej od wkładów oszczędnościowych na książeczkach mieszkaniowych, ostatnio ogłoszonej przed kwartałem złożenia wniosku o dokonanie zwrotu	
– jeżeli inwestycja nie wymagała pozwolenia na budowę	30 m ² powierzchni użytkowej i ceny 1 m ² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego, przyjmowanej na potrzeby obliczenia premii gwarancyjnej od wkładów oszczędnościowych na książeczkach mieszkaniowych, ostatnio ogłoszonej przed kwartałem złożenia wniosku o dokonanie zwrotu	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 29 sierpnia 2005 r. o zwrocie osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym (Dz.U. 2005, nr 177, poz. 1468).

Na większy zwrot VAT mogą liczyć te osoby, które wcześniej nie korzystały z ulg budowlanych w podatku dochodowym, oraz te, które dokonują inwestycji wymagającej pozwolenia na budowę.

Należy podkreślić, iż od stycznia 2008 r. w wyniku nowelizacji ustawy limity zwrotu VAT mają charakter pięcioletni. Datą rozpoczynającą bieg okresu pięcioletniego jest data złożenia pierwszego wniosku o zwrot podatku od towarów i usług.

Po okresie pięciu lat podatnik nabywa prawo do nowych limitów. Faktyczne limity, uwzględniające ceny 1 m² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego, przyjmowane na potrzeby obliczenia premii gwarancyjnej od wkładów oszczędnościowych na książeczkach mieszkaniowych zostały zamieszczone w tabeli 3.

Tabela 3. Limity kwotowe zwrotu VAT

Wniosek	Cena 1m ² w poprzednim kwartale (zł)	Limity			
		dla osób niekorzystających z ulg budowlanych		dla osób korzystających z ulg budowlanych	
		inwestycja wymagająca pozwolenia na budowę (zł)	inwestycja nie wymagająca pozwolenia na budowę (zł)	inwestycja wymagająca pozwolenia na budowę (zł)	inwestycja nie wymagająca pozwolenia na budowę (zł)
		12,295% · 70m · cena 1m ²	12,295% · 30m · cena 1m ²	9,959% · 70m · cena 1m ²	9,959% · 30m · cena 1m ²
I kwartał 2007	2 557	22 006,82	9 431,50	17 825,61	7 639,55
II kwartał 2007	2 619	22 540,42	9 660,18	18 257,83	7 824,79
III kwartał 2007	2 683	23 091,24	11 002,80	18 704,00	8 015,99
IV kwartał 2007	2 650	22 807,22	9 774,52	18 473,94	7 917,40
I kwartał 2008	3 041	26 172,37	11 216,72	21 199,72	9 085,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 29 sierpnia 2005 r. o zwrocie osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym (Dz.U. 2005, nr 177, poz. 1468).

Warunkiem niezbędnym otrzymania zwrotu jest złożenie odpowiedniego wniosku w urzędzie skarbowym. Wniosek może być składany nie częściej niż raz w roku. We wniosku, zgodnie z ustawą należy zawrzeć następujące informacje:

- imię i nazwisko wnioskodawcy wraz z danymi charakteryzującymi podatnika: NIP, PESEL, nr dowodu osobistego
- nazwę urzędu skarbowego, do którego kierowany jest wniosek
- rodzaj poniesionych wydatków; należy tutaj wskazać, jaki był cel poniesionych wydatków: budowa budynku mieszkalnego, nadbudowa lub rozbudowa budynku mieszkalnego lub też remont budynku mieszkalnego
- rok rozpoczęcia inwestycji
- wykaz faktur oraz wartość poniesionych wydatków na cele wymienione wyżej

- kwotę zwrotu
- oświadczenie o zakresie przeprowadzonego remontu, jeżeli roboty te nie wymagają pozwolenia na budowę
- wskazanie sposobu wypłaty kwoty zwrotu (np. rachunek bankowy)
- podpis osoby fizycznej ubiegającej się o zwrot wydatków.

Do wniosku sporządzonego zgodnie z powyższymi zasadami należy również dołączyć kopię:

- 1) pozwolenia na budowę albo – w przypadku remontu – dokumentu potwierdzającego tytuł prawny osoby fizycznej do budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego (chodzi np. o tytuł własności, umowę użyczenia, najmu lub dzierżawy)
- 2) faktur dokumentujących poniesione wydatki.

Decyzję o zwrocie podatku wydaje w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku naczelnik urzędu skarbowego, określając w decyzji kwotę zwrotu. Co ważne, jeśli prawidłowość złożonego przez osobę fizyczną wniosku nie budzi wątpliwości, urząd skarbowy dokonuje zwrotu kwoty wykazanej we wniosku bez wydania decyzji.

Kwota zwrotu podlega wypłaceniu w terminie 25 dni od dnia doręczenia decyzji albo w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku – jeżeli ze względu na prawidłowość wniosku decyzja nie jest wydawana. Jeżeli decyzja nie została wydana w terminie 6 miesięcy od złożenia wniosku lub kwota zwrotu nie została wypłacona w terminie 25 dni od doręczenia decyzji, podatnikowi przysługuje oprocentowanie.

Przykład

Osoba fizyczna w 2006 r. podjęła budowę domu jednorodzinnego (inwestycja ta wymagała pozwolenia na budowę) i poniosła z tego tytułu wydatki w kwocie 120 000 zł. Wszystkie zakupy związane były z tymi materiałami, na które stawka VAT wzrosła po 1 maja 2004 r. Podatek od towarów i usług zawarty w fakturach wyniósł 21 639,30 zł. Inwestycja została zakończona w IV kwartale 2007 r. Podatnik złożył wniosek w I kwartale 2008 r, przyjmując za cenę 1 m² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego kwotę 3041 zł (por. tab. 3).

Wyliczenie limitu: $12,295\% \cdot 70\text{m}^2 \cdot 3041 \text{ zł} = 26\ 172,37 \text{ zł}$.

Wyliczenie kwoty zwrotu: $68,18\% \cdot 21\ 639,30 \text{ zł} = 14\ 753,67 \text{ zł}$.

Ponieważ wyliczona kwota zwrotu nie przekracza limitu, podlega zwrotowi w całości po zaokrągleniu do pełnego złotego – 14 754 zł.

3.2. Budownictwo społeczne

Osoby fizyczne, które ponoszą wydatki na zakup materiałów budowlanych w związku budową, rozbudową lub remontem budynku mieszkalnego, mogą wnioskować o zwrot części wydatków poniesionych na te cele. Dotyczy to jednak wyłącznie osób, które same dokonują takich czynności, to znaczy nie korzystają z usług przedsiębiorstw remontowo-budowlanych. W sytuacji korzystania z usług budowlanych podatnik ponosiłby koszty podatku od towarów wliczonego w cenę usługi. Co do zasady, od 1 stycznia 2008 r. powinna być to stawka 22%. Należy bowiem pamiętać, że do końca 2007 r. Polska korzystała z okresów przejściowych w zakresie stosowania obniżonych stawek VAT; po tej dacie zobowiązała się podwyższyć stawkę z 7% do 22%. Taka sytuacja budziłaby jednak obawy w zakresie nierównego traktowania pod względem podatkowym tych, którzy budują lub remontują systemem gospodarczym, i tych, którzy korzystają z usług zewnętrznych. Dlatego zrodził się pomysł zastosowania 7% stawki na usługi w zakresie budownictwa, mimo upływu okresu przejściowego.

Zastosowanie stawki 7% ma miejsce tylko wówczas, kiedy dotyczy tzw. budownictwa społecznego. Zgodnie z ustawą, definicją budownictwa społecznego zostały objęte:

- dostawa
  - budowa
  - remont
  - modernizacja
  - termomodernizacja
  - przebudowa
- następujących obiektów budowlanych:
- budynków mieszkalnych stałego zamieszkania (domy jednorodzinne, budynki wielomieszkańciowe, domy zbiorowego zamieszkania np. domy opieki, domy dziecka) z wyjątkiem lokali użytkowych
  - lokali mieszkalnych w budynkach niemieszkalnych
  - budynków instytucji ochrony zdrowia świadczących usługi zakwaterowania z opieką lekarską i pielęgnarską, zwłaszcza dla ludzi starszych i niepełnosprawnych.

Ustawodawca wprowadza limity zastosowania definicji budownictwa społecznego, do których zalicza:

- domy jednorodzinne o powierzchni użytkowej powyżej 300 m²
- lokale mieszkalne o powierzchni użytkowej powyżej 150 m².

Tak sformułowana definicja oznacza, że stawkę 7% można zastosować wyłącznie do dostawy, budowy, remontu, modernizacji, termomodernizacji, przebudowy domów jednorodzinnych o powierzchni do 300 m² i lokali mieszkalnych o powierzchni do 150 m². Nadwyżka metrażu ponad te wartości będzie opodatkowana stawką 22%, z tym że w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2010 r. limity powierzchni nie obowiązują. Zatem stawkę 7% można stosować w związku z czynnościami wymienionymi wcześniej bez względu na metraż budowanego, kupowanego czy remontowanego budynku mieszkalnego. Limity powierzchni zaczną obowiązywać dopiero od 1 stycznia 2011 r.

Przykład

Podatnik zamierza nabyć dom jednorodzinny o powierzchni 500 m² w cenie netto 1 mln zł. Cena brutto będzie zależała od tego, kiedy dom zostanie nabyty.

Porównanie ceny mieszkania

	1 stycznia 2008 r. –31 grudnia 2010 r.	Od 1 stycznia 2011 r. – pow. do 300 m ² – stawka 7% – pow. powyżej 300 m ² – stawka 22%
Cena brutto domu	1 000 000 zł + 7% VAT = 1 070 000 zł	(600 000 zł + 7% VAT) + (400 000 zł + 22% VAT) = 1 130 000 zł

Źródło: Opracowanie własne.

W wyniku wprowadzenia limitów powierzchni podatnik nabywający dom w 2011 r. będzie musiał zapłacić cenę wyższą o 60 000 zł.

Definicja budownictwa społecznego i związana z nią możliwość zastosowania stawki 7% niewątpliwie stanowi pewnego rodzaju odciążenie fiskalne podatników i zrównanie ich sytuacji względem tych, którzy mogą wnioskować o zwrot VAT-u na podstawie innej ustawy oraz względem sytuacji, w której istniałaby wyłącznie stawka 22% na zakup, budowę lub remont budynków mieszkalnych. Z drugiej

jednak strony wprowadzenie limitów powierzchni i uzależnienie od nich zastosowania obniżonej stawki spowoduje wzrost obciążenia tych podatników, którzy będą nabywali mieszkania lub domy o znacznym metrażu.

Zastosowanie w praktyce definicji budownictwa społecznego może budzić jednak wątpliwości. Podstawowym kryterium decydującym o stosowaniu preferencji jest metraż nieruchomości mieszkalnych. Przewidziane w ustawie limity powierzchni użytkowej, dla której zastosowanie znajdzie 7-procentowa stawka VAT, mogą wiązać się z pewnymi problemami praktycznymi. Ustawa nie definiuje bowiem pojęcia powierzchni użytkowej ani nie precyzuje, jakie reguły należy stosować przy jej obliczaniu. Kwestią nierozwiązaną pozostaje również sprawa pomieszczeń przynależnych do lokalu mieszkalnego, takich jak miejsca parkingowe, garaże, piwnice, które co prawda nie służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, ale w sensie prawnym stanowią część składową lokalu.

Preferencje w budownictwie mieszkaniowym w podatku od towarów i usług mają relatywnie duże znaczenie finansowe dla podatników, ponieważ wiążą się zazwyczaj z dużymi kwotami. Przykładowo maksymalna kwota do odzyskania w przypadku ulgi na zwrot VAT wynosi – dla wniosku złożonego w I kwartale 2008 r. – około 26 000 zł. Natomiast w przypadku zakupu mieszkania wartego około 500 000 zł netto, różnica między stawką 22% i 7% od wartości mieszkania wynosi 75 000 zł. Przy tak znaczących kwotach warto więc zastanowić się, którą formę inwestycji wybrać – czy budowę lub remont budynku mieszkalnego systemem gospodarczym, czy budowę przy pomocy zewnętrznego usługodawcy.

Jeżeli podatek zdecyduje się na budowę lub remont we własnym zakresie, warto już na etapie przygotowawczym zwrócić uwagę, czy i w jakim zakresie przysługuje podatnikowi ulga na zwrot VAT-u. I jeśli taka ulga przysługuje, należy postarać się o możliwie staranne, od początku trwania inwestycji, zbieranie dowodów potwierdzających poniesienie określonych wydatków.

Skorzystanie przez podatników z preferencji związanych z budownictwem społecznym opłacalne jest wtedy, kiedy inwestycja spełnia limity metrażu. A jeżeli ich nie spełnia, warto rozpatrzyć przyspieszony termin jej rozpoczęcia – przed 1 stycznia 2011 r.

Rozdział 4

Zarządzanie podatkami dochodowymi osób fizycznych

Źródłem przychodu osób fizycznych może być zgodnie z ustawą⁵:

- pozarolnicza działalność gospodarcza
- stosunek pracy
- działalność wykonywana osobiście
- działy specjalne produkcji rolnej
- nieruchomości lub ich części
- najem, podnajem oraz umowy o podobnym charakterze
- kapitały pieniężne i prawa majątkowe
- odpłatne zbycie nieruchomości
- inne wymienione w ustawie.

Opodatkowanie tych źródeł nie jest jednak jednorodne, co oznacza, że niektóre z nich opodatkowane są na zasadach ogólnych według skali progresywnej (np. przychody ze stosunku pracy, działalności wykonywanej osobiście), a podatek dochodowy podlega rozliczeniu w rocznym zeznaniu podatkowym. Niektóre z nich opodatkowane są stawką liniową z obowiązkiem złożenia rocznego zeznania podatkowego (np. zyski giełdowe). Wreszcie część z nich opodatkowana jest w sposób ryczałtowy stawką liniową bez konieczności rocznego rozliczania podatku dochodowego (np. dochody z lokat bankowych).

W tej części książki uwaga zostanie zwrócona głównie na zarządzanie podatkami w aspekcie osiągnięcia dochodu ze stosunku pracy oraz działalności wykonywanej osobiście. Te dwa rodzaje są bowiem najczęściej spotykanymi formami osiągnięcia dochodu, przez co ich optymalizacja w rozliczeniu rocznym podatku

---

⁵ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.), art. 10, ust. 1.

dochodowego nabiera coraz większego znaczenia. Te dwa źródła przychodu podlegają kumulacji⁶ w rocznym rozliczeniu podatkowym, co w przypadku zastosowania skali progresywnej rzutuje na wielkość zobowiązania podatkowego. Podatnik osiągający przychody podlegające kumulacji powinien dążyć do minimalizacji obciążenia podatkowego poprzez odpowiednie kształtowanie podstawy opodatkowania oraz wykorzystanie ulg podatkowych odliczanych od dochodu i podatku.

Istnieją również dochody, które nie podlegają kumulacji, a podatek z tytułu ich osiągnięcia obliczany jest w odrębnym rozliczeniu rocznym. Dotyczy to dochodów z niektórych kapitałów pieniężnych opodatkowanych stawką liniową 19%.

Z uwagi na bardzo dynamiczny rozwój rynku nieruchomości oraz zainteresowanie społeczeństwa uzyskiwaniem dochodów z nieruchomości, omówiona zostanie optymalizacja dochodu z tytułu najmu oraz odpłatnego zbycia nieruchomości.

4.1. Optymalizacja rocznego rozliczenia podatku dochodowego z tytułu osiągnięcia przychodów ze stosunku pracy i działalności wykonywanej osobiście

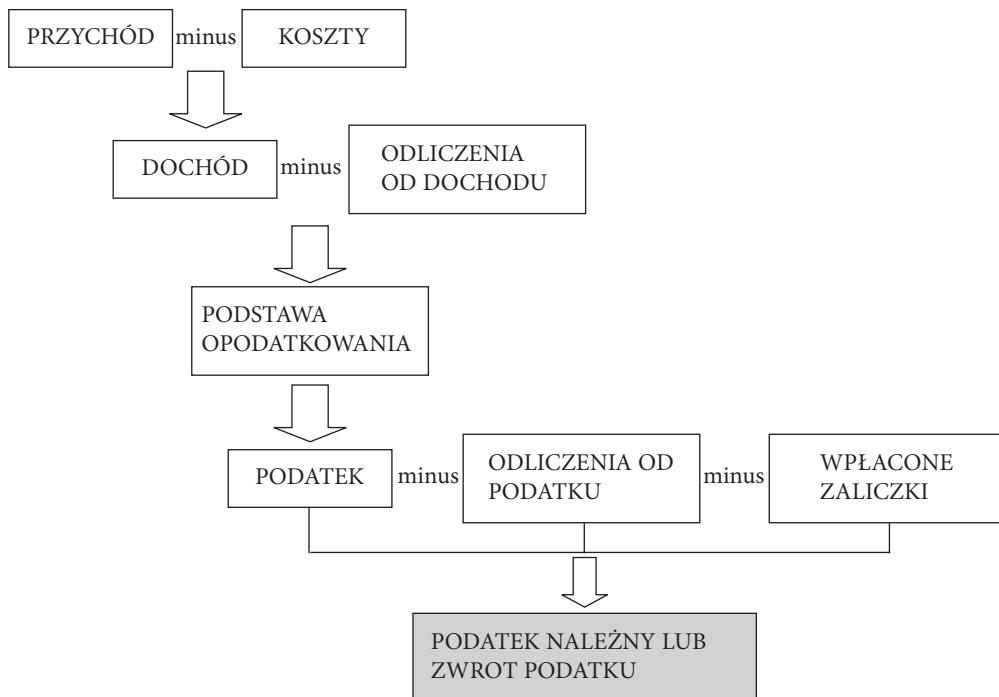
Osoby fizyczne osiągające przychody ze stosunku pracy oraz działalności wykonywanej osobiście zobowiązane są rozliczyć z tego tytułu podatek dochodowy w rocznym rozliczeniu podatkowym. Aby tego dokonać, podatnik powinien znać określone czynniki kształtujące podstawę opodatkowania (por. rys. 4).

Informację o wysokości przychodu, kosztach, naliczonych i odprowadzonych składkach na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zaliczek na podatek dochodowy podatnik czerpie z zeznań podatkowych otrzymywanych od płatnika-pracodawcy (PIT 11). Posiadając kilka źródeł przychodów, podatnik powinien spodziewać się kilku zeznań od różnych płatników, na podstawie których dokona kumulacji przychodów i kosztów w rocznym zeznaniu podatkowym, ustalając skumulowaną podstawę opodatkowania. Roczne zeznanie podatku dochodowego powinno być złożone w odpowiednim ze względu na miejsce zamieszkania podatnika urzędzie skarbowym w terminie do 30 kwietnia. Pewnym ułatwieniem w rozliczeniach z fiskusem jest możliwość przesyłania zeznań podatkowych drogą elektroniczną. Jest

---

⁶ Kumulacja podatkowa polega na łączeniu różnych podstaw opodatkowania w całość, z reguły w celu zwiększenia ciężaru podatkowego.

to możliwe od 1 kwietnia 2008 r., ale potrzebny jest do tego podpis elektroniczny, co wiąże się niestety z dużymi kosztami⁷.

Rysunek 4. Schemat obliczania rocznego zobowiązania podatkowego

Źródło: Opracowanie własne.

Wysokość odliczeń od dochodu i podatku zależy jest od faktycznych wydatków poniesionych przez podatnika na cele wymienione w ustawie (np. internet, cele rehabilitacyjne), i to podatnik sam decyduje, czy i w jakiej wysokości z takich odliczeń skorzystać.

Dzięki znajomości poszczególnych czynników tworzących podstawę opodatkowania i w konsekwencji warunkujących kwotę podatku, podatnik może aktywnie wpływać na te zmienne. W celu minimalizacji obciążenia podatkowego podatnik powinien minimalizować przychód podatkowy, maksymalizować koszty uzyskania przychodu oraz korzystać z jak największej liczby dostępnych ulg podatkowych.

⁷ P. Skwirowski, *Elektroniczne PIT-y tylko dla wybranych*, „Gazeta Wyborcza” 25.10.2007.

Zarządzanie podatkami w aspekcie rocznego rozliczania podatkowego powinno mieć miejsce w trakcie całego roku podatkowego, a nie w momencie rozliczania podatku. Jest to istotne zwłaszcza w przypadku optymalizacji przychodu, którego wielkość ustalana jest najczęściej w ciągu roku podatkowego, w momencie np. podpisywania umowy o pracę. Podatnik już wtedy powinien tak negocjować swoją umowę, aby przychód podatkowy był na pożądanym przez niego poziomie.

Również odliczanie ulg należy planować wcześniej. Sama chęć skorzystania z ulgi podatkowej jest niewystarczająca, aby można było dokonać odliczeń od dochodu i podatku w rozliczeniu rocznym. Podstawowym warunkiem skorzystania z ulg jest należyte udokumentowanie poniesionego wydatku w ramach dostępnych w danym roku ulg. Należy więc w odpowiednim czasie uzyskać fakturę, zaświadczenie czy inny dokument, z którego wynika, że podatnik poniósł określony wydatek na cel wymieniony w ustawie.

Koszty uzyskania przychodu są kategorią relatywnie stałą z uwagi na stałe wielkości narzucone przez ustawodawcę, bez względu na kwotę przychodu. Istnieją jednak sytuacje, w których ustawodawca dopuszcza możliwość ujęcia kosztów faktycznie poniesionych w rozliczeniu rocznym. Aby jednak było to możliwe, dowody na poniesienie wydatku zakwalifikowanego jako koszt uzyskania przychodu muszą dotyczyć roku, za który sporządzone jest roczne rozliczenie podatkowe, a więc muszą być znane dużo wcześniej niż termin sporządzania deklaracji podatkowej.

4.1.1. Optymalizacja przychodu

Zgodnie z ustawą⁸ przychodami są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Wartość pieniężną świadczeń w naturze określa się na podstawie cen rynkowych stosowanych w obrocie rzeczami lub prawami tego samego rodzaju i gatunku, z uwzględnieniem w szczególności ich stanu i stopnia zużycia oraz czasu i miejsca ich uzyskania.

W przypadku stosunku pracy⁹ przychodem są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne i w naturze bez względu na źródło finansowania, a w szczególności: wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za nadgodziny nadliczbowe, dodatki, nagrody itp.

---

⁸ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 11, ust. 1.

⁹ Ibidem, art. 12, ust. 1.

Za przychód z działalności wykonywanej osobiście uważa się¹⁰:

- 1) przychody z osobiście wykonywanej działalności artystycznej, literackiej, naukowej, trenerskiej, oświatowej i publicystycznej, w tym z tytułu udziału w konkursach z dziedziny nauki, kultury i sztuki oraz dziennikarstwa, jak również przychody z uprawiania sportu, stypendia sportowe przyznawane na podstawie odrębnych przepisów oraz przychody sędziów z tytułu prowadzenia zawodów sportowych,
- 2) przychody z działalności duchownych, osiągnane z innego tytułu niż umowa o pracę,
- 3) przychody z działalności polskich arbitrow uczestniczących w procesach arbitrażowych z partnerami zagranicznymi,
- 4) przychody otrzymywane przez osoby wykonujące czynności związane z pełnieniem obowiązków społecznych lub obywatelskich, bez względu na sposób powoływania tych osób, nie wyłączając odszkodowania za utracony zarobek,
- 5) przychody osób, którym organ władzy lub administracji państwowej albo samorządowej, sąd lub prokurator, na podstawie właściwych przepisów, zlecił wykonanie określonych czynności, a zwłaszcza przychody biegłych w postępowaniu sądowym, dochodzeniowym i administracyjnym oraz płatników i inkasentów należności publicznoprawnych, a także przychody z tytułu udziału w komisjach powoływanych przez organy władzy lub administracji państwowej albo samorządowej,
- 6) przychody otrzymywane przez osoby, niezależnie od sposobu ich powoływania, należące do składu zarządów, rad nadzorczych, komisji lub innych organów stanowiących osób prawnych,
- 7) przychody z tytułu wykonywania usług na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, uzyskiwane wyłącznie od:
  - a) osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, osoby prawnej i jej jednostki organizacyjnej oraz jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej,
  - b) właściciela (posiadacza) nieruchomości, w której lokale są wynajmowane, lub działającego w jego imieniu zarządcy albo administratora – jeżeli podatnik wykonuje te usługi wyłącznie dla potrzeb związanych z tą nieruchomością – z wyjątkiem przychodów uzyskanych na podstawie umów zawieranych w ramach prowadzonej przez podatnika pozarolniczej działalności gospodarczej,

---

¹⁰ Ibidem, art. 13.

8) przychody uzyskane na podstawie umów o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktów menedżerskich lub umów o podobnym charakterze, w tym przychody z tego rodzaju umów zawieranych w ramach prowadzonej przez podatnika pozarolniczej działalności gospodarczej.

Z powyżej przytoczonych definicji przychodu wynika, że każda forma wynagrodzenia podlega opodatkowaniu, bez względu na to, czy jest to wypłata pieniężna, czy też w naturze oraz kto ją finansuje. Z punktu widzenia zarządzania podatkami definicja taka stanowi pewne ograniczenie, bowiem podatnik nie ma większego wpływu na ten czynnik podstawy opodatkowania. Mimo to istnieją pewne świadczenia, najczęściej w naturze, które mogą stanowić koszt uzyskania przychodu pracodawcy, pod warunkiem wykazania związku danego wydatku z przychodem, innego niż koszt wynagrodzenia, a co za tym idzie nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych albo korzystają ze zwolnienia przedmiotowego w podatku dochodowym od osób fizycznych na podstawie art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Taka forma wynagrodzenia pracownika powiększa jego realny przychód, nie stanowiąc jednocześnie przychodu podatkowego.

Do takich świadczeń można zaliczyć między innymi:

- opiekę medyczną finansowaną przez pracodawcę
- udostępnienie samochodu służbowego, telefonu, laptopa dla celów wykonywania pracy
- finansowanie przez pracodawcę szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje
- dofinansowanie sportu i rekreacji.

Finansowanie pakietów medycznych dla pracowników może stanowić ciekawą formę świadczeń pracowniczych. Tym bardziej, że od stycznia 2007 r. wydatki na opiekę medyczną pracowników zostały usunięte z katalogu kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodu. Chociaż wydatki te nie korzystają ze zwolnienia przedmiotowego ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, pracodawcy często nie zaliczają tego wydatku do kosztów wynagrodzenia, co jest równoznaczne z tym, że koszty pakietów medycznych nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych jako przychód pracownika.

Argumenty, jakie przemawiają za niezaliczaniem tego wydatku do przychodu pracownika podlegającego opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych jest brak możliwości określenia wysokości przychodu przypadającego na pracownika w sytuacji, gdy pracodawca pokrywa te wydatki w formie ryczałtu bez względu na to, czy dana osoba korzysta ze świadczeń medycznych, czy też z nich

nie korzysta, a jednocześnie przyjęty ryczałtowy sposób rozliczeń sprawia, że pracodawca nie może określić wartości świadczenia faktycznie otrzymanego przez konkretnego pracownika. Takie stanowisko podziela również część urzędów skarbowych, dając temu wyraz w stosownych wiążących interpretacjach w zakresie opodatkowania takiego przychodu¹¹.

Odmienne podejście reprezentują ostatnio wydane interpretacje oraz wyjaśnienia Ministerstwa Finansów, zgodnie z którymi koszt ryczałtu ponoszonego przez pracodawcę z tytułu zakupu na rzecz pracownika pakietu usług medycznych określonych w umowie – innych niż usługi objęte medycyną pracy, wynikające z kodeksu pracy oraz przepisów wykonawczych – stanowi przychód pracownika ze stosunku pracy. Zatem w takiej sytuacji spółka jako płatnik jest zobowiązana do poboru zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych od wartości takiego pakietu usług medycznych¹². Żeby uniknąć niejasności, należałoby więc wyraźnie zwolnić z opodatkowania tego rodzaju przychód w odrębnym przepisie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych albo wydać interpretację ogólną w tej sprawie.

Udostępnienie przez pracodawcę samochodu służbowego nie podlega opodatkowaniu pod warunkiem, że pracownik wykorzystuje go do celów służbowych. Podobnie jest w przypadku używania telefonu komórkowego i laptopa, chociaż ustalenie w praktyce przychodu z tytułu używania laptopa do celów prywatnych jest niezwykle trudne. Dlatego też w praktyce takiego przychodu się nie ustala.

Pracodawcy często finansują kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje pracowników. Wartość świadczeń przyznanych zgodnie z odrębnymi przepisami przez pracodawcę na podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego pracownika, z wyjątkiem wynagrodzeń otrzymywanych za czas urlopu szkoleniowego oraz za czas zwolnień z części dnia pracy przysługujących pracownikom podejmującym naukę w szkołach lub podnoszącym kwalifikacje zawodowe w formach pozaszkolnych, korzysta ze zwolnienia w podatku dochodowym od osób fizycznych. Niemniej jednak coraz częściej wymaga się od pracodawców, którzy zaliczają taki wydatek do kosztów podatkowych, aby wykazali związek tematu podjętych studiów czy kursów z wykonywaną przez pracownika pracą. Jeżeli taki

---

¹¹ Postanowienie w sprawie interpretacji prawa podatkowego z dnia 14.08.2007 r., sygn. PO2/423-124/07/67406.

¹² Postanowienie w sprawie interpretacji prawa podatkowego z dnia 14.09.2007 r., sygn.1471/DPF/415/71/2007/PP.

związek nie istnieje, urzędy skarbowe kwestionują zliczenie takiego kosztu do puli kosztów uzyskania przychodu.

Przychodem pracownika nie są również wydatki pracodawcy na sport i rekreację pod warunkiem, że świadczenia te mają charakter zbiorowy, to znaczy z jednej imprezy korzystają wszyscy pracownicy. W przypadku świadczeń indywidualnych powstaje przychód pracownika podlegający opodatkowaniu. Jeżeli pracodawca, organizując imprezę sportowo-integracyjną, nie jest w stanie określić wartości świadczenia przypadającego na danego pracownika (z którego pracownik faktycznie skorzystał) i nie jest możliwe udokumentowanie kwoty wydatków poniesionych na rzecz konkretnego uczestnika spotkania, wówczas wartości tych świadczeń nie można zaliczyć do przychodu pracownika podlegającego opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych¹³.

W celu optymalizacji przychodu rolę podatnika powinno być takie ustalenie warunków umowy o pracę, aby udało się w niej zawrzeć jak najwięcej dodatkowych świadczeń w naturze niepodlegających opodatkowaniu jako składnik wynagrodzenia, np. udostępnienie laptopa, wykupienie opieki medycznej dla pracownika, pod warunkiem niezaliczania tego wydatku do przychodu pracownika.

4.1.2. Optymalizacja kosztu

Podatnik osiągający przychody ze stosunku pracy ma ograniczone możliwości optymalizacji kosztów uzyskania przychodów, ponieważ ich wartość została określona przez ustawodawcę bez uwzględnienia wielkości przychodu czy faktycznie ponoszonych przez podatnika kosztów (por. tab. 4).

W przypadku gdy pracownik ma jedno miejsce zatrudnienia i pracuje w tej samej miejscowości, w której położony jest zakład pracy, roczne koszty uzyskania przychodu wynoszą 1302 zł w 2007 r. i 1335 zł w 2008 r. Czasami bywa jednak tak, że pracownik ma kilka stosunków pracy. Wtedy każdy pracodawca potrąca miesięcznie koszt w wysokości 108,5 zł (111,25 zł w 2008 r.). Takie podwójne naliczanie kosztów skutkuje zaniżoną zaliczką na podatek dochodowy w stosunku do podatku wynikającego z rozliczenia rocznego, ponieważ pracownik w rozliczeniu rocznym nie może ująć kwoty 2604 zł (2670 zł w 2008 r.) a jedynie 1953, 23 zł (2002,50 zł w 2008 r.). Z drugiej jednak strony pobieranie niższych zaliczek na podatek dochodowy w ciągu roku oznacza wyższe wynagrodzenie netto.

---

¹³ Postanowienie w sprawie interpretacji prawa podatkowego z dnia 9.02.2007 r., sygn. PD-2/415/304/06.

Tabela 4. Koszty uzyskania przychodu ze stosunku pracy

Koszty uzyskania przychodów (2007 r.)		
	miesięcznie	za rok podatkowy
Standardowe	108,50 zł w każdym zakładzie pracy	1302 zł w jednym zakładzie pracy łącznie we wszystkich zakładach nie więcej niż 1953,23 zł
Podwyższone, gdy pracownik mieszka w innej miejscowości niż zakład pracy i nie uzyskuje dodatku za rozłąkę	135,63 zł w każdym zakładzie pracy	1627,56 zł w jednym zakładzie pracy łącznie we wszystkich zakładach nie więcej niż 2441,54 zł
Koszty uzyskania przychodów (2008 r. i 2009 r.)		
	miesięcznie	za rok podatkowy
Standardowe	111,25 zł w każdym zakładzie pracy	1335 zł w jednym zakładzie pracy łącznie we wszystkich zakładach nie więcej niż 2002,50 zł
Podwyższone, gdy pracownik mieszka w innej miejscowości niż zakład pracy i nie uzyskuje dodatku za rozłąkę	139,06 zł w każdym zakładzie pracy	1668,72 zł w jednym zakładzie pracy łącznie we wszystkich zakładach nie więcej niż 2502,56 zł łącznie we wszystkich zakładach nie więcej niż 2502,56 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

Wyższe koszty uzyskania przychodu przysługują podatnikom dojeżdżającym do zakładu pracy. Pracodawca ma obowiązek naliczać podwyższone koszty (135,63 zł w 2007 r. i 139,06 zł w 2008 r.) dopiero po otrzymaniu odpowiedniego zaświadczenia od pracownika, z którego będzie wynikało, że miejsce zamieszkania pracownika jest inne niż miejsce położenia zakładu pracy i że nie uzyskuje on dodatku za rozłąkę. A więc to pracownik powinien zadbać o takie zaświadczenie i przedstawienie go pracodawcy. Pewnym narzędziem optymalizacyjnym jest przepis art. 22, ust. 11 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, w którym ustawodawca wprowadził możliwość podwyższenia kosztów uzyskania przychodów. Jest to możliwe w przypadku, gdy pracownik mieszka w innej miejscowości niż zakład pracy i nie uzyskuje dodatku za rozłąkę, a roczne koszty uzyskania przychodów w kwocie 1627,56 zł w 2007 r. i 1668,72 zł w 2008 r. są niższe od wydatków na dojazd do zakładu lub zakładów pracy środkami transportu autobusowego, kolejowego, promowego lub komunikacji miejskiej. W takiej sytuacji w rocznym rozliczeniu podatku koszty te mogą być przyjęte w wysokości wydatków faktycznie poniesionych,

Tabela 5. Koszty uzyskania przychodu z działalności wykonywanej osobiście

Tytuł przychodu	Wysokość kosztów
Przychody z osobiście wykonywanej działalności artystycznej, literackiej, naukowej, trenerskiej, oświatowej i publicystycznej, w tym z tytułu udziału w konkursach z dziedziny nauki, kultury i sztuki oraz dziennikarstwa, jak również przychody z uprawiania sportu, stypendia sportowe przyznawane na podstawie odrębnych przepisów oraz przychody sędziów z tytułu prowadzenia zawodów sportowych	20% uzyskanego przychodu, z tym że koszty te oblicza się od przychodu pomniejszonego o potrącone przez płatnika w danym miesiącu składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe
Przychody z działalności polskich arbitrow uczestniczących w procesach arbitrażowych z partnerami zagranicznymi	
Przychody osób, którym organ władzy lub administracji państwowej albo samorządowej, sąd lub prokurator na podstawie właściwych przepisów zlecił wykonanie określonych czynności, a zwłaszcza przychody biegłych w postępowaniu sądowym, dochodzeniowym i administracyjnym oraz płatników i inkasentów należności publicznoprawnych, a także przychody z tytułu udziału w komisjach powoływanych przez organy władzy lub administracji państwowej albo samorządowej	
Przychody z tytułu wykonywania usług na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło	
Przychody otrzymywane przez osoby wykonujące czynności związane z pełnieniem obowiązków społecznych lub obywatelskich, bez względu na sposób powoływania tych osób, nie wyłączając odszkodowania za utracony zarobek	2008 r. i 2009 r. 111,25 zł miesięcznie, 1335 zł rocznie. Jeżeli podatnik uzyskuje tego samego rodzaju przychody od więcej niż jednego podmiotu albo od tego samego podmiotu, ale z tytułu kilku stosunków prawnych, roczne koszty nie mogą przekroczyć 2002,50 zł
Przychody otrzymywane przez osoby należące do składu zarządów, rad nadzorczych, komisji lub innych organów stanowiących osób prawnych, niezależnie od sposobu ich powoływania	
Przychody uzyskane na podstawie umów o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktów menedżerskich lub umów o podobnym charakterze, w tym przychody z tego rodzaju umów zawieranych w ramach prowadzonej przez podatnika pozarolniczej działalności gospodarczej	
Przychody z tytułu zapłaty twórcy za przeniesienie prawa własności wynalazku, topografii układu scalonego, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, znaku towarowego lub wzoru zdobniczego	50% uzyskanego przychodu
Przychody z tytułu opłaty licencyjnej za przeniesienie prawa stosowania wynalazku, topografii układu scalonego, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, znaku towarowego lub wzoru zdobniczego, otrzymanej w pierwszym roku trwania licencji od pierwszej jednostki, z którą zawarto umowę licencyjną	
Przychody z tytułu korzystania przez twórców z praw autorskich i przez artystów wykonawców z praw pokrewnych, w rozumieniu odrębnych przepisów, lub rozporządzania przez nich tymi prawami	50% uzyskanego przychodu, z tym że koszty te oblicza się od przychodu pomniejszonego o potrącone przez płatnika w danym miesiącu składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

udokumentowanych wyłącznie imiennymi biletami okresowym. Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca przedstawił zamknięty katalog rodzajów transportu, z jakiego podatnik chcący skorzystać z kosztów faktycznie poniesionych może korzystać. Został z niego wykluczony samochód oraz samolot.

Przykład

Podatnik mieszka w Łodzi, a pracuje w Warszawie. Codziennie dojeżdża do pracy koleją. Przedstawił odpowiednie zaświadczenie pracodawcy, który na tej podstawie podwyższył mu koszty z tytułu dojazdu do pracy do wysokości 139,06 zł miesięcznie. Podatnik kupuje zawsze miesięczne bilety imienne w cenie 200 zł. W tej sytuacji może podwyższyć koszty uzyskania przychodu w rozliczeniu rocznym do wysokości faktycznie poniesionych. Jego oszczędność podatkowa wynosić będzie równowartość iloczynu stawki podatkowej i różnicy między kosztami faktycznie poniesionymi i tymi, które naliczał pracodawca. Przy założeniu, że podatnik osiąga dochody mieszczące się w pierwszym progu podatkowym, jego oszczędność podatkowa wyniesie około 139 zł [$19\% \cdot (200 - 139,06) \cdot 12$ miesięcy].

W przypadku osób osiągających dochody z pracy wykonywanej osobiście ustawodawca zróżnicował wielkość kosztów w zależności od źródła przychodu (por. tab. 5).

Z przepisów ustawy wynika, że podatnik osiągający przychody z działalności wykonywanej osobiście, tak jak w przypadku przychodów uzyskiwanych ze stosunku pracy, ma ograniczony wpływ na wielkość kosztów uzyskania przychodów. Ustawodawca określił trzy wielkości kosztów uzyskania przychodów w zależności od źródła przychodu – 20% przychodu, 50% przychodu oraz koszty stałe w wysokości 1335 zł rocznie. Nie odzwierciedlają one jednak kosztów faktycznie poniesionych. Istnieje przecież możliwość wystąpienia takiej sytuacji, w której koszty faktycznie poniesione będą znacznie przewyższały procentowe normy. Wtedy, zgodnie z ustawą, podatnik może skorzystać z instrumentu optymalizacyjnego polegającego na ujęciu w rozliczeniu rocznym kosztów faktycznie poniesionych, pod warunkiem, że będzie umiał udowodnić, że takie koszty faktycznie wystąpiły¹⁴. Należy pamiętać, że możliwość ujęcia kosztów faktycznie poniesionych w rozliczeniu rocznym

¹⁴ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 22, ust. 10.

dotyczy wyłącznie kosztów określanych procentowo. W przypadku kosztów stałych – 1335 zł rocznie – taka możliwość została wykluczona.

4.1.3. Odliczenia od dochodu i podatku

W ramach ulg podatkowych podatnik może dokonywać określonych w ustawie odliczeń od dochodu i podatku. Z roku na rok ich zakres jest ograniczany przez ustawodawcę (por. tab. 6).

Tabela 6. Odliczenia od dochodu i podatku (2008 r.)

Odliczenia od dochodu	Odliczenia od podatku
<ul style="list-style-type: none"> - składki na ubezpieczenie społeczne - ulga internetowa - darowizny - ulga rehabilitacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> - składki na ubezpieczenie zdrowotne - ulga prorodzinna - wpłaty na rzecz organizacji pożytku publicznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

Składki na ubezpieczenie społeczne

Dochód podatnika w pierwszej kolejności pomniejsza się o składki na ubezpieczenie społeczne potrącone w roku podatkowym przez płatnika ze środków podatnika¹⁵. W skład tego ubezpieczenia wchodzi:

- **ubezpieczenie emerytalne** – 9,76% przychodu
- **ubezpieczenie rentowe** – 3,5% przychodu (od lipca 2007 r.) i 1,5% przychodu (od stycznia 2008 r.)
- **ubezpieczenie chorobowe** – 2,45% przychodu.

Odliczyć nie można tych składek, których podstawę wymiaru stanowi dochód (przychód) wolny od podatku, oraz składek, których podstawę wymiaru stanowi dochód, od którego na podstawie przepisów ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku. Jeżeli zatem podatnik uzyskuje dochody niepodlegające opodatkowaniu, a płatnik potrąca składki na ubezpieczenie społeczne z jego wynagrodzenia, odliczenie takich składek w rozliczeniu rocznym podatku dochodowego nie będzie możliwe.

¹⁵ Ibidem, art. 26, ust. 1, pkt 2.

Odliczenie od dochodu składek na ubezpieczenie społeczne jest pewnego rodzaju ulgą. Jednak aby podatnik mógł odliczyć je od dochodu, musi najpierw ponieść ich koszt. Najlepiej by zatem było, aby takiego kosztu w ogóle nie ponosić. Jest to możliwe w sytuacji osiągnięcia relatywnie wysokich dochodów (por. tab. 7).

Tabela 7. Kwota ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe

Rok	Wartość (zł)
2008	85 290
2007	78 480
2006	73 560
2005	72 690
2004	68 700
2003	65 850
2002	64 620
2001	62 940
2000	54 780

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.infor.pl.

Po przekroczeniu określonego w tabeli 7 skumulowanego przychodu od początku roku, płatnik zaprzestaje pobierania składek emerytalnej i rentowej. Pobierana jest wówczas jedynie składka na ubezpieczenie chorobowe. Zaprzestanie poboru tych dwóch składników ubezpieczenia społecznego oznacza dla podatnika, że będzie otrzymywał wyższe wynagrodzenie netto. Nie zawsze jednak po przekroczeniu określonego progu przychodu płatnik pobiera mniejszą składkę na ubezpieczenie społeczne. Dzieje się tak, jeżeli podatnik osiąga przychody z kilka stosunków pracy lub innych źródeł przychodów (np. umowa zlecenie) i odrębnie kumulowane przychody z kilku różnych źródeł nie dają podstawy do pobierania obniżonej składki. Daje ją dopiero łączny przychód podatnika ze wszystkich źródeł przychodu. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na ogromną rolę planowania i kontrolowania swojego wynagrodzenia przez podatnika. Fakt przekroczenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe powinien zostać zgłoszony pracodawcy, aby ten mógł pobierać niższą składkę na ubezpieczenie społeczne. Dlatego niezmiernie ważne staje się kontrolowanie przez podatnika własnego wynagrodzenia brutto w ciągu roku podatkowego i niezwłoczne zgłoszenie pracodawcy faktu zbliżania się wartości przychodu do kwoty ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Ulga na internet

Podatnikowi przysługuje prawo do odliczenia od dochodu wydatków ponoszonych z tytułu użytkowania sieci internet w lokalu (budyńku) będącym miejscem zamieszkania podatnika w wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 760 zł¹⁶.

Ustawodawca ograniczył możliwość odliczeń jedynie do wydatków z tytułu użytkowania internetu. To oznacza, że odliczeniu podlegają jedynie abonamenty za stałe łącza, jak i opłaty za dostęp wdzwaniany do internetu. Nie można natomiast odliczyć wydatków ponoszonych przez podatnika na instalację oprogramowania, zakup modemu i innego sprzętu niezbędnego do korzystania z internetu czy też serwis. Odliczeniu podlegają wydatki z tytułu użytkowania sieci internet bez względu na charakter łącza, a więc czy jest to stałe łącze, czy też bezprzewodowe za pośrednictwem telefonii komórkowej¹⁷.

Kolejny warunek skorzystania z ulgi dotyczy miejsca korzystania z sieci internet. Można odliczyć tylko te wydatki, które dotyczą korzystania z internetu w miejscu zamieszkania podatnika. Miejsce zamieszkania, w stosunku do którego dokonywane jest odliczenie, powinno być zgodne z miejscem zamieszkania, określonym w formularzu NIP-1 lub NIP-3, złożonym w urzędzie skarbowym. Nie musi to być miejsce zameldowania, jednak musi to być faktyczne miejsce zamieszkania podatnika. W przepisie mowa jest o jednym lokalu (budyńku), toteż podatnicy posiadający więcej niż jeden lokal mieszkalny połączony z internetem będą musieli się zdecydować na odliczanie wydatków z jednego z nich.

Podstawą skorzystania z ulgi jest zapłacona faktura, wystawiona na imię i nazwisko podatnika. Faktura nie jest jednak wystarczającym potwierdzeniem poniesienia wydatku, ponieważ może nie zostać opłacona. Zatem fakt poniesienia wydatku podatnik powinien udokumentować dowodem zapłaty. Odliczyć bowiem można jedynie kwoty wydatków faktycznie poniesionych. Dla dokonania odliczeń niezbędne jest więc posiadanie dowodu zapłaty. Dowód ten powinien być wystawiony na nazwisko podatnika. Jeżeli jest to przelew bankowy, powinien być dokonany z konta podatnika. Jeżeli zatem podatnik użytkuje internet w miejscu zamieszkania, a kto inny dokonuje opłat z tego tytułu, skorzystanie z ulgi przez podatnika jest niemożliwe.

¹⁶ Ibidem, art. 26, ust. 1, pkt 6a.

¹⁷ Pismo Ministerstwa Finansów z 1 marca 2005 r. za R. Kubacki, *Leksykon podatku dochodowego od osób fizycznych*, UNIMEX, Wrocław 2006, s. 1124.

Ciekawym sposobem na podwojenie limitu – 760 zł jest wspólne użytkowanie sieci internet. Jeżeli kilka osób korzysta z tego samego łącza i wspólnie ponoszą wydatki z tego tytułu, a faktura opiewa na wszystkich usługobiorców, każda osoba ma prawo dokonać odliczenia w swoim rozliczeniu rocznym kwoty do wysokości 760 zł. Jest to szczególnie korzystne w przypadku małżeństw, którym, po spełnieniu warunku wspólnej faktury i wspólnego ponoszenia kosztów, przysługuje limit podwójny, czyli 1520 zł. Nie znaczy to, że oboje mogą odliczyć po 760 zł, ale że oboje mogą odliczyć w sumie tyle, ile wydali w danym roku na internet, nie więcej jednak niż 760 zł każde z nich.

Darowizny

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, podatnicy, którzy dokonali darowizny na rzecz określonych w ustawie podmiotów, mogą dokonać odliczenia od dochodu do określonej ustawą wysokości. Podatnicy mogą również dokonywać odliczeń darowizn na podstawie ustawy kościelnej¹⁸. Takie odliczenia nie są limitowane.

Do odliczeń limitowanych do kwoty stanowiącej 6% dochodu należą darowizny na cele¹⁹:

- a) określone w art. 4 Ustawy o działalności pożytku publicznego, przekazane organizacjom pożytku publicznego działającym w Polsce lub równoważnym organizacjom określonym w przepisach regulujących działalność pożytku publicznego obowiązujących w innym niż Rzeczpospolita Polska państwie członkowskim Unii Europejskiej lub innym państwie należącym do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, prowadzącym działalność pożytku publicznego w sferze zadań publicznych, realizującym te cele,
- b) kultu religijnego,
- c) krwiodawstwa realizowanego przez honorowych dawców krwi w wysokości ekwiwalentu pieniężnego za pobraną krew. Dawcom krwi przysługuje ekwiwalent pieniężny w wysokości:²⁰
  - za 1 litr pobranej krwi z wytworzonymi przeciwciałami w wyniku zabiegu uodpornienia – 200 zł

---

¹⁸ Ustawa z 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. nr 29, poz. 154 z późn. zm.) oraz Ustawa z 4 lipca 1991 r. o stosunku państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz.U. nr 66, poz. 287 z późn. zm.).

¹⁹ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku..., op.cit.

²⁰ *Podatki 2008 meritum*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 191.

- za 1 litr pobranego osocza – 280 zł
- za 1 mililitr krwi pobranej do celów uodpornienia – 1 zł.

Darowizny, aby mogły być odliczone, muszą być odpowiednio udokumentowane. Forma potwierdzenia dokonania darowizny zależy od tego, czy darowizna miała charakter pieniężny, czy rzeczowy. W przypadku dawców krwi oraz innych darowizn rzeczowych niezbędny będzie dokument, z którego wynika wartość tej darowizny, pod warunkiem, że nie został wypłacony ekwiwalent pieniężny. Potrzebne będzie również oświadczenie obdarowanego o przyjęciu darowizny. Dokumentem potwierdzającym dokonanie darowizny pieniężnej jest wyłącznie dowód wpłaty na konto bankowe obdarowanego. Wyłączone są tutaj inne formy przekazania pieniędzy, np. wpłata do kasy.

Prawo do odliczenia darowizn od dochodu dają również ustawy kościelne. Zgodnie z przepisami tych ustaw, darowizny na działalność charytatywno-opiekuńczą kościelnych osób prawnych mogą być odliczane od dochodu w całości. Działalność charytatywno-opiekuńcza kościoła obejmuje w szczególności:

- prowadzenie zakładów dla sierot, starców, osób upośledzonych fizycznie lub umysłowo
- prowadzenie szpitali
- domy samotnych matek
- organizowanie pomocy sierotom, ofiarom wojennym itp.
- prowadzenie żłobków, ochronek i schronisk.

Możliwość skorzystania z odliczenia tego rodzaju darowizn została obwarowana przez ustawodawcę dodatkowymi dwoma warunkami. Pierwszy dotyczy obowiązku uzyskania od kościelnej osoby prawnej sprawozdania ze zużycia środków w terminie 2 lat od dnia przekazania darowizny. Jeżeli podatnik nie otrzyma takiego sprawozdania w terminie 2 lat od dnia przekazania, będzie zobowiązany do skorygowania zeznania podatkowego za rok, w którym dokonał odliczenia, do wysokości limitu określonego w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, tzn. do 6% dochodu. Drugim warunkiem jest pokwitowanie o przyjęciu darowizny.

Ulga rehabilitacyjna

Ulga rehabilitacyjna²¹ polega na odliczeniu od dochodu wydatków na cele rehabilitacyjne oraz wydatków związanych z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych, poniesionych w roku podatkowym przez podatnika będącego osobą nie-

---

²¹ Ibidem, art. 26, ust. 1, pkt 6.

pełnosprawną lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby niepełnosprawne. Wydatki takie podlegają odliczeniu jedynie wtedy, kiedy nie zostały sfinansowane ze środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, PFRON lub ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych albo nie zostały zwrócone podatnikowi w jakiegokolwiek innej formie. Gdy wydatki były częściowo sfinansowane z takich funduszy, odliczeniu podlega jedynie różnica między poniesionymi wydatkami a kwotą dofinansowania.

Odliczenia mogą dokonać albo osoby niepełnosprawne, albo osoby, na których utrzymaniu pozostają osoby niepełnosprawne. W tym drugim przypadku spełnione muszą być dodatkowe warunki – bliskie pokrewieństwo między osobą niepełnosprawną (osobą niepełnosprawną może być jedynie: współmałżonek, dzieci, pasierbowie, rodzice, teściowie, rodzeństwo, ojczym, macocha, zięć, synowa) oraz limit rocznych dochodów osiągniętych przez osobę niepełnosprawną będącą na utrzymaniu podatnika – 9120 zł.

Tabela 8. Wydatki podlegające odliczeniu w ramach ulgi rehabilitacyjnej

Wydatki	
bez limitu	z limitem
1) na adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności 2) na przystosowanie pojazdów mechanicznych wynikających z niepełnosprawności 3) zakup sprzętu i urządzeń wynikających z niepełnosprawności 4) na zakup wydawnictw wynikających z niepełnosprawności 5) odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym 6) na opiekę pielęgniarstwa (I gr. inwalidztwa) 7) opłacenie tłumacza języka migowego 8) na kolonie i obozy (do 25 roku życia) 9) odpłatny, konieczny przewóz na zabiegi 10) na odpłatne przejazdy środkami transportu publicznego związane z pobytem na turnusie rehabilitacyjnym	do kwoty 2280 zł rocznie: 1) na opłacenie przewodników oraz psów przewodników osób niewidomych I i II grupy inwalidztwa 2) na utrzymywanie przez osoby niewidome psa przewodnika 3) na używanie samochodu osobowego stanowiącego własność lub współwłasność osoby niepełnosprawnej (I i II grupy inwalidztwa) dla potrzeb związanych z koniecznym przewozem na zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne ponad 100 zł miesięcznie: 1) wydatki na leki: kwota stanowiąca różnicę między faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu a kwotą 100 zł, pod warunkiem że lekarz specjalista stwierdzi, że osoba niepełnosprawna powinna stosować te leki (stale lub czasowo)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

Warunkiem odliczenia wydatków jest posiadanie przez osobę, której dotyczy wydatek:

- orzeczenia o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności, określonych w odrębnych przepisach, lub
- decyzji przyznającej rentę z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, rentę szkoleniową albo rentę socjalną, albo
- orzeczenia o niepełnosprawności osoby, która nie ukończyła 16 roku życia, wydanego na podstawie odrębnych przepisów.

Wydatki poniesione na cele rehabilitacyjne podlegają odliczeniu od dochodu w całości lub do określonej ustawą kwoty (por. tab. 8).

Odliczyć można tylko takie wydatki, które zostały poniesione i w odpowiedni sposób udokumentowane. Nie wszystkie wydatki trzeba dokumentować. Wyłączone z tego wymogu zostały wydatki objęte limitem w kwocie 2280 zł rocznie. Pozostałe wydatki, tj. wydatki na zakup leków oraz te, które podlegają odliczeniu od dochodu w całości, należy potwierdzić dowodem poniesienia – rachunkiem, fakturą itp.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne

Podatek dochodowy w pierwszej kolejności ulega obniżeniu o kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne pobranej w roku podatkowym przez płatnika zgodnie z przepisami o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Obniżenie nie dotyczy składek, których podstawę wymiaru stanowi dochód (przychód) wolny od podatku, oraz składek, których podstawę wymiaru stanowi dochód, od którego na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku. Kwota składki na ubezpieczenie zdrowotne, o którą zmniejsza się podatek, nie może przekroczyć 7,75% podstawy wymiaru tej składki. Podstawę wymiaru składki stanowi przychód pomniejszony o składki na ubezpieczenie społeczne.

Należy zaznaczyć, że ulga w postaci odliczania składki na ubezpieczenie zdrowotne jest ograniczana z roku na rok, ponieważ kwota odliczenia jest stała (7,75% podstawy jej wymiaru), a faktyczny koszt składki jest z roku na rok zwiększany od 7,75% do obecnie 9% podstawy.

Ulga prorodzinna

Ulga prorodzinna polega na odliczeniu określonej w ustawie kwoty na każde dziecko od podatku dochodowego po dokonaniu odliczeń z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne. Kwota odliczenia stanowi iloczyn liczby wychowywanych dzieci i dwukrotności kwoty zmniejszającej podatek określonej w I przedziale skali

(por. tab. 9). Aby podatnik skorzystał z całej ulgi, musi mieć relatywnie wysokie dochody, bowiem większość podatku należnego przy niższych dochodach pokrywana jest składką na ubezpieczenie zdrowotne. Innymi słowy, ulgę można odliczyć tylko do wysokości podatku. Jeżeli zatem ktoś wykazuje minimalny podatek do zapłaty (z uwagi na niskie dochody), z ulgi skorzysta w ograniczony sposób.

Tabela 9. Ulga prorodzinna

Rok	Kwota podlegająca odliczeniu od podatku (zł)
2007	1145,08
2008	1173,70
2009	1112,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

W ramach ulgi prorodzinnej podatnik ma prawo odliczyć określoną w tabeli 9 kwotę na każde dziecko, własne lub przysposobione, które wychowywał w ciągu roku podatkowego. Wychowywanie dziecka nawet przez jeden dzień uprawnia do skorzystania z ulgi.

Ulga dotyczy:

- dzieci małoletnich
- dzieci, bez względu na ich wiek, które zgodnie z odrębnymi przepisami otrzymywały zasiłek pielęgnacyjny
- dzieci do ukończenia 25 lat uczące się w szkołach, o których mowa w przepisach o systemie oświaty lub w przepisach Prawa o szkolnictwie wyższym, jeżeli w roku podatkowym dzieci te nie uzyskały dochodów, z wyjątkiem dochodów wolnych od podatku dochodowego (3089 zł w 2008 r.), renty rodzinnej oraz dochodów w wysokości niepowodującej obowiązku zapłaty podatku.

Należy pamiętać, że kwota podlegająca odliczeniu od podatku jest limitem dotyczącym obojga rodziców i to rodzice decydują, w którym zeznaniu podatkowym zostanie ona ujęta. W przypadku gdy pomiędzy podatnikami wychowującymi dziecko orzeczono rozwód lub separację, ulga przysługuje temu z podatników, u którego dziecko faktycznie zamieszkuje. Jeżeli przez część roku podatkowego dzieci faktycznie zamieszkują u każdego z rodziców, odliczenie przysługuje każdemu z nich (o ile faktycznie wychowują dziecko) – w tym przypadku kwota odliczenia stanowi iloczyn liczby miesięcy pobytu dzieci u rodzica i $\frac{1}{12}$ kwoty ulgi prorodzinnej.

Wpłaty na rzecz organizacji pożytku publicznego

Podatnicy mogą 1% **swojego** podatku wyliczonego w zeznaniu podatkowym przekazać na rzecz jednej organizacji pożytku publicznego. Aby dokonać takiej darowizny, podatnik musi złożyć wniosek w zeznaniu rocznym, wskazując nazwę i numer wpisu do KRS (Krajowego Rejestru Sądowego) wybranej organizacji pożytku publicznego. Pamiętać należy, że przekazanie 1% podatku jest możliwe tylko wtedy, gdy zeznanie i wniosek zostaną złożone w terminie, czyli do 30 kwietnia. Zeznania złożone po terminie nie dają prawa przekazania 1%, nawet jeżeli wniosek został odrębnie złożony wcześniej.

Ulga „1%”, przekazywana bezpośrednio przez urząd skarbowy, nie ma nic wspólnego z darowiznami i odliczeniami z tytułu darowizn. Limity odliczenia w zakresie darowizn i ulgi „1%” są niezależne, mimo że mogą dotyczyć tej samej organizacji pożytku publicznego.

4.1.4. Preferencyjne rozliczanie podatku dochodowego dla osób samotnie wychowujących dzieci i małżeństw

Co do zasady opodatkowaniu podlega dochód pojedynczego podatnika. Wyjątkiem od tej zasady jest wspólne opodatkowanie małżeństw i osób samotnie wychowujących dzieci.

Ustawodawca wprowadził możliwość preferencyjnego rozliczania podatku dla tych podmiotów. Polega ono na tym, że podatek określa się w podwójnej wysokości i oblicza się go od połowy łącznych dochodów małżonków (por. wzór 1).

Wzór 1:

$$P = \frac{D_1 + D_2}{2} \cdot Sp \cdot 2$$

gdzie:

P – podatek,

D_1 – dochód małżonka pierwszego lub rodzica samotnie wychowującego dziecko,

D_2 – dochód małżonka drugiego lub dziecka,

Sp – stawka podatku.

Podobnie w przypadku osób samotnie wychowujących dziecko, podatek może być określony w podwójnej wysokości podatku i oblicza się go od połowy dochodów osoby samotnie wychowującej dzieci. Należy zaznaczyć, że opodatkowanie tym sposobem jest formą preferencyjną i jej wybór jest po pierwsze zależny od

spełnienia określonych w ustawie warunków, po drugie o takie opodatkowanie podatnik (podatnicy) musi wnioskować do naczelnika urzędu skarbowego.

Preferencyjne opodatkowanie jest formą optymalizacji podatkowej ze względu na minimalizację obciążenia podatkowego w sytuacji, gdy istnieją duże dysproporcje między zarobkami małżonków. Odrębne opodatkowanie mogłoby skutkować wyższym globalnym obciążeniem podatkowym w sytuacji, gdy dochody każdego z nich znalazłyby się w innym przedziale skali podatkowej (np. mąż 19%, a żona 30%). Natomiast wspólne rozliczenie podatku może spowodować, że łączna podstawa opodatkowania będzie mieścić się w niższym progu, co ma bezpośrednie przełożenie na niższy podatek do zapłaty.

Podobne korzyści może odnieść osoba samotnie wychowująca dzieci, której dochody mieszczą się w drugim lub w trzecim progu skali podatkowej. Preferencyjne rozliczenie podatku z dzieckiem może uplasować taki dochód w niższym progu skali.

Przykład

Podatnik i jego żona postanowili złożyć wspólne zeznanie podatkowe za rok podatkowy 2008. Dochód podatnika w skali roku po odliczeniu składek na ubezpieczenie społeczne wyniósł 120 000 zł, a jego małżonka 15 000 zł.

Gdyby nie składali wspólnego zeznania podatkowego i rozliczali się oddzielnie z podatku dochodowego, łączny podatek wyniósłby 36 229,7 zł:

- podatnik: III próg: $20\ 177,65\ \text{zł} + 40\% (120\ 000 - 85\ 528)\ \text{zł} = 33\ 966,5\ \text{zł}$
- małżonek: $19\% \cdot 15\ 000\ \text{zł} - 586,85\ \text{zł} = 2263,2\ \text{zł}$.

Gdyby złożyli wspólne zeznanie podatkowe i rozliczaliby się razem z podatku dochodowego łączny podatek wyniósłby 29 538,5 zł:

- podatnik + małżonek: podstawa opodatkowania: $(120\ 000 + 15\ 000)/2 = 67\ 500\ \text{zł}$
- II próg: $2 \cdot [7866,25\ \text{zł} + 30\% (67\ 500 - 44\ 490)]\ \text{zł} = 29\ 538,5\ \text{zł}$.

Wspólne opodatkowanie skutkuje niższym podatkiem w porównaniu z oddzielnym. Różnica wielkości podatku wynosi prawie 6700 zł.

Preferencyjne opodatkowanie małżeństw

Małżeństwa mogą skorzystać z możliwości łącznego opodatkowania dochodu, jeżeli²²:

---

²² Ibidem, art. 6.

- oboje podlegają nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu²³
- ich małżeństwo trwa cały rok podatkowy
- istnieje między nimi wspólność majątkowa
- złożą stosowny wniosek we wspólnym rocznym zeznaniu podatkowym w ustawowym terminie, tzn. do 30 kwietnia.

Nieograniczony obowiązek podatkowy dotyczy tych osób, które mają miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wtedy podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów (przychodów) bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów (nieograniczony obowiązek podatkowy). Za osobę mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się osobę fizyczną, która:

- posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub
- przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym.

Centrum interesów życiowych można rozumieć jako posiadanie na terenie Polski rodziny, domu czy pracy, chociaż ustawodawca nie zdefiniował w ustawie tego pojęcia. Dlatego bardziej obiektywnym od kryterium miejsca zamieszkania jest czas przebywania na terenie Polski (dłużej niż 183 dni w roku).

Rozliczać się z podatku dochodowego wspólnie mogą wyłącznie osoby, których małżeństwo trwa cały rok podatkowy. Oznacza to, że małżeństwa zawarte w trakcie roku podatkowego nie mogą złożyć wspólnego zeznania za rok, w którym zawarli związek małżeński. Mogą to uczynić dopiero w kolejnym roku.

Do 2006 r. warunkiem niezbędnym do wspólnego rozliczania podatku dochodowego było istnienie wspólności majątkowej między małżonkami. Ustawodawca nie określał jednak, jak długo ta wspólność miała trwać, wobec czego uznano, że wystarczy, aby trwała ona w dniu składania zeznania podatkowego. Od początku 2007 r. ustawodawca doprecyzował, iż okres trwania wspólności majątkowej między małżonkami musi trwać cały rok podatkowy.

Wspólne rozliczenie małżeństw z podatku dochodowego jest pewnego rodzaju ulgą, która skierowana jest do osób składających zeznanie podatkowe w terminie określonym ustawą (do 30 kwietnia). Złożenie wniosku (zeznanie) po terminie wyklucza możliwość wspólnego opodatkowania małżonków. Możliwe jest jednak do-

---

²³ Przepis ten pozostaje w sprzeczności z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości.

konywanie korekt zeznania po 30 kwietnia, pod warunkiem jednak, że pierwotne zeznanie zawierające wniosek małżonków zostało złożone terminowo.

Małżonkowie tracą jednak prawo do wspólnego rozliczenia podatku, jeżeli choć jedno z nich jest opodatkowane:

- podatkiem liniowym 19%
- ryczałtem ewidencjonowanym (z wyjątkiem osiągania przychodów z najmu nieruchomości stanowiącej majątek prywatny)
- kartą podatkową
- ryczałtem od przychodów osób duchownych.

Zatem oboje małżonkowie muszą być opodatkowani na zasadach ogólnych, według skali podatkowej, bez względu na rodzaj źródła przychodów (stosunek pracy, działalność gospodarcza).

Warto zwrócić uwagę, że wspólne opodatkowanie małżonków w sytuacji, gdy jedno z nich prowadzi działalność gospodarczą opodatkowaną innymi formami niż skala podatkowa, jest niemożliwe bez względu na to, czy dana osoba osiąga również inne dochody opodatkowane według skali podatkowej, które potencjalnie mogłyby podlegać kumulacji z dochodami małżonka i korzystać z preferencyjnego rozliczenia podatku dochodowego. Ustawodawca wyraźnie jednak wskazał, że wspólne rozliczenie jest niemożliwe nie tylko w zakresie dochodów z działalności gospodarczej opodatkowanych w sposób ryczałtowy (bądź liniowy), ale również innych źródeł dochodów niż działalność gospodarcza.

Co do zasady, prawo do łącznego opodatkowania ustaje w związku ze śmiercią jednego z małżonków. Z łącznego opodatkowania może skorzystać jednak podatnik, który:

- zawarł związek małżeński przed początkiem roku podatkowego, a którego małżonek zmarł w trakcie roku podatkowego
- pozostawał w związku małżeńskim przez cały rok podatkowy, a jego małżonek zmarł po upływie roku podatkowego, nie złożony wspólnego zeznania rocznego.

Jest to wyjątek w stosunku do ogólnych warunków wymaganych do wspólnego rozliczania. Nie jest bowiem w tej sytuacji spełniony warunek złożenia wniosku obojga małżonków we wspólnym rocznym zeznaniu podatkowym. Mimo to ustawodawca uznał, że takie rozliczenie jest możliwe²⁴.

---

²⁴ Przepis ten wprowadzony został do ustawy nowelizacją z 18 listopada 2004 r. po tym, jak Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją RP przepisu art. 6, ust 2 updof w zakresie, w jakim

Preferencyjne opodatkowanie osób samotnie wychowujących dzieci

Prawo do rozliczenia swoich dochodów na preferencyjnych zasadach przysługuje również osobom samotnie wychowującym dziecko, czyli jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu, jeżeli osoba ta jest panną, kawalerem, wdową, wdowcem, rozwódką, rozwodnikiem albo osobą, w stosunku do której orzeczono separację w rozumieniu odrębnych przepisów. Za osobę samotnie wychowującą dzieci uważa się również osobę pozostającą w związku małżeńskim, jeżeli jej małżonek został pozbawiony praw rodzicielskich lub odbywa karę pozbawienia wolności.

Preferencyjne opodatkowanie osób samotnie wychowujących dzieci nie jest uzależnione od tego, czy osoba korzystająca z tego sposobu opodatkowania przez cały rok była osobą stanu wolnego albo jak długo posiadała w tym stanie dziecko. Oznacza to, że wystarczy przez część roku być osobą samotnie wychowującą dziecko, żeby móc skorzystać z preferencyjnych zasad rozliczania podatku dochodowego.

Warunkiem skorzystania z tego sposobu opodatkowania jest wychowywanie wyłącznie:

- dzieci małoletnich
- dzieci, bez względu na ich wiek, na które, zgodnie z odrębnymi przepisami, pobierany był zasiłek pielęgnacyjny
- dzieci do ukończenia 25 lat, uczących się w szkołach, o których mowa w przepisach o systemie oświaty (np. gimnazjum) lub w przepisach o szkolnictwie wyższym (np. uniwersytet), lub w przepisach o wyższych szkołach zawodowych (np. studia licencjackie), jeżeli w roku podatkowym dzieci te nie uzyskały dochodów, z wyjątkiem:
  - dochodów wolnych od podatku dochodowego, np. stypendiów naukowych
  - renty rodzinnej
  - dochodów w wysokości niepowodującej obowiązku zapłaty podatku (w 2008 r. do 3089 zł).

Podobnie jak w przypadku wspólnego rozliczania małżeństw, wykluczono z tego sposobu opodatkowania osoby, które uzyskują dochody opodatkowane w sposób inny niż na zasadach ogólnych, tj.:

- podatkiem liniowym 19%

---

pozbawia on prawa do wspólnego rozliczenia podatku podatnika, który zawarł związek małżeński przed początkiem roku podatkowego, a którego małżonek zmarł w trakcie roku podatkowego, lub pozostawał w związku małżeńskim przez cały rok podatkowy, a którego małżonek zmarł po upływie roku podatkowego, nie złożony wspólnego zeznania rocznego.

- ryczałtem ewidencjonowanym (z wyjątkiem osiągnięcia przychodów z najmu nieruchomości stanowiącej majątek prywatny)
- kartą podatkową
- ryczałtem od przychodów osób duchownych.

W tym przypadku również należy złożyć zeznanie w ustawowym terminie, do 30 kwietnia. Złożenie wniosku (zeznania) po terminie wyklucza możliwość preferencyjnego opodatkowania, chociaż jest możliwe dokonywanie korekt zeznania po 30 kwietnia, pod warunkiem jednak, że pierwotne zeznanie zawierające omawiany wniosek zostało złożone terminowo.

4.1.5. Optymalizacja zaliczki na podatek dochodowy

Rozwiązania ustawy o podatku dochodowym przewidują obowiązek odprowadzania przez płatnika zaliczek na podatek dochodowy. Dla pracownika oznacza to, że podatek dochodowy z tytułu osiągnięcia dochodów jest płacony sukcesywnie w trakcie roku podatkowego. W rozliczeniu rocznym podatku dochodowego, w wyniku kumulacji dochodów, zastosowaniu ulg podatkowych oraz pewnych korekt, np. kosztów, podatek wyliczony przez podatnika na podstawie skali podatkowej (por. tab. 10) może się różnić od kwoty pobranych przez płatnika zaliczek. Jeżeli podatek wyliczony przez podatnika jest wyższy od kwoty pobranych przez płatnika zaliczek, podatnik musi dopłacić wielkość różnicy. W sytuacji odwrotnej – zaliczki przewyższają kwotę podatku – podatnik otrzymuje zwrot nadpłaty w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia zeznania podatkowego. Przykładem sytuacji, w której podatek wynikający z rozliczenia rocznego może być wyższy niż pobrane zaliczki, jest posiadanie kilku źródeł przychodów podlegających kumulacji w rozliczeniu rocznym, szczególnie umów zlecenia czy umów o dzieło. Wtedy każdy z płatników pobiera zaliczki stosownie do wielkości i rodzaju otrzymywanych przez pracownika przychodów, a zastosowanie skali podatkowej może spowodować uplasowanie skumulowanego dochodu w II lub w III przedziale i poddanie takiego dochodu stawce wyższej niż 19% (por. tab. 11).

Zwrot nadpłaty może wystąpić, jeśli podatnik wykorzystuje w rozliczeniu podatkowym odliczenia od dochodu i podatku czy też korzysta z preferencyjnego rozliczenia przewidzianego dla małżeństw lub osób samotnie wychowujących dzieci. Zwrot nadpłaty podatku oznacza, że płatnik pobrał w ciągu roku podatkowego zaliczkę przewyższającą faktyczne zobowiązanie podatkowe, a więc pozbawił podatnika części dochodu. Jest to więc pewna niedogodność wynikająca z systemu

Tabela 10. Skala podatkowa

Skala podatkowa obowiązująca w 2007 r.		
podstawa obliczenia podatku w złotych		podatek wynosi
ponad	do	
	43 405	19% minus kwota zmniejszająca podatek 572,54 zł
43 405	85 528	7674,41 zł + 30% nadwyżki ponad 43 405 zł
85 528		20 311,31 zł + 40% nadwyżki ponad 85 528 zł
Skala podatkowa obowiązująca w 2008 r.		
podstawa obliczenia podatku w złotych		podatek wynosi
ponad	do	
	44 490	19% minus kwota zmniejszająca podatek 586,85 zł
44 490	85 528	7 866,25 zł + 30% nadwyżki ponad 44 490 zł
85 528		20 177,65 zł + 40% nadwyżki ponad 85 528 zł
Skala podatkowa obowiązująca w 2009 r.		
podstawa obliczenia podatku w złotych		podatek wynosi
ponad	do	
	85 528	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556,02 zł
85 528		14 839,02 zł + 32% nadwyżki ponad 85 528 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

Tabela 11. Zaliczki na podatek dochodowy

Źródło dochodu	Wysokość zaliczki
Umowa o pracę	1) za miesiące od początku roku do miesiąca włącznie, w którym dochód podatnika uzyskany od początku roku w tym zakładzie pracy przekroczył kwotę stanowiącą górną granicę pierwszego przedziału skali – 19% dochodu uzyskanego w danym miesiącu, 2) za miesiące następujące po miesiącu, w którym dochód uzyskany od początku roku przekroczył kwotę, o której mowa w pkt 1– 30% dochodu uzyskanego w danym miesiącu, 3) za miesiące następujące po miesiącu, w którym dochód uzyskany od początku roku przekroczył kwotę stanowiącą górną granicę drugiego przedziału skali – 40% dochodu uzyskanego w danym miesiącu
Umowa zlecenie	19% dochodu
Umowa o dzieło	19% dochodu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

rozliczeń podatkowych pracowników, ponieważ dochód, którym podatnik mógłby dysponować w ciągu roku podatkowego jest zamrożony w postaci zaliczki na podatek dochodowy do czasu zwrócenia nadpłaty przez organ podatkowy. Aby tego uniknąć, ustawodawca przewidział instrument pozwalający pobierać niższe zaliczki przez płatnika. Jest to możliwe, jeżeli podatnik złoży płatnikowi oświadczenie, że za dany rok zamierza opodatkować dochody łącznie z małżonkiem bądź na zasadach przewidzianych dla osób samotnie wychowujących dzieci, a za rok podatkowy przewidywane, określone w oświadczeniu dochody podatnika²⁵:

- nie przekroczą górnej granicy pierwszego przedziału skali, a odpowiednio małżonek lub dziecko nie uzyskują żadnych dochodów z wyjątkiem renty rodzinnej – zaliczki za wszystkie miesiące roku podatkowego wynoszą 19% dochodu uzyskanego w danym miesiącu i są dodatkowo pomniejszane za każdy miesiąc o kwotę stanowiącą $\frac{1}{12}$ kwoty zmniejszającej podatek, określonej w pierwszym przedziale obowiązującej skali podatkowej
- przekroczą górną granicę pierwszego, drugiego lub trzeciego przedziału skali, a odpowiednio małżonek lub dziecko nie uzyskują żadnych dochodów z wyjątkiem renty rodzinnej lub dochody małżonka mieszczą się w niższych przedziałach skali.

W takiej sytuacji zaliczki wynoszą:

- a) za miesiące od początku roku do miesiąca, w którym dochód podatnika przekroczył kwotę stanowiącą górną granicę drugiego przedziału skali, łącznie – 19% dochodu uzyskanego w danym miesiącu,
- b) za miesiące następujące po miesiącu, w którym dochód podatnika przekroczył kwotę, o której mowa w lit. a) – 30% dochodu uzyskanego w danym miesiącu.

4.1.6. Pobór podatku

Wyliczona przez podatnika kwota podatku w rocznym zeznaniu podatkowym powinna zostać przez niego wpłacona do 30 kwietnia roku następującego po roku, którego dotyczy zeznanie podatkowe. Czasami jednak podatnik z różnych powodów nie jest w stanie uiścić tego zobowiązania. Dla takich osób przewidziano odpowiednie instrumenty podatkowe umożliwiające odroczenie terminu płatności podatku lub rozłożenie zapłaty podatku na raty²⁶.

²⁵ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 32, ust. 1a oraz 1b.

²⁶ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja..., op.cit., art. 67a, ust. 1, pkt 1.

Aby skorzystać z ulgi w spłacie zobowiązań, podatnik powinien złożyć odpowiedni wniosek we właściwym organie podatkowym²⁷. Należy jednak zaznaczyć, że szanse na wydanie pozytywnej decyzji będą mieli jedynie ci podatnicy, których wnioski wpłynęły przed upływem terminu wynikającego z przepisów prawa podatkowego, czyli w przypadku rocznego rozliczenia podatku dochodowego – przed 30 kwietnia. We wniosku należy uzasadnić przyczynę braku możliwości zapłaty podatku w ustawowym terminie lub w wysokości wyliczonej w zeznaniu podatkowym.

Przesłanką do wydania pozytywnej decyzji przez właściwy organ jest ważny interes podatnika lub interes publiczny. Są to pojęcia niezdefiniowane przez ustawodawcę, co oznacza, że decyzja organu podatkowego jest decyzją uznaniową. Jeśli jednak organ podatkowy zgodzi się na odroczenie terminu płatności podatku lub rozłożenie zapłaty podatku na raty, podatnik zobowiązany jest uiścić opłatę prolongacyjną w wysokości 50% odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych²⁸. Wtedy terminem płatności jest termin wskazany w decyzji organu podatkowego. Jeżeli jednak podatnik nie uiści zobowiązania w tym terminie, terminem płatności podatku lub zaległości podatkowej objętej odroczeniem lub ratą staje się termin pierwotny.

4.2. Optymalizacja rocznego rozliczenia podatku dochodowego z tytułu osiągnięcia kapitałów pieniężnych

Przychody z kapitałów pieniężnych stanowią odrębne źródło przychodów, których nie łączy się z dochodami opodatkowanymi na zasadach ogólnych według skali podatkowej. Opodatkowane są stawką liniową 19%, chociaż ich opodatkowanie jest zróżnicowane, w zależności od rodzaju dochodu. Część z nich opodatkowana jest w sposób ryczałtowy, bez możliwości uwzględnienia kosztów oraz bez wymogu składania zeznania podatkowego, część zaś – opodatkowana jest podatkiem liniowym, co wiąże się z obowiązkiem złożenia zeznania podatkowego

---

²⁷ Właściwym organem podatkowym w przypadku podatków: dochodowych, od towarów i usług, spadków i darowizn, od czynności cywilnoprawnych oraz podatku od gier – jest naczelnik urzędu skarbowego; podatku akcyzowego i od towarów i usług pobieranego na granicy – naczelnik urzędu celnego; podatku od nieruchomości, środków transportu, rolnego, leśnego, opłat lokalnych i skarbowych – wójt, burmistrz oraz prezydent miasta.

²⁸ *Podatki 2006 meritum*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006, s. 63.

(por. tab. 12)²⁹. Opodatkowanie ryczałtowe oznacza, że płatnik pobiera podatek u źródła i wypłaca podatnikowi dochód netto. Przykładem dochodu opodatkowanego w ten sposób są odsetki od lokat bankowych. Podatnik nie ma obowiązku w takiej sytuacji rozliczania takiego podatku w rocznym rozliczeniu podatkowym. Z tego względu nie ma również możliwości optymalizacji tego podatku. Inaczej jest w przypadku dochodów kapitałowych, które wiążą się z obowiązkiem sporządzenia rocznego rozliczenia i uiszczenia zobowiązania podatkowego wynikającego z tego rozliczenia³⁰.

Formą optymalizacji rocznego rozliczenia podatku dochodowego z tytułu osiągnięcia kapitałów pieniężnych z³¹:

- odpłatnego zbycia papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych i z realizacji praw z nich wynikających
- odpłatnego zbycia udziałów w spółkach mających osobowość prawną
- tytułu objęcia udziałów (akcji) w spółkach mających osobowość prawną albo wkładów w spółdzielniach w zamian za wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część

jest sprzedaż pod koniec roku podatkowego tych papierów wartościowych, których cena rynkowa jest niższa od ceny zakupu, a następnie odkupienie ich w podobnej cenie na początku roku podatkowego, w oczekiwaniu na wzrost ich wartości rynkowej i realizację zysku w przyszłości. Dzięki takiej transakcji podatnik w momencie sprzedaży po cenie niższej niż cena zakupu realizuje stratę podatkową, którą może odliczyć od dochodu lat następnych. Uregulowania w tym zakresie są następujące: stratę podatkową można odliczyć od dochodu w kolejno następujących po sobie 5 latach podatkowych, z tym, że odliczenie w każdym roku nie może przekroczyć 50% straty.

W ten sposób podatnik, realizując w kolejnych latach dochód podatkowy, sprzedając papiery wartościowe z zyskiem, może zmniejszyć podstawę opodatkowania o wysokość poniesionej straty, pod warunkiem że jest to strata z tego samego źródła

²⁹ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku..., op.cit., art. 30a i 30b.

³⁰ Podatnik osiągający dochody opodatkowane w ten sposób ma prawo w rocznym rozliczeniu podatku (PIT 38) odliczyć od podatku 1% kwoty podatku przekazywanej na rzecz organizacji pożytku publicznego. Pozostałe ulgi, możliwe do odliczenia w zeznaniach dotyczących dochodów opodatkowanych według skali progresywnej lub przy zastosowaniu ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, są niedostępne dla podatników osiągających dochody z kapitałów pieniężnych.

³¹ M. Dymek, *Optymalizacja podatkowa czyli jak oszczędzić na podatku dochodowym od osób prawnych*, ODDK, Gdańsk 2006, s. 132.

Tabela 12. Opodatkowanie kapitałów pieniężnych

Rodzaj dochodu	Sposób opodatkowania
1) z odsetek od pożyczek, z wyjątkiem gdy udzielanie pożyczek jest przedmiotem działalności gospodarczej, 2) z odsetek i dyskonta od papierów wartościowych, 3) z odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku podatnika lub w innych formach oszczędzania, przechowywania lub inwestowania prowadzonych przez podmiot uprawniony na podstawie odrębnych przepisów, z wyjątkiem środków pieniężnych związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą, 4) z dywidend i innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych, 5) z tytułu udziału w funduszach kapitałowych, 6) kwoty wypłacane po śmierci członka otwartego funduszu emerytalnego wskazanej przez niego osobie lub spadkobiercy, w rozumieniu przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, z wyjątkiem wypłat, o których mowa w art. 21, ust. 1, pkt 59, 7) dochód członka pracowniczego funduszu emerytalnego z tytułu przeniesienia akcji złożonych na rachunku ilościowym do aktywów tego funduszu, 8) z tytułu zbycia prawa poboru akcji nowej emisji przez pracowniczy fundusz emerytalny w imieniu członka funduszu, 9) kwoty jednorazowo wypłacane przez otwarty fundusz emerytalny członkowi funduszu, któremu rachunek funduszu otwarto w związku ze śmiercią jego współmałżonka, 10) dochód oszczędzającego na indywidualnym koncie emerytalnym z tytułu zwrotu, w rozumieniu przepisów o indywidualnych kontach emerytalnych, środków zgromadzonych na tym koncie, 11) dochód uczestnika pracowniczego programu emerytalnego z tytułu zwrotu środków zgromadzonych w ramach programu, w rozumieniu przepisów o pracowniczych programach emerytalnych	podatek pobierany przez płatnika bez możliwości odliczenia kosztów w wysokości 19%
1) z odpłatnego zbycia papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych i z realizacji praw z nich wynikających, 2) z odpłatnego zbycia udziałów w spółkach mających osobowość prawną, 3) z tytułu objęcia udziałów (akcji) w spółkach mających osobowość prawną albo wkładów w spółdzielniach w zamian za wkład niepieniężny w postaci innej niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część	opodatkowanie na zasadach ogólnych; możliwość odliczenia kosztów uzyskania przychodu; obowiązek złożenia rocznego zeznania podatkowego; podatek wynosi 19% osiągniętego dochodu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych..., op.cit.

przychodów (tych, które podlegają opodatkowaniu z uwzględnieniem kosztów, a nie tych, od których podatek pobierany jest ryczałtowo).

Dokonując takiej transakcji, trzeba mieć jednak na uwadze, że jeżeli jedynym jej celem było wygenerowanie straty podatkowej służącej zmniejszeniu podstawy opodatkowania w przyszłości, podatnik może się narazić na postawienie przez organ podatkowy zarzutu obejścia prawa podatkowego. Warto więc zastanowić się, czy faktycznie taki jest cel działania podatnika i czy ryzyko podatkowe nie prze-

wyższa potencjalnych korzyści wynikających z obniżenia przyszłego zobowiązania podatkowego.

Są również kapitały pieniężne, których osiągnięcie nie wiąże się ze składaniem zeznania podatkowego, należy jednak o nich wspomnieć z uwagi na całkowite zwolnienie z opodatkowania jednego z nich i odroczenie płatności podatku – drugiego. Mowa tutaj o dwóch instrumentach finansowych: indywidualnych kontach emerytalnych, które korzystają ze zwolnienia w podatku dochodowym od osób fizycznych, oraz fundusze parasolowe.

Indywidualne konta emerytalne jest to indywidualny plan oszczędnościowy służący gromadzeniu funduszy na przyszłą emeryturę w ramach III filaru systemu ubezpieczenia społecznego. Umowa o prowadzenie IKE zawierana jest między oszczędzającym a jedną z czterech grup instytucji finansowych:

- bankiem – w formie rachunku lub lokaty bankowej
- funduszem inwestycyjnym – w formie inwestycji w jednostki uczestnictwa wybranych funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych
- ubezpieczycielem – w formie polisy na życie z funduszem kapitałowym
- podmiotem prowadzącym działalność maklerską – w formie rachunków papierów wartościowych oraz rachunku pieniężnego.

Chociaż zyski z IKE są nieopodatkowane, istnieje limit wpłat, przez co możliwości czerpania korzyści z tego typu form inwestycji są ograniczone – w każdym roku wysokość ulokowanych środków nie może przekroczyć kwoty odpowiadającej 150% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok³².

Odroczenie terminu płatności podatku oferują tzw. fundusze parasolowe. Ich istota polega na tym, że w ramach jednego funduszu inwestycyjnego działa kilka subfunduszy, między którymi inwestor może przenosić środki, nie powodując tym samym powstania obowiązku podatkowego. Dopiero definitywne umorzenie jednostek w funduszu rodzi taki obowiązek. Zwolnienie z podatku w ramach funduszy parasolowych jest o tyle korzystne, że podatnik może środki, które w normalnym funduszu zostałyby przekazane w ramach podatku, nadal inwestować, generując zyski³³.

---

³² A. Laszuk, K. Zawadzki, *Charakterystyka podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych w Polsce*, w: *O nowy ład podatkowy w Polsce*, red. J. Ostaszewski, SGH, Warszawa 2007, s. 545.

³³ *Ibidem*, s. 551.

4.3. Optymalizacja opodatkowania nieruchomości

W myśl przepisów Kodeksu cywilnego za nieruchomości uważa się „części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane lub części takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności”³⁴.

Nieruchomości są przedmiotem opodatkowania w wielu rodzajach podatków. Samo posiadanie nieruchomości stanowi przedmiot podatku od nieruchomości. Nabycie nieruchomości w drodze dziedziczenia lub darowizny jest przedmiotem podatku od spadku i darowizn. Odpłatne zbycie nieruchomości jest przedmiotem podatku dochodowego od osób fizycznych. Przychód uzyskany ze zbycia nieruchomości i innych praw z nimi związanych nie będzie się jednak łączył z innymi przychodami osiąganymi przez osoby fizyczne. Został on bowiem przez ustawodawcę wyodrębniony jako jedno ze źródeł przychodów, które jest oddzielnym przedmiotem opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Z uwagi na szybki rozwój rynku nieruchomości, czerpanie przychodów z nieruchomości staje się w ostatnich latach bardzo popularne. Źródłem przychodów związanych z nieruchomościami może być nie tylko ich sprzedaż, ale również najem.

4.3.1. Sprzedaż nieruchomości

Zgodnie z ustawą, odrębnym źródłem przychodów jest odpłatne zbycie określonych składników majątkowych dotyczących nieruchomości, czyli przede wszystkim prawa własności nieruchomości, ale również i innych praw majątkowych związanych z nieruchomościami. Opodatkowaniu podlega zbycie³⁵:

- nieruchomości lub ich części
- udziału w nieruchomości
- spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego
- prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej
- prawa wieczystego użytkowania gruntów.

³⁴ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, (Dz.U. nr 16, poz. 94 z późn. zm.), art. 46 § 1.

³⁵ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku..., op.cit., art. 10, ust. 1, pkt 8.

Opodatkowanie sprzedaży nieruchomości zależy przede wszystkim od tego, kiedy nieruchomość została nabyta. Bez znaczenia pozostaje natomiast moment sprzedaży. W tej kwestii istnieją dwie metody opodatkowania nieruchomości. Pierwsza – obowiązująca do końca 2006 r. i obowiązująca nadal w zakresie, w jakim dotyczy nieruchomości nabytych do końca roku 2006 r., oraz druga – obowiązująca od początku 2007 r., odnosząca się do nieruchomości nabytych po 1 stycznia 2007 r. Przy czym osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej będą zobowiązane do zapłaty podatku dochodowego z tytułu odpłatnego zbycia danych składników majątkowych, tylko jeżeli zbycie takie zostało dokonane przed upływem 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie określonych nieruchomości lub praw z nimi związanych albo wybudowanie budynku stanowiącego odrębną od gruntu nieruchomość. Jeśli więc powyższy warunek nie jest spełniony, czyli do odpłatnego zbycia nieruchomości lub praw z nimi związanych dojdzie po upływie przewidzianego okresu, to przychód taki nie będzie wiązał się z obowiązkiem podatkowym w podatku dochodowym od osób fizycznych. Nie ma przy tym znaczenia, kiedy nieruchomość została nabyta – przed, czy po 1 stycznia 2007 r.³⁶. Zatem kwestią zasadniczą implikującą zastosowanie danej metody jest data nabycia. Za dzień nabycia nieruchomości uważa się dzień podpisania aktu notarialnego. Natomiast z wybudowaniem nieruchomości będziemy mieli do czynienia w momencie oddania jej do użytku.

Z punktu widzenia zarządzania podatkami, ważne jest w tym momencie zwrócenie uwagi na możliwości uniknięcia zapłaty podatku w ramach obowiązujących przepisów. Podatek nie wystąpi, bez względu na to, kiedy nieruchomość została nabyta, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym doszło do podpisania aktu notarialnego potwierdzającego własność nieruchomości lub oddania jej do użytku, upłynie 5 lat.

Jeżeli okres 5 lat nie upłynął, należy zastosować jedną z dwóch metod wyliczenia podatku z tytułu sprzedaży nieruchomości. Różnice między nimi są znaczące, bo dotyczą podstawy opodatkowania, zwolnień, stawki podatku oraz terminów płatności (por. tab. 13). Optymalizując swoje obciążenie podatkowe podatnik powinien zwrócić uwagę na możliwości skorzystania z ulg obecnych w obydwu stanach prawnych.

---

³⁶ *Podatek dochodowy od osób fizycznych: rok 2006*, red. J. Marciniuk, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2006, s. 135.

Tabela 13. Opodatkowanie odpłatnego zbycia nieruchomości

Nieruchomości nabyte do 31 grudnia 2006 r.	Nieruchomości nabyte od 1 stycznia 2007 r.
Brak opodatkowania sprzedaży nieruchomości w następujących sytuacjach:	
gdy nastąpi po upływie 5 lat licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie	gdy nastąpi po upływie 5 lat licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie
gdy pieniądze ze sprzedaży mieszkania przeznaczymy w ciągu dwóch lat na inne cele mieszkaniowe	gdy uzyskano przychody z odpłatnego zbycia nieruchomości, w których podatnik był zameldowany na pobyt stały przez okres minimum 12 miesięcy przed datą zbycia
jeżeli ich nabycie nastąpiło w drodze spadku lub darowizny	–
Opodatkowanie sprzedaży nieruchomości w sytuacji niekorzystania z ulg	
od przychodu pomniejszonego o ewentualne koszty obsługi notarialnej, prowizji agencji nieruchomości itp.	od dochodu (przychód – koszty)
Podatek wyniesie	
10% przychodu	19% dochodu
Termin płatności podatku	
14 dni od daty dokonania sprzedaży	podatek jest płatny w terminie złożenia zeznania rocznego do 30 kwietnia
Odrębna deklaracja podatkowa	
W terminie płatności podatku	Nie, podatek rozliczany jest w zeznaniu rocznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych ..., op.cit.

Sprzedaż nieruchomości nabytej przed 1 stycznia 2007 roku

Sprzedaż nieruchomości nabytej przed 1 stycznia 2007 r. powoduje jej opodatkowanie na zasadach obowiązujących do 31 grudnia 2006 r. Podstawową zasadą tego stanu prawnego jest opodatkowanie przychodu ze zbycia nieruchomości. Podatek ustalony w formie ryczałtu wynosi 10% uzyskanego przychodu. Jako przychód z odrębnego źródła nie jest on doliczany do innych przychodów (dochodów) i nie wykazuje się go w zeznaniu rocznym. Podatek taki płatny jest bez wezwania w terminie 14 dni od dnia dokonania odpłatnego zbycia. Zbywca zatem zobowiązany jest do samodzielnego obliczenia podatku i wpłacenia go na rachunek odpowiedniego urzędu skarbowego i złożenia przy tym odpowiedniej deklaracji podatkowej³⁷. Dochodu (przychodu) ze sprzedaży nieruchomości nie należy wykazywać

³⁷ K. Górczak, *Akademia podatnika*, „Gazeta Prawna” 10.04.2007, s. 4.

w żadnym innym zeznaniu podatkowym, w szczególności nie należy go wykazywać w rocznym zeznaniu podatkowym.

Mimo że ustawodawca określił przychód jako podstawę opodatkowania, możliwe jest odliczenie pewnych wydatków, które można uznać za koszty odpłatnego zbycia. Konieczne jest jednak udowodnienie, że poniesienie takich kosztów było rzeczywiście niezbędne do zawarcia transakcji. Do kosztów takich należą: opłaty notarialne, opłaty sądowe, opłaty skarbowe czy też koszty pośredników w obrocie nieruchomościami. Koszty te określa się w wysokości faktycznie poniesionej³⁸.

W niektórych sytuacjach, mimo osiągnięcia przychodu, podatnik może skorzystać ze zwolnień. W stanie prawnym obowiązującym do końca 2006 r. podatnik mógł i nadal może, jeśli dokonuje sprzedaży nieruchomości nabytej w tym czasie, skorzystać z dwóch zwolnień. Podatku nie zapłaci osoba, która pieniądze ze sprzedaży mieszkania przeznaczy w ciągu dwóch lat od momentu sprzedaży na inne cele mieszkaniowe, oraz osoba, która nabyła nieruchomość w drodze spadku lub darowizny.

Pierwsze zwolnienie dotyczy tych osób, które przeznaczą uzyskany ze sprzedaży przychód na jeden z następujących celów³⁹:

- nabycie na terytorium Polski budynku mieszkalnego, jego części lub udziału w takim budynku, lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość lub udziału w takim lokalu, a także nabycie gruntu lub udziału w gruncie albo prawa użytkowania wieczystego gruntu lub udziału w takim prawie, związanych z tym budynkiem lub lokalem
- nabycie na terytorium Polski spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej lub udziału w takich prawach
- nabycie na terytorium Polski gruntu lub udziału w gruncie, prawa użytkowania wieczystego gruntu lub udziału w takim prawie, przeznaczonych pod budowę budynku mieszkalnego albo z już rozpoczętą budową
- budowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, remont lub modernizację własnego budynku mieszkalnego, jego części lub własnego lokalu mieszkalnego, położonych na terytorium Polski
- rozbudowę, nadbudowę, przebudowę lub adaptację na cele mieszkalne własnego budynku niemieszkalnego, jego części, własnego lokalu niemieszkalnego lub własnego pomieszczenia niemieszkalnego, położonych na terytorium Polski

---

³⁸ *Podatek dochodowy...*, op.cit., s. 291.

³⁹ *Ibidem*, s. 980.

- na spłatę kredytu lub pożyczki, a także odsetek od nich, zaciągnięte na wymienione powyżej cele, w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, mających siedzibę na terytorium Polski, w tym również na spłatę kredytów lub pożyczki (wraz z odsetkami) zaciągniętych przed dniem uzyskania tych przychodów.

Należy zaznaczyć, że zwolniona z podatku dochodowego jest tylko ta część przychodów, która zostanie faktycznie przeznaczona na powyższe cele. Zatem jeżeli podatnik przeznaczył mniejszą kwotę na zakup np. nowego mieszkania niż uprzednio uzyskany przychód ze sprzedaży, obowiązek podatkowy będzie dotyczył różnicy między kwotą przychodu a kwotą wydatkowaną na zakup nowej nieruchomości⁴⁰.

Do skorzystania ze zwolnienia nie jest potrzebne składanie oświadczeń w urzędzie skarbowym. Wystarczy w podanym wyżej okresie wydatkować pieniądze na wskazany przez ustawodawcę cel. Jeżeli jednak podatnik w terminie 14 dni od daty zbycia nieruchomości złoży w urzędzie skarbowym oświadczenie, iż uzyskany przychód przeznaczy (albo jego część) w okresie dwóch lat na wyżej wskazany cel (nabycie, budowa, spłata kredytu itp.), wówczas jego sytuacja może okazać się korzystniejsza⁴¹. Złożenie oświadczenia w urzędzie skarbowym powoduje, że:

- w okresie dwóch lat urząd skarbowy nie może dochodzić zapłaty podatku
- w razie niespełnienia warunków zwolnienia (niewydatkowania kwoty w okresie dwóch lat na określony cel) podatnik za te dwa lata zapłaci odsetki za zwłokę o połowę niższe, a dopiero za okres następny pełne odsetki za zwłokę⁴².

Zatem złożenie oświadczenia pozwala na uzyskanie odroczenia terminu płatności podatku za cenę połowy odsetek za zwłokę – nawet jeżeli podatnik faktycznie nie miał zamiaru dokonać wydatku w ogóle. Zatem można w ten sposób uzyskać dwuletni „kredyt” bez żadnych zabezpieczeń za odsetki w wysokości połowy odsetek od zobowiązań podatkowych⁴³.

Drugie z wymienionych zwolnień związane jest z nabyciem nieruchomości w drodze spadku i darowizny. W tym przypadku również sprzedaż takiej nieruchomości korzysta ze zwolnienia w podatku dochodowym. Zatem osoba fizycz-

---

⁴⁰ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *Ustawa o podatku...*, op.cit., s. 1169.

⁴¹ www.pit.pl

⁴² Ustawa o podatku dochodowym, art. 28, ust. 3 w wersji obowiązującej do końca 2006 r.

⁴³ www.pit.pl

na sprzedającą nieruchomość podarowaną lub odziedziczoną do dnia 31 grudnia 2006 r., nie jest obciążona podatkiem dochodowym z tytułu takiego zbycia. Dla uzyskania takich konsekwencji konieczna jest jednak skuteczność przeniesienia własności nieruchomości. Osoba, która uzyskała nieruchomość w drodze darowizny i która chce korzystać ze zwolnienia, musi posiadać stosowany akt notarialny. W przypadku spadku o tym, czy zwolnienie będzie miało zastosowanie, czy też nie, decyduje data śmierci spadkodawcy (przed 1 stycznia 2007 r.).

Sprzedaż nieruchomości nabytej po 1 stycznia 2007 roku

Nowelizacja ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadziła nowe zasady opodatkowania odpłatnego zbycia nieruchomości. Nowe zasady dotyczą jednak jedynie tych nieruchomości, które zostały nabyte w czasie ich obowiązywania, czyli po 1 stycznia 2007 r.

Podstawową różnicą w stosunku do poprzedniego stanu prawnego jest to, że podstawą opodatkowania jest dochód, a więc przychód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu. Zmianie uległa również stawka podatku. Obecnie wynosi ona 19% dochodu.

Przychodem z odpłatnego zbycia nieruchomości jest wartość wyrażona w cenie określonej w umowie, a kosztem uzyskania przychodu są udokumentowane koszty nabycia lub udokumentowane koszty wytworzenia, powiększone o udokumentowane nakłady, które zwiększyły wartość rzeczy i praw majątkowych w czasie ich posiadania. Do kosztów odpłatnego zbycia zalicza się również między innymi opłatę notarialną, opłatę skarbową, opłatę sądową, koszty pośrednika obrotu nieruchomościami, w wysokości faktycznie poniesionej przez podatnika. Kosztem nie będzie natomiast podatek od czynności cywilnoprawnych, gdyż ponosi go nabywca.

Dodać należy, że koszty nabycia lub koszty wytworzenia są corocznie podwyższane, począwszy od roku następującego po roku, w którym nastąpiło nabycie lub wytworzenie zbywanych rzeczy lub praw majątkowych, do roku poprzedzającego rok podatkowy, w którym nastąpiło ich zbycie, w stopniu odpowiadającym wskaźnikowi wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie pierwszych trzech kwartałów roku podatkowego w stosunku do tego samego okresu roku ubiegłego, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (koszty podwyższane co roku o stopień inflacji).

W nowych regulacjach opodatkowania zbycia nieruchomości zabrakło ulg obecnych w poprzednim stanie prawnym. Zbycie nieruchomości odziedziczonej

lub darowanej po 1 stycznia 2007 r. podlega opodatkowaniu. Należy jednak zaznaczyć, że likwidacja omawianej ulgi zbiegła się w czasie z wprowadzeniem zwolnienia w podatku od spadków i darowizn dla nabywających tą drogą nieruchomości osób fizycznych, będących najbliższą rodziną zbywcy. Natomiast do końca 2006 r. co prawda istniała ulga w podatku dochodowym z tytułu zbywania dziedziczonych (darowanych) nieruchomości, ale osoba zbywająca była obciążona podatkiem od spadków i darowizn.

Narzędziem optymalizacyjnym znacznie ciekawszym od ulg dotyczących zbycia nieruchomości nabytych przed 1 stycznia 2007 r., jest tzw. ulga meldunkowa. Nie wymaga ona bowiem nakładów finansowych. Ważny w tym przypadku jest jedynie czas, jaki należy zaangażować w posiadanie nieruchomości. Polega ona na tym, że wolne od podatku dochodowego są przychody uzyskane z odpłatnego zbycia:

- budynku mieszkalnego, jego części lub udziału w takim budynku
- lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość lub udziału w takim lokalu
- spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub udziału w takim prawie
- prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej lub udziału w takim prawie,

jeżeli podatnik był zameldowany w budynku lub lokalu na pobyt stały przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy przed datą zbycia. Do 12-miesięcznego okresu zameldowania podatnika na pobyt stały wlicza się okres zameldowania zarówno przed 1 stycznia 2007 r., jak i przed datą nabycia nieruchomości lub prawa. Słuszność takiego stanowiska potwierdza interpretacja ogólna Ministerstwa Finansów w tej sprawie⁴⁴.

Warunkiem zastosowania zwolnienia jest złożenie oświadczenia w urzędzie skarbowym w terminie 14 dni od dnia dokonania odpłatnego zbycia nieruchomości lub prawa majątkowego, że podatnik spełnia warunki do zwolnienia.

Kolejną zmianą w stosunku do wcześniejszych uregulowań jest inny termin płatności podatku z tytułu zbycia nieruchomości. Podatek płatny jest w terminie złożenia zeznania podatkowego za rok podatkowy, w którym nastąpiło odpłatne zbycie. Ostatecznym terminem złożenia takiego zeznania jest zatem termin 30 kwietnia roku następującego po roku, w którym nastąpiło zbycie. Dodać należy,

---

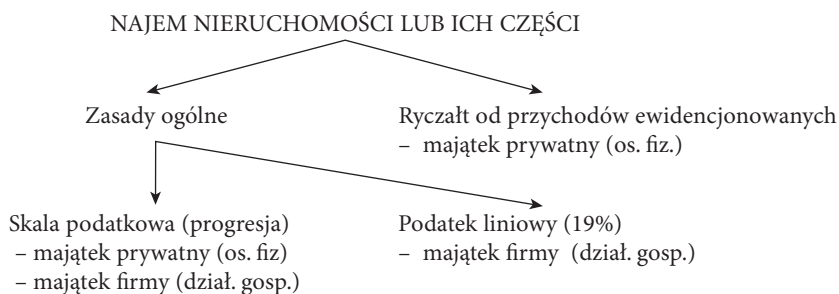
⁴⁴ Interpretacja ogólna Ministra Finansów w sprawie ulgi meldunkowej, nr DD2/033/0557/SKT/07/1682.

że nie jest przy tym wymagana odrębna deklaracja podatkowa, tak jak w przypadku nieruchomości nabytych przed 1 stycznia 2007 r.

4.3.2. Najem nieruchomości

Opodatkowanie przychodów z tytułu najmu nieruchomości zależy od tego, czy nieruchomość stanowi składnik majątku prywatnego osoby fizycznej, czy też składnik majątku przedsiębiorstwa osoby fizycznej (por. rys. 5).

Jeżeli nieruchomość jest częścią majątku przedsiębiorstwa osoby fizycznej i osoba ta czerpie przychody z tytułu najmu takiej nieruchomości, przychód taki będzie podlegał opodatkowaniu na zasadach ogólnych, tak jak pozostałe przychody przedsiębiorstwa. Oznacza to, że przychód będzie opodatkowany – albo skalą progresywną, albo podatkiem liniowym. Należy zaznaczyć, że choć opodatkowanie w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych jest skierowane w głównej mierze do podatników prowadzących działalność gospodarczą, przychody z tytułu umowy najmu osiągnane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zostały wyłączone z tej formy⁴⁵.

Rysunek 5. Opodatkowanie najmu nieruchomości

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku nieruchomości wchodzących w skład majątku prywatnego osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej przychody z najmu i dzierżawy nieruchomości będą w pierwszej kolejności opodatkowane podatkiem

⁴⁵ Ustawa z 20 listopada 1998 r. O zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (Dz.U. nr 144, poz. 930 z późn. zm.), art. 2, ust 1a.

dochodowym na zasadach ogólnych, czyli według skali podatkowej i podstawy opodatkowania stanowiącej przychód pomniejszony o koszty jego uzyskania. Osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej mogą jednak wybrać również alternatywny sposób opodatkowania przychodów z najmu i dzierżawy, jakim jest ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. W tym wypadku podstawą opodatkowania jest przychód bez żadnych pomniejszeń.

Decyzja o tym, którą formę opodatkowania wybrać, należy do podatnika. Opłacalna jest z pewnością ta forma, która gwarantuje podatnikowi niższy podatek. Należy jednak pamiętać, że źródłem przychodu, w stosunku do którego przez cały rok podatkowy obowiązuje raz wybrana forma opodatkowania jest najem, a nie pojedyncza umowa, zatem wybrana forma opodatkowania obowiązywać będzie w stosunku do wszystkich zawieranych kolejno umów, do czasu zgłoszenia zmiany formy opodatkowania lub zaprzestania uzyskiwania przychodów.

Dalsze rozważania dotyczyć będą charakterystyki form opodatkowania nieruchomości stanowiącej majątek prywatny osób fizycznych.

Opodatkowanie najmu nieruchomości na zasadach ogólnych

Główną zasadą opodatkowania przychodów w tej formie jest to, że podstawą opodatkowania jest dochód, a zatem przychód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu.

Przychodem z umowy najmu są zawsze przychody otrzymane, czyli te, które wynajmujący otrzymał, a nie te, które powinien otrzymać w terminie określonym w umowie najmu. Nie ma przy tym znaczenia, czy świadczenie jest płatne z góry, czy też z dołu. Jednocześnie jednak otrzymanie należności z góry za kilka miesięcy skutkuje powstaniem przychodu w całej otrzymanej wysokości, więc wiąże się również z koniecznością zapłaty podatku od całej takiej kwoty w miesiącu jej otrzymania⁴⁶.

Przychodem z najmu jest przede wszystkim czynsz wyrażony w pieniądzu lub jego równowartości w innej formie. Należy również wspomnieć, iż konstrukcja umów najmu przewiduje niekiedy nałożenie na najemcę obowiązku uiszczania obok czynszu także pewnych innych świadczeń za wynajmującego, które związane są z nieruchomością będącą przedmiotem umowy. Do kategorii tej można zaliczyć w szczególności wszelkie opłaty za media czy też opłaty czynszowe uiszczane w spół-

---

⁴⁶ Podatek dochodowy..., op.cit., s. 130.

dzielni czy wspólnocie mieszkaniowej. Świadczenia tego rodzaju nie będą jednak stanowić przychodu wynajmującego, ponieważ nie są otrzymywane przez niego.

Ustawodawca określił podstawę opodatkowania jako dochód, a więc przychód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu. Kosztami uzyskania przychodu są wydatki poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów. Wynajmujący może zatem odliczyć tylko te wydatki, które są związane bezpośrednio lub pośrednio z utrzymaniem konkretnej nieruchomości, z której czerpie przychód. Do takich kosztów zaliczyć można: korzystanie z obsługi prawnej, koszty remontów, koszty administracji budynku, koszty eksploatacji, odpisy amortyzacyjne, podatek od nieruchomości, dobrowolne ubezpieczenie nieruchomości. W przypadku wynajmowania jedynie części budynku i niemożności wyodrębnienia niektórych z ponoszonych wydatków w stosunku do tej części wydatki powinny być ustalone stosownie do powierzchni wynajmowanej części nieruchomości.

Nie zawsze jednak podatnik utrzymuje ciągłość w najmie nieruchomości. Często zdarzają się przerwy między jedną a drugą umową. Pojawia się wówczas wątpliwość, czy stałe opłaty ponoszone w związku z utrzymaniem nieruchomości czasowo niewynajmowanej można zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów. Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, kosztami uzyskania przychodu są również wydatki poniesione w celu zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów. W przypadku czasowego zaprzestania wynajmowania nieruchomości mamy do czynienia właśnie z tym rodzajem kosztów. Podatnik musi je ponosić, aby zagwarantować funkcjonowanie źródła przychodów, tak aby przynosiło ono przychody także w przyszłości. Zatem wydatki tego rodzaju, mimo nieosiągnięcia w danym okresie przychodu, będą stanowiły koszt uzyskania przychodu⁴⁷. Jeżeli zatem podatnik w danym okresie będzie ponosił koszty i nie będzie osiągał przychodów istnieje możliwość wystąpienia straty. Ustawa o podatku dochodowym reguluje tę kwestię następująco. Nadwyżka kosztów uzyskania przychodów ponad sumę przychodów jest stratą z danego źródła przychodów. O wysokość straty z danego źródła można natomiast obniżyć dochód uzyskany z tego źródła w najbliższych kolejno po sobie następujących 5 latach podatkowych. Jednakże wysokość obniżenia w którymkolwiek z lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty⁴⁸.

---

⁴⁷ Pismo Urzędu skarbowego z 30 stycznia 2003 r. (PDI/415-3/03), za R. Kubacki, *Leksykon podatku dochodowego od osób fizycznych*, Unimex, Wrocław 2006, s. 592.

⁴⁸ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku..., op.cit., art. 9, ust. 3.

Ciekawym rodzajem kosztu jest amortyzacja. Mimo że kojarzona z prowadzeniem działalności gospodarczej, może dotyczyć również lokali i budynków wynajmowanych w ramach majątku prywatnego. Możliwość naliczania amortyzacji nie dotyczy nieruchomości gruntowych. Ustawodawca przewidział dla wynajmowanych budynków lub lokali mieszkalnych tzw. amortyzację uproszczoną. Dla jej celów przyjmuje się w każdym roku podatkowym wartość budynku lub lokalu, stanowiącą iloczyn metrów kwadratowych ich powierzchni użytkowej i kwoty 988 zł. Pod pojęciem powierzchni użytkowej rozumie się natomiast powierzchnię przyjmowaną dla celów podatku od nieruchomości. W takim wypadku roczna stawka amortyzacyjna wynosi 1,5%, a miesięczny koszt uzyskania przychodu obliczany jest przez podzielenie tak ustalonego rocznego kosztu przez 12⁴⁹.

Podatnicy osiągający przychody z najmu jako odrębnego źródła przychodów w myśl przepisów ustawy podlegają obowiązkowi opłacania podatku w formie zaliczek miesięcznych. Dochód z najmu wykazywany jest następnie w zeznaniu rocznym. Dla celów podatku dochodowego od osób fizycznych dochodem z tytułu najmu jest zatem różnica między przychodem a kosztami uzyskania przychodów. Należy jednak zaznaczyć, iż najem nieruchomości, pomimo że stanowi odrębne źródło przychodów, podlega kumulacji z innymi przychodami opodatkowanymi na zasadach ogólnych (np. dochodami ze stosunku z pracy). W konsekwencji podatnik, który wybrał opodatkowanie najmu według skali podatkowej i który otrzymuje inne dochody opodatkowane w ten sam sposób, musi się liczyć z tym, że suma zaliczek zapłaconych w ciągu roku podatkowego z tytułu najmu oraz innych przychodów może być niższa niż zobowiązanie podatkowe wyliczone w zeznaniu rocznym, co wiąże się z dopłatą podatku. Innymi słowy, opodatkowanie najmu wedle zasad ogólnych przy jednoczesnym osiągnięciu innych dochodów opodatkowanych w ten sam sposób może mieć wpływ na przekroczenie progu skali podatkowej i powstanie wyższego zobowiązania w rozliczeniu rocznym podatku dochodowego.

Przykład

Podatnik planuje wynająć mieszkanie od stycznia 2008 r. i opodatkować przychód z tego tytułu na zasadach ogólnych. Przewidywany miesięczny przychód z tytułu wynajmu wyniesie 2000 zł. Czynnosc za mieszkanie wynosi 300 zł miesięcznie. Podatnik planuje w styczniu 2008 r. wyremontować mieszkanie, czego koszt wyniesie 5000 zł. Oprócz tego podatnik jest zatrudniony na pod-

⁴⁹ Ibidem, art. 22g, ust. 10.

stawie umowy o pracę i otrzymuje z tego tytułu dochód brutto 42 130 zł w skali roku⁵⁰. Odrębne opodatkowanie przychodów z najmu oraz umowy o pracę spowodowało, że podatek wyniósłby 7418 zł – z tytułu stosunku pracy oraz 2339 zł – z tytułu najmu, co daje w sumie 9757 zł. Kumulacja dochodów spowoduje jednak, iż podatnik przekroczy I próg skali podatkowej: dochód wyniesie $42\,130\text{ zł} + (2000 \cdot 12 - 300 \cdot 12 - 5000) = 57\,530\text{ zł}$, a podatek 11 778 zł.

Opodatkowanie najmu nieruchomości ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych

Podatnicy osiągający przychody mogą również wybrać inną formę opodatkowania. Jest to ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. Należy zaznaczyć, że podstawową formą opodatkowania tego rodzaju przychodów są zasady ogólne, dlatego podatnik, który chce wybrać inną formę niż zasady ogólne, musi złożyć pisemne oświadczenie o wyborze opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych za dany rok podatkowy. Oświadczenie takie powinno być złożone w urzędzie skarbowym właściwym ze względu na miejsce zamieszkania podatnika do dnia 20 stycznia roku podatkowego. Jeżeli natomiast umowa najmu zawierana jest w trakcie roku, podatnik powinien złożyć oświadczenie do dnia poprzedzającego rozpoczęcie najmu, nie później jednak niż w dniu uzyskania pierwszego przychodu. Brak takiego oświadczenia spowoduje opodatkowanie najmu na zasadach ogólnych. Wybór formy dotyczy tylko danego roku podatkowego i może być z każdym rokiem zmieniany. Jeżeli jednak podatnik w dalszym ciągu chce korzystać z opodatkowania w formie ryczałtu, nie trzeba corocznie potwierdzać kwestii dokonania wyboru opodatkowania w formie ryczałtu.

Podstawową różnicą opodatkowania najmu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych w stosunku do zasad ogólnych jest to, że podstawą opodatkowania jest przychód (bez możliwości pomniejszenia o koszty uzyskania przychodu).

Stawki ryczałtu dla przychodów z najmu są następujące. Dla przychodów nieprzekraczających równowartości 4000 euro rocznie stawka ryczałtu wynosi 8,5% przychodu. Natomiast kwota przychodów przekraczająca tę wartość opodatkowana jest według stawki 20%⁵¹. Kwoty wyrażone w euro przelicza się na walutę polską

⁵⁰ W przykładzie pominięto składki na ubezpieczenie społeczne oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne.

⁵¹ Ustawa z 20 listopada 1998 r. o ryczałtowanym..., op.cit., art. 12, ust. 1, pkt 3a.

według ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski średniego kursu euro, obowiązującego w dniu 1 października roku poprzedzającego rok podatkowy. Tym samym w roku 2007 obowiązywał kurs euro wynoszący 3,9835 zł, co oznacza, iż graniczna kwota przychodu, który może być opodatkowany stawką 8,5% wyniesie 15 934 zł. W 2008 r. kwota ta wynosi 15 072 zł przy kursie 3,7680 zł⁵².

Przykład

Podatnik wynajął w styczniu 2008 r. mieszkanie. Zgodnie z podpisaną umową najmu jego miesięczny przychód z tego tytułu wynosi 2000 zł. Podatek w skali roku wyniesie więc 3066,72 zł.

- Przychód = 2000 • 12 = 24 000 zł
- Podatek = 8,5% • 15 072 zł + 20% (24 000 – 15 072) = 1281,12 + 1785,6 = 3066,72 zł

Mimo że podatnicy osiągający przychody z najmu opodatkowane ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych nie mogą odliczyć kosztów uzyskania przychodów, mogą korzystać z ulg przewidzianych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, np. ulgi na internet czy rehabilitacyjnej (z wyjątkiem ulgi prorodzinnej).

Podatnicy są zobowiązani do obliczania kwoty należnego ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych za każdy miesiąc i wpłacania go w terminie do dnia 20. następnego miesiąca, a za miesiąc grudzień – w terminie złożenia zeznania podatkowego, czyli do 31 stycznia następnego roku podatkowego.

Optymalizacja wyboru formy opodatkowania przychodów z umów najmu

Zarówno opodatkowanie przychodów z najmu na zasadach ogólnych, jak i ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych ma wady i zalety. Opodatkowanie najmu na zasadach ogólnych jest z tego względu korzystne, że podatnik ponosi wydatki stanowiące koszty uzyskania przychodów. Jednak w przypadku osób fizycznych osiągających wysokie dochody z najmu lub mających różne źródła dochodów istnieje prawdopodobieństwo, iż skumulowany dochód z różnych tytułów w rocznym zeznaniu podatkowym, w tym najmu, podlegający opodatkowaniu skalą progresywną będzie objęty stawką wyższą niż oddzielnie liczone dochody w trakcie roku podatkowego, na podstawie którego wyliczana była zaliczka na podatek dochodowy.

⁵² K. Tomaszewski, *Stawka zależy od uzyskanego przychodu*, „Gazeta Prawna” 5.01.2007, s. A2.

W przypadku opodatkowania przychodów osiągniętych z tytułu najmu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych najbardziej widoczną zaletą takiej metody jest zastosowanie o wiele niższej stawki podatku niż w przypadku zasad ogólnych. Podstawowa wada polega natomiast na niemożności odliczenia kosztów ponoszonych w związku z utrzymaniem nieruchomości.

Nie można zatem jednoznacznie wskazać bezwzględnie lepszej formy opodatkowania, bowiem decyzja o wyborze jednej z form uzależniona będzie od indywidualnej sytuacji każdego podatnika, od skali przychodów, jakie uzyskuje podatnik, ale również od wielkości kosztów, jakie w danym roku ponosi. Na pewno lepszą formą w sytuacji konkretnego podatnika będzie ta, która gwarantuje niższy podatek. W tym celu warto przeanalizować przykłady konkretnych przypadków.

Przykład

Podatnik planuje wynająć mieszkanie od stycznia 2008 r. Przewidywany miesięczny przychód z tytułu wynajmu wyniesie 2000 zł. Czynsz za mieszkanie wynosi 300 zł miesięcznie. Zatem dochód z tego tytułu w skali roku wyniesie 20 400 zł (24 000 – 3600). Oprócz tego podatnik jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę i otrzymuje z tego tytułu dochód brutto 30 000 zł w skali roku⁵³. Podatnik rozpatruje opodatkowanie najmu według zasad ogólnych oraz ryczałtu.

Porównanie form opodatkowania najmu nieruchomości

	Zasady ogólne	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych
Umowa o pracę	dochód: 30 000 + 20 400 = 50 400 zł	–
Umowa najmu	podatek: 30% (50 400 – 44 490) + 7 866,25 = =9 639,25 zł	–
Σ (zł)	9639,25 zł	
	Zasady ogólne	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych
Umowa o pracę	dochód: 30 000	–
Umowa najmu	podatek: 19% • 30 000 – 586,85 = 5113,15 zł	–
Umowa najmu	–	podatek 8,5% • 15 072 + 20% • (24 000 – 15 072) = 3066,72 zł
Σ (zł)	8179,87 zł	

⁵³ W przykładzie pominięto składki na ubezpieczenie społeczne oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W tym przypadku bardziej opłacalny jest wybór ryczałtu jako formy opodatkowania najmu, ponieważ łączny podatek z tytułu umowy o pracę i umowy najmu jest niższy w porównaniu z podatkiem obliczonym od skumulowanego dochodu z tytułu umowy o pracę i umowy najmu na zasadach ogólnych.

Przykład

Podatnik planuje wynająć mieszkanie od stycznia 2008 r. Przewidywany miesięczny przychód z tytułu wynajmu wyniesie 2000 zł. Czynnosc za mieszkanie wynosi 300 zł miesięcznie. Podatnik planuje wyremontować mieszkanie. Koszty z tego tytułu wyniosą 9000 zł. Zatem dochód z tego tytułu w skali roku wyniesie 11 400 zł (24 000 – 3600 – 9000). Oprócz tego podatnik jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę i otrzymuje z tego tytułu dochód brutto 30 000 zł w skali roku⁵⁴. Podatnik rozpatruje opodatkowanie najmu według zasad ogólnych oraz ryczałtu.

Porównanie form opodatkowania najmu nieruchomości

	Zasady ogólne	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych
Umowa o pracę	dochód: 30 000 + 11 400 = 41 400 zł	–
Umowa najmu	podatek: 19% · 41 400 – 586,85 = 7279,15 zł	–
Σ (zł)	7279,15 zł	
	Zasady ogólne	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych
Umowa o pracę	dochód: 30 000 zł podatek: 19% · 30 000 – 586,85 = 5113,15 zł	–
Umowa najmu	–	podatek 8,5% · 15 072 + 20% · (24 000 – 15 072) = 3066,72 zł
Σ (zł)	8179,87 zł	

W tym przypadku bardziej opłacalny jest wybór zasad ogólnych jako formy opodatkowania najmu. Łączny podatek z tytułu umowy o pracę i najmu przy zastosowaniu tego sposobu wyniesie 7279,15 zł a w przypadku wyboru ryczałtu – 8179,87 zł.

⁵⁴ Jak wyżej.

Przykład

Podatnik planuje wynająć mieszkanie od stycznia 2008 r. Przewidywany miesięczny przychód z tytułu wynajmu wyniesie 1200 zł. Czynsz za mieszkanie wynosi 300 zł miesięcznie. Zatem dochód z tego tytułu w skali roku wyniesie 10 800 zł (14 000 – 3600). Oprócz tego podatnik jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę i otrzymuje z tego tytułu dochód brutto 30 000 zł w skali roku⁵⁵. Podatnik rozpatruje opodatkowanie najmu według zasad ogólnych oraz ryczałtu.

W tym przypadku bardziej opłacalny jest wybór ryczałtu jako formy opodatkowania najmu, ponieważ łączny podatek z tytułu umowy o pracę i umowy najmu jest niższy w porównaniu z podatkiem obliczonym od skumulowanego dochodu z tytułu umowy o pracę i umowy najmu na zasadach ogólnych.

Porównanie form opodatkowania najmu nieruchomości

	Zasady ogólne	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych
Umowa o pracę	dochód: 30 000 + 10 800 = 40 800 zł	-
Umowa najmu	podatek: 19% • 40 800 – 586,85 = 7165,15 zł	-
Σ	7165,15 zł	
	Zasady ogólne	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych
Umowa o pracę	dochód: 30 000 zł podatek: 19% • 30 000 – 586,85 = 5113,15 zł	-
Umowa najmu	-	podatek 8,5% • 14 400 = 1224 zł
Σ	6337,15 zł	

Wnioski, jakie można wyciągnąć z analizowanych przykładów, są następujące:

1. Opodatkowanie najmu nieruchomości należy rozpatrywać w aspekcie osiągnięcia wszystkich dochodów przez podatnika.
2. Opodatkowanie najmu nieruchomości według zasad ogólnych ma wpływ na wysokość podatku z tytułu osiągnięcia wszystkich dochodów podatnika opodatkowanych skalą podatkową (19%, 30%, 40%) i może spowodować objęcie skumulowanego dochodu stawką wyższą w stosunku do dochodu, na podstawie którego wyliczane były zaliczki na podatek dochodowy.

⁵⁵ Ibidem.

3. Ponoszenie wysokich kosztów uzyskania przychodów z najmu uzasadnia wybór opodatkowania na zasadach ogólnych.
4. Ze względu na niską stawkę ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (8,5%) w przypadku podatników nieponoszących relatywnie wysokich kosztów i otrzymujących relatywnie niskie przychody z tytułu najmu, opłacalny w wielu sytuacjach może być ryczałt.

Wniosków tych nie można jednak uogólniać. To podatnik, biorąc pod uwagę koszty, jakie zamierza ponieść, i przychody, jakie zamierza otrzymać, zarówno z wynajmowanej nieruchomości, jak i z innych tytułów, w swojej indywidualnej sytuacji powinien decydować, która forma jest dla niego korzystniejsza. A korzystniejsza będzie ta, która zagwarantuje najniższe z możliwych obciążenie podatkowe.

Część III

ZARZĄDZANIE PODATKAMI W PRZEDSIĘBIORSTWIE

Rozdział 5

Podatek od towarów i usług – decyzje strategiczne

Podatki pośrednie, a przede wszystkim podatek od towarów i usług w aspekcie zarządzania podatkami jest podatkiem o tyle trudnym, że zarządzanie nim może odbywać się w ograniczonym zakresie. Dzieje się tak dlatego, że z założenia nie powinien on obciążać kosztów działalności gospodarczej, ponieważ ze swej istoty powinien być dla przedsiębiorcy podatkiem neutralnym. Jego ciężar powinien ponosić ostateczny konsument. Są jednak sytuacje, kiedy zasada neutralności zostaje złamana, co oznacza dla przedsiębiorców wzrost kosztów z tytułu zobowiązań w podatku od towarów i usług. Do takich sytuacji zaliczyć można przede wszystkim te, w których podatnik ma ograniczone prawo odliczenia VAT w całości, lub nie może otrzymać zwrotu podatku w ogóle.

W zakresie decyzji strategicznych podejmowanych przez przedsiębiorców wymienić można decyzję, czy być podatnikiem VAT i korzystać z cechy neutralności tego podatku, czy też wybrać zwolnienie podmiotowe i ponosić podatkowy ciężar VAT. Inną decyzją jest forma likwidacji działalności gospodarczej. W tym zakresie podatnik może wybrać taki sposób, który w najmniejszym stopniu obciąży jego koszty z tytułu zobowiązań VAT.

5.1. Zwolnienie podmiotowe dla małych przedsiębiorców

Bycie podatnikiem VAT oznacza co do zasady, że przedsiębiorca nie ponosi ciężaru podatku. I to jest podstawowa korzyść tego stanu. Są jednak sytuacje, w których podatnikowi nie opłaca się z pewnych względów opodatkowanie tym podatkiem. Dla takich podatników ustawodawca przewidział zwolnienie podmiotowe¹.

---

¹ Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 54, poz. 535 z późn. zm.), art. 113.

Dotyczy ono drobnych przedsiębiorców, których obroty kształtują się na relatywnie niskim poziomie. Ustawodawca skierował możliwość wyboru zwolnienia do tych, którzy kontynuują działalność gospodarczą, jak również do tych, którzy rozpoczynają działalność gospodarczą. Ci pierwsi mogą wybrać zwolnienie z opodatkowania pod warunkiem, że wartość sprzedaży w poprzednim roku obrotowym nie przekroczyła kwoty 50 000 zł. Rozpoczynający działalność gospodarczą mogą wybrać zwolnienie podmiotowe pod warunkiem, że przewidywana przez podatnika wartość sprzedaży nie przekroczy, w proporcji do okresu prowadzonej sprzedaży, kwoty 50 000 zł. Warto zwrócić uwagę, że od początku 2008 r. limit zwolnienia określony został w polskich złotych i wynosi 50 000 zł. Do końca 2007 r. limit zwolnienia podmiotowego w VAT ustalony był w walucie euro i wynosił 10 000 euro. Kwoty te przeliczało się według średniego kursu euro Narodowego Banku Polskiego na pierwszy dzień roboczy października poprzedniego roku podatkowego, w zaokrągleniu do 1000 zł². Kwoty te były znane wcześniej podatnikowi, gdyż ogłaszał je minister finansów w drodze rozporządzenia (por. tab. 14).

Mimo że limit 10 000 euro już nie obowiązuje, z punktu widzenia przedsiębiorstw kontynuujących działalność gospodarczą ma on jeszcze znaczenie. Przykładowo, przedsiębiorca, który już działa na rynku, będzie mógł skorzystać ze zwolnienia w 2008 r. pod warunkiem, że w poprzednim roku (2007 r.) jego sprzedaż nie przekroczyła progu zwolnienia dla danego roku, czyli kwoty 39 700 zł. W 2009 r. będzie mógł pozostać podatnikiem zwolnionym pod warunkiem osiągnięcia w 2008 r. sprzedaży nie większej niż 50 000 zł. Rozpatrując natomiast sytuację przedsiębiorcy, który chce rozpocząć działalność w 2008 r., zastosowany limit sprzedaży w jego przypadku będzie wynosił 50 000 zł w proporcji do okresu prowadzonej sprzedaży.

Ustawa określa pewne czynności, do których nie ma zastosowania zwolnienie podmiotowe. Są to:

- import towarów i usług
- wewnątrzspółnotowe nabycie towarów
- dostawa towarów, dla której podatnikiem jest ich nabywca.

Oznacza to, że podatnik, który wybierze zwolnienie podmiotowe i dokonuje jednocześnie wymienionych wyżej czynności, będzie podatnikiem tylko w tym zakresie, a w pozostałej działalności będzie mógł dalej korzystać ze zwolnienia.

Oprócz tego zwolnienie jest niedostępne dla podatników:

---

² Ibidem, art. 2, pkt 25.

- niemających miejsca zamieszkania lub siedziby na terytorium kraju
- świadczących usługi prawnicze, doradztwa i jubilerskie (oraz inne)
- dokonujących dostaw wyrobów z metali szlachetnych lub z udziałem tych metali, dostaw niektórych towarów akcyzowych, dostaw nowych środków transportu, a także dostaw terenów budowlanych oraz przeznaczonych pod zabudowę.

Tabela 14. Próg zwolnienia podmiotowego

Rok	10 000 euro w przeliczeniu na złote
2001	39 800
2002	38 500
2003	40 900
2004	45 700
2005	43 800
2006	39 200
2007	39 700
Rok	Limit ustalony w polskich złotych
2008	50 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.infor.pl

W przypadku niektórych podatników³ limit zwolnienia został ustalony w sposób odmienny. Dotyczy to osób prowadzących przedsiębiorstwo maklerskie, zarządzających funduszami inwestycyjnymi, agentów, zleceniobiorców lub innych osób świadczących usługi o podobnym charakterze. U tych podatników przez wartość sprzedaży wyrażoną w kwocie 50 000 zł należy rozumieć 30-krotność prowizji lub innych postaci wynagrodzeń za wykonane usługi.

Do wartości sprzedaży nie wlicza się odpłatnej dostawy towarów i świadczenia usług zwolnionych oraz dostawy towarów, które są zaliczane u podatnika do środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych i które podlegają amortyzacji. Wlicza się natomiast dotacje otrzymane przez przedsiębiorcę, ale tylko takie, które mają charakter przedmiotowy, to znaczy wpływają na cenę sprzedawanego towaru lub usługi (np. dopłata do ceny sprzedaży towaru).

W 2008 r. próg 50 000 zł w przypadku podatników rozpoczynających działalność gospodarczą liczony jest proporcjonalnie do okresu prowadzonej sprzedaży (por. wzór 2).

³ Ibidem, art. 30, ust. 1, pkt 4.

Wzór 2:

$$\text{Limit} = \frac{\text{Liczba dni od rozpoczęcia dział. gosp. do końca roku}}{\text{Całkowita liczba dni w roku}} \cdot 50\,000 \text{ zł}$$

Liczba dni od rozpoczęcia działalności gospodarczej do końca roku, zastosowana w liczniku, oznacza liczbę dni, jaka pozostała do końca roku podatkowego od momentu dokonania pierwszej sprzedaży. Nie należy tutaj rozumieć rozpoczęcia działalności gospodarczej jako momentu rejestracji przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo może być zarejestrowane na początku roku, a sprzedaż może rozpocząć dopiero pod koniec roku, co oznacza, że limit zwolnienia będzie relatywnie niski.

Przykład

Podatnik zarejestrował przedsiębiorstwo w urzędzie gminy 1 stycznia 2008 r., wybierając zwolnienie podmiotowe, a rozpoczął wykonywanie czynności opodatkowanych 16 października 2008 r. (wystawił pierwszy rachunek). Oznacza to, że w jego przypadku limit 50 000 zł nie będzie miał zastosowania, ponieważ zgodnie z ustawą VAT prowadził działalność gospodarczą nie przez 365 dni a przez 76 dni. Limit w jego przypadku wyniesie zatem:

$$76/365 \cdot 50\,000 \text{ zł} = 10\,822 \text{ zł}$$

Konsekwencją przekroczenia ustawowego progu jest utrata zwolnienia z dniem przekroczenia dozwolonego limitu. Obowiązek podatkowy w takiej sytuacji powstaje z momentem przekroczenia tej kwoty, a opodatkowaniu podlega nadwyżka sprzedaży ponad tę kwotę. Przekroczenie progu uprawniającego do zwolnienia niesie konsekwencje długookresowe. Należy bowiem pamiętać, że utrata zwolnienia w roku podatkowym oznacza brak możliwości zwolnienia w kolejnym roku podatkowym. Natomiast utrzymanie zwolnienia, na przykład poprzez odpowiednią kontrolę sprzedaży, powoduje taką sytuację, że podatnik w roku następnym ma w dalszym ciągu wybór – czy być dalej zwolnionym, czy wybrać opodatkowanie. Co więcej, przekroczenie progu oznacza, że podatnik może powrócić do zwolnienia dopiero po trzech latach, licząc od końca miesiąca, w którym utracił prawo do zwolnienia lub z niego zrezygnował, pod warunkiem, że w poprzednim roku podatkowym osiągnął obrót niższy niż równowartość 10 000 euro (50 000 zł w 2008 r.).

W niektórych sytuacjach przekroczenia progu uprawniającego do zwolnienia podatnik za zgodą naczelnika urzędu skarbowego może zmniejszyć podatek należny o:

- 1) podatek naliczony wynikający z dokumentów celnych,
- 2) podatek zapłacony od wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów,
- 3) podatek naliczony wynikający z faktur dokumentujących zakupy dokonane przed dniem utraty zwolnienia.

Podatnik może skorzystać z powyższych odliczeń pod warunkiem, że sporządzi spis z natury zapasów tych towarów posiadanych w dniu, w którym nastąpiło przekroczenie progu i przedłoży go w urzędzie skarbowym w ciągu 14 dni od dnia utraty zwolnienia. Odliczenie zatem jest możliwe tylko w stosunku do podatku naliczonego przy zakupach tych towarów, które są na stanie podatnika. Kwotę podatku naliczonego, którą można odliczyć, stanowi iloczyn ilości towarów objętych spisem z natury i kwoty podatku naliczonego przypadającego na jednostkę towaru, z podziałem na poszczególne stawki podatkowe.

Przykład

Podatnik przekroczył próg zwolnienia 3 marca. W tym dniu powstał u niego obowiązek podatkowy w zakresie nadwyżki ponad kwotę 50 000 zł. Aby skorzystać z możliwości odliczenia podatku naliczonego, dokonał 3 marca spisu z natury, w którym ujął:

1. Towary opodatkowane stawką 22%
  - towar X – 50 szt. – faktura dokumentująca zakup towaru X (ilość 100 szt., cena netto 10 zł/szt., VAT naliczony – 220 zł)
  - towar Y – 20 szt. – faktura dokumentująca zakup towaru Y (ilość 30 szt., cena netto 50 zł/szt., VAT naliczony – 330 zł).
2. Towary opodatkowane stawką 7%
  - towar XX – 90 szt. – faktura dokumentująca zakup towaru XX (ilość 90 szt., cena netto 10 zł/szt., VAT naliczony – 63 zł)
  - towar YY – 10 szt. – faktura dokumentująca zakup towaru YY (ilość 20 szt., cena netto 70 zł/szt., VAT naliczony – 98 zł).

Aby ustalić, jaka część podatku przypada na towary ujęte w spisie, należy sumaryczną kwotę podatku wynikającą z faktur podzielić przez ilość towarów ujętych w fakturach, z podziałem na poszczególne stawki:

- towary opodatkowane stawką 22%: suma podatku naliczonego wynikająca z faktury zakupu towaru X i Y wynosi 550 zł, a ilość towaru wynikająca

z tych faktur: 130 szt. Zatem kwota podatku naliczonego przypadająca na ilość towaru wyniesie: $550/130 = 4,23$ zł

- towary opodatkowane stawką 7%: suma podatku naliczonego wynikająca z faktury zakupu towaru XX i YY wynosi 161 zł, a ilość towaru wynikająca z tych faktur: 110 szt. Zatem kwota podatku naliczonego przypadająca na ilość towaru wyniesie: $161/110 = 1,46$ zł.

Podatek naliczony podlegający odliczeniu stanowi iloczyn towarów ujętych w spisie oraz kwot podatku przypadających na te ilości towarów – 442,1 zł:

1. Towary opodatkowane stawką 22%: (50 szt. towaru X + 20 szt. towaru Y) $\cdot 4,23 = 296,1$ zł.
2. Towary opodatkowane stawką 7%: (90 szt. towaru XX + 10 szt. towaru YY) $\cdot 1,46 = 146$ zł.

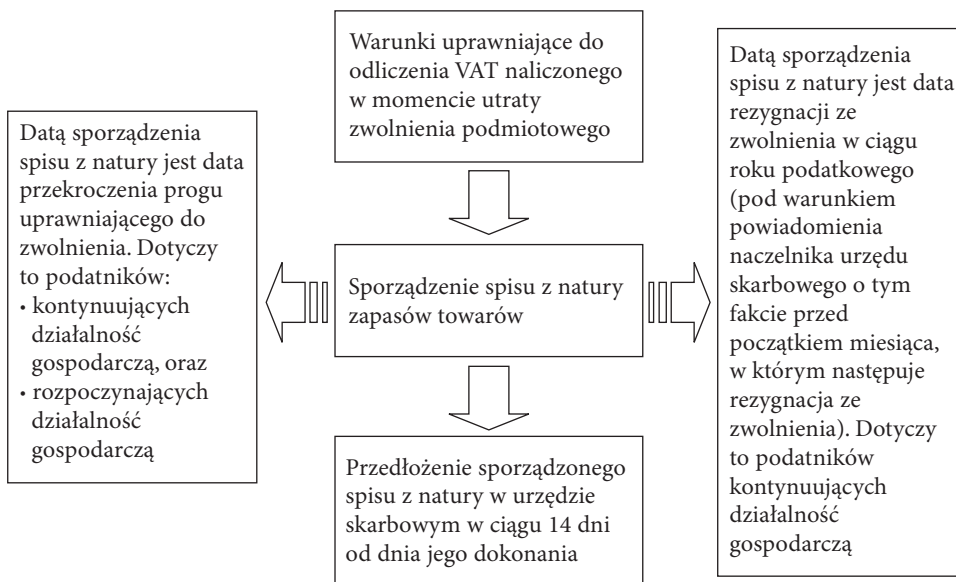
Prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o podatek naliczony ustalony w oparciu o sporządzony przez podatnika spis z natury następuje co do zasady nie później niż w rozliczeniu za okres, w którym dokonano spisu. Jeżeli zatem spis z natury został sporządzony w marcu, rozliczenie podatku powinno nastąpić w deklaracji za marzec lub kwiecień.

Z kwestią spisu z natury wiąże się jeszcze data jego sporządzenia. Ustawodawca wymaga, aby był on sporządzony w dniu przekroczenia progu, a następnie w ciągu 14 dni przedłożony w urzędzie skarbowym. Na tej podstawie podatnik może odliczyć określoną kwotę podatku naliczonego. Ta data dotyczy zarówno tych, którzy kontynuują działalność gospodarczą, a zatem którzy prowadzili ją w poprzednim roku podatkowym co najmniej przez jeden dzień, oraz tych, którzy rozpoczęli ją w danym roku podatkowym. Zgodnie z ustawą można wskazać jeszcze jedną datę sporządzenia spisu z natury, która dotyczy wyłącznie tych przedsiębiorców, którzy kontynuują działalność gospodarczą.

Ponieważ w drugim roku prowadzenia działalności gospodarczej mogą oni zrezygnować ze zwolnienia w trakcie roku podatkowego, pod warunkiem, że powiadomią naczelnika urzędu skarbowego o tym fakcie przed początkiem miesiąca, w którym rezygnują ze zwolnienia, mogą właśnie w tym dniu dokonać spisu z natury (por. rys. 6). Warto zauważyć, że dużo dogodniejszym terminem sporządzenia spisu z natury jest termin, który podatnik sam może wybrać. Dlatego warto w momencie „zbliżania” się wartości sprzedaży do ustawowego progu zrezygnować ze zwolnienia i mieć wpływ na datę dokonania wszystkich czynności pozwalających

podatnikowi odliczyć podatek naliczony przy zakupach towarów magazynowych. W przeciwnym razie może okazać się, że narzucona przez ustawodawcę data – moment przekroczenia progu – jest na tyle niewygodna dla podatnika w sensie organizacyjnym, że może on na przykład nie zdążyć sporządzić spisu w odpowiednim czasie i przedłożyć go w urzędzie skarbowym, tracąc tym samym możliwość odliczenia podatku naliczonego.

Rysunek 6. Warunki i terminy skorzystania z odliczenia podatku naliczonego w momencie utraty zwolnienia podmiotowego

Źródło: Opracowanie własne.

Omawiając zwolnienie podmiotowe w zakresie VAT, należy zwrócić uwagę, że korzystanie z niego ma charakter dobrowolny. To podatnicy dokonują wyboru, czy zostać podatnikiem VAT, czy też pozostać poza zakresem obowiązywania ustawy o VAT. Jednak należy pamiętać, szczególnie w przypadku rozpoczynających działalność gospodarczą, że stanem pierwotnym jest zwolnienie od podatku w momencie rozpoczynania działalności gospodarczej, a nie opodatkowanie. Zatem podatnicy ci są zwolnieni z mocy ustawy, a jeżeli chcą być opodatkowani, muszą złożyć odpowiednie zgłoszenie rejestracyjne przed dniem pierwszej sprzedaży. Wiedza o tym jest ważna z punktu widzenia potencjalnej rezygnacji ze zwolnienia, ponieważ rezygnacja ze zwolnienia w trakcie roku podatkowego jest niemożliwa dla tej

grupy podatników, którzy działają krócej niż rok podatkowy. Muszą oni bowiem czekać albo do momentu przekroczenia progu uprawniającego do zwolnienia, i dopiero wtedy stają się podatnikami VAT z mocy ustawy, albo do kolejnego roku podatkowego. Dlatego wybór zwolnienia podatkowego czy też opodatkowania nie powinien być decyzją pochopną. Warto przed rozpoczęciem działalności gospodarczej zastanowić się, która opcja jest bardziej opłacalna. W tym celu należy przeanalizować następujące aspekty prowadzenia działalności gospodarczej⁴:

- 1) analiza obowiązków ewidencyjnych wynikających ze statusu podatnika VAT,
- 2) analiza portfela odbiorców,
- 3) analiza cenowa konkurencji,
- 4) analiza wielkości skali planowanej działalności gospodarczej,
- 5) analiza wydatków inwestycyjnych,
- 6) analiza opodatkowania VAT planowanej działalności.

Korzystający ze zwolnienia podmiotowego:

- nie mają obowiązku sporządzania i składania deklaracji podatkowych
- nie mają obowiązku odprowadzania podatku
- mają obowiązek dokumentowania sprzedaży (wystawianie rachunku na żądanie kupującego)
- mają obowiązek prowadzenia uproszczonej ewidencji sprzedaży dla celów określenia przekroczenia progu
- nie mają prawa odliczenia podatku naliczonego przy zakupach związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Z punktu widzenia optymalizacji kosztowej w przedsiębiorstwie ta ostatnia charakterystyka – brak możliwości odliczania podatku naliczonego – ma ogromne znaczenie i jest z pewnością negatywną stroną zwolnienia podmiotowego. Należy bowiem pamiętać, że podatnik zwolniony nie nalicza podatku przy sprzedaży towarów lub świadczeniu usług, ale jednocześnie nie może pomniejszyć podatku należnego, który u niego nie występuje, o podatek naliczony. Stanowi on zatem koszt w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym, co oznacza relatywnie niższy dochód.

Przykład

Przeanalizujmy dwa przedsiębiorstwa – przedsiębiorstwo X, które korzysta ze zwolnienia podmiotowego VAT, oraz przedsiębiorstwo Y, które jest podatni-

⁴ A. Wyrzykowska, *Optymalizacja VAT. Jak obniżyć swoje obciążenia podatkowe*, ODDK, Gdańsk 2006, s. 45.

kiem VAT. Przedmiot działalności obydwu przedsiębiorstw jest taki sam. Koszty kształtują się na tym samym poziomie (50% przychodów + 22% VAT), przy czym podatnik zwolniony zalicza do kosztów uzyskania przychodów VAT naliczony, natomiast przedsiębiorstwo Y rozlicza podatek na ogólnych zasadach. Przychody przedsiębiorstwa Y kształtują się na poziomie 100 000 zł. Rozpatrzymy zatem kształtowanie się przychodów przedsiębiorstwa X i ich wpływ na osiągnięty przez nie dochód:

1. Sytuacja I – przedsiębiorstwo X proponuje taką samą cenę za swój towar co przedsiębiorstwo Y – podatnik VAT. Cena towaru przedsiębiorstwa X jest zatem równa cenie netto przedsiębiorstwa Y.
2. Sytuacja II – przedsiębiorstwo X proponuje cenę, która rekompensuje mu koszt podatku VAT naliczonego przy zakupach.
3. Sytuacja III – cena towaru przedsiębiorstwa X jest równa cenie brutto przedsiębiorstwa Y.

Sytuacja I

Podatnik	Przychody	Podatek należny (22%)	Koszty	Podatek naliczony (22%)	Dochód	Zobowiązanie podatkowe VAT	Podatek dochodowy (19%)	Dochód netto
X	100 000	–	66 000	–	34 000	–	6460	27 540
Y	100 000	22 000	50 000	11 000	50 000	11 000	9500	40 500

Sytuacja II

Podatnik	Przychody	Podatek należny (22%)	Koszty	Podatek naliczony (22%)	Dochód	Zobowiązanie podatkowe VAT	Podatek dochodowy (19%)	Dochód netto
X	111 000	–	66 000	–	45 000	–	8550	36 450
Y	100 000	22 000	50 000	11 000	50 000	11 000	9500	40 500

Sytuacja III

Podatnik	Przychody	Podatek należny (22%)	Koszty	Podatek naliczony (22%)	Dochód	Zobowiązanie podatkowe VAT	Podatek dochodowy (19%)	Dochód netto
X	122 000	–	66 000	–	56 000	–	10 640	45 360
Y	100 000	22 000	50 000	11 000	50 000	11 000	9 500	40 500

Widzimy, że najkorzystniejszą sytuacją podatnika zwolnionego, z punktu widzenia osiąganego przez niego dochodu, w porównaniu z podatnikiem VAT jest sytuacja III, kiedy to przedsiębiorstwo X proponuje cenę taką samą jak cena brutto przedsiębiorstwa Y, osiągając jednocześnie wyższy przychód. Pozostałe sytuacje z punktu widzenia wielkości dochodu są dla podatnika zwolnionego nieopłacalne, ponieważ wybierając opodatkowanie VAT, osiągnąłby wyższy dochód netto. Niemniej jednak nie można tych sytuacji rozpatrywać w oderwaniu od mikrootoczenia przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo nie może przecież proponować ceny, która nie znajdzie akceptacji nabywcy. Zatem analizę tę należy wzbogacić o analizę odbiorców.

Potencjalnymi odbiorcami mogą być cztery grupy nabywców:

- 1) osoby fizyczne niebędące podatnikami VAT,
- 2) przedsiębiorcy – podatnicy VAT,
- 3) przedsiębiorcy – zwolnieni podmiotowo od VAT,
- 4) przedsiębiorcy – zwolnieni przedmiotowo od VAT⁵.

W przypadku gdy odbiorcą towarów przedsiębiorstwa zwolnionego jest przedsiębiorstwo zwolnione przedmiotowo lub podmiotowo albo osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej, zwolnienie podmiotowe nie stanowi bariery rozwoju działalności. Wynika to z faktu, że potencjalni odbiorcy sprzedawcy zwolnionego nie mogą odliczyć podatku naliczonego. W związku z tym dla nich najważniejsza jest ostateczna cena, jaką muszą zapłacić za towary lub usługę, która w przypadku podmiotu zwolnionego może być wyższa w porównaniu z ceną netto podmiotu opodatkowanego. Odmienna sytuacja występuje, gdy odbiorcą towarów i usług podmiotu zwolnionego podmiotowo jest przedsiębiorstwo prowadzące działalność opodatkowaną podatkiem od towarów i usług. Z uwagi na neutralność VAT, zainteresowany on będzie zakupem od podmiotów również opodatkowanych; uzyskując od nich fakturę VAT, będzie mógł odliczyć VAT naliczony. A więc w tym przypadku będzie kupował po cenie netto (bez podatku).

Reasumując, należy stwierdzić, że decyzja o wyborze zwolnienia podmiotowego musi zostać poprzedzona gruntowną analizą odbiorców pod względem ich możliwości odliczenia VAT-u naliczonego. Brak takiej analizy może skutkować ograni-

---

⁵ Ibidem.

czeniu kręgu nabywców towarów i usług takiego przedsiębiorcy, a w rezultacie ograniczeniem rozwoju działalności gospodarczej.

Kolejny aspekt analizy mikrootoczenia przedsiębiorstwa istotny ze względu na wybór zwolnienia podmiotowego to analiza cenowa konkurencji, która niejako wynika z analizy odbiorców. Jej istota polega na porównaniu danego przedsiębiorstwa pod względem cen oferowanych towarów lub usług w stosunku do najbliższej konkurencji. Z analizy tej powinien płynąć prosty wniosek. Jeżeli konkurencja, a więc branża, w której chce działać przedsiębiorstwo, składa się w większości z podatników VAT, należy się zastanowić nad wyborem opodatkowania, ponieważ potencjalnymi odbiorcami towarów i usług takiego przedsiębiorstwa są raczej podatnicy zainteresowani ceną netto, a nie brutto. Jeżeli natomiast w danej branży przeważają podatnicy zwolnieni od podatku, przedsiębiorstwo może iść ich śladem i również wybrać zwolnienie podmiotowe.

Planując rozwój działalności gospodarczej, przedsiębiorca powinien wiedzieć, jakie będą jej potencjalne rozmiary. Wnioskować o tym można na przykład na podstawie formy prawnej prowadzonej działalności, zainwestowanego majątku czy też przyjętych założeń wstępnych w zakresie poziomu sprzedaży, kosztów oraz innych parametrów charakteryzujących daną działalność. Im większy rozwój działalności zakłada przedsiębiorca, tym mniej opłacalne staje się zwolnienie. Po pierwsze dlatego, że zazwyczaj odbiorcami dużych przedsiębiorstw są przedsiębiorstwa – podatnicy VAT, zainteresowane odliczeniem podatku naliczonego, po drugie zaś dlatego, że duże przedsiębiorstwo osiąga większe parametry ekonomiczne – większą sprzedaż, co wiąże się z prawdopodobieństwem szybkiego przekroczenia progu uprawniającego do zwolnienia. I wreszcie po trzecie, większe przedsiębiorstwo zazwyczaj więcej inwestuje w prowadzoną działalność. Zatem będzie również zainteresowane możliwością zakupu środków inwestycyjnych w cenie netto.

Ten ostatni element, czyli wielkość planowanych zakupów inwestycyjnych, powinien stanowić przedmiot analizy w procesie wyboru zwolnienia podmiotowego. Rozpoczynając działalność gospodarczą, przedsiębiorca powinien wiedzieć, czy dana działalność wymaga nakładów inwestycyjnych, czy nie. Po części może być to związane z charakterem prowadzonej działalności. Na przykład firma usługowa będzie mniej kapitałochłonna w porównaniu z przedsiębiorstwem produkcyjnym, które należy wyposażyć w odpowiedni park maszynowy. Jeżeli przedsiębiorca nie zamierza ponosić żadnych wydatków inwestycyjnych w ciągu roku podatkowego, w którym będzie korzystał ze zwolnienia, fakt ten stanowi przesłankę do wyboru zwolnienia podmiotowego. W sytuacji konieczności wyposażenia przedsiębiorstwa

w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne bardziej opłacalne staje się opodatkowanie, ponieważ przedsiębiorca ma możliwość odliczenia podatku naliczonego.

Porównując opodatkowanie VAT oraz zwolnienie podmiotowe, należy zastanowić się również, jak by wyglądało opodatkowanie konkretnej działalności. A więc należy przeanalizować szczegółowe aspekty opodatkowania towarów i usług sprzedawanych przez konkretnego podatnika. Trzeba ustalić, czy przedsiębiorca zamierza produkować i sprzedawać towary, czy tylko pośredniczyć w sprzedaży jako firma handlowa, czy też w ramach produkcji i handlu świadczyć usługi dodatkowe. Od tego bowiem zależy wysokość stawki podatku VAT. Na przykład, jeżeli przedsiębiorstwo zamierza świadczyć usługi budowlane wraz z dostawą materiałów budowlanych niezbędnych do wykonania usługi w zakresie budownictwa mieszkaniowego, stawka, jaką będzie opodatkowana ta sprzedaż, wyniesie 7%. Jeżeli natomiast przedsiębiorca będzie chciał wyłącznie sprzedawać materiały budowlane, bez świadczenia usług, będzie musiał pobierać podatek w wysokości 22%. Zatem w tym przypadku istotne staje się przeanalizowanie przedmiotu prowadzonej działalności. Im niższa stawka podatku, jaką opodatkowana jest dana działalność, tym bardziej staje się opłacalny wybór opodatkowania, ponieważ z jednej strony podatnik może skorzystać z prawa do odliczenia podatku naliczonego, a z drugiej strony cena, jaką oferuje, nie różni się drastycznie od ceny dostawy zwolnionego. Zatem krąg odbiorców nie powinien być niczym ograniczony.

5.2. Likwidacja działalności gospodarczej

Czasami podatnik prowadzący działalność gospodarczą jest zmuszony ją zakończyć. W takich sytuacjach ustawodawca przewidział szczególne unormowania, wskazując jednocześnie dodatkowy przedmiot opodatkowania. Są nim towary własnej produkcji i towary, które po nabyciu nie były przedmiotem dostawy towarów w sytuacji:

- rozwiązania spółki niemającej osobowości prawnej
- zaprzestania wykonywania czynności opodatkowanych przez podatnika będącego osobą fizyczną, zobowiązanego do zgłoszenia tego faktu naczelnikowi urzędu skarbowego
- niewykonywania przez podatnika będącego osobą fizyczną czynności opodatkowanych przez co najmniej 10 miesięcy.

Należy zaznaczyć, że towary, które podlegają opodatkowaniu w wyniku powyższych sytuacji, są to towary, które po nabyciu nie zostały odsprzedane, a podatnikowi przysługiwało w stosunku do nich prawo do obniżenia podatku należnego o kwotę podatku naliczonego.

Obowiązek likwidacyjny nie ciąży na podatniku:

- zwolnionym podmiotowo, oraz
- posiadającym osobowość prawną.

Obowiązek podatkowy wynikający z zaprzestania działalności gospodarczej oznacza obowiązek sporządzenia spisu z natury na dzień zaprzestania wykonywania czynności opodatkowanych lub rozwiązania spółki tych towarów, w stosunku do których przysługiwało prawo odliczenia podatku naliczonego, nie później jednak niż 14 dni od dnia zaprzestania wykonywania czynności opodatkowanych lub rozwiązania spółki. Podatnik ma obowiązek powiadomić o fakcie sporządzenia spisu naczelnika urzędu skarbowego w ciągu 7 dni od dnia jego sporządzenia oraz złożyć deklarację podatkową i zapłacić podatek z niej wynikający. Jeżeli w rozliczeniu za okres, w którym przypada obowiązek podatkowy wynikający z likwidacji działalności gospodarczej, podatek naliczony jest wyższy od podatku należnego, podatnikowi przysługuje zwrot różnicy na rachunek bankowy w terminie 60 dni od dnia złożenia zeznania podatkowego.

Podstawą opodatkowania towarów ujętych w spisie jest cena nabycia, a gdy cena nabycia nie istnieje – koszt wytworzenia określony w momencie dostawy tych towarów. Należy zwrócić uwagę, że podstawą opodatkowania nie jest cena rynkowa ale cena nabycia, która może różnić się znacznie od tej drugiej. Cena rynkowa jest bowiem ceną aktualną stosowaną w obrocie, natomiast cena nabycia jest ceną historyczną. Dla podatnika oznacza to, że bez względu na aktualną wartość towarów, a szczególnie używanych przez niego w działalności gospodarczej środków trwałych, opodatkowaniu podlegać będzie towar w cenie, po jakiej został zakupiony (wytworzony).

Przykład

Podatnik 10 marca 2008 r. zlikwidował działalność gospodarczą. Z tym dniem sporządził spis z natury, w którym wykazał 3 pozycje:

Spis z natury

Towar	Cena nabycia (koszt wytworzenia)	Cena rynkowa
Maszyna zakupiona w 1997 r.	100 000 zł + 22 000 zł (VAT)	10 000 zł netto
Towary w magazynie	25 000 zł + 5500 zł (VAT)	30 000 zł netto
Komputer zakupiony w 2003 r.	2000 zł + 440 zł (VAT)	500 zł netto

W momencie likwidacji za podstawę opodatkowania towarów ujętych w spisie należy przyjąć cenę nabycia (koszt wytworzenia). Oznacza to, że podatnik musi się cofnąć w czasie i ująć w spisie podatek, który odliczył. Zatem w tym przypadku zobowiązanie wynikające z remanentu likwidacyjnego wyniesie $22\ 000\ \text{zł} + 5500\ \text{zł} + 440\ \text{zł} = 27\ 940\ \text{zł}$.

Unormowanie nakazujące przyjąć za podstawę opodatkowania cenę nabycia jest wysoce niesprawiedliwe dla podatnika szczególnie wtedy, gdy nie przysługiwało mu prawo do pełnego odliczenia podatku naliczonego w momencie nabycia towaru ujmowanego aktualnie w remanencie likwidacyjnym. Ustawodawca bowiem wymaga, aby w spisie ująć cały podatek naliczony wykazany w fakturze zakupu (i następnie go zapłacić), bez względu na to, czy był odliczony w całości, czy tylko w części.

Podsumowując, w momencie likwidacji działalności gospodarczej podatnik ma obowiązek naliczyć cały podatek należny – przyjmując za podstawę opodatkowania cenę nabycia/koszt wytworzenia danego towaru – od środków trwałych i wyposażenia, w stosunku do których przysługiwało prawo do odliczenia podatku naliczonego, mimo iż:

- nie skorzystał z prawa do odliczenia podatku naliczonego
- skorzystał tylko z odliczenia częściowego (np. w wyniku prowadzenia działalności częściowo zwolnionej przedmiotowo i opodatkowanej albo w wyniku zakupu samochodu osobowego, który nie może być traktowany jako towar używany, bowiem był użytkowany krócej niż 6 miesięcy).

Taka regulacja skłania więc często podatników do szukania rozwiązań, których zastosowanie przyniosłoby wymierne efekty w postaci niższego podatku do zapłaty wynikającego z remanentu likwidacyjnego. Do takich rozwiązań można zaliczyć⁶:

- 1) wyprzedaż majątku przedsiębiorstwa jeszcze przed likwidacją,
- 2) wniesienie aportem do innego przedsiębiorstwa towarów i środków trwałych likwidowanego przedsiębiorstwa,
- 3) wniesienie przed likwidacją aportem przedsiębiorstwa,
- 4) zbycie przedsiębiorstwa,
- 5) darowizna przedsiębiorstwa,
- 6) najem przedsiębiorstwa.

---

⁶ A. Wyrzykowska, *Optymalizacja VAT...*, op.cit., s. 125.

Sprzedaż towarów, środków trwałych oraz wyposażenia przedsiębiorstwa jeszcze przed likwidacją pozwala podatnikowi zoptymalizować wysokość podatku wynikającego z rewanżu likwidacyjnego w ten sposób, iż może on stosować ceny rynkowe przy sprzedaży takich towarów. Zatem VAT należny wynikający z tych transakcji będzie dużo niższy w stosunku do podatku wynikającego ze spisu z natury, gdyby towary będące przedmiotem transakcji zostały w tym spisie ujęte. Szczególne znaczenie ma to w przypadku środków trwałych i wyposażenia używanych przez długi okres w działalności gospodarczej, często amortyzowanych, nieposiadających dużej wartości rynkowej. Tym sposobem podatnik może sprzedać całość majątku jeszcze przed sporządzeniem spisu z natury, a w spisie ująć tylko niektóre towary, których cena nabycia nie różni się zbytnio od ceny rynkowej.

Wnieście majątku likwidowanego przedsiębiorstwa aportem do innego przedsiębiorstwa to kolejne rozwiązanie optymalizacyjne, pod warunkiem, że podatnik, kończąc jedną działalność gospodarczą, chce się zaangażować w inną – zostając współnikiem innego przedsiębiorstwa, do którego wnosi wkład w postaci towarów i środków trwałych. Aport taki korzysta ze zwolnienia na podstawie rozporządzenia ministra finansów⁷. Należy jednak zaznaczyć, że ze zwolnienia w podatku korzystać będą wyłącznie te towary, środki trwałe i wyposażenie, które zostały nabyte z zamiarem wykorzystywania ich do czynności opodatkowanych. Jeżeli natomiast podatnik nabył środek trwały w celu wniesienia go aportem do innego przedsiębiorstwa, podatek, jaki odliczył, musi ponownie naliczyć i odprowadzić do urzędu skarbowego. W przypadku wniesienia aportem majątku likwidowanego przedsiębiorstwa należy pamiętać, aby zachować odpowiednią kolejność postępowania, czyli wnieść aportem określone środki trwałe i towary, a następnie zlikwidować działalność gospodarczą, wykazując w spisie z natury podatek należny równy 0 zł.

Podobny efekt optymalizacyjny w zakresie opodatkowania VAT likwidacji działalności gospodarczej można osiągnąć, wnosząc aportem do innego przedsiębiorstwa likwidowanego przedsiębiorstwo. Zabieg również będzie skuteczny pod warunkiem, że podatnik, likwidując działalność gospodarczą, chce kontynuować ją w innej formie. Różnica w stosunku do poprzedniego rozwiązania polega na tym, że podatnik decydujący się na aport nie może selekcionować wybranych towarów i środków trwałych, które chce wnieść aportem, ale jego wkład musi stanowić całość

---

⁷ Rozporządzenie Ministra Finansów z 25 maja 2005 r. w sprawie zwrotu podatku niektórym podatnikom, zaliczkowego zwrotu podatku, wystawiania faktur, sposobu ich przechowywania oraz listy towarów i usług, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku od towarów i usług, art. 8, ust. 1, pkt 6, (Dz.U. nr 95, poz. 798 z późn. zm.).

przedsiębiorstwo – jako zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczony do prowadzenia działalności gospodarczej⁸.

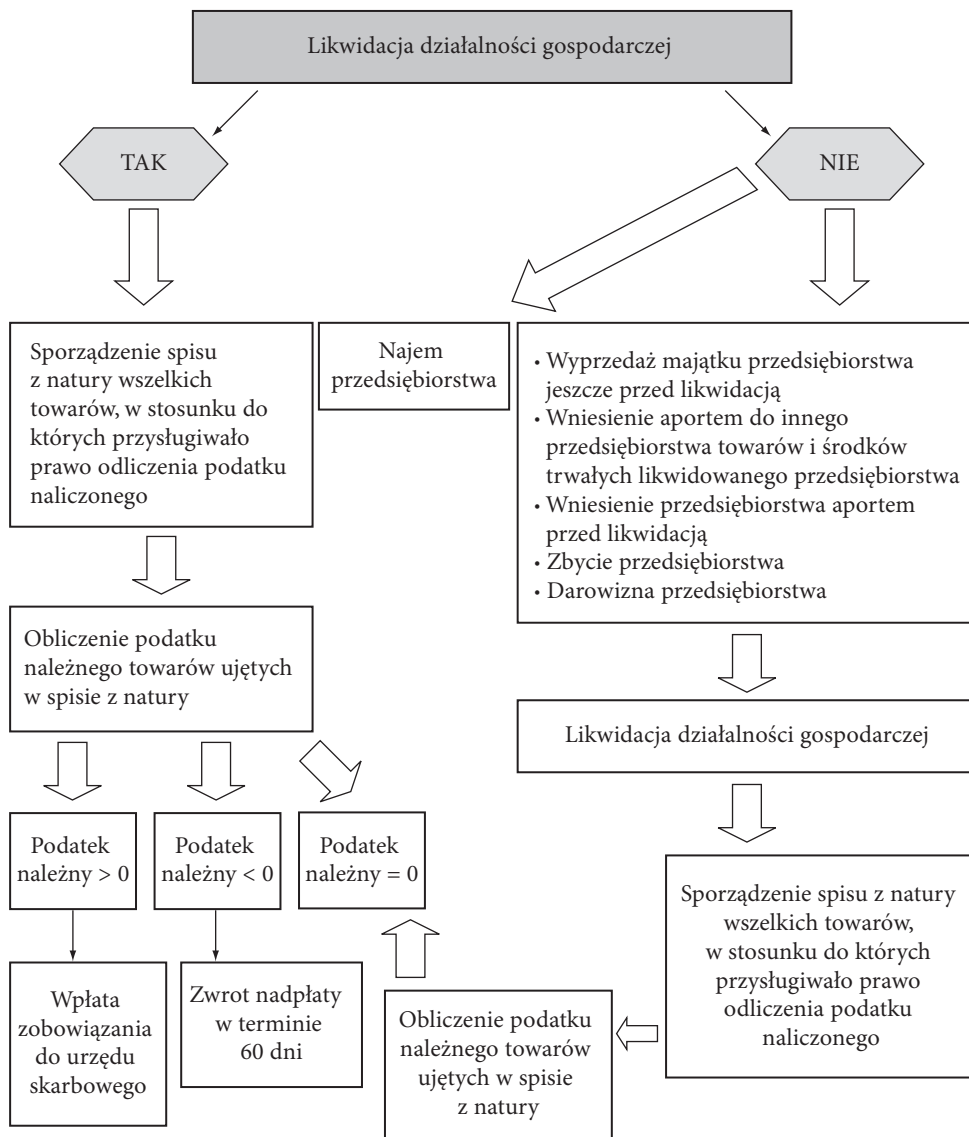
Zgodnie z kodeksem cywilnym w skład przedsiębiorstwa wchodzi w szczególności:

- nazwa przedsiębiorcy
- nieruchomości i ruchomości
- wszelkie prawa do korzystania w nieruchomości i ruchomości
- wierzytelności
- koncesje, licencje, zezwolenia, patenty, prawa własności przemysłowej
- majątkowe prawa autorskie i pokrewne
- księgi i dokumentacja związana z prowadzonym przedsiębiorstwem.

Zatem w odróżnieniu do poprzedniego rozwiązania tutaj aport stanowi przedsiębiorstwo, którego nie należy utożsamiać wyłącznie z majątkiem rzeczowym, ale również z wartościami niematerialnymi i wszelkimi innymi niesklasyfikowanymi, a związanymi z prowadzeniem danego przedsiębiorstwa wartościami. Kolejna różnica w stosunku do poprzedniego rozwiązania polega na tym, iż aport poszczególnych towarów, środków trwałych stanowi przedmiot ustawy o VAT, jednakże w drodze szczegółowego aktu prawnego czynność ta została zwolniona. Natomiast aport przedsiębiorstwa, jak również jego zbycie albo darowizna, jest wyłączone spod działania ustawy, ponieważ w jej rozumieniu nie stanowi dostawy towarów. Co więcej, rozwiązanie to ma wymierne korzyści dla przedsiębiorstwa otrzymującego aport w postaci przedsiębiorstwa w przypadku, gdy osobą wnoszącą jest osoba fizyczna, a przedsiębiorstwem otrzymującym aport jest spółka niemająca osobowości prawnej (wszystkie spółki z wyłączeniem spółki z ograniczoną osobowością i spółki akcyjnej). Korzyść ta polega na wystąpieniu sukcesji podatkowej w zakresie praw i obowiązków przedsiębiorstwa stanowiącego przedmiot aportu⁹. Przedmiotem takiej sukcesji może być na przykład prawo do odliczenia podatku naliczonego, które wcześniej przysługiwało przedsiębiorstwu będącemu przedmiotem aportu. Zatem jeżeli przedsiębiorstwo takie, składając deklarację podatkową, wykazało nadwyżkę podatku naliczonego nad należnym jako kwotę do przeniesienia na następny miesiąc, z odliczenia tego może skorzystać spółka otrzymująca aport. Jednak również i w tym przypadku należy zachować odpo-

⁸ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks..., op.cit., art. 55.

⁹ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa..., op.cit., art. 93a, ust. 2, pkt 2 oraz art. 93a. ust. 1.

Rysunek 7. Opodatkowanie likwidacji działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne.

wiednią kolejność postępowania, aby skorzystać z działań optymalizacyjnych. Pierwszym krokiem powinno stać się wniesienie aportu w postaci przedsiębiorstwa, a następnie likwidacja działalności gospodarczej osoby fizycznej.

Podobny efekt optymalizacyjny można osiągnąć w przypadku zbycia lub darowizny całego przedsiębiorstwa. Transakcje te są, tak jak aport przedsiębiorstwa, wyłączone spod działania ustawy o VAT. Jednak o ile poprzednie rozwiązanie nie kończyło definitywnie działalności gospodarczej, ponieważ przedsiębiorstwo faktycznie nadal istniało, tyle że w ramach innego podmiotu, a podatnik był nadal właścicielem przedsiębiorstwa, tyle że innego, o tyle zbycie i darowizna są rozwiązaniami definitywnymi. W ich wyniku podatnik nie będzie miał żadnych związków z prowadzoną przez siebie wcześniej działalnością gospodarczą.

Zapłata podatku wynikającego ze sporządzenia spisu z natury pojawi się wtedy, gdy zgodnie z ustawą podatnik zlikwiduje działalność bądź jej zaprzestanie, a więc nie będzie wykonywać czynności opodatkowanych. Są jednak takie sytuacje, w których nie wykonując czynności opodatkowanych, a dokładniej rzecz ujmując, ograniczając je do tylko jednej czynności opodatkowanej, nie będzie zobowiązany sporządzać spisu z natury i w rezultacie nie będzie zobowiązany naliczyć i odprowadzić podatku. Taką sytuacją jest najem przedsiębiorstwa. W tym przypadku podatnik będzie nadal wykonywał czynności opodatkowane, zmieniając jedynie przedmiot działalności. Zobowiązany będzie jednak nadal naliczać podatek należny od transakcji najmu, sporządzać deklaracje podatkowe i uiszczać należne zobowiązanie podatkowe. Zatem z punktu widzenia celu podatnika nie jest to rozwiązanie definitywne, tak jak dwa poprzednie, jednakże pozwala na uniknięcie zapłaty podatku wynikającego ze sporządzenia spisu z natury.

Podsumowując rozważania zawarte w tym rozdziale, należy stwierdzić, że likwidacja czy zaprzestanie działalności gospodarczej osoby fizycznej jest kosztowne z punktu widzenia pojawiającego się zobowiązania podatkowego. Istnieją jednak określone narzędzia optymalizacyjne pozwalające uniknąć płacenia podatku. Niektóre z nich mają charakter definitywny, umożliwiając podatnikowi całkowite zerwanie z prowadzoną działalnością gospodarczą, inne znów pozwalają utrzymać większe bądź mniejsze związki z poprzednim stanem (por. rys. 7).

ROZDZIAŁ 6

Podatek od towarów i usług – decyzje bieżące

6.1. Metoda kwartalna i kasowo-kwartalna rozliczeń VAT

Co do zasady, podstawowym okresem rozliczeniowym podatku od towarów i usług jest miesiąc. Miesięczny okres rozliczeniowy powoduje, iż podatnik zobowiązany jest do:

- składania co miesiąc deklaracji podatkowych (do 25 dnia miesiąca po miesiącu, którego dotyczy obowiązek podatkowy) oraz
- uiszczania zobowiązania podatkowego wynikającego z deklaracji podatkowej; powstaje ono na zasadach ogólnych, co oznacza, że bez względu na to, czy faktury sprzedaży zostały opłacone, czy też nie, podatek należny wykazany w tych fakturach należy zapłacić.

Z uwagi na niekorzystne konsekwencje miesięcznych rozliczeń VAT, w ustawie o VAT przewidziano uproszczone zasady opodatkowania dla małych podatników, przy czym ich wybór jest całkowicie dobrowolny, a więc ustawa nie przewiduje w tym zakresie żadnego przymusu stosowania tych zasad.

Przez małego podatnika należy rozumieć takiego podatnika, u którego wartość sprzedaży w poprzednim roku podatkowym nie przekroczyła równowartości 800 000 euro. W przypadku prowadzącego przedsiębiorstwo maklerskie, zarządzającego funduszami powierniczymi itp. małym podatnikiem jest podatnik, u którego kwota prowizji lub innych postaci wynagrodzenia nie przekroczyła równowartości 30 000 euro (por. tab. 15).

W ustawie przewidziano dwie metody uproszczonego rozliczania VAT, które stanowią narzędzie optymalizacji podatkowej:

- metodę kwartalną rozliczania podatku (bez przymusu wybierania metody kasowej), albo
- metodę kasową wraz z metodą kwartalnego rozliczania podatku.

Tabela 15. Mały podatnik

Rok	Mały podatnik		Mały podatnik makler	
	800 000 euro	3 133 000 zł	30 000 euro	117 000 zł
2006	800 000 euro	3 133 000 zł	30 000 euro	117 000 zł
2007	800 000 euro	3 180 000 zł	30 000 euro	119 000 zł
2008	800 000 euro	3 014 000 zł	30 000 euro	113 000 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.infor.pl

Metoda kwartalna rozliczania VAT oznacza, że obowiązek podatkowy powstaje na zasadach ogólnych, przy czym podatnik rozlicza VAT nie w okresach miesięcznych, ale w okresach kwartalnych, składając deklarację VAT7K. Stosowanie tej metody wymaga pisemnego zawiadomienia naczelnika urzędu skarbowego w terminie do końca kwartału poprzedzającego kwartał, za który będzie po raz pierwszy składana deklaracja kwartalna. Jeżeli zatem podatnik będzie chciał stosować metodę od III kwartału, czyli od początku lipca, musi powiadomić urząd skarbowy do końca czerwca. Jeżeli z jakiś powodów nie zdąży tego zrobić i powiadomi urząd skarbowy w lipcu, będzie mógł skorzystać z metody kwartalnej począwszy od czwartego kwartału.

Wybór metody kwartalnej jest wiążący dla podatnika przez 4 kolejne kwartały. Dopiero po upływie 4 kwartałów podatnik ma prawo zrezygnować z tej metody rozliczeń. Rezygnacja z metody kwartalnej wymaga formy pisemnej i powiadomienia naczelnika urzędu skarbowego.

Metoda kasowa rozliczeń VAT polega na tym, że obowiązek podatkowy powstaje nie na zasadach ogólnych, lecz z chwilą uregulowania przez odbiorcę całości lub części należności, nie później niż 90. dnia od dnia wydania towaru lub wykonania usługi. Jeżeli zatem kontrahent częściowo ureguluje należność, tylko w tej części powstaje obowiązek podatkowy. Metoda kasowa dotyczy również rozliczeń podatku naliczonego. Mały podatnik, który wybrał tę metodę, może skorzystać z odliczenia podatku naliczonego tylko wtedy, kiedy ureguluje swoje zobowiązanie wobec dostawcy.

Aby wybrać metodę kasową należy poinformować o tym naczelnika urzędu skarbowego w terminie do końca miesiąca poprzedzającego okres, za który podatnik będzie stosował metodę kasową. Mali podatnicy, którzy wybrali metodę kasową, rozliczają podatek w okresach kwartalnych, składając deklarację VAT7K, w terminie do 25. dnia miesiąca następującego po każdym kwartale.

Wybór metody kasowej, tak jak metody kwartalnych rozliczeń VAT, jest wiążący dla podatnika przez 4 kolejne kwartały. I tak samo jak przy metodzie kwartalnej

rezygnacja z rozliczenia kasowego wymaga pisemnego powiadomienia naczelnika urzędu skarbowego. Należy jednak dodać, że rezygnacja z metody kasowej nie musi oznaczać rezygnacji z metody kwartalnej rozliczania podatku. Podatnik może zrezygnować z zasad kasowych, ale pozostać przy rozliczeniach kwartalnych na zasadach ogólnych.

Mały podatnik może utracić prawo do rozliczania kasowego i zarazem kwartalnego w momencie przekroczenia progu równowartości kwoty sprzedaży 800 000 euro, licząc od początku roku podatkowego. Przekroczenie tej kwoty w jednym kwartale oznacza przymus rozliczania VAT na zasadach ogólnych począwszy od kwartału następującego po tym, w którym kwota sprzedaży została przekroczona ponad ustawowy próg. Na przykład, jeżeli podatnik przekroczy próg 800 000 euro w sierpniu, może stosować metodę kasową do końca września, a od października będzie musiał rozliczać podatek na zasadach ogólnych w okresach miesięcznych.

Są sytuacje, w których mimo wyboru metody kwartalnej podatnik musi rozliczać podatek na zasadach ogólnych. Dotyczy to następujących przypadków:

- eksport towarów
- import towarów
- objęcie towarów procedurą celną
- usługi telekomunikacyjne
- wewnątrzspółnotowa dostawa i nabycie towarów.

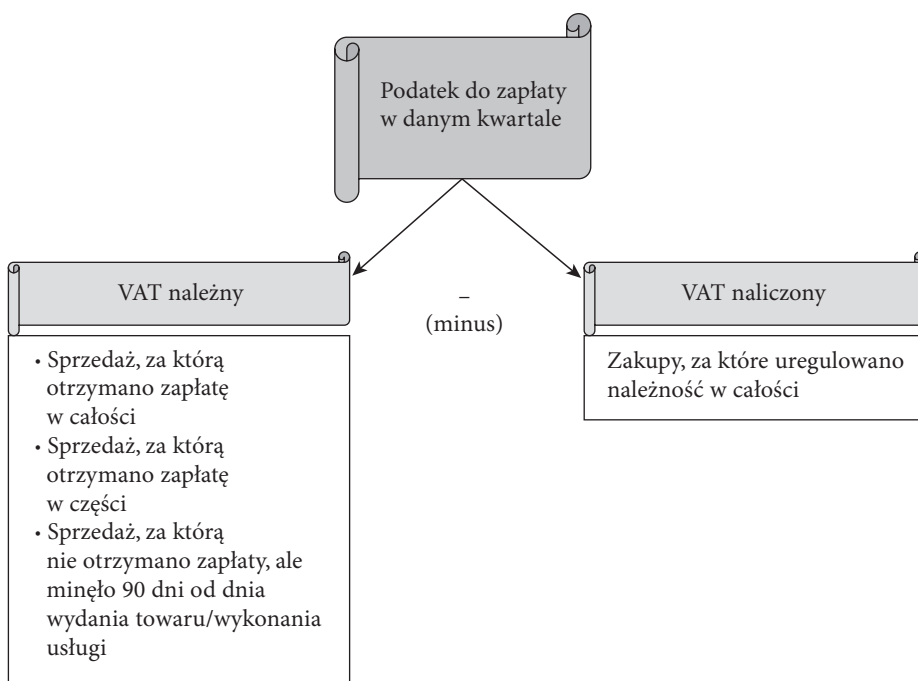
Zasady rozliczania podatku w metodzie kasowej są dość skomplikowane. Wynika to z konieczności bacznego rejestrowania tych operacji, z których podatek należy ująć w ewidencji VAT-u należnego i naliczonego (por. rys. 8).

Obliczając kwotę podatku do zapłaty w metodzie kasowej należy zwrócić uwagę na potencjalne źródła powstania podatku należnego. Są to: sprzedaż, za którą otrzymano zapłatę w całości lub w części, oraz sprzedaż, za którą nie otrzymano zapłaty, ale od dnia wydania towaru/wykonania usługi minęło już 90 dni. Oznacza to, że podatnik jest zmuszony do stworzenia odrębnej ewidencji na potrzeby rozliczania podatku tą metodą, w której po stronie podatku należnego ujmowane byłyby:

- faktury niezapłacone, w stosunku do których nie minął termin 90 dni od dnia wydania towaru/wykonania usługi (do przeniesienia do następnego kwartału rozliczeniowego)
- faktury niezapłacone, w stosunku do których minął termin 90 dni od dnia wydania towaru/wykonania usługi

- faktury zapłacone w całości
- faktury zapłacone w części (do przeniesienia w części niezapłaconej do następnego kwartału rozliczeniowego).

Po stronie podatku naliczonego podatnik może ująć wyłącznie takie zakupy, które zostały zapłacone w całości. Zapłacenie częściowe za zakupione towary nie upoważnia bowiem podatnika, który wybrał metodę kasową, do pomniejszenia podatku należnego o podatek naliczony wynikający z zapłaty tej części należności.

Rysunek 8. Rozliczenie podatku w metodzie kasowej

Źródło: Opracowanie własne.

Przykład

Podatnik rozliczający się od początku 2008 r. z VAT przy zastosowaniu metody kasowej zanotował następujące zdarzenia gospodarcze:

Styczeń 2008 r.

- 1) sprzedaż towaru za kwotę 10 000 zł + 2200 zł (VAT) – zapłata gotówką 12 200 zł,

- 2) zakupy towarów i materiałów do produkcji za kwotę 5000 zł + 1100 zł VAT – zapłata gotówką 6100 zł.

Luty 2008 r.

- 1) sprzedaż towaru za kwotę 10 000 zł + 2200 zł (VAT) – zapłata gotówką 6100 zł, pozostała część płatna w kwietniu,
2) zakupy towarów i materiałów do produkcji za kwotę 7000 zł + 1540 zł VAT – zapłata 4270 zł, pozostała część płatna w kwietniu.

Marzec 2008 r.

- 1) sprzedaż towaru za kwotę 8000 zł + 1760 zł (VAT) – brak zapłaty (zapłata w późniejszym terminie),
2) zakupy towarów i materiałów do produkcji za kwotę 4000 zł + 880 zł VAT – zapłata przelewem w marcu.

Rozliczenie VAT7K za I kwartał

	VAT należny	VAT naliczony
Styczeń	2200 zł	1100 zł
Luty	1100 zł	-
Marzec	-	880 zł
Razem	3300 zł	1980 zł
Podatek do zapłaty/zwrot	3300 - 1980 = 1320 zł	

Konsekwencją wyboru metody kasowej przez małego podatnika są nowe obowiązki w zakresie dokumentowania sprzedaży. Podatnicy ci są zobligowani do wystawiania faktur oznaczonych symbolem „Faktura VAT-MP”, na której oprócz podstawowych informacji, jakie zawiera normalna faktura, powinien być zaznaczony termin płatności należności. Otrzymanie faktury VAT-MP rodzi również konsekwencje po stronie odbiorców towarów lub usług małych podatników opodatkowanych w sposób kasowy. Przyjęte przez ustawodawcę unormowanie powoduje, że odliczenie podatku naliczonego z faktur VAT-MP jest w pewien sposób ograniczone. Odbiorca takiej faktury może bowiem pomniejszyć podatek należny o podatek naliczony wynikający z faktur VAT-MP pod warunkiem¹⁰:

¹⁰ Regulacja ta nie dotyczy małych podatników, którzy wybrali metodę kasową i są jednocześnie odbiorcami faktur VAT-MP. Mogą oni odliczyć podatek naliczony wyłącznie wtedy, kiedy uregulują należność wobec dostawcy.

- uregulowania należności w całości – podatek naliczony może być odliczony w całości, albo
- uregulowania należności w części – podatek naliczony może być odliczony tylko w tej części, która została uregulowana, albo
- nieuregulowania należności, ale od dnia wydania towaru/wykonania usługi minęło już 90 dni.

Regulacja ta miała na celu zmotywowanie odbiorców faktur VAT-MP do szybkiego rozliczania swoich zobowiązań wobec wystawcy faktur. W praktyce jednak spowodowała sytuację odwrotną. Przedsiębiorca, który ma wybór: współpracę z kontrahentem opodatkowanym na zasadach ogólnych oraz kontrahentem, który wybrał metodę kasową, wybierze tego pierwszego z uwagi na możliwość odliczenia podatku naliczonego w okresie rozliczeniowym, którego dotyczy faktura (np. faktura ze stycznia zostanie rozliczona w styczniu) przy jednoczesnym braku obowiązku szybkiego regulowania zobowiązania wynikającego z faktury.

Oceniając uproszczone metody skierowane do małych podatników, można stwierdzić, że dużo bardziej skomplikowana, choćby w zakresie obowiązków ewidencyjnych, jest metoda kasowa. W założeniu miała rozwiązywać problemy zatorów płatniczych małych przedsiębiorców, którzy w sytuacji braku zapłaty za wydany towar zobowiązani byli do zapłaty podatku. Nie zawsze jednak je rozwiązuje do końca. Może okazać się bowiem, że odbiorca nie zapłaci w ogóle za towar, a mały podatnik po 90 dniach od wydania towaru będzie musiał mimo wszystko podatek należny uiszczyć. Co więcej, obciążanie podatnika podatkiem, który de facto jest pokrywany ze środków własnych podatnika, może spowodować trudności płatnicze w zakresie regulowania własnych zobowiązań w postaci niezapłaconych faktur zakupowych, a to znów nie pozwala na odliczenie własnego podatku naliczonego.

Stosowanie metody kasowej może być więc korzystne dla nielicznych, do których można zaliczyć podatników:

- mających mało dokumentów sprzedaży
- prowadzących wysoką i nieregularną sprzedaż przy małym udziale kosztów (podatek naliczony relatywnie niski)
- nieposiadających nadwyżek podatku naliczonego
- nieplanujących dużych zakupów.

W odróżnieniu do metody kasowej, metoda kwartalna powinna cieszyć się większym zainteresowaniem wśród podatników. Po pierwsze dlatego, że nie wymaga się przy jej stosowaniu dodatkowych ewidencji dla potrzeb rozliczania podatku, a więc jest mniej pracochłonna. Po drugie dlatego, że jej stosowanie nie

ma konsekwencji w zakresie odliczania podatku naliczonego przez odbiorcę towarów/usług podatnika, który wybrał tę metodę. I wreszcie po trzecie, jej stosowanie nie ma konsekwencji w zakresie korzystania z prawa do odliczenia podatku naliczonego przez podatnika, który wybrał tę metodę. Dodatkowo, wybór metody kwartalnej w podatku VAT, w połączeniu z kwartalną metodą rozliczania podatku dochodowego (możliwą od początku 2007 r.) może mieć relatywnie duże znaczenie w zakresie zarządzania środkami pieniężnymi i poprawy płynności w przedsiębiorstwie.

6.2. Dostawa towarów i świadczenie usług bez wynagrodzenia

Zgodnie z ustawą opodatkowaniu podlega czynność dostawy towarów i świadczenia usług. Dostawca, sprzedając towar, pobiera od odbiorcy kwotę brutto, w której zawarty jest podatek. Wartość podatku należnego zobowiązany jest odprowadzić do urzędu skarbowego. Są jednak sytuacje, w których dostawca nie ma możliwość pobrania zapłaty za dostarczony towar, a podatek należny musi odprowadzić. Z punktu widzenia przedsiębiorstwa jest to sytuacja mało komfortowa, ale zdarzająca się bardzo często.

Przez odpłatną dostawę towarów ustawodawca rozumie również przekazanie przez podatnika towarów należących do jego przedsiębiorstwa na cele inne niż związane z prowadzonym przez niego przedsiębiorstwem, w szczególności:

- przekazanie lub zużycie towarów na cele osobiste podatnika lub jego pracowników, w tym byłych pracowników, wspólników, udziałowców, akcjonariuszy, członków spółdzielni i ich domowników, członków organów stanowiących osób prawnych, członków stowarzyszenia
- wszelkie inne przekazanie towarów bez wynagrodzenia, w szczególności darowizny
- jeżeli podatnikowi przysługiwało prawo do obniżenia podatku należnego o podatek naliczony od tych czynności, w całości lub w części.

Aby dokładnie przeanalizować powyższy zapis ustawy jako przykład posłużą trzy sytuacje:

- 1) przekazanie towarów i świadczenie usług przez podatnika na rzecz pracowników,
- 2) darowizny,
- 3) przekazania w zakresie reklamy i reprezentacji.

6.2.1. Przekazanie towarów i świadczenie usług przez podatnika na rzecz pracowników

Z ustawowej definicji wynika, że jeżeli pracodawca przekazuje towary należące do przedsiębiorstwa, musi je opodatkować pod warunkiem, że (por. rys. 9):

- nie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa i
- podatnikowi przysługiwało prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o podatek naliczony przy nabyciu tych towarów i usług w całości lub w części.

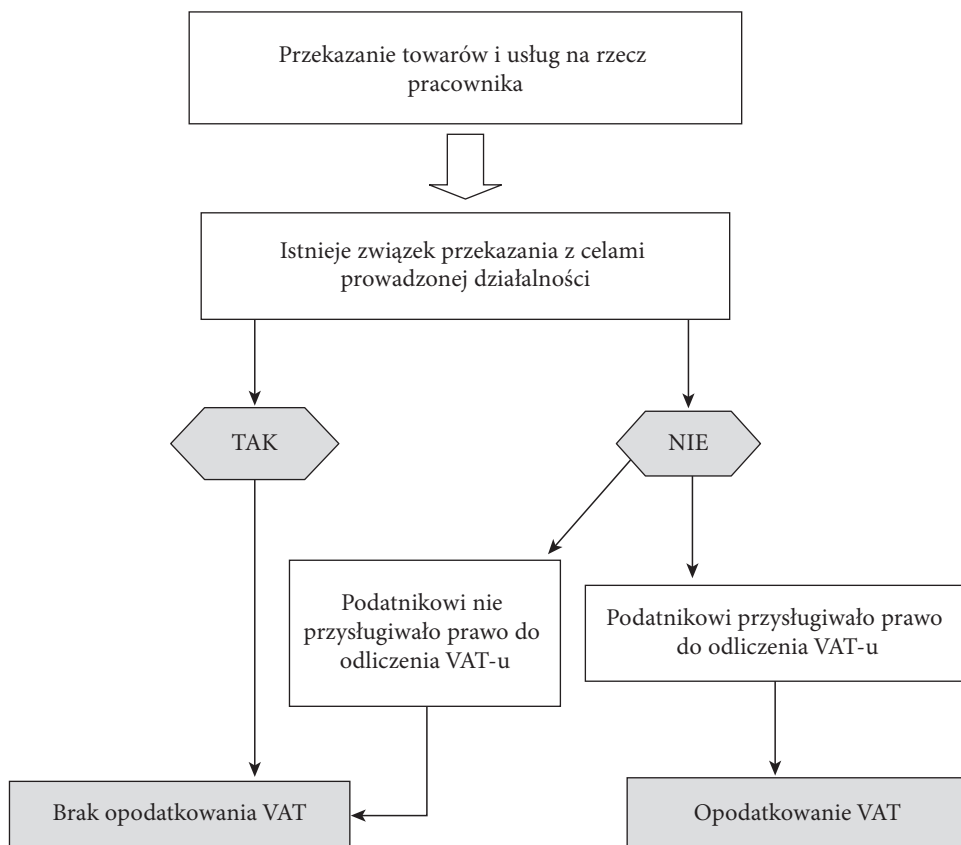
Przekazania, które nie mają związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, to takie, które nie mają wpływu na przyszłe obroty przedsiębiorstwa, jego zyski, sytuację ekonomiczną oraz inne parametry charakteryzujące działalność przedsiębiorstwa. Zatem przekazanie telefonu komórkowego pracownikowi, który wykonuje z niego rozmowy służbowe, nie będzie podlegało opodatkowaniu, mimo że podatnik odliczył podatek naliczony przy nabyciu telefonu. Jednak występujący tutaj związek przekazania z prowadzoną działalnością przedsiębiorstwa jest przesłanką do tego, aby towar ten nie był opodatkowany w momencie przekazania.

Jeżeli natomiast nie można wskazać związku przekazania z prowadzoną działalnością przedsiębiorstwa, a podatnik skorzystał z odliczenia podatku naliczonego przy nabyciu tych towarów, należy je opodatkować. Do takich przykładów zaliczyć można wszelkie przekazania na potrzeby osobiste pracownika – żywność, produkty firmy przekazywane na potrzeby konsumpcji osobistej.

Tabela 16. Przykłady przekazania na rzecz pracownika

Przykład	Związane z prowadzonym przedsiębiorstwem	Podatek naliczony został odliczony przy nabyciu	Opodatkowanie
Przekazanie laptopa niezbędnego do pracy pracownika	tak	tak	nie
Przekazanie z okazji świąt Bożego Narodzenia ekskluzywnych garniturów, które są przedmiotem produkcji	nie	tak	tak
Przekazanie pracownikom odzieży ochronnej i roboczej	tak	tak	nie
Przekazanie pracownikom żywności w formie paczek świątecznych zakupionych u kontrahenta zwolnionego podmiotowo	nie	nie	nie
Przekazanie pracownikom zakupionych przez pracodawcę lekcji angielskiego dla pracowników (zwolnione przedmiotowo od VAT)	nie	nie	nie

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 9. Opodatkowanie przekazania towarów i świadczenie usług przez podatnika na rzecz pracowników

Źródło: Opracowanie własne.

Istnieje jednak sytuacja, w której podatnik przekazuje towary na cele osobiste pracownika, czyli przekazanie to nie ma związku z prowadzoną działalnością, a podatnik nie jest zobowiązany do zapłaty podatku. Dzieje się tak wtedy, gdy podatnikowi nie przysługiwało prawo do odliczenia podatku naliczonego, a więc wtedy, gdy nabywa towary zwolnione przedmiotowo lub nabywa towary od podmiotu zwolnionego przedmiotowo (por. tab. 16).

Wprowadzając takie uregulowania w zakresie opodatkowania przekazania na cele osobiste pracownika, ustawodawca chciał zachować zasadę neutralności, która zakłada, że ciężar podatku VAT ponosi ostateczny konsument. Zatem w momencie przekazania towarów pracownikowi na jego cele osobiste i przy jednoczesnym

prawie do odliczenia podatku naliczonego przy nabyciu tych towarów, brak jest ostatecznego konsumenta, który zobowiązany jest ponieść faktyczny ciężar tego podatku. Dlatego ustawodawca chciał zrównać sytuację zakupu towaru i nieodpłatnego przekazania, tak aby wpływ z tytułu podatku VAT w obydwu sytuacjach był taki sam.

Podatnik, który jest zobowiązany naliczyć podatek od przekazanych towarów, powinien wystawić fakturę wewnętrzną, która udokumentuje naliczony podatek i na tej podstawie wyliczyć zobowiązanie z tytułu tych transakcji. Podstawą opodatkowania w przypadku nieodpłatnego przekazania na cele osobiste podatnika jest cena nabycia, a gdy cena ta nie istnieje, koszt wytworzenia określony w momencie dostawy tych towarów.

Z punktu widzenia przedsiębiorcy, który chce obdarować swojego pracownika, powyższa regulacja niesie za sobą takie konsekwencje, że koszt, jaki ponosi z tytułu przekazania, jest kosztem brutto, czyli ceną netto powiększoną o podatek, jaki musi odprowadzić. Należałoby więc szukać takich rozwiązań w zakresie polityki motywacyjnej przedsiębiorstwa, które pozwoliłyby przerzucić ciężar podatku VAT na pracownika. Do takich działań można zaliczyć przede wszystkim finansowe formy obdarowania pracownika – boni pieniężne, premie, dopłaty, dofinansowanie itp. Formy te z założenia nie są przedmiotem ustawy o VAT, ponieważ nie są źródłem ostatecznej konsumpcji. Dopiero wydatkowanie pieniędzy czy realizacja bonu będą podstawą do naliczenia podatku należnego i zapłacenia go przez pracownika. Inną formą działań optymalizacyjnych w omawianym zakresie jest sprzedaż pracownikowi towaru. Należy pamiętać, że tutaj podatnik może zastosować cenę rynkową, natomiast w przypadku nieodpłatnego przekazania – cenę nabycia, która w przypadku długiego magazynowania towaru może być znacznie wyższa od ceny rynkowej, a tym samym podatek należny będzie dużo wyższy.

6.2.2. Darowizny

Darowizny, mimo że mają charakter nieodpłatny, stanowią czynność opodatkowaną, pod warunkiem, że darowizna nie ma związku z prowadzaną działalnością gospodarczą, a podatnikowi przysługiwało przy nabyciu darowanych towarów/usług prawo do odliczenia podatku naliczonego. Zatem regulacje w tym zakresie są takie same jak w przypadku przekazania towarów/usług na cele osobiste pracowników.

Podstawą opodatkowania w tym przypadku jest cena nabycia, a gdy ona nie istnieje – koszt wytworzenia.

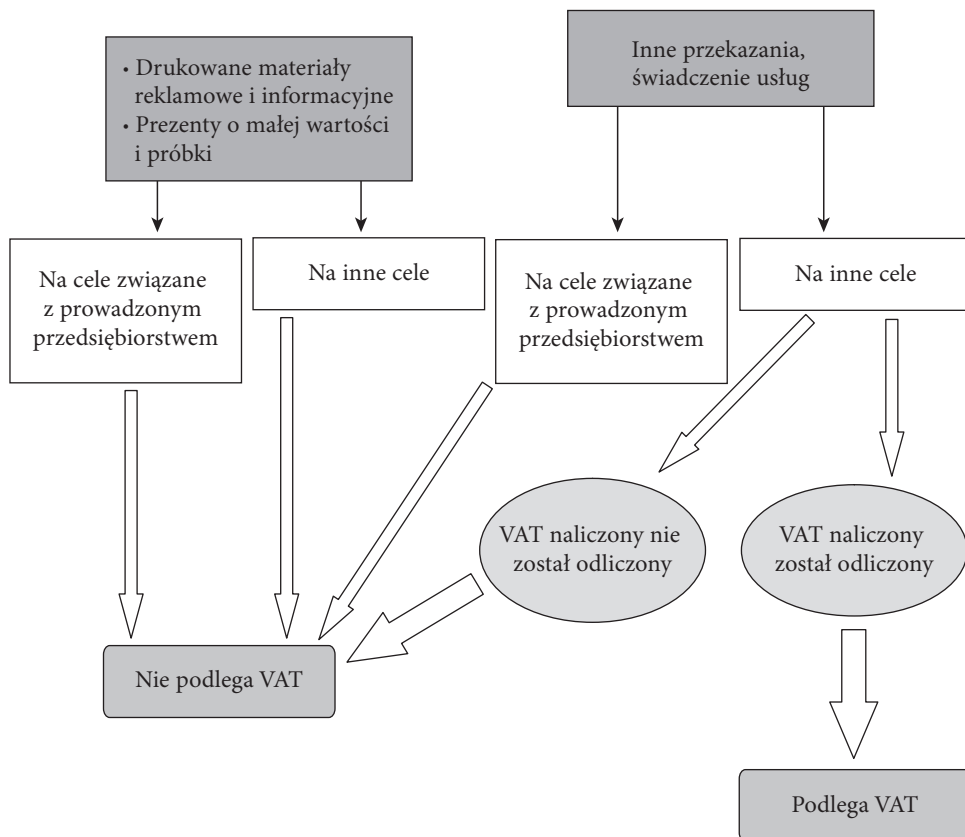
6.2.3. Reklama i reprezentacja

Działania reklamowe i reprezentacyjne podatnika polegają przede wszystkim na dbaniu o dobry wizerunek przedsiębiorstwa, rozpowszechnianiu informacji o produktach przedsiębiorstwa i zachęcaniu potencjalnych nabywców do zakupu produktów przedsiębiorstwa. Wyrazem takich działań jest między innymi nieodpłatne przekazywanie towarów, próbek, materiałów reklamowych klientom przedsiębiorstwa oraz kontrahentom.

Obecne regulacje w zakresie działań reklamowych polegających na nieodpłatnym przekazaniu towarów i świadczeniu usług podatnika wskazują, że opodatkowaniu podlegają tylko takie czynności, które nie są związane z prowadzonym przedsiębiorstwem, a podatnikowi przysługiwało prawo do odliczenia podatku naliczonego przy ich nabyciu. Z regulacji tej wyłączone jednak zostało przekazanie drukowanych materiałów reklamowych i informacyjnych, prezentów o małej wartości oraz próbek.

Zatem jeżeli podatnik przekazuje drukowane materiały reklamowe i informacyjne, prezenty o małej wartości oraz próbki należące do jego przedsiębiorstwa na cele inne niż związane z prowadzonym przez niego przedsiębiorstwem, w szczególności na cele osobiste podatnika lub jego pracowników, wspólników, kontrahentów, przekazanie takie nie stanowi odpłatnej dostawy towarów podlegającej opodatkowaniu, nawet jeżeli podatnikowi przysługiwało prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego od tych czynności w całości lub w części (por. rys. 10 oraz tab. 17).

Ustawodawca wyłączył z czynności opodatkowanych przekazywanie prezentów o małej wartości oraz próbek, jednocześnie odpowiednio je definiując. Przez próbkę rozumie się niewielką ilość towaru reprezentującą określony rodzaj lub kategorię towarów, która zachowuje skład oraz wszystkie właściwości fizyczne, fizykochemiczne i chemiczne lub biologiczne towaru, przy czym ilość lub wartość przekazywanych przez podatnika próbek nie wskazuje na działanie mające charakter handlowy. Od 1 czerwca 2005 r. próbka nie jest zatem najmniejszą objętością towaru zachowującą właściwości, ale niewielką jego ilością, co oznacza możliwość przekazywania próbek nieco większych oraz w różnych objętościach, zależnie od sytuacji. Ważne jest jednak, aby objętość próbki, a także ilość próbek o niewielkiej nawet objętości wskazywały na charakter nie handlowy, lecz reklamowy działań dostawcy.

Rysunek 10. Opodatkowanie przekazania materiałów reklamowych i reprezentacyjnych

Źródło: Opracowanie własne.

Przez prezenty o małej wartości rozumie się przekazywane przez podatnika jednej osobie towary:

- łącznej wartości nieprzekraczającej w roku podatkowym 100 zł brutto, jeżeli podatnik prowadzi ewidencję pozwalającą na ustalenie tożsamości tych osób
- których przekazania nie ujęto w powyższej ewidencji, jeżeli cena rynkowa towaru nie przekracza 5 zł netto.

Definicja prezentów małej wartości uległa zmianie od stycznia 2008 r. Ustawodawca nakazał wyceniać prezenty, których nie ujmuje się w ewidencji, według ceny rynkowej, a nie ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, tak jak było do końca 2007 r. Wartością rynkową będzie całkowita kwota, jaką w celu uzyskania w danym momen-

cie danych towarów nabywca na takim samym etapie sprzedaży jak ten, na którym dokonywana jest dostawa towarów, musiałby w warunkach uczciwej konkurencji zapłacić niezależnemu dostawcy na terytorium kraju. Dopiero gdy nie będzie można ustalić porównywalnej dostawy towarów, przez wartość rynkową należy rozumieć kwotę nie mniejszą niż cena nabycia towarów lub towarów podobnych, a w przypadku braku ceny nabycia – koszt wytworzenia, określony w momencie dostawy.

Tabela 17. Przykłady przekazania materiałów reklamowych i reprezentacyjnych

Przykład	Związane z prowadzonym przedsiębiorstwem	Podatek naliczony został odliczony przy nabyciu	Opodatkowanie
Przekazanie kontrahentom folderów i plakatów o wystawie organizowanej przez galerię sztuki	tak	tak	nie
Przekazanie do punktów sprzedaży innych podatników stojaków i regałów, na których eksponowane są towary podatnika	tak	tak	nie
Przekazanie artykułów spożywczych na posiedzeniu rady nadzorczej	nie	tak	tak
Przekazanie prezentu o wartości rynkowej 4 zł kontrahentowi (prezent nie ma charakteru reklamowego)	nie	tak	nie
Dołączanie próbek nowych produktów do sprzedawanych produktów	tak	tak	nie

Źródło: Opracowanie własne.

6.3. Rozliczenie podatku w odniesieniu do nieściągalnych wierzytelności

Rozliczenie podatku w związku z nieściągalnymi wierzytelnościami, nazywane często ulgą na złe długi, obowiązuje w ustawie o VAT od 1 czerwca 2005 r. Celem wprowadzenia tej ulgi było odciążenie dostawcy w zakresie ponoszenia kosztu podatkowego, gdy kontrahent nie uregulował zobowiązania wynikającego z wystawionej faktury. Ulga polega więc na korekcie podatku należnego w przypadku wierzytelności odpisanych jako nieściągalne – po stronie dostawcy, i jednoczesnej korekcie podatku naliczonego – po stronie nabywcy¹¹.

¹¹ Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku..., op.cit., art. 89a, art. 89b.

Korekta może dotyczyć jedynie podatku powstałego w wyniku dostawy towarów i świadczenia usług na terytorium kraju i tylko w przypadku wierzytelności odpisanych jako nieściągalne, stanowiących koszty uzyskania przychodów, zgodnie z ustawą o podatku dochodowym i powstałych po 1 czerwca 2005 r. Stosownie do ustawy o podatku dochodowym, za wierzytelności odpisane jako nieściągalne uważa się takie, których nieściągalność została udokumentowana w jeden z poniżej przedstawionych sposobów¹²:

- 1) postanowieniem o nieściągalności, uznanym przez wierzyciela, wydanym przez właściwy organ postępowania egzekucyjnego, albo
- 2) postanowieniem sądu w związku z postępowaniem upadłościowym (oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości, umorzenie postępowania upadłościowego, ukończenie postępowania upadłościowego), albo
- 3) protokołem sporządzonym przez podatnika, stwierdzającym, że przewidywane koszty procesowe i egzekucyjne związane z dochodzeniem wierzytelności byłyby równe albo wyższe od kwoty wierzytelności.

Co do zasady, wierzytelności nieściągalnych nie zalicza się do kosztów uzyskania przychodów, z wyjątkiem tych, które uprzednio zostały zarachowane jako przychody należne i których nieściągalność została uprawdopodobniona. Zatem aby można było skorzystać z ulgi, wierzytelność, której ma dotyczyć korekta podatku należnego, musi stanowić przychód należny, a jej nieściągalność musi zostać udokumentowana w jeden z wymieniony wcześniej sposobów. Dodatkowo ustawodawca wymaga, aby wierzytelności zostały uprzednio wykazane w deklaracji podatkowej VAT jako obrót opodatkowany i podatek należny oraz nie zostały uregulowane w żadnej formie (np. w formie świadczenia w naturze) ani nie zostały zbyte (np. na zasadzie faktoringu). Ustawodawca przewidział ograniczenie czasowe w zakresie korekty nieściągalnych wierzytelności. Mianowicie ulgi nie można stosować do wierzytelności starszych niż 5 lat. Podstawą dla liczenia tego okresu jest data wystawienia faktury.

Kolejne warunki, jakimi obwarowane jest skorzystanie z ulgi, są następujące:

- dostawa towaru lub świadczenie usługi są dokonane na rzecz podatnika VAT czynnego, niebędącego w trakcie postępowania upadłościowego lub w trakcie likwidacji
- dostawca na dzień dokonania korekty podatku należnego jest podatnikiem VAT czynnym

---

¹² Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku..., op.cit., art. 16, ust. 2 w zw. z ust. 1, pkt 25 oraz art. 23, ust. 2 w zw. z ust. 1, pkt 20.

- wierzyciel może dokonać korekty pod warunkiem, że zawiadomił dłużnika o odpisaniu wierzytelności jako nieściągalnych, a dłużnik w ciągu 28 dni od dnia otrzymania zawiadomienia nie uregulował należności w żadnej formie. Korekta może nastąpić w rozliczeniu za okres następujący po miesiącu, w którym dłużnik otrzymał zawiadomienie. Dokonując korekty podatku należnego, podatnik powinien zawiadomić o tym fakcie właściwy dla siebie urząd skarbowy, dłużnika oraz urząd skarbowy dłużnika
- jeżeli dłużnik nie ureguje zobowiązania wynikającego z faktury w ciągu 28 dni od dnia otrzymania zawiadomienia od wierzyciela o odpisaniu wierzytelności jako nieściągalnej, zobowiązany jest do korekty podatku naliczonego w tej wysokości, w jakiej wierzyciel koryguje podatek należny.

Oceniając uregulowania w zakresie korekty podatku należnego w przypadku nieściągalnych wierzytelności, należy zwrócić uwagę, że najprostszym sposobem skorzystania z tej ulgi jest wykorzystanie protokołu jako dokumentu uprawdopodobnienia nieściągalności wierzytelności. Należy jednak pamiętać, że dokument ten może być stosowany jedynie w przypadku wierzytelności o relatywnie niskiej wartości, porównywaney z kosztami procesowymi i egzekucyjnymi (np. koszty zastępstwa procesowego, koszty komornicze).

6.4. Zwroty podatku

W przeważającej części przedsiębiorstw z tytułu rozliczeń VAT powstaje zobowiązanie podatkowe. Wtedy podatnik ma obowiązek wpłacić na rzecz właściwego organu podatkowego w odpowiednim terminie wartość podatku wynikającą z deklaracji podatkowej. Bywają jednak sytuacje, kiedy podatek naliczony jest większy od podatku należnego. Źródłem takich nadwyżek może być na przykład:

- wzmożony proces inwestycyjny w przedsiębiorstwie, skutkujący zakupem środków trwałych
- dostawa towarów lub świadczenie usług opodatkowanych stawkami obniżonymi, przy jednoczesnych zakupach surowców i materiałów do produkcji po stawce podstawowej
- poniesienie straty z działalności gospodarczej.

W ustawie o VAT przyjęto, iż podatnikowi z tytułu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym w danym okresie rozliczeniowym przysługuje prawo przeniesienia różnicy na następne okresy rozliczeniowe albo zwrotu różnicy na rachunek

bankowy podatnika w przewidzianych przez ustawę terminach. Należy pamiętać, że oba rozwiązania są w kwestii stosowania równorzędne, i to podatnik decyduje o wyborze konkretnego sposobu „odzyskania” podatku. Jedynym ograniczeniem w skorzystaniu z możliwości zwrotu bezpośredniego jest niewykonanie w danym okresie rozliczeniowym czynności opodatkowanych przez podatnika. Jeżeli zatem podatnik nie dokonał sprzedaży w danym okresie (miesiącu, kwartale), nie może wnioskować o zwrot podatku, a jedynie różnicę między podatkiem należnym i naliczonym przenieść na następny okres rozliczeniowy, pomniejszając tym samym przysługujące zobowiązanie VAT o kwotę tej różnicy.

Przykład

W styczniu 2008 r. podatnik dokonał zakupu surowców i materiałów do produkcji na kwotę 3000 zł netto. Podatek naliczony z tego tytułu wyniósł 660 zł. Podatnik nie dokonał żadnej sprzedaży w styczniu. W lutym wydatki na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej wyniosły 10 000 zł, podatek z tego tytułu 2200 zł a sprzedaż netto – 15 000 zł netto i podatek należny wykazany w deklaracji – 3300 zł. Ponieważ podatnik w styczniu nie wykonał czynności opodatkowanych, to mimo iż nadwyżka podatku naliczonego nad należnym wynosi 660 zł, podatnik nie może wnioskować o zwrot bezpośredni, a jedynie ująć ową różnicę w deklaracji za luty 2007 r. Rozliczenie podatku w styczniu i lutym będzie wyglądało następująco:

Styczeń: kwota do przeniesienia na następny miesiąc: 660 zł.

Luty: 3300 (podatek należny) – 2200 (podatek naliczony) – 660 (kwota do przeniesienia ze stycznia) = 440 (kwota do zapłaty).

Realizacja prawa do zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym została ograniczona w zakresie terminu, w jakim organ podatkowy dokonuje zwrotu podatku. W ustawie o VAT przewidziano trzy terminy zwrotu podatku – 180, 60 lub 25 dni.

Termin 180 dni jest terminem podstawowym i dotyczy tych sytuacji, które nie zostały objęte terminami krótszymi. W szczególności dotyczy tej części różnicy zwrotu, która przewyższa sumę¹³:

- podatku naliczonego związanego z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji oraz z nabyciem gruntów

¹³ J. Zubrzycki, *Leksykon...*, op.cit., s. 950.

i praw wieczystego użytkowania gruntów, jeżeli zostały zaliczone do środków trwałych podatnika

- kwoty stanowiącej 22% obrotu podatnika opodatkowanego stawkami niższymi niż 22%, w tym obrotu z tytułu otrzymania należności (przedpłat, zaliczek) pod warunkiem przedstawienia w urzędzie skarbowym zabezpieczenia majątkowego w kwocie odpowiadającej kwocie podatku, jaka byłaby należna, gdyby obrót ten dotyczył dostawy towarów na terytorium kraju, do czasu przedstawienia dokumentów potwierdzających eksport towarów lub wewnątrzwspólnotową dostawę towarów objętych tą należnością
- kwoty stanowiącej 22% obrotu z tytułu dostaw towarów lub świadczenia usług przez podatnika poza terytorium kraju.

Oprócz tego zwrot w terminie 180 dni dotyczy tych podatników, którzy rozpoczynają działalność gospodarczą i realizują transakcje wewnątrzwspólnotowe (działalność prowadzona krócej niż 12 miesięcy przed dniem złożenia zawiadomienia w urzędzie skarbowym o zamiarze prowadzenia handlu wewnątrzwspólnotowego) i jednocześnie nie złożą kaucji gwarancyjnej, zabezpieczenia majątkowego lub gwarancji bankowych na kwotę 250 000 zł. Złożenie takiego zabezpieczenia skutkuje zwrotem w terminie 60 dni.

Zwrot różnicy podatku w terminie 60 dni możliwy jest odnośnie do tej kwoty, która stanowi sumę:

- podatku naliczonego związanego z nabyciem środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji oraz z nabyciem gruntów i praw wieczystego użytkowania gruntów, jeżeli zostały zaliczone do środków trwałych podatnika
- kwoty stanowiącej 22% obrotu podatnika opodatkowanego stawkami niższymi niż 22%, w tym obrotu z tytułu otrzymania należności (przedpłat, zaliczek) pod warunkiem przedstawienia w urzędzie skarbowym zabezpieczenia majątkowego w kwocie odpowiadającej kwocie podatku, jaka byłaby należna, gdyby obrót ten dotyczył dostawy towarów na terytorium kraju, do czasu przedstawienia dokumentów potwierdzający eksport towarów lub wewnątrzwspólnotową dostawę towarów objętych tą należnością
- kwoty stanowiącej 22% obrotu z tytułu dostaw towarów lub świadczenia usług przez podatnika poza terytorium kraju.

Kwota, która przewyższa w ten sposób określoną sumę, zwracana jest podatnikowi w terminie 180 dni. Termin ten może jednak zostać skrócony do 60 dni na umotywowany wniosek podatnika złożony wraz z deklaracją w następujących sytuacjach:

- zwrot podatku wynika z sezonowości produkcji, świadczonych usług lub sezonowością skupu produktów rolnych
- gdy podatnik, dokonując dostawy towarów lub świadczenia usług poza terytorium kraju, nie wykonuje sprzedaży opodatkowanej w kraju
- innych niż opisane powyżej, gdy kwoty podatku naliczonego wykazane w deklaracji podatkowej wynikają z faktur lub dokumentów celnych, które zostały w całości zapłacone dostawcy albo wynikają z wewnątrzspółnotowego nabycia towarów lub importu usług lub dostawy towarów, dla której podatnikiem jest nabywca, jeżeli w deklaracji podatkowej została wykazana kwota podatku należnego od tych transakcji.

Termin 60 dni może zostać również skrócony do 25 dni pod warunkiem złożenia umotywowanego wniosku wraz z deklaracją, a kwoty podatku naliczonego wykazane w deklaracji podatkowej wynikają z faktur lub dokumentów celnych, które zostały w całości zapłacone dostawcy albo wynikają z wewnątrzspółnotowego nabycia towarów lub importu usług lub dostawy towarów, dla której podatnikiem jest nabywca, jeżeli w deklaracji podatkowej została wykazana kwota podatku należnego od tych transakcji.

Przykład

Podatnik w styczniu 2008 r. dokonał nabycia maszyny produkcyjnej, zaliczanej do środków trwałych podatnika i podlegającej amortyzacji w cenie 100 000 zł netto (podatek 22 000 zł). W styczniu zrealizował sprzedaż netto:

- opodatkowaną stawką 22% – 60 000 zł
- opodatkowaną stawką 7% – 20 000 zł
- opodatkowaną stawką 0% – 45 000 zł
- zwolnioną przedmiotowo (bez prawa do odliczenia podatku naliczonego) – 25 000 zł.

W deklaracji podatkowej VAT-7 podatnik wykazał kwotę do zwrotu 40 000 zł. Część tej kwoty zostanie zwrócona w terminie 60 dni, pozostała część w terminie 180 dni.

- Podatnikowi przysługuje zwrot podatku w terminie 60 dni kwoty, która jest sumą 22% obrotu opodatkowanego stawkami niższymi niż 22% oraz podatku naliczonego w związku z zakupem środków trwałych: $22\,000 + 22\% (20\,000 + 45\,000) = 36\,300$ zł.
- Podatnikowi przysługuje zwrot podatku w terminie 180 dni kwoty, która przewyższa kwotę, która jest sumą 22% obrotu opodatkowanego stawkami

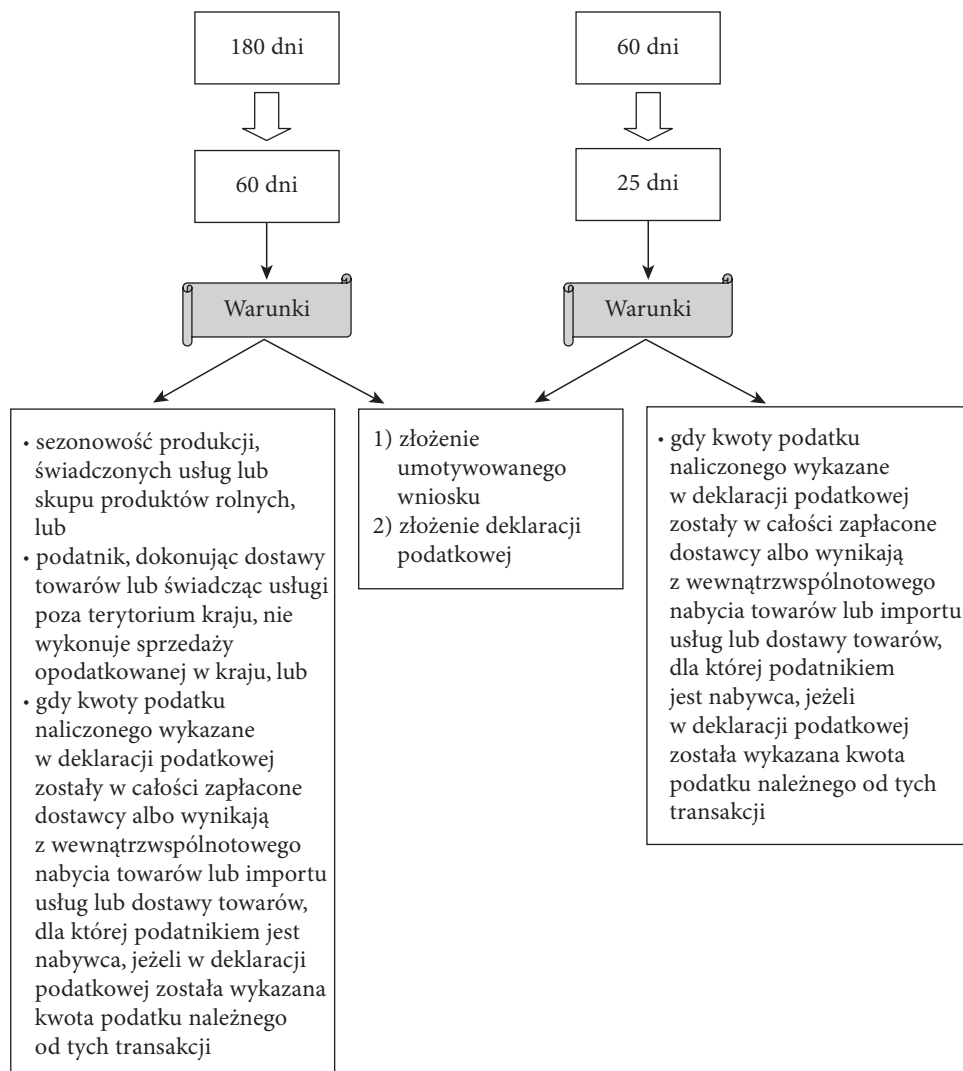
niższymi niż 22% oraz podatku naliczonego w związku z zakupem środków trwałych: $40\ 000 - 36\ 300 = 3700$ zł.

Podsumowując rozważania dotyczące zwrotu podatku należy wskazać, że długie terminy zwrotów nadwyżki podatku (180 dni i 60 dni) mogą być prawie w każdej sytuacji skrócone. Chcąc skorzystać z tego przywileju, podatnik musi spełnić określone w ustawie warunki. Z punktu widzenia zarządzania środkami pieniężnymi i poprawy płynności w przedsiębiorstwie, warto wziąć te możliwości pod uwagę (por. rys. 11).

Z punktu widzenia zarządzania podatkami sytuacją pożądaną byłaby ta, w której termin zwrotu VAT byłby jak najkrótszy. Im krótszy termin utrzymywania własnych środków na rachunku fiskusa, tym większe możliwości efektywniejszego zarządzania środkami pieniężnymi.

W każdym przypadku podatnik chcący skrócić termin zwrotu różnicy podatku ze 180 na 60 dni lub z 60 na 25 dni musi złożyć umotywowany wniosek oraz deklarację podatkową. Należy pamiętać, że bieg ustawowego terminu rozpoczyna się z dniem złożenia deklaracji podatkowej. Wniosek składany przez podatnika musi być umotywowany, co znaczy, że podatnik musi wskazać w nim spełnienie warunków uprawniających do otrzymania szybszego zwrotu. I tak na przykład w przypadku sezonowości produkcji podatnik powinien określić we wniosku rodzaj swojej działalności i wykazać, że spełnia ona kryterium sezonowości. Jeżeli zatem podatnik spełnia warunek uprawniający go do otrzymania przyspieszonego zwrotu, np. sezonowość produkcji, i wykaże to we wniosku, naczelnik urzędu skarbowego jest zobligowany do dokonania szybszego zwrotu na rzecz podatnika. Ocenie naczelnika nie podlega bowiem jakość składanego wniosku, a jedynie sam fakt spełnienia przez podatnika ustawowych warunków.

Jak już wcześniej wspomniano, jeżeli podatnik nie wykonał w danym okresie rozliczeniowym czynności opodatkowanych, nie może żądać zwrotu różnicy podatku, a jedynie przenieść ową różnicę na następny okres rozliczeniowy. Są jednak sytuacje, w których podatnikowi, mimo iż nie dokonał sprzedaży opodatkowanej, taki zwrot przysługuje. Ustawodawca wprowadził bowiem od 1 czerwca 2005 r. możliwość otrzymania zaliczkowego zwrotu podatku naliczonego w przypadku nabycia towarów i usług stanowiących środki trwałe podatnika i podlegające amortyzacji przed dokonaniem sprzedaży opodatkowanej. Zwrot podatku naliczonego następuje na wniosek podatnika pod warunkiem, że:

Rysunek 11. Warunki skrócenia terminu zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym

Źródło: Opracowanie własne.

- 1) podmiot jest podatnikiem VAT czynnym i nie dokonał czynności opodatkowanych z wyjątkiem nabycia środków trwałych,
- 2) wartość netto nabytych środków trwałych wynosi co najmniej 250 000 zł,
- 3) podatnik uregulował należność za nabyte towary,

4) podatnik złożył oświadczenie, że nabyte towary będą służyć czynnościom opodatkowanym, które zostaną wykonane nie później niż 6 miesięcy od dnia otrzymania ostatniej faktury oraz że w okresie od dnia rozpoczęcia sprzedaży opodatkowanej do końca następnego roku nie będzie korzystał ze zwolnienia podmiotowego.

Wniosek wraz z oświadczeniem należy złożyć w urzędzie skarbowym nie wcześniej niż za okres rozliczeniowy, w którym spełnione zostały łącznie wszystkie wymienione wyżej warunki. Kwota nadwyżki podatku naliczonego wypłacana jest w trzech ratach – pierwsza w okresie 60 dni od dnia złożenia wniosku, druga – w ciągu 120 dni i trzecia w ciągu 180 dni.

6.5. Samochód na potrzeby działalności gospodarczej

Nabywanie samochodów na potrzeby działalności gospodarczej jest rzeczą naturalną i powszechnie stosowaną. Ustawodawca wprowadził jednak pewne ograniczenia w zakresie możliwości odliczenia podatku naliczonego przy nabyciu określonych środków transportu. Ograniczenia wpływają na podmiot nabywający środek transportu w taki sposób, że obciążają częściowo jego koszty.

Ustawodawca uregulował prawo do odliczenia podatku naliczonego przy nabyciu samochodu następująco. W przypadku nabycia samochodów osobowych oraz innych pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, kwotę podatku naliczonego stanowi 60% kwoty podatku określonej w fakturze, nie więcej jednak niż 6000 zł¹⁴. Przepis ten nie dotyczy jednak przypadków szczególnych wymienionych w ustawie. Zaliczyć do nich można takie przypadki samochodów, których dopuszczalna ładowność jest niższa niż 3,5 tony, ale¹⁵:

- 1) mają jeden rząd siedzeń, który oddzielony jest od części przewozowej do przewozu ładunków ścianą lub trwałą przegrodą, np. van,
- 2) mają więcej niż jeden rząd siedzeń, oddzielony od części przewozowej do przewozu ładunków ścianą lub trwałą przegrodą i których długość części przeznaczonej do przewozu ładunków mierzona po podłodze od najdalej wysuniętego punktu podłogi pozwalającego postawić ścianę lub trwałą przegrodę pomiędzy podłogą a sufitem do tylnej krawędzi podłogi, przekracza 50% długości pojazdu;

---

¹⁴ Ibidem, art. 86, ust. 3.

¹⁵ Ibidem, art. 86, ust. 4.

- dla obliczenia proporcji, o której mowa w zdaniu poprzednim, długość pojazdu stanowi odległość mierzona w linii poziomej wzdłuż pojazdu pomiędzy dolną krawędzią przedniej szyby pojazdu a punktem wyprowadzonym w pionie od tylnej krawędzi podłogi części pojazdu przeznaczonej do przewozu ładunków,
- 3) posiadają otwartą część przeznaczoną do przewozu ładunków,
  - 4) posiadają kabinę kierowcy i nadwozie przeznaczone do przewozu ładunków jako konstrukcyjnie oddzielne elementy pojazdu,
  - 5) są pojazdami samochodowymi będącymi pojazdami specjalnymi w rozumieniu przepisów prawa o ruchu drogowym,
  - 6) są pojazdami przeznaczonymi do przewozu co najmniej 10 osób łącznie z kierowcą,
  - 7) są przedmiotem działalności gospodarczej podatnika polegającej na:
    - odsprzedaży tych samochodów,
    - oddaniu w odpłatne używanie na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu lub innych umów o podobnym charakterze i te samochody są przez podatnika przeznaczone wyłącznie do wykorzystania na te cele przez okres nie krótszy niż sześć miesięcy.

Fakt spełnienia przez pojazd warunków wymienionych w pkt 1–4 powyższej klasyfikacji musi zostać potwierdzony dodatkowym badaniem technicznym przeprowadzonym przez okręgową stację kontroli pojazdów. Jeżeli nabywany przez podatnika pojazd nie jest samochodem osobowym w rozumieniu ustawy o VAT lub jest osobowy, ale spełnia warunki wymienione w art. 86, ust. 4 (por. powyższa klasyfikacja), podatnik ma prawo odliczyć cały podatek zawarty w cenie nabycia oraz podatek naliczony przy zakupie paliwa do takiego samochodu. Należy również wspomnieć o kosztach utrzymania samochodu, do których można zaliczyć wydatki na paliwo, na nabycie części samochodowych lub naprawy. Podatnicy nie mogą odliczać podatku zawartego w cenie nabywanego przez nich paliwa do samochodów osobowych. VAT naliczony przy nabyciu towarów i usług niezbędnych do utrzymania samochodu (poza wspomnianym paliwem) podlega odliczeniu bez względu na to, czy jest to samochód osobowy, w rozumieniu ustawy o VAT, czy też inny, przy nabyciu którego podatnikowi przysługuje pełne odliczenie podatku.

Przykład

Podatnik prowadzący działalność gospodarczą nabył samochód osobowy w rozumieniu ustawy o VAT w cenie netto 50 000 zł. Podatek naliczony z tego tytułu wyniósł 11 000 zł. Zgodnie z ustawą podatnik nie może odliczyć całej

kwoty podatku naliczonego, a jedynie 60% do wysokości 6000 zł. 60% kwoty 11 000 zł to 6600 zł, a więc podatnik odlicza jedynie górny limit – kwotę 6000 zł. Pozostała kwota nieodliczonego podatku staje się kosztem w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym i zwiększa wartość początkową nabytego samochodu, która podlega amortyzacji. Zatem w tym przypadku będzie to kwota 55 000 zł (50 000 zł + 5000 zł nieodliczony VAT).

Brak możliwości odliczenia podatku naliczonego przy nabyciu samochodu osobowego ma również konsekwencje przy zbyciu takiego samochodu, w postaci możliwości zwolnienia z opodatkowania. Zwolnienie to nie wynika wprost z ustawy, ale z aktu niższego rzędu. Zgodnie z nim¹⁶ zwalnia się od podatku między innymi:

- nieodpłatne świadczenie usług, które uprzednio zostały sfinansowane ze środków bezzwrotnej pomocy zagranicznej,
- dostawę samochodów osobowych podatników, którym przy ich nabyciu przysługiwało częściowe prawo do odliczenia podatku naliczonego (60% do kwoty 6000 zł), jeżeli samochody te są towarami używanymi (tzn. były użytkowane przez podatnika przez co najmniej 6 miesięcy),
- wkłady niepieniężne (aporty) wnoszone do spółek prawa handlowego i cywilnego,
- usługi w zakresie zarządzania nieruchomościami mieszkalnymi, świadczone na zlecenie.

Wśród zwolnień przedmiotowych wyżej wymienionych z punktu widzenia przedsiębiorstwa należy zwrócić uwagę na jedno, bo dotyczące relatywnie dużej grupy przedsiębiorców: zwolnienie dostawy samochodów osobowych. Wymienione jedynie w akcie niższego rzędu ma ogromne znaczenie dla prowadzenia działalności gospodarczej. Prawie każdy przedsiębiorca nabywa samochód dla celów prowadzonej przez niego działalności. Z punktu widzenia optymalizacji VAT, bardziej opłacalne jest nabycie samochodu innego niż osobowy, ponieważ przy jego nabyciu podatnikowi przysługuje prawo do pomniejszenia podatku należnego o podatek naliczony w całości. Nie zawsze jednak podatnik jest zainteresowany zakupem samochodu dostawczego czy takiego, który spełnia ustawowe warunki uprawniające podatnika do odliczenia podatku naliczonego w całości. W takich

---

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 97, poz. 970 z późn. zm.), art. 8, 9, 41f.

sytuacjach czynność nabycia przez podatnika samochodu osobowego nie jest już tak uprzywilejowana z punktu widzenia możliwości zachowania zasady neutralności. W tym przypadku odliczenie podatku naliczonego zostało ograniczone przez ustawodawcę. Podatnik może odliczyć 60% podatku naliczonego, nie więcej jednak niż 6000 zł.

Z drugiej jednak strony zwolnienie, o którym mowa w rozporządzeniu ministra finansów, rekompensuje w pewnym sensie stratę wynikającą z braku możliwości odliczenia podatku naliczonego przy zakupie samochodu osobowego. Porównując bowiem dwie sytuacje: sprzedaż samochodu ciężarowego (takiego, który spełnia warunki uprawniające podatnika do odliczenia VAT w całości przy jego nabyciu) oraz sprzedaż samochodu osobowego, okazuje się, że podatnik musi naliczyć podatek (22%) przy sprzedaży tego pierwszego, a nie musi naliczać podatku przy sprzedaży tego drugiego.

Zatem w przypadku sprzedaży samochodu osobowego powstanie w przedsiębiorstwie pewnego rodzaju nadwyżka finansowa w kwocie odpowiadającej nienaliczonemu podatkowi, ponieważ podatnik może zaproponować cenę powiększoną o potencjalny VAT, przy założeniu, że znajdzie się nabywca, przy czym kwota ta stanie się dla niego przychodem. W przypadku sprzedaży samochodu ciężarowego podatnik oferując tę samą cenę brutto (z VAT) nabywcy będzie musiał odprowadzić podatek należny do urzędu skarbowego, a więc w jego przypadku nie wystąpi dodatkowa korzyść wynikająca ze zwolnienia.

Przykład

Przedsiębiorca kupił dwa samochody w tej samej cenie brutto – 122 000 zł (w tym VAT 22 000 zł) – jeden osobowy, w rozumieniu przepisów ustawy o VAT, drugi ciężarowy. W momencie zakupu podatnikowi przysługuje odliczenie podatku naliczonego w kwocie:

- 22 000 zł – z tytułu nabycia samochodu ciężarowego
- 6000 zł – z tytułu nabycia samochodu osobowego ($60\% \cdot 22\ 000 = 13\ 200$, $13\ 200 > 6000$, zatem odliczeniu podlega jedynie górny limit 6000 zł).

Ponieważ oba samochody stanowią środki trwałe przedsiębiorcy, podlegają amortyzacji zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym. Podstawą naliczania amortyzacji będzie kwota:

- 100 000 zł – w przypadku samochodu ciężarowego
- 100 000 zł + nieodliczony VAT w kwocie 16 000 zł = 116 000 zł w przypadku samochodu osobowego.

Po kilku latach podatnik decyduje się na sprzedaż samochodów. Nabywca jest w stanie zapłacić 54 900 zł brutto za samochód osobowy i tyle samo za samochód ciężarowy. W przypadku samochodu ciężarowego podatnik zobowiązany jest do naliczenia podatku, ponieważ w momencie jego nabycia przysługiwało mu prawo do pełnego odliczenia podatku naliczonego, natomiast sprzedaż samochodu osobowego będzie korzystała ze zwolnienia na podstawie rozporządzenia ministra finansów. Przychody i podatek będą kształtowały się następująco:

- sprzedaż samochodu ciężarowego w cenie 54 900 zł brutto, w tym podatek 9900, przychód ze sprzedaży samochodu wyniesie więc 45 000 zł
- sprzedaż samochodu osobowego w cenie 54 900 zł brutto, w tym podatek 0 zł, przychód ze sprzedaży samochodu wyniesie więc 54 900 zł

ROZDZIAŁ 7

Podatki dochodowe – decyzje strategiczne

7.1. Optymalizacja opodatkowania grup kapitałowych

Coraz częściej w gospodarce pojawiają się wielopodmiotowe struktury działalności gospodarczej, nazywane holdingami czy grupami kapitałowymi. Z uwagi na brak bezpośredniej i ogólnej definicji grupy kapitałowej w polskim prawie, określając grupę kapitałową, należy posiłkować się definicjami występującymi w doktrynie.

Grupa kapitałowa jest grupą niezależnych pod względem prawnym przedsiębiorstw, najczęściej spółek kapitałowych, powiązanych ze sobą kapitałowo (por. rys. 12). Z podatkowego punktu widzenia powinny być zatem opodatkowane oddzielnie, z uwagi na odrębną osobowość prawną charakteryzującą poszczególne spółki grupy kapitałowej. Innym argumentem przemawiającym za oddzielnym opodatkowaniem spółek grupy kapitałowej jest teoria dochodu, zgodnie z którą dochód może być przypisany tylko osobom fizycznym lub prawnym, podczas gdy grupa kapitałowa takiej osobowości nie posiada¹⁷. Oddzielne opodatkowanie podmiotów wchodzących w skład grupy kapitałowej powoduje określone skutki podatkowe:

1. Przestrzeganie zasady arm's length, która oznacza, że powiązane ze sobą podmioty muszą we wzajemnych stosunkach gospodarczych traktować się tak, jakby były niezależnymi od siebie podmiotami. Zatem nie ma możliwości stosowania we wzajemnych transakcjach cen odbiegających od cen rynkowych.
2. Brak możliwości interpersonalnego pokrywania strat jednej spółki grupy kapitałowej dochodem drugiej, tej samej grupy kapitałowej.

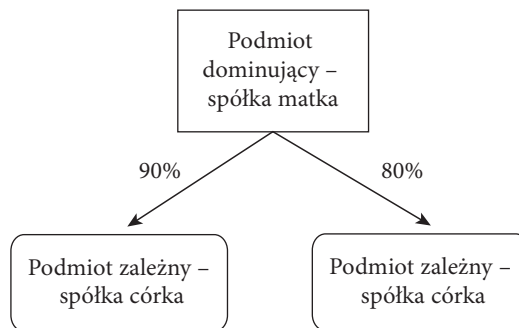
Patrząc na grupę kapitałową jak na całość, można spostrzec, że grupa kapitałowa to spółki związane ze sobą kapitałowo¹⁸ i połączone wspólnym celem gospodarczym.

---

¹⁷ A. Gumułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo...*, op.cit., s. 477.

¹⁸ Powiązania kapitałowe często wzmocnione są powiązaniem personalnymi, majątkowymi lub też umownymi.

Zatem z gospodarczego punktu widzenia spółki tworzące grupę kapitałową nie są w rzeczywistości niezależnymi podmiotami gospodarczymi działającymi oddzielnie na rynku. Łączący je wspólny cel gospodarczy sprawia często, że ważniejszy staje się interes całej grupy kapitałowej aniżeli cel pojedynczych podmiotów uczestniczących w takiej strukturze kapitałowej. Wspólny cel gospodarczy odnosi się również do strategii podatkowej, prowadzonej często w ramach całej grupy kapitałowej, a nie pojedynczej spółki. Z tego powodu w większości państw Unii Europejskiej stworzono odpowiednie regulacje prawne umożliwiające łączne opodatkowanie grup kapitałowych, co oznacza, że podmiotem podatkowym nie są spółki wchodzące w skład grupy kapitałowej, ale cała grupa kapitałowa. W Polsce są to przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych dotyczące podatkowej grupy kapitałowej¹⁹.

Rysunek 12. Struktura grupy kapitałowej

Źródło: Opracowanie własne.

Podatkowa grupa kapitałowa (PGK) jest specyficznym podmiotem podatku dochodowego od osób prawnych, ponieważ przedmiotem opodatkowania nie jest w niej dochód poszczególnych spółek grupy, tak jak ma to miejsce w przypadku rozłącznego opodatkowania grupy kapitałowej, ale dochód całej grupy kapitałowej, rozumiany jako nadwyżka przychodów nad jej kosztami. Konstrukcja ta na gruncie prawa podatkowego istnieje w Polsce od 1996 r.

Podstawową korzyścią upodmiotowienia grupy kapitałowej w prawie podatkowym²⁰ jest możliwość natychmiastowego pokrywania strat jednej spółki wchodzącej

¹⁹ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, (Dz.U. nr 54, poz. 654), art. 1a.

²⁰ Podatkowa grupa kapitałowa jest podmiotem podatkowym jedynie w podatku dochodowym od osób prawnych. Na gruncie innych podatków, np. VAT, podmiotem podatkowym są spółki grupy kapitałowej. Nie istnieje zatem możliwość wspólnego rozliczania się grupy kapitałowej z tego podatku.

w skład grupy kapitałowej dochodami drugiej spółki tej samej grupy. Innymi słowy, strata poniesiona przez jedną spółkę może być odliczona od dochodu drugiej spółki w roku jej poniesienia, a nie – tak jak jest w przypadku pozostałych podmiotów gospodarczych – w ciągu pięciu kolejnych lat po roku, w którym została poniesiona strata²¹. Konsekwencją takiej regulacji jest minimalizacja globalnego obciążenia podatkowego całej grupy w danym roku podatkowym, przy założeniu, że co najmniej jedna ze spółek ponosi stratę.

Z tego względu, podatkowa grupa kapitałowa jest postrzegana jako instrument optymalizujący wielkość płaconego podatku. Jest godny polecenia tym grupom, w skład których wchodzi chociaż jedna spółka ponosząca straty podatkowe.

Przykład

Spółki A, B, C spełniają wszystkie warunki konieczne do zawiązania podatkowej grupy kapitałowej. Przychody i koszty spółek wchodzących w skład podatkowej grupy kapitałowej zostały zamieszczone w tabeli.

Dane spółek wchodzących w skład PGK

Spółki tworzące PGK	Przychód	Koszty	Dochód	Strata
A	100 000	50 000	50 000	–
B	26 000	50 000	–	24 000
C	80 000	60 000	20 000	–
PGK	206 000	160 000	46 000	

Analizie poddane zostaną dwa przypadki – działania grupy kapitałowej w formie PGK oraz niezawiązania podatkowej grupy kapitałowej:

Sytuacja I: Spółki zawiązują podatkową grupę kapitałową

Podatek należny PGK = $19\% \cdot 46\ 000 = 8740$ zł.

Sytuacja II: Spółki nie zawiązują podatkowej grupy kapitałowej

– Podatek należny A = $19\% \cdot 50\ 000 = 9500$ zł

– Podatek należny B = 0 – strata 24 000 zł do rozliczenia w latach następnych

W niektórych państwach, np. w Niemczech i Włoszech, prawo dopuszcza konsolidację podatkową nie tylko w podatku dochodowym, ale również w podatku od wartości dodanej.

²¹ Strata może być pokryta z dochodu tego samego podmiotu w kolejno następujących po sobie 5 latach, z tym że odliczenie w każdym roku nie może przekroczyć 50% straty.

– Podatek należny C = $19\% \cdot 20\,000 = 3\,800$ zł

Suma podatków należnych = 13 300 zł.

W wyniku zawiązania podatkowej grupy kapitałowej strata poniesiona przez spółkę B została rozliczona dochodem pozostałych spółek, w wyniku czego podatek do zapłaty w sytuacji zawiązania podatkowej grupy kapitałowej był niższy o 4560 zł.

Do 2007 r. niewątpliwą korzyścią opodatkowania grupy kapitałowej w formie PGK był brak opodatkowania dywidend (u spółki otrzymującej dywidendę) wypłacanych przez spółki zależne spółce dominującej. Obecnie, tj. od 2007 r., przy odpowiednim udziale spółki dominującej w spółkach zależnych (min. 10%), ustawodawca wprowadził zwolnienie z opodatkowania dywidend, bez względu na to, czy jest zawiązana podatkowa grupa kapitałowa, czy też nie. Niewątpliwą korzyścią działania w strukturze PGK jest brak wymogu przestrzegania art. 11 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych²². Zgodnie z nim spółki podatkowej grupy kapitałowej nie mają obowiązku traktowania siebie tak, jakby były niezależnymi podmiotami gospodarczymi, w związku z czym w transakcjach wewnętrznych mogą stosować ceny odbiegające od cen rynkowych (ceny transferowe). Dzięki temu wszelkie transakcje pomiędzy spółkami w podatkowej grupie kapitałowej będą neutralne z podatkowego punktu widzenia.

Zaletą funkcjonowania grupy kapitałowej jako całości na gruncie prawa podatkowego jest uproszczenie rozliczeń podatkowych, ponieważ przed urzędem skarbowym całą grupę reprezentuje jedna spółka grupy, niekoniecznie spółka dominująca. Grupa kapitałowa ma tutaj swobodę w zakresie wyboru spółki reprezentującej. Może zatem wybrać tę spółkę, której stosunki z urzędem skarbowym są najlepsze spośród wszystkich spółek grupy. Trafny wybór spółki reprezentującej i jednocześnie urzędu skarbowego może skutkować niższymi kosztami podatkowymi związanymi z ograniczeniem ryzyka podatkowego.

Konsolidacja podatkowa i konsekwencje z niej wynikające nie są możliwe dla wszystkich grup kapitałowych, bowiem rozliczanie podatku dochodowego spółek grupy kapitałowej w formie podatkowej grupy kapitałowej obwarowane jest wieloma warunkami, które muszą zostać spełnione przez spółki wchodzące w skład grupy kapitałowej.

²² Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku..., op.cit., art. 11.

Podatkową grupę kapitałową mogą tworzyć jedynie spółki kapitałowe z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, których przeciętny kapitał zakładowy przypadający na każdą z nich wynosi nie mniej niż 1 mln zł. Powiązania kapitałowe, zgodnie z ustawą, oznaczają taką sytuację, w której jedna ze spółek, zwana spółką dominującą posiada bezpośredni²³ 95-procentowy udział w kapitale zakładowym lub w tej części kapitału zakładowego pozostałych spółek (spółki zależne), która na podstawie przepisów o komercjalizacji i prywatyzacji nie została nieodpłatnie lub na zasadach preferencyjnych nabyta przez pracowników, rolników lub rybaków albo która nie stanowi rezerwy mienia skarbu państwa na cele reprivatyzacji. Zgodnie z ustawą spółki zależne nie mogą posiadać wzajemnie swoich udziałów ani też udziałów spółki dominującej oraz w żadnej ze spółek wchodzących w skład PGK nie mogą występować zaległości we wpłatach podatków stanowiących dochód budżetu państwa²⁴.

Nie są to jednak wszystkie warunki konieczne do zawiązania i funkcjonowania podatkowej grupy kapitałowej. Spółki, które zamierzają, na gruncie prawa podatkowego, funkcjonować w formie PGK zobowiązane są do podpisania odpowiedniej umowy i osiągnięcia w czasie korzystania z tej ulgi określonej wartości, tzw. wskaźnika dochodowości. Przez wskaźnik dochodowości ustawodawca rozumie udział dochodów w przychodach. Jego wartość na przestrzeni lat, tzn. od 1997 r. ulegała zmianom. W momencie wprowadzenia przepisu o podatkowych grupach kapitałowych nie było warunku osiągnięcia odpowiedniej wartości dochodów w przychodach. W jego miejscu istniał wymóg przeznaczania określonej części dochodu po opodatkowaniu grupy na inwestycje. Ponieważ przepis ten nadmiernie ograniczał swobodę decyzyjną podmiotów wchodzących w skład grupy w kwestii określenia, jaką część dochodu grupa przeznaczą w danym roku na inwestycje, zrezygnowano z tego warunku w miejsce wskaźnika dochodowości, który początkowo wynosił w 1997 r. – 8%, następnie w 2001 r. – 6%, a obecnie, tj. od 2004 r. – 3%.

Niewątpliwie wymóg wykazywania określonej rentowności przez podatkową grupę kapitałową stanowi istotny czynnik zniechęcający grupy kapitałowe do działania w tej formie podatkowej. Przyczyny braku zainteresowania grup kapitałowych łącznym opodatkowaniem należy również upatrywać w regulacjach dotyczących rozliczania strat. Otóż ustawodawca zastrzegł, iż z dochodu podatkowej grupy

---

²³ Warto nadmienić, że w żadnym państwie Unii Europejskiej, w którym możliwość wspólnego rozliczania się grupy kapitałowej z podatku dochodowego została prawnie dopuszczona, ustawodawca nie ograniczył powiązań między spółkami jedynie do powiązań bezpośrednich.

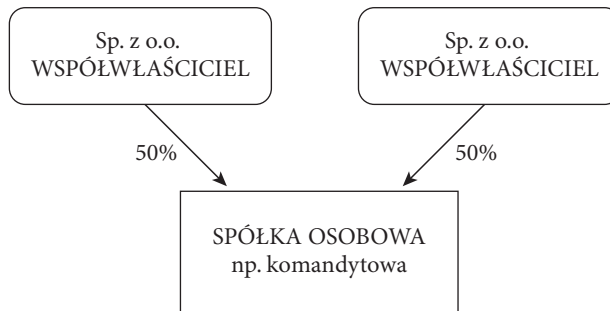
²⁴ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 1a, ust 1.

kapitałowej nie pokrywa się strat spółek wchodzących w skład grupy, poniesionych przez nie w okresie przed powstaniem grupy²⁵.

Z powyższych powodów, mimo oczywistych korzyści podatkowych, podatkowa grupa kapitałowa jako forma optymalizacji podatkowej nie cieszy się dużym zainteresowaniem, w przeciwieństwie do formy, która pozwala rozliczyć stratę jednego podmiotu dochodem innego podmiotu pod warunkiem, że ten drugi jest udziałowcem spółki ponoszącej stratę (nigdy odwrotnie). Umożliwia to spółka osobowa osób prawnych, która jest pewnego rodzaju grupą kapitałową, mimo iż w jej składzie nie występują wyłącznie spółki kapitałowe. Regulacje w tym zakresie zawarte zostały w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych, w art. 5.

Spółką osobową w tym przypadku może być spółka cywilna, spółka jawna, komandytowa oraz komandytowo-akcyjna natomiast właścicielem lub współwłaścicielem – osoba prawna – najczęściej spółka kapitałowa, akcyjna lub z ograniczoną odpowiedzialnością (por. rys. 13)²⁶.

Z podatkowego punktu widzenia spółka osobowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego. To wspólnicy są podmiotami podatku dochodowego od osób prawnych lub fizycznych, w zależności od formy prawnej właściciela.

Rysunek 13. Struktura grupy kapitałowej utworzonej ze spółki osobowej i spółek kapitałowych

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z art. 5 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, przychody z udziału w spółce niebędącej osobą prawną łączy się z przychodami każdego

²⁵ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 7a, ust. 3.

²⁶ Spółka partnerska może być tworzona wyłącznie przez osoby fizyczne.

wspólnika proporcjonalnie do posiadanego udziału. W przypadku braku przeciwnego dowodu przyjmuje się, że udziały wspólników w przychodach są równe. Te same zasady stosuje się odpowiednio do rozliczania kosztów uzyskania przychodów, wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów, zwolnień i ulg podatkowych oraz obniżenia dochodu, podstawy opodatkowania lub podatku. Jeżeli zatem spółka osobowa ponosi stratę w roku podatkowym, strata ta jest pokrywana dochodem wspólników bez konieczności czekania do następnego roku podatkowego i przymusu rozliczania jej na zasadach ogólnych.

Przykład

Spółka Alfa oraz spółka Beta zakładają spółkę osobową Omega. Alfa posiada 60% udziałów w Omedze, a Beta – 40%. Przychody oraz koszty poszczególnych spółek zostały zamieszczone w tabeli.

Przychody i koszty spółek Omega, Alfa oraz Beta

	Przychód	Koszty	Dochód	Podatek
Omega	1 000	2 000	–	–
Alfa	15 000	12 000	3 000	570
Beta	16 000	14 000	2 000	380

Z uwagi na to, że spółka Omega jest spółką osobową, jej koszty i przychody zostają doliczone proporcjonalnie do przychodów i kosztów wspólników. W sytuacji niedoliczania dochodów spółki Omega zobowiązanie podatkowe Alfa wyniosłoby 570 zł, a Bety – 380 zł. Konsolidacja dochodów spółki osobowej z dochodami wspólników powoduje zmniejszenie obciążenia podatkowego, pod warunkiem, że spółka osobowa poniosła stratę. Zobowiązanie podatkowe wspólników będzie kształtowało się następująco:

- Alfa: $19\% [15\ 000 + 60\% \cdot 1000 - 12\ 000 - 60\% \cdot 2000] = 456$
- Beta: $19\% [16\ 000 + 40\% \cdot 1000 - 14\ 000 - 40\% \cdot 2000] = 304$.

Rozpatrując wybór spółki osobowej w składzie grupy kapitałowej, warto wziąć pod uwagę spółkę komandytową. Mimo iż jest to spółka osobowa, w swojej strukturze jest zbliżona w niektórych przypadkach do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której podstawową korzyścią jest ograniczona odpowiedzialność za

zobowiązania spółki. Kodeks spółek handlowych wyróżnia dwóch wspólników spółki komandytowej – komandytariusza oraz komplementariusza. Komplementariusz reprezentuje spółkę i prowadzi jej sprawy oraz odpowiada za jej zobowiązania całym swoim majątkiem. Odpowiedzialność komandytariusza jest ograniczona do sumy komandytowej – czyli do kwoty wniesionego wkładu, i w tym sensie spółka komandytowa jest podobna do spółki z o.o. Jest to więc wyjątek od zasady, że w spółce osobowej (a taką jest również spółka komandytowa) wspólnicy odpowiadają solidarnie i w sposób nieograniczony aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela.

Połączenie dwóch zalet spółki komandytowej w postaci ograniczonej odpowiedzialności za zobowiązania spółki oraz optymalizacji obciążenia podatkowego jest opłacalne zwłaszcza w przypadku osób fizycznych. Trzeba bowiem pamiętać, że osoba fizyczna, która chce ograniczyć swoją odpowiedzialność za zobowiązania, może rozpocząć działalność gospodarczą w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Jednak rozwiązania podatkowe normujące opodatkowanie dywidend otrzymywanych przez osoby fizyczne powodują podwójne opodatkowanie (raz na poziomie spółki, drugi raz u wspólników). Dlatego warto rozpatrzyć zbudowanie takiej struktury, która pozwoliłaby uniknąć tej niekorzystnej konsekwencji bycia wspólnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W tym celu można zawiązać spółkę komandytową, której komplementariuszem byłaby spółka z o.o. w całości należąca do osoby fizycznej, a komandytariuszem – ta osoba fizyczna. Takie rozwiązanie jest jak najbardziej dopuszczalne prawnie i opłacalne. Korzyść z niego jest taka, że komandytariusze mogą – jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – płacić podatek dochodowy według liniowej stawki 19%. Jednocześnie odpowiadają za długi spółki tylko do wysokości tzw. sumy komandytowej. Za długi spółki odpowiada komplementariusz, czyli spółka z o.o. (warto przy tym pamiętać, że odpowiedzialność za długi spółki z o.o. jest również – jak sama nazwa wskazuje – ograniczona; jej wspólnicy nie odpowiadają za długi spółki, chyba że są jednocześnie członkami jej zarządu). Udziały wspólników w spółce komandytowej najlepiej ustalić tak, by większość dochodu wypracowanego przez tę spółkę była opodatkowana u komandytariuszy, czyli liniową stawką 19%²⁷.

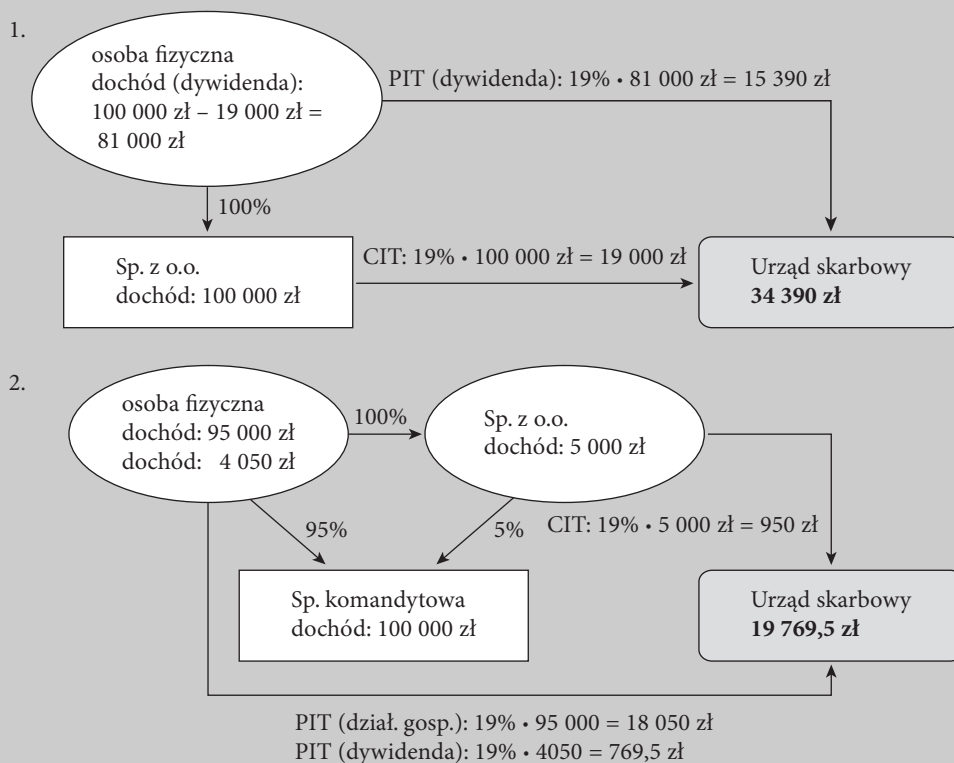
---

²⁷ K. Jędrzejewska, *Nie każdy sposób na zmniejszenie podatku w spółce komandytowej jest skuteczny*, „Rzeczpospolita” 27.09.2007.

Przykład

Podatnik zamierza rozpocząć działalność gospodarczą, której przewidywany dochód wyniesie 100 000 zł. Nie chce jednak odpowiadać za długi firmy majątkiem osobistym. Rozpatruje więc dwie możliwości: założenie spółki z o.o. albo założenie spółki z o.o. i wraz z nią spółki komandytowej, przy udziałach – 5% sp. z o.o i 95% – osoba fizyczna (podatnik).

Z punktu widzenia oszczędności podatkowej, bardziej opłacalna jest druga opcja. Aby to udowodnić należy przeanalizować obciążenie z tytułu podatku dochodowego osoby fizycznej i prawnej.

Schemat rozliczenia podatku spółki komandytowej

Źródło: Opracowanie własne.

Zakładając tylko sp. z o.o., globalny podatek z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych i następnie podatku dochodowego od osób fizycznych od otrzymanej dywidendy podatnik zapłaciłby 34 390 zł. Wynika to z tego, że do-

chód wykazany w sp. z o.o. podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych. Podatek w tym przypadku wynosi 19 000 zł. Zatem zysk netto spółki wynosi 81 000 zł. Spółka następnie przekazuje ten zysk wspólnikowi jako dywidendę. Ale ponieważ wspólnikiem jest osoba fizyczna, spółka jako płatnik musi pobrać podatek od wypłaconych dywidend (19%), co daje kwotę podatku równą 15 390 zł. Suma obydwu podatków wynosi 34 390 zł.

Natomiast zakładając dwie spółki – sp. z o.o. i następnie spółkę komandytową, podatnik może zaoszczędzić prawie połowę podatku płaconego w pierwszej opcji. Spółka komandytowa, która wykazała dochód w kwocie 100 000 zł, przekazuje go wspólnikom proporcjonalnie do posiadanych udziałów, osobie fizycznej – 95 000 zł i sp. z o.o. – 5000 zł. Osoba fizyczna ma obowiązek opodatkować ten dochód. Podatek z tego tytułu wynosi 18 050 zł. Spółka z o.o. opodatkowuje 5000 zł podatkiem dochodowym od osób prawnych w kwocie 950 zł i następnie przekazuje cały zysk netto wspólnikowi – osobie fizycznej, potrącając z tego tytułu podatek od wypłaconej dywidendy w kwocie 769,5 zł. W sumie wszystkie podmioty zapłacą podatek równy 19 769,5 zł.

7.2. Samozatrudnienie

Samozatrudnienie to sytuacja, w której osoba fizyczna podejmuje działalność gospodarczą na własny rachunek i na własne ryzyko. Do podstawowych celów podjęcia decyzji o samozatrudnieniu zaliczyć można stworzenie przedsiębiorstwa albo wykonywanie wolnego zawodu. Często jednak samozatrudnieniu towarzyszy cel związany z oszczędnościami podatkowymi. Dzieje się tak wtedy, gdy pracodawca nakłania pracownika, aby działając formalnie w ramach prowadzonej przez siebie pozarolniczej działalności gospodarczej, świadczył te same usługi na jego rzecz, które świadczył w ramach stosunku pracy.

Finansowe korzyści wynikające z samozatrudnienia dotyczą w głównej mierze pracodawcy, który nie ponosi kosztów zatrudnienia (koszty składek na ubezpieczenie społeczne, funduszu pracy, funduszu gwarantowanych świadczeń pracowniczych itp., por. tab. 18). Jedyny koszt jaki, ponosi pracodawca, to koszt wynagrodzenia, który jest ceną za usługę wykonaną przez byłego pracownika.

Korzyści samozatrudnionego zależą przede wszystkim od umiejętnego stosowania prawa podatkowego, a zatem od możliwości stosowania optymalizacji podatkowej

i wynikających z niej oszczędności podatkowych. Do typowych oszczędności zaliczyć można:

- zaliczanie do kosztów uzyskania przychodów wydatków związanych z pracą, np. artykuły biurowe, wynajem lokalu, paliwo, wydatki inwestycyjne (w formie amortyzacji)
- możliwość odliczenia podatku VAT naliczonego pod warunkiem rezygnacji ze zwolnienia
- możliwość wyboru optymalnej z punktu widzenia minimalizacji podatku formy opodatkowania
- oszczędności kosztów pozapodatkowych (składki ZUS) pod warunkiem osiągnięcia relatywnie wysokich przychodów.

Tabela 18. Składki na ubezpieczenie społeczne ponoszone przez pracownika i pracodawcę

Stopa składki					
ubezpieczenie emerytalne 19,52%		ubezpieczenie rentowe 6%		ubezpieczenie chorobowe 2,45%	ubezpieczenie wypadkowe od 0,67% do 3,60%
pracownik 9,76%	pracodawca 9,76%	pracownik 1,50%	pracodawca 4,50%	pracownik 2,45%	pracodawca od 0,67% do 3,60%

Źródło: www.infor.pl

Zwrócić jednak należy uwagę, że wybór formy opodatkowania jest w niektórych sytuacjach ograniczony. Dotyczy to współpracy osoby samozatrudnionej z byłym pracodawcą, pod warunkiem, że świadczy usługi, które wcześniej wchodziły w zakres czynności wykonywanych w ramach stosunku pracy. Zgodnie z ustawą, jeżeli podatnik, który wybrał opodatkowanie według stawki liniowej 19% lub ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, uzyska z działalności gospodarczej prowadzonej samodzielnie lub z tytułu prawa do udziału w zysku spółki niemającej osobowości prawnej przychody ze świadczenia usług na rzecz byłego lub obecnego pracodawcy odpowiadających czynnościom, które podatnik lub co najmniej jeden ze wspólników wykonywał w roku poprzedzającym rok podatkowy, lub wykonywał lub wykonuje w roku podatkowym – w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy, podatnik ten traci w roku podatkowym prawo do opodatkowania w ten sposób i jest obowiązany do wpłacenia zaliczek od dochodu osiągniętego od

początku roku, obliczonych przy zastosowaniu skali podatkowej, oraz odsetek za zwłokę od zaległości z tytułu tych zaliczek.

Ograniczenie to powoduje, że osoba samozatrudniona, która zamierza współpracować z byłym pracodawcą, może być opodatkowana wyłącznie przy zastosowaniu skali progresywnej, pod warunkiem, że zatrudniona była w roku podatkowym lub rok wcześniej na podstawie umowy o pracę. Jeżeli stosunek pracy istniał wcześniej lub stosunek łączący zleceniodawcę i zleceniobiorcę miał inny charakter, np. umowy zlecenie, o dzieło, nic nie stoi na przeszkodzie, aby korzystać z pozostałych form opodatkowania. Podobnie świadczenie usług na rzecz byłego pracodawcy traktuje ustawa o ubezpieczeniach społecznych. Otóż w sytuacji współpracy samozatrudnionego z byłym lub obecnym pracodawcą wykluczona została możliwość skorzystania z ulgi w składkach na ubezpieczenie społeczne dla nowo powstałych przedsiębiorców.

Przykład

Podatnik zamierza zrezygnować z pracy i przejść od stycznia 2008 r. na samozatrudnienie. W ramach stosunku pracy jego wynagrodzenie wynosiło 2500 zł. W przykładzie założono, iż samozatrudniony nie ponosi żadnych kosztów uzyskania przychodu, natomiast w ramach stosunku pracy istnieje możliwość odliczenia podstawowych kosztów pracowniczych dla celów obliczenia podatku. W przykładzie pominięto koszty składek na ubezpieczenie zdrowotne, fundusz pracy i fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych.

Porównanie kosztów pracy (umowa o pracę i samozatrudnienie)

	Koszty podatkowe i pozapodatkowe	Umowa o pracę	Samozatrudnienie
Pracownik	ZUS roczny	$2500 \text{ zł} \cdot 12 \cdot (2,45\% + 1,5\% + 9,76\%) =$ 4113 zł	$1622,05 \text{ zł} \cdot 12 \cdot (19,52\% + 2,45\% + 6\% + 1,8\%) =$ 5794,6 zł
	PIT roczny (p. progresywny)	podstawa opodatkowania: 3000 $- 1335 \text{ zł} - 4113 \text{ zł} =$ 2452 zł podatek: 4078 zł	podstawa opodatkowania: $3000 - 5794,6 \text{ zł} =$ 2405,4 zł podatek: 4012,2 zł
Pracodawca	ZUS roczny	$3000 \cdot (4,5 + 9,76 + 1,8) =$ 4818 zł	-
Koszty podatkowe i pozapodatkowe		13 009 zł	9806,8 zł

Jak wynika z analizy, roczne koszty składek na ubezpieczenie społeczne pokrywane przez pracownika i pracodawcę oraz podatek dochodowy przy wynagrodzeniu 2500 zł miesięcznie wyniosłyby około 13 000 zł, natomiast osoba samozatrudniona płaciłaby około 9800 zł. Są to kwoty szacunkowe, ponieważ w przykładzie przyjęto, że podstawa naliczania składek ZUS w przypadku osoby samozatrudnionej wynosi 1622,05 zł (jest to kwota ze stycznia 2008 r.). Jednak korzyści finansowe odnosi w tym przypadku pracodawca. Pracownik wręcz przeciwnie – w stanie samozatrudnienia płaci wyższe składki na ubezpieczenie społeczne niż kiedy był pracownikiem, podatek dochodowy kształtuje się na podobnym poziomie. Wniosek z tego wypływa następujący: dopiero przy relatywnie wyższych dochodach bardziej opłaca się przechodzić na samozatrudnienie, ponieważ podstawa naliczania ZUS jest stała bez względu na wielkość dochodów i dodatkowo można czerpać korzyści z opodatkowania stawką liniową. W tym przykładzie wybór podatku liniowego byłby nieopłacalny, ponieważ dochody mieściły się w I progu skali podatkowej.

Tak oczywiste oszczędności podatkowe i pozapodatkowe pracodawcy, które mają bezpośrednie przełożenie na niższe dochody budżetowe, skłoniły ustawodawcę do eliminacji takich sytuacji, w których pracownicy przechodzą na tzw. fikcyjne samozatrudnienie, które nie ma nic wspólnego w rozwojem własnego przedsiębiorstwa. Z takim fikcyjnym samozatrudnieniem spotkać można się najczęściej w transporcie, budownictwie, służbie zdrowia, niektórych zawodach typu ślusarz czy sprzątaczką. Wiąże się to bezpośrednio z silniejszą pozycją pracodawcy, który stawia pracownikowi ultimatum – albo przejdzie na samozatrudnienie albo zostanie zwolniony. W ramach ochrony budżetu przed uszczuplonymi dochodami oraz ochrony pracowników ustawodawca wprowadził obowiązującą od 2007 r. nową definicję działalności gospodarczej.

Do końca 2006 r. za pozarolniczą działalność gospodarczą uznawana była, zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, działalność zarobkowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły, prowadzona we własnym imieniu i na własny lub cudzy rachunek, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w tej ustawie. Od 2007 r. działalnością gospodarczą albo pozarolniczą działalnością gospodarczą jest działalność zarobkowa²⁸:

²⁸ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku..., op.cit., art. 5a, ust 6.

a) wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa,
b) polegająca na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopaliny ze złóż, polegająca na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych prowadzona we własnym imieniu bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Nie jest to więc zmiana, która wpływa na sytuację podatników, a jedynie doprecyzowuje wcześniej istniejącą definicję. Ważniejszą zmianę dla podatników stanowi dodanie innego przepisu określającego trzy warunki, których spełnienie wyłącza dochody przedsiębiorcy z opodatkowania jak działalności gospodarczej. Za pozarolniczą działalność gospodarczą nie uznaje się czynności, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki²⁹:

- odpowiedzialność wobec osób trzecich za rezultat tych czynności oraz ich wykonywanie, z wyłączeniem odpowiedzialności za popełnienie czynów niedozwolonych, ponosi zlecający wykonanie tych czynności
- są one wykonywane pod kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonych przez zlecającego te czynności
- wykonujący te czynności nie ponosi ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną działalnością.

Ustawodawca, wprowadzając definicję negatywną, chciał wyeliminować sytuacje, w których pod pozorem prowadzenia działalności gospodarczej tak naprawdę ma miejsce stosunek pracy. Zgodnie z kodeksem pracy stosunek pracy to relacja prawna między pracownikiem a pracodawcą, której główną treść stanowi zobowiązanie się pracownika do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawcy do zatrudnienia pracownika za wynagrodzeniem³⁰. Zatem osoba, która jest samozatrudniona, ale spełnia warunki definicji stosunku pracy, zostanie uznana za pracownika, a nie osobę, która prowadzi działalność gospodarczą. O istnieniu więc stosunku pracy nie decyduje źródło, z którego ono wynika, ale jego cechy charakterystyczne, które pozwalają na odróżnienie go od innych stosunków prawnych do niego zbliżonych, np. umowy o świadczenie usług oraz umowy o dzieło. Zatem o tym, czy mamy do czynienia ze stosunkiem pracy, czy z działalnością gospodarczą, decyduje nie tylko umowa i jej treść, ale również stan

---

²⁹ Ibidem, art. 5b.

³⁰ Art. 22 § 1 kodeksu pracy.

faktyczny. Potwierdza to orzecznictwo. W wyroku SN z 14 lutego 2001 r. czytamy: Do ustalenia, że stron nie łączył stosunek pracy, nie jest konieczne nazwanie łączącej strony umowy nazwą umowy cywilnoprawnej³¹. Dlatego z punktu widzenia osoby samozatrudnionej najważniejsze jest spełnienie warunków definicji działalności gospodarczej zamieszczonej w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. W przeciwnym razie kontrola podatkowa lub skarbowa uzna, że podatnik działający w ramach samozatrudnienia nie jest przedsiębiorcą, ale pracownikiem lub co najwyżej osobą uzyskującą przychody z działalności wykonywanej osobiście. Konsekwencją tego może być skorygowanie sposobu ustalania kosztów uzyskania przychodów, składek na ubezpieczenie społeczne oraz zaliczek na podatki dochodowy. Należy zatem wyeliminować przynajmniej jedną z wymienionych wcześniej (s. 149) okoliczności, której wystąpienie świadczy, że nie mamy do czynienia z działalnością gospodarczą.

Elementem, który świadczyć może, że osoba samozatrudniona prowadzi faktycznie działalność gospodarczą, jest umowa o charakterze współpracy między zleceniobiorcą i zleceniodawcą. Trzeba pamiętać, że umowy gospodarcze rzadko zawierane są na czas nieokreślony. I jest to dodatkowy element odróżniający je od umów o pracę. W umowie powinny być zawarte warunki współpracy określone w taki sposób, aby przy ewentualnej kontroli organów podatkowych nie budziły wątpliwości w kwestii uznania danego przedsiębiorcy za pracownika. Co więcej, wyeliminowanie podejrzenia o fikcyjne samozatrudnienie możliwe jest w sytuacji podpisania więcej niż jednej umowy o współpracy. Wtedy można dowieść, że osoba samozatrudniona współpracuje nie tylko w byłym pracodawcą, ale również z innymi przedsiębiorcami.

W przypadku działalności gospodarczej odpowiedzialność wobec klientów ponosi przedsiębiorca. Przy zatrudnieniu pracownika i powierzeniu mu wykonania określonej usługi na rzecz klienta, zakres odpowiedzialności się nie zmienia. Cały czas odpowiada przedsiębiorca. Natomiast gdy usługę wykonuje nie pracownik, ale osoba samozatrudniona, zakres odpowiedzialności powinien ulec zmianie, w taki sposób, że to samotrudniony ponosi odpowiedzialność za końcowy rezultat prac. Wystarczy jednak, aby samozatrudniony ponosił jedynie część odpowiedzialności, nawet niewielką, aby jego umowa nie mogła zostać zakwestionowana przez organ kontroli. W umowie można zatem wprowadzić zapis o odpowiedzialności zlece-

---

³¹ Wyrok SN z 14 lutego 2001 r., I PKN 256/00, OSNP z 2002 r. nr 23, poz. 564.

niobiorcy wobec osób trzecich w określonym zakresie wykonywanych czynności (np. kiedy i w jakich okolicznościach zleceniobiorca ponosi odpowiedzialność).

Jeżeli zleceniobiorca wykonuje usługi w dawnym zakładzie pracy w godzinach takich, jakie obowiązują pracowników zakładu, oraz pod nadzorem pracodawcy, świadczyć to może o istnieniu stosunku pracy. Wyeliminować powyższe cechy można przez zastrzeżenie w umowie możliwości wyboru miejsca albo czasu pracy przez zleceniobiorcę, albo też przez określenie miejsca i czasu wykonania zlecenia, przy zachowaniu jednak swobody jego wykonania w ramach warunków określonych w zleceniu.

W przypadku samozatrudnionego brak ryzyka oznacza, że to zleceniodawca troszczy się o to, aby samozatrudniony miał pracę oraz wszelkie narzędzia do wykonania zleconych zadań, ponosząc w związku z tym koszty. Aby umowa między zleceniodawcą i zleceniobiorcą nie została uznana za umowę łączącą pracodawcę i pracownika, cały ciężar kosztów związanych z wykonaniem danej usługi powinien ponosić samozatrudniony, również jeśli w grę wchodzi podwykonawstwo danej usługi. Zapis o takim ryzyku powinien znaleźć się w jego umowie ze zleceniodawcą.

Jak wcześniej wspomniano, treść umowy powinna potwierdzać stan faktyczny. Nie może być fikcją, ponieważ w toku czynności wyjaśniających podatnik będzie musiał udowodnić, że spełnia warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Takimi dowodami mogą być:

- własny lokal
- środki trwałe widniejące w ewidencji środków trwałych niezbędne do wykonywania zleceń (własny laptop, samochód, telefon komórkowy)
- ubezpieczenie od odpowiedzialności wobec osób trzecich
- umowy o współpracy z innymi zleceniodawcami
- umowy z podwykonawcami.

Podsumowując rozważania dotyczące samozatrudnienia, należy uznać, że jest ono opłacalne, a zatem może być źródłem oszczędności podatkowych, szczególnie wtedy, gdy:

- nie jest fikcyjne, w związku z czym podatnik nie ponosi ryzyka zakwestionowania umowy między nim a zleceniodawcą
- osiąga relatywnie wysokie przychody, wyższe niż podstawa naliczania składki na ubezpieczenie społeczne (oszczędności ZUS)
- ponosi wydatki stanowiące koszty uzyskania przychodu wpływające na obniżenie podstawy opodatkowania (oszczędności podatkowe)

- może skorzystać z różnych form opodatkowania, wybierając tę, która gwarantuje mu najniższe opodatkowanie, w tym podatek liniowy.

7.3. Składki na ubezpieczenie społeczne

Składki na ubezpieczenie społeczne nie są obciążeniami stricte podatkowymi, jednak ich ciężar jest na tyle istotny w prowadzonej działalności gospodarczej, iż optymalizacja tego kosztu powinna być, obok optymalizacji podatkowej, sferą zarządzania podatnika.

Do kosztów ubezpieczeń społecznych zaliczają się³²:

- składka emerytalna
- składka rentowa
- składka chorobowa
- składka wypadkowa.

Wysokość składek określona została procentowo (por. tab. 19). Podstawą ich naliczania w działalności gospodarczej jest kwota zadeklarowana przez podatnika, nie mniejsza niż minimalna miesięczna podstawa wymiaru składek i nie większa niż roczna kwota ograniczenia podstawy wymiaru składek (z wyjątkiem składki na ubezpieczenie rentowe). Minimalna miesięczna podstawa wymiaru składek określona została przez ustawodawcę jako równowartość 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale. Roczna graniczna podstawa wymiaru składki emerytalnej i rentowej to równowartość trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy, określonego w ustawie budżetowej, ustawie o prowizorium budżetowym lub ich projektach, jeżeli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone. Jeżeli brak jest podstaw, o których mowa wyżej, dla ustalenia przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej, wynagrodzenie to ustala się na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z trzeciego kwartału roku poprzedniego. W przypadku ubezpieczenia chorobowego graniczna kwota ma charakter miesięczny i wynosi 2,5-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale (kwotę tę ustala się miesięcznie, poczynając od trzeciego miesiąca kwartału kalendarzowego, na okres 3 miesięcy, na podstawie przeciętne-

---

³² Ustawa z 13 października 1998 r. O systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 137, poz. 887 z późn. zm.), art. 1.

go wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego dla celów emerytalnych). Ustawodawca nie określił maksymalnej podstawy naliczania składki wypadkowej.

W ten sposób określone dolne i górne limity naliczania składek mogą być o tyle kłopotliwe dla przedsiębiorców, że trudno jest znaleźć odpowiednie parametry ekonomiczne. Dlatego kwoty te podawane są na bieżąco przez zakład ubezpieczeń społecznych (por. tab. 19).

Tabela 19. Składki na ubezpieczenie społeczne w działalności gospodarczej w 2008 r.

	Wymiar (%)	Minimalna podstawa wymiaru składki (zł)	Maksymalna podstawa wymiaru składki (zł)
Składka emerytalna	19,52	miesięczna (styczeń, luty): 1622,05	roczna: 85 290
Składka rentowa	6		roczna: 85 290
Składka chorobowa ^a	2,45		miesięczna (styczeń, luty): 6758,53
Składka wypadkowa	1,8 ^b		-
Składka zdrowotna	9	miesięczna (styczeń, luty): 2168,30	-

^a W przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą ubezpieczenie chorobowe ma charakter dobrowolny.

^b Dotyczy przedsiębiorców zatrudniających nie więcej niż 9 pracowników.

Źródło: www.infor.pl

Oprócz kosztów składek na ubezpieczenie społeczne podatnik zobowiązany jest do ponoszenia kosztu składki na ubezpieczenie zdrowotne, finansujące między innymi koszty leczenia. Wysokość tej składki również ustalana jest procentowo. Od kilku lat jej wysokość jest rokrocznie podwyższana (por. tab. 20). Minimalna podstawa wymiaru składki jest zależna również od przeciętnego wynagrodzenia i wynosi miesięcznie 75% przeciętnego wynagrodzenia (por. tab. 19).

Pewnego rodzaju ulgą dla przedsiębiorców jest możliwość odliczeń składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Składki na ubezpieczenie społeczne w pełnej wysokości podatnik może zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów, zmniejszając tym samym podstawę do opodatkowania, lub odliczyć je bezpośrednio od dochodu w deklaracji podatkowej. Natomiast składki na ubezpieczenie zdrowotne odliczane są od podatku, ale tylko w przysługującej im części. Odliczyć można tylko 7,75% podstawy wymiaru składki. W tym przypadku podatnik ponosi ciężar składki w wysokości różnicy między faktycznie opłaconą składką i składką podlegającą odliczeniu – 1,25% podstawy wymiaru składki. Warto dodać, iż odliczeniu

podlegają wyłącznie składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne faktycznie opłacone.

Tabela 20. Wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne

Rok	Składka (%)	
	opłacona	odliczana
2000	7,50	7,50
2001	7,75	7,75
2002	7,75	7,75
2003	8,00	7,75
2004	8,25	7,75
2005	8,50	7,75
2006	8,75	7,75
2007	9,00	7,75
2008	9,00	7,75

Źródło: www.infor.pl

Jeżeli podatnik prowadzi różne rodzaje działalności gospodarczej, a są nimi³³:

- działalność gospodarcza prowadzona osobiście lub w formie spółek niemających osobowości prawnej lub jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
- wykonywanie działalności twórczej lub artystycznej jako twórca lub artysta
- wykonywanie wolnego zawodu w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne
- wykonywanie wolnego zawodu, z którego przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych
- inna pozarolnicza działalność gospodarcza prowadzona na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych

składki na ubezpieczenie społeczne opłaca tylko raz, natomiast składkę na ubezpieczenie zdrowotne opłaca odrębnie dla każdego rodzaju działalności.

Są jednak przypadki, kiedy ustawodawca zwalnia podatnika z obowiązku wpłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Dzieje się tak wtedy, kiedy podatnik oprócz prowadzenia działalności

³³ Ustawa z 13 października 1998 r. O systemie ubezpieczeń..., op.cit., art. 8, ust. 6.

gospodarczej osiąga inne przychody, które są podstawą naliczania składek (por. tab. 21). Zatem połączenie różnych źródeł przychodu może mieć wpływ na optymalizację obciążeń z tytułu ubezpieczeń społecznych.

Inną formą optymalizacji płaconych składek na ubezpieczenie społeczne jest możliwość skorzystania z ulgi przewidzianej dla nowych przedsiębiorców. Ulga dotyczy tylko tych przedsiębiorców, którzy rozpoczęli działalność po 23 sierpnia 2005 r., bowiem wtedy weszły w życie odpowiednie przepisy. Polega ona na obniżeniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej. Podstawą wymiaru składek jest kwota zadeklarowana, nie niższa jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia³⁴. Oznacza to, że przedsiębiorca korzystający z ulgi będzie płacił składki liczone od podstawy wynoszącej 337,80 zł w 2008 r. Jest to zatem relatywnie duża oszczędność w stosunku do podstawowych regulacji w tym zakresie.

Przykład

Przedsiębiorca rozpoczynający działalność gospodarczą skorzystał z ulgi w składkach na ubezpieczenie społeczne. Suma ubezpieczenia społecznego w styczniu 2008 r. wyniosła 100,57 zł:

- ubezpieczenie emerytalne – $19,52\% \cdot 337,80 \text{ zł} = 65,94 \text{ zł}$
- ubezpieczenie rentowe – $6\% \cdot 337,80 \text{ zł} = 20,27 \text{ zł}$
- ubezpieczenie wypadkowe – $1,8\% \cdot 337,80 \text{ zł} = 6,08 \text{ zł}$
- ubezpieczenie chorobowe – $2,45\% \cdot 337,80 \text{ zł} = 8,28 \text{ zł}$ ³⁵.

Dla porównania przedsiębiorca działający już na rynku musiałby zapłacić składki w wysokości 482,88 zł. Różnica wynosi więc 382,31 zł. W skali roku będzie to kwota ok. 4600 zł. Oszczędność jest więc znacząca.

Z ulgi nie mogą jednak skorzystać wszyscy przedsiębiorcy rozpoczynający działalność gospodarczą. Wykluczeni bowiem zostali ci, którzy:

- 1) prowadzą lub w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej prowadzili pozarolniczą działalność,

³⁴ Ustawa z 13 października 1998 r. O systemie ubezpieczeń..., op.cit., art. 18a.

³⁵ Ubezpieczenie chorobowe w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą ma charakter dobrowolny.

- 2) wykonują działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywali w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej.

Tabela 21. Warunki zwolnienia z obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej

Podstawowy warunek	Dodatkowe warunki
Umowa o pracę	Podstawa wymiaru składek ze stosunku pracy wynosi co najmniej minimalne wynagrodzenie. W 2008 r. minimalne wynagrodzenie wynosi 1126 zł
Emerytura	–
Renta	Renta z tytułu niezdolności do pracy nie zwalnia ze składek do czasu ustalenia prawa do emerytury. Jednak następujące kategorie prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą rencistów z tytułu niezdolności do pracy korzystają ze zwolnienia ze składek na ubezpieczenie społeczne od działalności gospodarczej: <ul style="list-style-type: none"> • twórca lub artysta po uznaniu działalności za twórczą lub artystyczną i ustaleniu daty jej rozpoczęcia, co następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury • osoba prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (tylko osobiście wykonywane usługi na rzecz ludności, głównie medyczne, pedagogiczne) • wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnik spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej, ale nie wspólnik spółki cywilnej.
Umowa zlecenie	Podstawa wymiaru składek z umów zlecenia i umów agencyjnych wynosi w danym miesiącu co najmniej tyle, ile wynosi minimalna podstawa wymiaru składek z działalności gospodarczej. W przypadku ubezpieczonych, do których mogłyby mieć zastosowanie przepisy o uldze ZUS dla nowych firm, jest to kwota niższa, ustalona zgodnie z tą ulgą. Jednak następujące kategorie prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą mogą nadal korzystać z obniżenia ZUS w związku z umową za symboliczną złotówkę, bez względu na wysokość wynagrodzenia: <ul style="list-style-type: none"> • twórca lub artysta po uznaniu działalności za twórczą lub artystyczną i ustaleniu daty jej rozpoczęcia, co następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury • osoba prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (tylko osobiście wykonywane usługi na rzecz ludności, głównie medyczne, pedagogiczne) • wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnik spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej, ale nie wspólnik spółki cywilnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 137, poz. 887 z późn. zm.).

Z ulgi mogą więc skorzystać tylko ci przedsiębiorcy, którzy w ciągu ostatnich 5 lat przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej nie prowadzili innej działalności – samodzielnie, jako wspólnicy spółek osobowych oraz jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a także twórcy, artyści oraz osoby wykonujące wolne zawody. Jeżeli przedsiębiorca prowadził taką działalność wcześniej niż 5 lat temu, ustawodawca uznaje, iż rozpoczęcie nowej działalności jest dokonywane po raz pierwszy i ulga w takim przypadku przysługuje.

Drugi z warunków dotyczy ograniczenia możliwości skorzystania z ulgi przez osoby przechodzące na samozatrudnienie. Jednak w odróżnieniu do ustaw podatkowych ograniczenie w zakresie skorzystania z ulgi w ubezpieczeniach społecznych dotyczy wyłącznie takich sytuacji, w których mamy do czynienia z ustaniem stosunku pracy. Jeżeli zatem pracownik rozpoczyna działalność gospodarczą, nie rozwiązując umowy o pracę, i świadczy usługi na rzecz obecnego, a nie byłego pracodawcy, zastosowanie ulgi nie jest ustawowo wykluczone. Warto o tym pamiętać, ponieważ mimo podobnego brzmienia tego ograniczenia do zapisu ustaw podatkowych uregulowania ustawy o ubezpieczeniach społecznych są znaczenie bardziej liberalne. Odnoszą się bowiem wyłącznie do byłych pracodawców, podczas gdy regulacje podatkowe dotyczą zarówno byłych, jak i obecnych pracodawców.

7.4. Wybór formy opodatkowania działalności gospodarczej osób fizycznych

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą mają wybór w zakresie formy opodatkowania swojej działalności. Mają do wyboru:

- 1) zasady ogólne ze skalą progresywną,
- 2) zasady ogólne ze stawką liniową,
- 3) ryczałt od przychodów ewidencjonowanych,
- 4) kartę podatkową.

Przepisy dotyczące zasad ogólnych opodatkowania przedsiębiorców zawarte zostały w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych³⁶, natomiast uregulowania z zakresu ryczałtu i karty podatkowej zawarte są w ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne³⁷.

---

³⁶ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych..., op.cit.

³⁷ Ustawa z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym..., op.cit.

Tabela 22. Warunki skorzystania z określonych form opodatkowania działalności gospodarczej osoby fizycznej

Zasady ogólne: podatek liniowy	1	Podatnik nie może świadczyć usług na rzecz byłego lub obecnego pracodawcy, odpowiadających czynnościom, które: 1) wykonywał w roku poprzedzającym rok podatkowy lub 2) wykonywał lub wykonuje w roku podatkowym – w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy.
Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	1	Podatnik nie może świadczyć usług na rzecz byłego lub obecnego pracodawcy, odpowiadających czynnościom, które: 1) wykonywał w roku poprzedzającym rok podatkowy lub 2) wykonywał lub wykonuje w roku podatkowym – w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy.
	2	Działalność gospodarcza opodatkowana ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych musi być prowadzona samodzielnie lub w formie spółki cywilnej lub jawnej. Pozostałe spółki są wyłączone z ryczałtu.
	3	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych skierowany jest zarówno do rozpoczynających działalność, jak i tych, którzy kontynuują działalność. W przypadku tych pierwszych ustawodawca nie wymaga spełnienia progę przychodów, w przypadku osób kontynuujących działalność przychody w poprzednim roku obrotowym nie mogą przekroczyć równowartości 150 000 euro. Limit na 2008 r. wynosi 565 200 zł.
	4	Opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych nie stosuje się do podatników: 1) opłacających podatek w formie karty podatkowej, 2) korzystających, na podstawie odrębnych przepisów, z okresowego zwolnienia od podatku dochodowego, 3) osiągających w całości lub w części przychody z tytułu: a) prowadzenia aptek, b) prowadzenia lombardów, c) działalności w zakresie kupna i sprzedaży wartości dewizowych, d) prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie wolnych zawodów innych niż wymienione w ustawie (np. architekt, księgowy), e) świadczenia usług wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy (np. usługi reklamowe, doradcze, księgowo-prawne), f) działalności w zakresie handlu częściami i akcesoriami do pojazdów mechanicznych, 4) wytwarzających wyroby opodatkowane podatkiem akcyzowym na podstawie odrębnych przepisów, z wyjątkiem wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, 5) podejmujących wykonywanie działalności w roku podatkowym po zmianie działalności wykonywanej: a) samodzielnie na działalność prowadzoną w formie spółki z małżonkiem, b) w formie spółki z małżonkiem na działalność prowadzoną samodzielnie przez jednego lub każdego z małżonków, c) samodzielnie przez małżonka na działalność prowadzoną samodzielnie przez drugiego małżonka – jeżeli małżonek lub małżonkowie przed zmianą opłacali z tytułu prowadzenia tej działalności podatek dochodowy na ogólnych zasadach.
Karta podatkowa	1	Zryczałtowany podatek dochodowy w formie karty podatkowej mogą płacić podatnicy prowadzący te rodzaje działalności gospodarczej, które wymienione zostały w ustawie. Są to między innymi: • działalność usługowa lub wytwórczo-usługowa

	<ul style="list-style-type: none"> • działalność usługowa w zakresie handlu detalicznego artykułami żywnościowymi • działalność gastronomiczna – jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5% • działalność w zakresie wolnych zawodów, polegająca na świadczeniu usług w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego • działalność w zakresie wolnych zawodów, polegająca na świadczeniu przez lekarzy weterynarii usług weterynaryjnych • działalność w zakresie wolnych zawodów w zakresie opieki domowej nad dziećmi i osobami chorymi.
2	Działalność gospodarcza opodatkowana kartą podatkową musi być prowadzona samodzielnie lub w formie spółki cywilnej. Pozostałe spółki są wyłączone z karty podatkowej.
3	<p>Podatnicy opodatkowani kartą podatkową:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przy prowadzeniu działalności nie mogą korzystać z usług osób niezatrudnionych przez siebie na podstawie umowy o pracę oraz z usług innych przedsiębiorstw i zakładów, chyba że chodzi o usługi specjalistyczne • muszą wypełnić limity zatrudnienia (mogą zatrudnić maksymalnie 5 osób) • nie prowadzą, poza jednym rodzajem działalności, innej pozarolniczej działalności gospodarczej • małżonek podatnika nie prowadzi działalności w tym samym zakresie • nie wytwarzają wyrobów opodatkowanych na podstawie odrębnych przepisów podatkiem akcyzowym • pozarolnicza działalność gospodarcza zgłoszona we wniosku nie jest prowadzona poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustaw: o podatku dochodowym od osób fizycznych..., op.cit., oraz o zryczałtowanym podatku..., op.cit.

Podstawową formą opodatkowania, dostępną dla wszystkich podatników są zasady ogólne ze skalą progresywną. Pozostałe formy są pewnego rodzaju preferencją, dlatego ich wybór został uzależniony od spełnienia dodatkowych warunków (por. tab. 22).

Z tabeli 22 wynika, iż najmniej warunków należy spełnić, decydując się na podatek liniowy. Ważne w tej formie jest to, iż nie można uzyskiwać przychodów z tytułu świadczenia usług na rzecz obecnego lub byłego pracodawcy. Ten sam warunek obowiązuje w przypadku wyboru ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Dodatkowo osoba, która wybiera ryczałt od przychodów ewidencjonowanych musi odnotowywać przychody nieprzekraczające progu 150 000 euro w poprzednim roku podatkowym.

Zarówno ryczałt, jak i karta podatkowa są formami, które zakładają określone formy prawne działalności przedsiębiorcy. Jest to wyłącznie działalność prowadzona samodzielnie albo spółka cywilna i jawna w przypadku ryczałtu. Pozostałe formy prawne spółek osobowych, np. spółka partnerska lub spółka komandytowa nie mogą być opodatkowane uproszczonymi formami.

Tabela 23. Charakterystyka form opodatkowania działalności gospodarczej

	Karta podatkowa	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	Zasady ogólne: podatek progresywny	Zasady ogólne: podatek liniowy
Przedmiot opodatkowania	–	Przychód	Dochód	Dochód
Stawki podatku	Stawka kwotowa, ustalona w drodze decyzji naczelnika urzędu skarbowego. Zależna od: <ul style="list-style-type: none"> • rodzaju działalności gospodarczej • wielkości miejscowości, w której prowadzona jest działalność • liczby zatrudnionych 	Od 3,0% do 20% w zależności od rodzaju działalności <ul style="list-style-type: none"> • 3,0% – działalność usługowa w zakresie handlu • 5,5% – działalność wytwórcza, roboty budowlane • 8,5% – działalność gastronomiczna, wytwórczość ludowa i artystyczna • 17% – usługi niematerialne (wynajem samochodów, doradztwo itp.) • 20% wolne zawody 	Skala progresywna	19%
Odliczenia od dochodu	–	Wszystkie oprócz ulgi na nowe technologie	Wszystkie	Wyłącznie składki na ubezpieczenie społeczne
Odliczenia od podatku	Wyłącznie składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz te przewidziane w karcie podatkowej: kartę podatkową można obniżyć, np. <ul style="list-style-type: none"> • 20% dla podatników, którzy ukończyli do dnia 1 stycznia roku podatkowego 60 lat życia • dla podatników, którzy zatrudniają pracowników będących osobami, w stosunku do których, na podstawie odrębnych przepisów, orzeczono co najmniej lekki stopień 	Oprócz ulgi prorodzinnej	Wszystkie	Wyłącznie składki na ubezpieczenie zdrowotne

	<p>niepełnosprawności, o 10% na każdą osobę</p> <ul style="list-style-type: none"> • podatnikom, którzy przy równoczesnym zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy wykonują usługi i nie zatrudniają pracowników stawkę karty obniża się o 80% 			
Preferencyjne rozliczanie z małżonkiem lub dla osób samotnie wychowujących dzieci	Nie	Nie	Tak	Nie
Ewidencja	Ewidencja bardzo uproszczona – zatrudnienia oraz kart przychodów pracowników	Ewidencja przychodów, zatrudnienia, kart przychodów pracowników, wyposażenia, środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	Podatkowa księga przychodów i rozchodów lub księgi rachunkowe, ewidencja przychodów, zatrudnienia, kart przychodów pracowników, wyposażenia, środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	Podatkowa księga przychodów i rozchodów lub księgi rachunkowe, ewidencja przychodów, zatrudnienia, kart przychodów pracowników, wyposażenia, środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych
Rozliczanie zaliczek na podatek dochodowy	Miesięczne	Miesięczne lub kwartalne. Kwartalne możliwe jest tylko w przypadku tych przedsiębiorców, których przychody w poprzednim roku obrotowym nie przekroczyły równowartości 25 000 euro	Miesięczne lub kwartalne (dla małych podatników lub rozpoczynających działalność gospodarczą)	Miesięczne lub kwartalne (dla małych podatników lub rozpoczynających działalność gospodarczą)
Zeznanie roczne	Nie. Tylko informacja o wysokości przekazanej składki na ubezpieczenie zdrowotne do 31 stycznia roku następnego	Tak, do 31 stycznia roku następnego	Tak, do 30 kwietnia roku następnego	Tak, do 30 kwietnia roku następnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustaw: o podatku dochodowym od osób fizycznych..., op.cit. oraz o zryczałtowanym podatku..., op.cit.

Ponieważ ryczałt i karta podatkowa są postrzegane jako formy preferencyjne z uwagi na korzyści wynikające z uproszczonej ewidencji czy stawek podatkowych, ustawodawca ograniczył krąg potencjalnych beneficjentów do określonych rodzajów działalności gospodarczej w przypadku karty podatkowej lub wykluczył określone rodzaje działalności z ryczałtu (np. apteki, lombardy).

Z pewnością największą liczbą warunków do spełnienia przez podatnika została obciążona karta podatkowa. W tym przypadku podatnik nie tylko musi prowadzić ten rodzaj działalności, który wymieniony jest w ustawie, ale musi zatrudniać określoną liczbę pracowników i wszyscy oni powinni być zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Inne umowy są dopuszczalne, ale tylko dla tzw. usług specjalistycznych, czyli czynności i prac wchodzących w inny niż zgłoszony zakres działalności, niezbędnych do całkowitego wykonania wyrobu lub świadczonej usługi. Mogą to być zatem usługi księgowe lub prawne. W tym przypadku przedsiębiorca może korzystać z umów o dzieło lub zlecenie.

Formy opodatkowania działalności gospodarczej osób fizycznych różnią się od siebie znacząco. Różny jest przede wszystkim przedmiot opodatkowania, możliwość odliczania kosztów i ulg oraz stawki podatkowe. W tym celu zasadne jest zestawienie wszystkich cech charakterystycznych poszczególnych form opodatkowania (tab. 23).

Zasady ogólne są podstawową formą opodatkowania działalności gospodarczej. Przedmiotem opodatkowania w tej formie jest dochód, a więc przychód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu. Podatnik tak określony dochód może opodatkować przy zastosowaniu skali podatkowej lub podatku liniowego, przy czym wybór podatku liniowego jest w pewnych sytuacjach ograniczony oraz wymaga złożenia stosownego oświadczenia w urzędzie skarbowym. Wybierając podatek liniowy, który jest pewnego rodzaju preferencją podatkową, należy pamiętać o utracie możliwości stosowania ulg podatkowych i wspólnego rozliczania się z małżonkiem lub z dzieckiem. Jedynym odliczeniem do zastosowania jest odliczenie składek na ubezpieczenie społeczne od dochodu (lub zaliczenie ich do kosztów uzyskania przychodu) oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne od podatku.

Porównując opodatkowanie według skali progresywnej i podatku liniowego, nie można bezwzględnie wskazać formy lepszej. Wszystko bowiem zależy od indywidualnej sytuacji podatnika. Należy jednak podkreślić, że w przypadku osiągnięcia relatywnie niższych dochodów (mieszczących się w I progu skali podatkowej), bardziej opłaca się wybór skali podatkowej, dzięki czemu podatnik korzysta

z odliczenia kwoty wolnej. W przypadku podatku liniowego taka kwota nie występuje, co powoduje obowiązek podatkowy od każdego, nawet minimalnego dochodu.

Z punktu widzenia prowadzenia ewidencji podatkowej zasady ogólne to niewątpliwie najbardziej pracochłonna forma opodatkowania, ponieważ wymaga prowadzenia ewidencji w zakresie przychodów i kosztów (podatkowa księga przychodów i rozchodów), wyposażenia, środków trwałych i innych. Z tego też powodu podatnicy rezygnują z wyboru tej formy na rzecz mniej skomplikowanych (np. ryczałt lub karta podatkowa).

Podatnicy opodatkowani na zasadach ogólnych mogą płacić zaliczki miesięczne w różnej wysokości, w stałej wysokości lub kwartalnie po spełnieniu określonych w ustawie warunków.

Tabela 24. Plusy i minusy form opodatkowania działalności gospodarczej osób fizycznych

	Plusy	Minusy
Zasady ogólne – skala progresywna	<ol style="list-style-type: none"> 1) możliwość korzystania z ulg podatkowych, 2) możliwość odliczania kosztów uzyskania przychodu, 3) możliwości wspólnego rozliczania z małżonkiem lub dzieckiem, 4) możliwość odliczenia kwoty wolnej 	<ol style="list-style-type: none"> 1) wysokie stawki w sytuacji osiągania wysokich dochodów, 2) rozbudowana ewidencja podatkowa
Zasady ogólne – podatek liniowy	<ol style="list-style-type: none"> 1) niska stała stawka, niezależna od wielkości dochodów, 2) możliwość odliczania kosztów uzyskania przychodu, 3) brak kumulacji dochodów 	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozbudowana ewidencja podatkowa, 2) brak możliwości korzystania z ulg podatkowych, 3) brak możliwości wspólnego rozliczania z małżonkiem lub dzieckiem
Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	<ol style="list-style-type: none"> 1) uproszczona ewidencja podatkowa, 2) niższe stawki w porównaniu z zasadami ogólnymi, 3) możliwość korzystania z ulg podatkowych (oprócz prorodzinnej i na nowe technologie), 4) brak kumulacji dochodów 	<ol style="list-style-type: none"> 1) brak możliwości odliczania kosztów uzyskania przychodów, 2) obowiązek zapłaty podatku nawet w przypadku wystąpienia straty, 3) brak możliwości wspólnego rozliczania z małżonkiem lub dzieckiem
Karta podatkowa	<ol style="list-style-type: none"> 1) uproszczona ewidencja podatkowa 2) stała wysokość podatku bez względu na przychody i koszty – możliwości planowania finansowego 3) możliwość korzystania z ulg przewidzianych w ustawie, 4) brak kumulacji dochodów 	<ol style="list-style-type: none"> 1) obowiązek zapłaty podatku nawet w przypadku wystąpienia straty, 2) brak możliwości zastosowania ulg przewidzianych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych 3) brak możliwości kwartalnego rozliczania podatku

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 25. Wybór formy opodatkowania

Aspekty prowadzonej działalności gospodarczej		Uszczegółowienie
1	Rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej	Czy dany rodzaj działalności jest wyłączony z ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych lub nie jest zawarty w katalogu rodzajów działalności gospodarczej karty podatkowej oraz jakie stawki są przyporządkowane danemu rodzajowi działalności.
2	Odbiorca świadczonej przez podatnika usługi	Czy usługa będzie świadczona na rzecz byłych lub obecnych pracodawców. Jeśli tak, nie jest możliwe skorzystanie z ryczałtu i podatku liniowego.
3	Forma prowadzonej działalności gospodarczej	Czy podatnik zamierza działać w formie spółki. Jeśli tak, ma ograniczony wybór ryczałtu (wyłącznie działalność samodzielna i w spółce cywilnej lub jawnej) i karty podatkowej (wyłącznie działalność samodzielna i w spółce cywilnej).
4	Inne źródła przychodów, oprócz planowanej działalności gospodarczej	1. Czy podatnik uzyskuje dochody z pracy. Jeśli tak, przy wyborze karty podatkowej istnieje możliwość obniżenia podatku o 80%. 2. Czy podatnik prowadzi inną działalność gospodarczą opodatkowaną kartą podatkową. Jeśli tak, ma ograniczony wybór ryczałtu. 3. Czy podatnik prowadzi działalność opodatkowaną stawką liniową. Jeśli tak, nowa działalność musi być opodatkowana stawką liniową.
4	Wielkość i forma zatrudnienia	Czy podatnik zamierza zatrudniać pracowników. Jeśli tak, np. na umowę zlecenie, ma ograniczony wybór ryczałtu i karty podatkowej. Jeżeli na umowę o pracę, stawki karty będą tym wyższe, im większe zatrudnienie.
5	Wielkość miejscowości, w której prowadzone będzie przedsiębiorstwo	Czy przedsiębiorstwo prowadzone będzie w małej miejscowości. Jeśli tak, stawki karty podatkowej będą relatywnie niskie.
5	Wielkość przychodów w poprzednim roku obrotowym	Czy przychody przewyższyły kwotę równowartości 150 000 euro. Jeśli tak, podatnik nie może skorzystać z ryczałtu.
6	Wielkość planowanych przychodów i kosztów	Czy podatnik skalkulował przewidywany dochód. Jeśli tak, zasadna jest w tym miejscu symulacja wysokości podatku w poszczególnych formach opodatkowania.

Źródło: Opracowanie własne.

Podstawową różnicą opodatkowania według zasad ogólnych i ryczałtu jest przedmiot opodatkowania. Podatnik opłacający ryczałt od przychodów ewidencjonowanych płaci podatek od przychodu, nie od dochodu. Zatem nie uwzględnia poniesionych kosztów. Oznacza to, że nawet w sytuacji poniesienia faktycznej straty, może powstać obowiązek zapłaty podatku. Jest to niewątpliwie wadą tej formy. Z drugiej jednak strony podatnik może korzystać z relatywnie niższych stawek podatkowych, w porównaniu z zasadami ogólnymi. Oprócz tego może korzystać z ulg takich samych jak osoby fizyczne (oprócz ulgi prorodzinnej i na zakup nowych technologii) oraz korzystać z możliwości kwartalnego rozliczania zaliczek na podatek dochodowy.

Tabela 26. Przykładowe możliwości wyboru formy opodatkowania

Sytuacja	Zasady ogólne – skala progresywna	Zasady ogólne – podatek liniowy	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	Karta podatkowa
Podatnik w 2007 r. świadczył usługi edukacyjne na rzecz innego przedsiębiorcy w ramach umowy zlecenia. Chce od 2008 r. świadczyć te same usługi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej	x	x		
Podatnik zamierza otworzyć aptekę	x	x		
Podatnik chce założyć własną działalność gospodarczą, ale jednocześnie chce mieć możliwość preferencyjnego rozliczania z małżonkiem	x			
Spółka partnerska	x	x		
Spółka cywilna	x	x	x	x
Radca prawny	x	x		

Źródło: Opracowanie własne.

Najprostszą formą opodatkowania, skierowaną głównie do małych przedsiębiorców, jest karta podatkowa. Bez względu na wielkość przychodów i kosztów miesięczna kwota podatku jest stała. Zależy ona wyłącznie od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej, wielkości zatrudnienia oraz wielkości miejscowości, w której prowadzona jest działalność. Stały, określony kwotowo podatek nie wymaga prowadzenia rozbudowanej ewidencji podatkowej, co jest niewątpliwie plusem tej formy. Podatnik opłacający kartę nie może jednak skorzystać z ulg przewidzianych dla osób fizycznych opodatkowanych pozostałymi formami. Może jednak korzystać z ulg przewidzianych wyłącznie dla tej formy opodatkowania. Dotyczą one w przeważającej części obniżenia wysokości płaconego podatku, pod warunkiem np. osiągnięcia określonego wieku czy zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Każda z opisanych tutaj form opodatkowania ma zarówno wady, jak i zalety (por. tab. 24). Dlatego podatnik powinien zawsze przed podjęciem decyzji o wyborze konkretnej formy przeanalizować je, w celu wybrania najkorzystniejszej. Z punktu widzenia optymalizacji podatkowej najkorzystniejsza będzie ta, która zagwarantuje największy dochód netto.

Wybór formy opodatkowania powinien być zawsze poprzedzony szczegółową analizą konkretnego przypadku prowadzonej działalności gospodarczej w aspekcie mikro- i makrootoczenia. Dlatego dokonując wyboru, podatnik powinien wziąć pod uwagę różne aspekty swojej działalności (por. tab. 25).

Przykład

Podatnik zamierza rozpocząć własną działalność gospodarczą w miejscowości powyżej 50 000 mieszkańców, polegającą na świadczeniu usług kosmetycznych. W tym celu planuje zatrudnić 1 pracownika. Przewidywane przychody w skali roku wyniosą 36 000 zł, a koszty 12 000 zł. W celu właściwego wyboru formy opodatkowania należy obliczyć podatek w każdej formie³⁸.

Porównanie wysokości podatku w poszczególnych formach opodatkowania

	Zasady ogólne – podatek progresywny	Zasady ogólne – podatek liniowy	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	Karta podatkowa
Przychód	36 000 zł	36 000 zł	36 000 zł	36 000 zł
Koszty	12 000 zł	12 000 zł	12 000 zł	12 000 zł
dochód	24 000 zł	24 000 zł	24 000 zł	24 000 zł
Stawka	skala podatkowa ^a	19% dochodu	8,5% dochodu	Kwota z tabeli: usługi kosmetyczne w miejscowości powyżej 50 000 mieszkańców, przy zatrudnieniu 1 pracownika – 330 zł miesięcznie
Kwota podatku	3973	4560	3060	3960

^a Skala podatkowa obowiązująca w 2008 r.

Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	44 490	19% minus kwota zmniejszająca podatek 586,85 zł
44 490	85 528	7866,25 zł + 30% nadwyżki ponad 44 490 zł
85 528		20 177,65 zł + 40% nadwyżki ponad 85 528 zł

Z analizy tej wynika, iż najbardziej konkurencyjną formą opodatkowania jest ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, ponieważ w tym przypadku podatek jest najniższy. Gdyby podatnik wybrał inną formę, np. podatek liniowy, straciłby 1500 zł w skali roku w porównaniu z ryczałtem.

³⁸ W przykładzie pominięto koszty składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz możliwości skorzystania przez podatnika z preferencji podatkowych (ulgi, wspólne rozliczanie z małżonkiem lub dzieckiem).

Rozdział 8

Podatki dochodowe – decyzje bieżące

8.1. Amortyzacja podatkowa

Amortyzacja podatkowa jest doskonałym narzędziem kształtowania kosztów na pożądanym poziomie. Wynika to stąd, że kreując koszty, podatnik nie ponosi żadnych wydatków (poza tymi, które poniósł w momencie zakupu danego środka podlegającego amortyzacji). To podatnik decyduje, która metoda amortyzacji jest dla niego korzystna z punktu widzenia optymalizacji podatkowej, dążąc do kreacji kosztu albo w jak najszybszym czasie od momentu nabycia (wytworzenia) środka trwałego, albo odraczając moment uznania kosztu na późniejszy okres.

Zasady amortyzacji podatkowej zostały szeroko opisane w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych i ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych³⁹. Dodać należy, że kosztem uzyskania przychodów są jedynie te odpisy, które dokonywane są zgodnie z tymi ustawami.

Amortyzacji podlegają stanowiące własność lub współwłasność podatnika, nabyte lub wytworzone we własnym zakresie, kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do używania⁴⁰:

- 1) budowle, budynki oraz lokale będące odrębną własnością,
- 2) maszyny, urządzenia i środki transportu,
- 3) inne przedmioty – o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok, wykorzystywane przez podatnika na potrzeby związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą albo oddane do używania na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub innej umowy, zwane środkami trwałymi.

Ustawa dopuszcza możliwość nieamortyzowania środków trwałych i zaliczenia wydatków na ich nabycie do kosztów uzyskania przychodów. Z punktu widzenia

---

³⁹ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16a–16m oraz Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 22a–22n.

⁴⁰ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16a, ust. 1.

podatnika jest to możliwość kreacji natychmiastowego kosztu. Zgodnie z ustawą podatnicy mogą nie dokonywać odpisów amortyzacyjnych od składników majątku, których wartość początkowa nie przekracza 3500 zł⁴¹. Jeżeli podatnicy nabędą lub wytworzą we własnym zakresie składniki majątku o wartości początkowej przekraczającej 3500 zł i jednocześnie planują ich sprzedaż przed upływem roku, wydatki takie mogą zaliczyć do kosztów uzyskania przychodu.

Zarządzanie podatkami w zakresie amortyzacji dotyczy przede wszystkim wyboru metody amortyzacji, częstotliwości odpisów amortyzacyjnych oraz stosowania współczynników podwyższających stawki amortyzacji. Ustawodawca zezwolił na stosowanie metody liniowej lub degresywnej; przy metodzie liniowej mogą być stosowane współczynniki podwyższające stawki amortyzacji lub stawki indywidualne. Od 2007 r. istnieje również możliwość jednorazowych odpisów amortyzacyjnych do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym łącznie równowartości 50 000 euro.

Metoda liniowa polega na rozłożeniu wartości początkowej środka trwałego na równe raty miesięczne, kwartalne lub roczne. Odpisy amortyzacyjne nalicza się co do zasady według stawki z wykazu stawek amortyzacyjnych, stanowiącego załącznik do ustawy o podatku dochodowym. Istnieje jednak możliwość zastosowania współczynników podwyższających stawki z wykazu lub zastosowania stawek indywidualnych. Zastosowanie stawek indywidualnych lub współczynników podwyższających stawki z wykazu skutkuje tym, że podatnik może zaliczyć wydatki na nabycie danego środka trwałego do kosztów uzyskania przychodu w okresie krótszym niż w przypadku zastosowania podstawowych stawek amortyzacji. Zatem wysokość odpisu amortyzacyjnego w danym roku będzie wyższa niż w przypadku odpisu liczonego na podstawie stawek z wykazu. Metodę tę można polecić tym podatnikom, którym zależy na generowaniu wyższych kosztów w krótkim okresie, a więc takim, którzy osiągają relatywnie wysokie przychody w danym okresie.

Współczynniki podwyższające stawki z wykazu, które wynoszą od 1,2 do 2, mogą być stosowane w sytuacji użytkowania środka trwałego⁴²:

- w warunkach złych (pod wpływem niszczących środków chemicznych) lub pogorszonych (pod ciągłym działaniem wody, par wodnych, drgań lub nagłych zmian temperatury)

---

⁴¹ Ibidem, art. 16d, ust. 1.

⁴² Ibidem, art. 16i.

- bardziej intensywnie w stosunku do warunków przeciętnych lub wymagających szczególnej sprawności technicznej
- podlegającego szybkiemu postępowi technicznemu.

Przykładowo, podatnicy mogą stawki podane w wykazie stawek amortyzacyjnych podwyższyć:

- 1) dla budynków i budowli używanych w warunkach:
  - a) pogorszonych – przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 1,2,
  - b) złych – przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 1,4,
- 2) dla maszyn, urządzeń i środków transportu, z wyjątkiem morskiego taboru pływającego, używanych bardziej intensywnie w stosunku do warunków przeciętnych albo wymagających szczególnej sprawności technicznej, przy zastosowaniu w tym okresie współczynników nie wyższych niż 1,4,
- 3) dla maszyn i urządzeń zaliczonych do grupy 4–6 i 8 Klasyfikacji Środków Trwałych (KST), poddanych szybkiemu postępowi technicznemu, przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 2,0.

W razie wystąpienia bądź ustania warunków uzasadniających podwyższenie stawek, stawki te ulegają zmianie od miesiąca następującego po miesiącu, w którym zaistniały okoliczności uzasadniające te zmiany. Dla środków trwałych poddanych szybkiemu postępowi technicznemu zmiana stawki następuje od miesiąca następującego po miesiącu, w którym środki zostały wprowadzone do ewidencji albo od pierwszego miesiąca roku następnego.

Podatnicy stosujący metodę liniową mogą indywidualnie ustalać stawki amortyzacji pod warunkiem, że amortyzacji podlegają środki trwałe używane lub ulepszone, wprowadzone po raz pierwszy do ewidencji podatnika⁴³.

Środki trwałe uznaje się za używane, jeżeli podatnik udowodni, że przed ich nabyciem były wykorzystywane co najmniej przez okres 6 miesięcy. W przypadku budynków, lokali oraz budowli okres ten musi wynosić co najmniej 60 miesięcy. Oznacza to, że podatnik ma prawo do stosowania indywidualnych stawek wtedy, gdy nabeździe środki trwałe, które istniały w ewidencji innego podatnika przez co najmniej 6 lub 60 miesięcy, w zależności od rodzaju środka trwałego. Nie jest możliwe zatem stosowanie indywidualnych stawek w następujących sytuacjach⁴⁴:

---

⁴³ Ibidem, art. 16j.

⁴⁴ M. Dymek, *Optymalizacja podatkowa...*, op.cit., s. 108.

- podatnik nabył nowy środek trwały, ale nie wprowadził go do ewidencji środków trwałych przez co najmniej 6 lub 60 miesięcy, po to aby po 6 lub 60 miesiącach wprowadzić go ewidencji jako środek używany
- podatnik nabył środek trwały, następnie go sprzedał po 6 lub 60 miesiącach celem ponownego odkupienia.

W obydwu sytuacjach nie jest spełniony warunek użytkowania przez inny podmiot.

Zgodnie z ustawą środki trwałe uważa się za ulepszone, jeżeli przed wprowadzeniem do ewidencji wydatki poniesione przez podatnika na ich ulepszenie stanowiły co najmniej 20% ich wartości początkowej, a w przypadku budynków, lokali i budowli – 30%.

Warto tutaj zwrócić uwagę na ustawową definicję ulepszenia i jej różnicę w stosunku do remontu. Otóż środki trwałe uważa się za ulepszone, gdy suma wydatków poniesionych na ich przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję, adaptację lub modernizację w danym roku podatkowym przekracza 3500 zł i wydatki te powodują wzrost wartości użytkowej w stosunku do wartości z dnia przyjęcia środków trwałych do używania, mierzonej w szczególności okresem używania, zdolnością wytwórczą, jakością produktów uzyskiwanych za pomocą ulepszonych środków trwałych i kosztami ich eksploatacji⁴⁵. Natomiast remontem można określić taką sytuację, w której podatnik ponosi nakłady na odtworzenie pierwotnego stanu środka trwałego. Rozróżnienie tych dwóch pojęć ma znaczenie w przypadku decyzji o skorzystaniu z możliwości zastosowania indywidualnych stawek. Mianowicie, jeżeli środki trwałe uległy ulepszeniu, wartość początkową tych środków powiększa się o sumę wydatków na ich ulepszenie, w tym także o wydatki na nabycie części składowych lub peryferyjnych, których jednostkowa cena nabycia przekracza 3500 zł, i amortyzuje od wartości początkowej zwiększonej o wydatki na ulepszenie – jeżeli wartość ulepszenia wynosi odpowiednio 20% lub 30% wartości początkowej środka trwałego – stosując stawki indywidualne. Jeżeli natomiast zamiast ulepszenia ma miejsce remont środka trwałego, wydatki na remont zalicza się w całości do kosztów uzyskania przychodu, a środek trwały amortyzuje się zgodnie z ogólnymi zasadami amortyzacji.

Indywidualność w kwestii ustalania stawek jest ograniczona przez ustawodawcę. Określa on bowiem minimalny okres, w jakim muszą być amortyzowane środki trwałe używane bądź ulepszone. Wysokość stawek zależy przede wszystkim od

---

⁴⁵ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16g, ust. 13.

tęgo, z jakim rodzajem środka trwałego mamy do czynienia. Okres amortyzacji nie może być krótszy niż:

- 1) dla środków trwałych zaliczonych do grupy 3–6 i 8 Klasyfikacji:
  - a) 24 miesiące – gdy ich wartość początkowa nie przekracza 25 000 zł,
  - b) 36 miesięcy – gdy ich wartość początkowa jest wyższa od 25 000 zł i nie przekracza 50 000 zł,
  - c) 60 miesięcy – w pozostałych przypadkach;
- 2) dla środków transportu, w tym samochodów osobowych – 30 miesięcy;
- 3) dla budynków (lokali) i budowli – 10 lat, z wyjątkiem:
  - a) trwale związanych z gruntem budynków handlowo-usługowych wymienionych w rodzaju 103 Klasyfikacji i innych budynków niemieszkalnych wymienionych w rodzaju 109 Klasyfikacji trwale związanych z gruntem,
  - b) kiosków towarowych o kubaturze poniżej 500 m³, domków kempingowych i budynków zastępczych – dla których okres amortyzacji nie może być krótszy niż 3 lata;
- 4) dla budynków (lokali) niemieszkalnych, dla których stawka amortyzacyjna z wykazu stawek amortyzacyjnych wynosi 2,5% – 40 lat pomniejszone o pełną liczbę lat, które upłynęły od dnia ich oddania po raz pierwszy do użytkowania do dnia wprowadzenia do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych prowadzonej przez podatnika, z tym że okres amortyzacji nie może być krótszy niż 10 lat.

Zastosowanie indywidualnych stawek amortyzacyjnych lub współczynników podwyższających stawki podstawowe zależy od spełnienia warunków (np. definicji środka używanego lub ulepszanego). Podatnicy, którzy nie spełniają tych wymogów, a chcą skrócić podstawowy okres amortyzacji, mogą wybrać drugą z możliwych metod – **metodę degresywną amortyzacji środków trwałych**. Polega ona na tym, że odpisów amortyzacyjnych dokonuje się przy zastosowaniu współczynnika podwyższającego stawkę z wykazu (nie większego niż 2⁴⁶). Odpisy nalicza się od wartości początkowej, którą w każdym następnym roku pomniejsza się o odpisy już dokonane w latach poprzednich – aż do momentu, kiedy odpis liczony metodą degresywną będzie niższy od odpisu liczonego metodą liniową.

---

⁴⁶ W przypadku używania środków trwałych w zakładzie położonym na terenie gminy o szczególnym zagrożeniu wysokim bezrobociem strukturalnym albo w gminie zagrożonej recesją i degradacją społeczną, których wykaz na podstawie odrębnych przepisów ustala Rada Ministrów, stawki podane w Wykazie stawek amortyzacyjnych można podwyższyć przy zastosowaniu współczynników nie wyższych niż 3,0.

Efekt podatkowy zastosowania tej metody jest taki, że w początkowym okresie amortyzacji podatnik zalicza do kosztów uzyskania przychodu odpis wyższy w stosunku do odpisu dokonywanego metodą liniową. Zatem jest to metoda godna polecenia podatnikom wykazującym relatywnie wysokie przychody, którym zależy na obniżeniu podstawy opodatkowania. Niemniej jednak nie wszystkie środki trwałe mogą być amortyzowane tą metodą. Wyłączone są z niej przede wszystkim wartości niematerialne i prawne, budynki i budowle, wyposażenie oraz samochody osobowe.

Obok metody liniowej i degresywnej istnieje również możliwość **jednorazowego odpisu amortyzacyjnego**, co oznacza natychmiastowe zaliczenie wydatku na nabycie środka trwałego do kosztów uzyskania przychodu. Metoda ta dostępna jest tylko dla podatników rozpoczynających działalność gospodarczą oraz będących tzw. małymi podatnikami. Przez podatnika rozpoczynającego po raz pierwszy prowadzenie działalności gospodarczej rozumie się osobę, która w roku rozpoczęcia tej działalności, a także w okresie dwóch lat, licząc od końca roku poprzedzającego rok jej rozpoczęcia, nie prowadziła działalności gospodarczej samodzielnie lub jako wspólnik spółki niemającej osobowości prawnej oraz działalności takiej nie prowadził małżonek tej osoby, o ile między małżonkami istniała w tym czasie wspólność majątkowa.

Małym podatnikiem jest podatnik, u którego wartość przychodu ze sprzedaży (wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 800 000 euro⁴⁷. Ustawodawca wyłączył z tzw. „szybkiej” amortyzacji tych nowych przedsiębiorców, którzy w roku rozpoczęcia działalności, a także w okresie dwóch lat (licząc od końca roku poprzedzającego rok rozpoczęcia) prowadzili działalność samodzielnie lub jako wspólnicy spółki niemającej osobowości prawnej. Wyłączenie dotyczy również osób, których małżonkowie prowadzili taką działalność, jeśli istniała w tym okresie między nimi wspólność majątkowa. Jeżeli po upływie okresu karencji przedsiębiorstwo nabędzie status małego podatnika, będzie mogło skorzystać z szybkiego sposobu amortyzacji.

Jednorazowo można amortyzować składniki majątku zaliczone do grupy 3–8 Klasyfikacji Środków Trwałych, z wyłączeniem samochodów osobowych. Dotyczy to zarówno nowych, jak i używanych środków trwałych. Z preferencji nie korzystają natomiast podatnicy nabywający budynki lub budowle oraz wartości niematerialne i prawne.

---

⁴⁷ Równowartość 800 tys. euro wynosi w roku 2008 r. 3 014 400 zł.

Jednorazowa amortyzacja jest ograniczona limitem. W jednym roku można jednorazowo zamortyzować środki trwałe o wartości 50 000 euro, bez uwzględnienia tych, których wartość nie przekracza 3500 zł. Przelicza się je (w zaokrągleniu do 1000 zł) według średniego kursu euro ogłaszanego przez NBP na pierwszy dzień roboczy października roku poprzedzającego rok, w którym środki trwałe zostały ujęte w ewidencji. Na 2008 r. limit ten wynosi 188 000 zł. W sytuacji nabycia środka trwałego o wartości wyższej niż 188 000 zł, podatnik spełniający warunki może w pierwszym roku zaliczyć do kosztów uzyskania przychodu kwotę limitu, a następnie w kolejnych latach amortyzować środek trwały metodą degresywną lub liniową.

Jednorazowa amortyzacja jest przydatnym narzędziem zarządzania podatkami, dla tych podatników, którym zależy na natychmiastowym zmniejszeniu dochodu do opodatkowania. Wpływa zatem na odroczenie płatności podatku, ponieważ koszty, które powinny powstawać sukcesywnie, w sposób liniowy bądź degresywny, powstają jednorazowo i natychmiastowo.

Należy jednak pamiętać, że zaliczenie wydatku do kosztów uzyskania przychodu w tym samym roku, w którym środek trwały został nabyty, pozbawia podatnika kreacji kosztów w latach następnych i wpływa potencjalnie na zwiększenie podstawy opodatkowania o kwotę odpisów natychmiastowo zaliczonych do kosztów.

Inną wadą opisanej metody jest to, że stanowi ona pomoc de minimis udzieloną w zakresie i na zasadach określonych w aktach prawa wspólnotowego. Do pomocy de minimis – poza jednorazowym odpisem amortyzacyjnym – zaliczane są m.in. dotacje z funduszy Unii Europejskiej, umorzenie odsetek, rozłożenie podatku na raty czy odroczenie terminu jego płatności⁴⁸. W każdej z tych sytuacji przedsiębiorca musi uważać, by nie przekroczyć limitu dozwolonej pomocy. Od początku 2007 r. limit pomocy de minimis wynosi 200 tys. euro na trzy lata (lub 100 tys. euro w sektorze transportu drogowego)⁴⁹.

⁴⁸ A. Biedacha, *Jednorazowa amortyzacja to sposób na wyższe koszty*, „Rzeczpospolita” 31.05.2007.

⁴⁹ Do określania wartości pomocy służą specjalne wskaźniki. Sposób ustalenia wielkości pomocy publicznej określa rozporządzenie Rady Ministrów z 11 sierpnia 2004 r. Obliczamy ją m.in. na podstawie wskaźnika EDB (ekwiwalent dotacji brutto). Wyraża on kwotę pomocy, którą otrzymałby beneficjent pomocy lub podmiot ubiegający się o pomoc, gdyby uzyskał ją w formie dotacji, bez uwzględnienia opodatkowania podatkiem dochodowym. Rozporządzenie określa szczegółowy wzór obliczania wskaźnika EDB, w celu określenia wartości pomocy publicznej w formie przyspieszonej amortyzacji. Wartość takiej pomocy odpowiada korzyściom, jakie uzyskuje przedsiębiorca w związku ze zmniejszeniem podstawy opodatkowania w danym roku z tytułu podwyższonego odpisu amortyzacyjnego, w porównaniu z wartością odpisu, jaki uzyskałby przy zastosowaniu stawki maksymalnej, jaką można zastosować zgodnie

Ustawodawca pozostawił podatnikowi wybór w zakresie naliczania odpisów amortyzacyjnych. I tak odpisów można dokonywać w równych ratach – miesięcznie, kwartalnie lub jednorazowo na koniec roku podatkowego. Dzięki takiej możliwości podatnik może dopasować częstotliwość dokonywania odpisów do specyfiki działalności przedsiębiorstwa i wykazywania dochodu. Na przykład w przedsiębiorstwie działającym sezonowo i wykazującym dochód w ostatnich miesiącach roku, korzystniej jest wybrać jednorazowy odpis pod koniec roku podatkowego.

Wybór określonej metody amortyzacji zależy wyłącznie od podatnika i specyfiki wykazywania jego dochodu. Mając do wyboru trzy metody, podatnik powinien wybrać tę, która gwarantuje mu ponoszenie najniższych kosztów podatkowych, jeżeli spełnione są warunki umożliwiające skorzystanie z danej metody. Wykazując relatywnie wysokie dochody, podatnik powinien dążyć do ich zminimalizowania poprzez przyspieszenie amortyzacji, np. wybierając jednorazowy odpis albo metodę degresywną. Przedsiębiorstwa nierentowne, posiadające nierozliczone straty, powinny wykorzystywać instrumenty spowalniające odpisy amortyzacyjne (amortyzację liniową, obniżenie stawek amortyzacyjnych) po to, aby mieć wystarczający dochód pokrywający nierozliczoną stratę. Wybór określonej metody amortyzacji środków trwałych powinien być przemyślany, ponieważ raz wybrana metoda obowiązuje do pełnego zamortyzowania środka trwałego⁵⁰.

Przykład

W styczniu 2008 r. podatnik zakupił maszynę produkcyjną o wartości początkowej 100 000 zł, której stawka amortyzacji podatkowej wynosi 25%. Musi zdecydować, którą metodę amortyzacji wybrać:

Jeżeli podatnik planuje osiągnięcie relatywnie wysokich przychodów w 2008 r. warto rozpatrzyć jednorazowy odpis. Pozwoli mu to zmniejszyć podstawę opodatkowania o cały poniesiony koszt zakupu środka trwałego. Należy jednak pamiętać, że jednorazowy odpis pozbawi go generowania kosztu w postaci amortyzacji w latach późniejszych. Więc jeżeli przewiduje, iż jego przychody będą w 2008 r. nieco wyższe, a w latach późniejszych na nieco niższym poziomie, zasadna może okazać się amortyzacja degresywna. W przypadku amortyzacji

---

z przepisami podatkowymi. Przybliżona wartość EDB (wskaźnika przyjmowanego do określenia wartości pomocy publicznej w formie przyspieszonej amortyzacji) – 746 euro, za: A. Wojda, *Jednorazowa amortyzacja musi się zmieścić w limicie pomocy publicznej*, „Rzeczpospolita” 05.11.2007.

⁵⁰ Wyjątek stanowi amortyzacja taboru morskiego oraz środków trwałych przyjętych w leasing z opcją zakupu przez leasingobiorcę.

degresywnej należy pamiętać, że największy odpis powstaje w pierwszym roku amortyzacji, potem odpisy maleją aż do zrównania się z wielkością wyliczoną na podstawie amortyzacji liniowej. W rezultacie podstawowy okres amortyzacji skróci się z czterech lat do trzech, więc podatnik będzie pozbawiony kosztu podatkowego w IV roku. Amortyzacja liniowa może być godna polecenia przy osiąganiu przychodów we względnie stałej wysokości.

Metody amortyzacji

Zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów w poszczególnych latach	Jednorazowa amortyzacja do 50 000 euro	Amortyzacja liniowa	Amortyzacja degresywna (wsp. 2)
2008	100 000 zł	25 000 zł	50 000 zł
2009	-	25 000 zł	25 000 zł
2010	-	25 000 zł	25 000 zł
2011	-	25 000 zł	-

8.2. Ulgi w spłacie zobowiązań

Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych zostały uregulowane w Ordynacji podatkowej⁵¹ i z punktu zarządzania podatkami są tożsame z innymi ulgami przewidzianymi ustawami podatkowymi (np. ulga prorodzinna), ponieważ zastosowanie ulgi powoduje minimalizację obciążenia podatkowego albo odsunięcie w czasie zapłaty podatku, w zależności od tego, o co wnioskuje podatnik.

Organ podatkowy może udzielić ulgi w spłacie zobowiązań w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem podatnika lub interesem publicznym. „Ważny interes podatnika” jest to pojęcie niezdefiniowane w ustawach podatkowych, dlatego organy podatkowe uprawnione są do własnej oceny interesu społecznego i słuszności interesu obywatela. Podobne stanowisko⁵² w tej kwestii zajmuje Ministerstwo Finansów. Zgodnie z nim w zakresie rozpatrywania wniosków podatników należy dokonać szczegółowej analizy ich zasadności. W związku z tym należy dokonać zbadania stanu materialnego i rodzinnego wnioskodawcy (jeżeli są nimi osoby fizyczne) oraz sytuację ekonomiczno-finansową i wpływ, jaki będzie miała ulga

⁵¹ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja..., op.cit., art. 67a–67e.

⁵² Pismo Ministerstwa Finansów z 17 lutego 1998 r. (sygn. NK4–0114–1/98).

podatkowa na poprawę stanu finansowego wnioskodawcy (w przypadku podmiotów prowadzących działalność gospodarczą). Wydanie decyzji wymaga oceny materiału dowodowego, w tym również sprawozdań finansowych. Zatem decyzja w kwestii przyznania ulgi jest decyzją biorącą pod uwagę każdorazowo okoliczności konkretnego przypadku. Odnosząc się do orzecznictwa, ważny interes podatnika to sytuacja, gdy z powodu nadzwyczajnych przypadków losowych nie jest on w stanie uregulować zaległości podatkowych⁵³. Przykładowo, okoliczność, że w czasie prowadzenia działalności gospodarczej podatnik zaniedbał terminowego wpłacania podatków, nie może być utożsamiana z ważnym interesem podatnika⁵⁴.

Ulgi, o jakich mowa w Ordynacji podatkowej, nie mogą mieć charakteru powtarzającego się czynnika pozwalającego na osiągnięcie pozytywnego wyniku gospodarczego. Z ich nadzwyczajnego charakteru wynika, że stanowią one incydentalną pomoc w stabilizowaniu sytuacji finansowej wówczas, gdy istnieje pozytywna prognoza co do dalszych wyników zobowiązanego do świadczeń podmiotu. Ważne jest również, aby przejściowe trudności ekonomiczne były spowodowane okolicznościami noszącymi cechy czynników niezależnych od tego podmiotu i niebędących następstwem świadomie przyjętej strategii gospodarczej⁵⁵.

Ulgi w spłacie zobowiązań mogą dotyczyć⁵⁶:

- odroczenia terminu płatności podatku lub rozłożenia zapłaty podatku na raty
- odroczenia lub rozłożenia na raty zapłaty zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę lub odsetkami od zaliczek na podatek
- umorzenia całości lub części zaległości podatkowych, odsetek za zwłokę lub opłaty prolongacyjnej.

Zgodnie z ustawą Ordynacja podatkowa organ podatkowy, na wniosek podatnika prowadzącego działalność gospodarczą, może udzielać ulg w spłacie zobowiązań podatkowych,

- 1) które nie stanowią pomocy publicznej,
- 2) które stanowią pomoc de minimis – w zakresie i na zasadach określonych w bezpośrednio obowiązujących aktach prawa wspólnotowego dotyczących pomocy w ramach zasady de minimis – rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006

---

⁵³ Wyrok NSA z 16 stycznia 2003 r. sygn. akt SA/Sz 945/01; publikowany w „Przegląd Orzecznictwa Podatkowego” 2004, nr 4, poz. 88.

⁵⁴ Wyrok NSA z 20 września 2000 r. sygn. akt I SA/Wr 1540/99 (niepublikowany).

⁵⁵ Wyrok NSA z 10 stycznia 2001 r. sygn. akt III SA 1037/00 (niepublikowany).

⁵⁶ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja ..., op.cit., art. 67a.

z 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu Wspólnotowego do pomocy de minimis,

3) które stanowią pomoc publiczną.

Niezmiernie ważne jest tutaj rozróżnienie, w jakiej formie są udzielne ulgi – czy w ramach pomocy publicznej, czy w ramach pomocy de minimis, czy też w innej formie nie stanowiącej dwóch poprzednich.

Przepisy nie regulują, kiedy udzielanie ulg w spłacie zobowiązań podatkowych nie stanowi pomocy publicznej. Można zatem wnioskować, że pomocą taką nie będzie wsparcie, które nie spełnia łącznie wszystkich kryteriów zawartych w art. 87 Traktatu Wspólnotowego. W obwieszczeniu Komisji Europejskiej o zastosowaniu zasad z zakresu pomocy państwa wobec środków dotyczących bezpośredniego opodatkowania działalności gospodarczej (Dz.Urz. WE C 384/3 z 10 grudnia 1998 r.) Komisja stwierdziła, że działania administracji podatkowej mające na celu optymalizację długów nie stanowią pomocy publicznej, zaznaczając jednocześnie, że optymalizacji ściągania należności publicznych nie mogą stanowić decyzje pomniejszające dochody publiczne, a jedynie działania zmierzające do ich wyegzekwowania, tyle że w późniejszym terminie. Oznacza to, że gdy organ podatkowy udziela ulgi w formie odroczenia lub rozłożenia na raty należności wobec fiskusa na postawie pozytywnej oceny przedsiębiorcy w zakresie możliwości regulowania zobowiązań podatkowych w dłuższym okresie, to takie decyzje nie stanowią pomocy publicznej, lecz optymalizację ściągальności podatków. Znaczenie tutaj może mieć także analiza organu podatkowego, czy konieczność udzielenia wspomnianych powyżej ulg jest konsekwencją poważnych problemów podatnika – wtedy mamy do czynienia z pomocą publiczną, czy też trudności przedsiębiorcy mają wyraźnie charakter przejściowy i są wynikiem okoliczności wyjątkowych, spowodowanych przez czynniki zewnętrzne (niezależne od przedsiębiorcy) – wtedy mamy do czynienia z optymalizacją. Kwestia rozstrzygnięcia, czy pomoc w spłacie zobowiązań podatkowych nie ma charakteru pomocy publicznej, będzie jednak każdorazowo wymagała odniesienia się do realiów konkretnego przypadku i jego analizy przez organ podatkowy. Przykładowo, w piśmie Ministerstwa Finansów z 3 lipca 2001 r.⁵⁷ nie uznano za pomoc publiczną rozłożenia na raty wymierzonego podatku od nieujawnionych źródeł przychodu (stanowiącego 75% dochodu). W takich sytuacjach organ podatkowy kieruje się motywem odzyskania należności w możliwie krótkim czasie. Na podstawie wytycznych Komisji można jednak wnioskować, iż każde umorzenie całości lub części zaległości podatkowych,

⁵⁷ Pismo Ministerstwa Finansów z 3 lipca 2001 r. (nr GN 8/KK/150/2001).

odsetek za zwłokę lub opłaty prolongacyjnej stanowi pomniejszenie dochodów publicznych, a więc bez względu na sytuację podatnika – stanowi pomoc publiczną⁵⁸.

Niemniej jednak, rozpatrując złożenie wniosku o otrzymanie ulgi w spłacie zobowiązań, należy przyjąć, iż będzie to albo pomoc publiczna, albo pomoc de minimis – ograniczone kwotowym limitem otrzymanej pomocy oraz warunkami, jakie należy spełnić aby taką pomoc otrzymać.

Pomoc publiczna może być udzielana m.in. w formie dotacji oraz ulg i zwolnień podatkowych. Dlatego też przy składaniu wniosku o przyznanie ulgi polegającej na umorzeniu zaległości podatkowej podatnika prowadzącego działalność gospodarczą należy wziąć pod uwagę dodatkowe przesłanki wynikające z przepisów o pomocy publicznej. Pomoc publiczna stanowi przysporzenie korzyści finansowych określonego przedsiębiorcy w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, pod warunkiem że udzielone wsparcie spełnia wszystkie warunki określone w Traktacie Ustanawiającym Wspólnotę Europejską (Traktat Wspólnotowy). Pomoc musi być zatem udzielona przez państwo lub pochodzić ze środków państwowych na warunkach korzystniejszych niż oferowane na rynku oraz mieć charakter selektywny (tzn. że uprzywilejowuje określone przedsiębiorstwo lub przedsiębiorstwa albo produkcję określonych towarów). Ostatnim wymogiem warunkującym uznanie wsparcia za pomoc publiczną jest warunek powstania zagrożenia zakłóceniem lub zakłócenie konkurencji oraz wpływ na wymianę handlową pomiędzy państwami UE⁵⁹.

Ulgi udzielane w ramach pomocy publicznej muszą dotyczyć konkretnych celów. Mogą być udzielane jako pomoc indywidualna lub w ramach programów pomocowych określonych w odrębnych przepisach (por. tab. 27).

Wydane dotychczas rozporządzenia, na podstawie których udzielana jest pomoc publiczna w formie ulg w spłacie zobowiązań, dotyczą m.in. rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, szkoleń oraz restrukturyzacji przedsiębiorstw⁶⁰.

---

⁵⁸ M. Majkowska, *Jak przedsiębiorca może ubiegać się o ulgi w spłacie podatków*, „Gazeta Prawna” 3.09.2007.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z 20 czerwca 2007 r. w sprawie udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. nr 110, poz. 758); Rozporządzenie Rady Ministrów z 22 maja 2007 r. w sprawie udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na szkolenia (Dz.U. nr 93, poz. 622); Rozporządzenie Rady Ministrów z 11 września 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na restrukturyzację (Dz.U. nr 179, poz. 1266).

Tabela 27. Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych w ramach pomocy publicznej

Pomoc publiczna udzielana:	Rodzaj pomocy
– w celu naprawienia szkód wyrządzonych przez klęski żywiołowe lub inne nadzwyczajne zdarzenia	pomoc indywidualna albo w ramach programów pomocowych określonych w odrębnych przepisach
<ul style="list-style-type: none"> – w celu zapobieżenia lub likwidacji poważnych zakłóceń w gospodarce o charakterze ponadsektorowym – w celu wsparcia krajowych przedsiębiorców działających w ramach przedsięwzięcia gospodarczego podejmowanego w interesie europejskim – w celu promowania i wspierania kultury, dziedzictwa narodowego, nauki i oświaty – jako rekompensata za realizację usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym powierzonych na podstawie odrębnych przepisów – na ochronę środowiska – na prace badawczo-rozwojowe 	pomoc indywidualna zgodna z programami rządowymi lub samorządowymi albo w ramach programów pomocowych określonych w odrębnych przepisach
<ul style="list-style-type: none"> – na szkolenia – na zatrudnienie – na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw – na restrukturyzację regionom – na inne przeznaczenia określone na podstawie § 6 przez Radę Ministrów 	na podstawie wydanych rozporządzeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja..., op.cit., art. 67b.

Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych mogą być przyznawane również w ramach pomocy de minimis, która zgodnie z prawem UE⁶¹ stanowi wsparcie do wysokości 200 tys. euro, jakie przedsiębiorca otrzymuje w ciągu trzech kolejnych lat (w sektorze transportu drogowego – 100 tys. euro). Do pomocy de minimis nie wlicza się pomocy publicznej udzielonej w ramach programu pomocowego, a także pomocy indywidualnej, jak również pomocy udzielanej w ramach wyłączeń grupowych zgodnie z warunkami określonymi we właściwych rozporządzeniach.

W związku z trzyletnim limitem pomocy de minimis, przedsiębiorca ubiegający się o ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc de minimis ma obowiązek przedstawić zaświadczenie o pomocy de minimis otrzymanej w ciągu trzech ostatnich lat⁶².

⁶¹ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu Wspólnotowego do pomocy de minimis.

⁶² Ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz.U. 2007, nr 59, poz. 404), art. 37.

Podmiotami udzielającymi pomocy mogą być wszystkie podmioty, które udzielają ulg w spłacie zobowiązań podatkowych na podstawie Ordynacji podatkowej, w tym:

- naczelnik urzędu skarbowego, naczelnik urzędu celnego, wójt, burmistrz (prezydent miasta), starosta albo marszałek województwa – jako organ pierwszej instancji
- dyrektor izby skarbowej, dyrektor izby celnej – jako organ odwoławczy od decyzji naczelnika urzędu skarbowego lub naczelnika urzędu celnego, organ pierwszej instancji na podstawie odrębnych przepisów lub organ odwoławczy od decyzji wydanej przez ten organ w pierwszej instancji
- samorządowe kolegium odwoławcze – jako organ odwoławczy od decyzji wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty albo marszałka województwa.

Warunkiem niezbędnym uzyskania ulgi jest złożenie wniosku przez podatnika. Treść wniosku nie jest ustalona żadnym przepisem ustawy. Niemniej jednak należy pamiętać o zawarciu we wniosku następujących informacji:

- 1) danych identyfikujących podatnika – nazwa przedsiębiorcy, adres, NIP,
- 2) sprecyzowania, o jaką formę ulgi wnioskuje podatnik,
- 3) jakiego podatku dotyczy wnioskowana ulga,
- 4) w przypadku wniosku o przyznanie ulgi w formie odroczenia lub rozłożenia na raty podatku, zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę, wniosek powinien dodatkowo zawierać propozycję uregulowania zobowiązania, tj. terminy zapłaty, liczbę oraz wysokość rat, w których wnioskodawca chciałby uregulować należność,
- 5) wskazanie ważnego interesu podatnika lub interesu publicznego uzasadniającego otrzymanie ulgi.

Do wniosku należy dołączyć:

- 6) w przypadku ulgi z zakresu pomocy de minimis – zaświadczenia o udzieleniu tej pomocy, otrzymanej w ciągu ostatnich trzech lat poprzedzających dzień wystąpienia z wnioskiem o udzielenie pomocy,
- 7) inne dokumenty potwierdzające sytuację finansowo-majątkową podatnika.

Wniosek złożony przez przedsiębiorcę jest weryfikowany przede wszystkim pod względem jego zgodności z przepisami prawa podatkowego i regulacjami dotyczącymi pomocy publicznej. W przypadku wniosku, który nie spełnia wszystkich wymogów, organ podatkowy może wezwać wnioskodawcę do usunięcia braków w terminie siedmiu dni od daty doręczenia wezwania. Istnieje również możliwość wezwania podatnika w celu złożenia dodatkowych wyjaśnień lub dokumentów

niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy. Organ podatkowy ustala stan finansowy przedsiębiorcy ubiegającego się o ulgę w oparciu o deklaracje i zeznania podatkowe, sprawozdania finansowe, a w przypadku osób fizycznych, dodatkowo w oparciu o złożone oświadczenie o stanie majątkowym.

Zgodnie z przepisami Ordynacji podatkowej załatwienie sprawy wymagającej przeprowadzenia postępowania dowodowego powinno nastąpić bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej – nie później niż w ciągu 2 miesięcy od dnia wszczęcia postępowania, chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej⁶³.

Przedsiębiorca ubiegający się o ulgę w spłacie zobowiązań podatkowych może aktywnie uczestniczyć w każdym stadium postępowania podatkowego, w szczególności przeglądać akta sprawy oraz sporządzać z nich kopie, notatki lub odpisy, żądać uwierzytelnienia odpisów lub kopii akt sprawy lub wydania z akt sprawy uwierzytelnionych odpisów, wypowiedzieć się w sprawie zebranego materiału dowodowego przed wydaniem decyzji oraz dołączyć dokumenty mające znaczenie dla sprawy.

Po przeprowadzeniu postępowania organ podatkowy wydaje decyzję w sprawie przyznania albo odmowy przyznania ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych. Od wydanej decyzji podatnikowi przysługuje odwołanie w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji.

8.3. Ulga na zakup nowych technologii

Przedsiębiorcy, którzy inwestują w nowe technologie, mogą wydatki na ten cel odliczyć od podstawy opodatkowania. Regulacje w tym zakresie dotyczą zarówno osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą opodatkowanych według skali podatkowej, jak i przedsiębiorstw posiadających osobowość prawną. Z grona beneficjentów ulgi wyłączeni zostali przedsiębiorcy, którzy w roku podatkowym lub w roku poprzedzającym prowadzili działalność na terenie specjalnej strefy ekonomicznej na podstawie zezwolenia.

Za nowe technologie uważa się wiedzę technologiczną w postaci wartości niematerialnych i prawnych, w szczególności wyniki badań i prac rozwojowych, która umożliwia wytwarzanie nowych lub udoskonalonych wyrobów lub usług i która

---

⁶³ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. 2005, nr 8, poz. 60 z późn. zm.) art. 139, ust. 1.

nie jest stosowana na świecie przez okres dłuższy niż ostatnich 5 lat, co potwierdza opinia niezależnej od podatnika jednostki naukowej w rozumieniu Ustawy z 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki⁶⁴. Zgodnie z ustawą przez nabycie nowej technologii rozumie się również nabycie praw do wiedzy technologicznej w drodze umowy o ich przeniesienie oraz korzystanie z tych praw.

Podstawą ustalenia wielkości odliczenia jest kwota wydatków poniesionych przez podatnika na nabycie nowej technologii, uwzględnionych w wartości początkowej w części, w jakiej została zapłacona podmiotowi uprawnionemu w roku podatkowym, w którym nową technologię wprowadzono do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych lub w roku następującym po tym roku, oraz w której nie została zwrócona podatnikowi w jakiejkolwiek formie. Jeżeli podatnik dokonał przedpłat (zadatków) na poczet wydatków na zakup nowych technologii w roku poprzedzającym rok, w którym wprowadził nową technologię do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, uznaje się je za poniesione w roku jej wprowadzenia do tej ewidencji.

Zgodnie z ustawą odliczenia dokonuje się w zeznaniu za rok podatkowy, w którym poniesiono wydatki. W sytuacji gdy podatnik osiąga za rok podatkowy stratę lub wielkość dochodu z pozarolniczej działalności podatnika jest niższa od kwoty przysługujących mu odliczeń, odliczenia odpowiednio w całej kwocie lub w pozostałej części dokonuje się w zeznaniach za kolejno następujące po sobie trzy lata podatkowe, licząc od końca roku, w którym nową technologię wprowadzono do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

Ustawodawca wprowadził limit odliczeń. Odliczenie od podstawy opodatkowania nie może przekroczyć 50% kwoty wydatków na nabycie nowej technologii.

Są sytuacje, w których podatnik traci prawo do odliczeń związanych z nabyciem nowej technologii. Dzieje się tak wtedy, gdy przed upływem trzech lat podatkowych licząc od końca roku podatkowego, w którym podatnik wprowadził nową technologię do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych:

- udzieli on w jakiejkolwiek formie lub części innym podmiotom prawa do nowej technologii; nie dotyczy to przeniesienia prawa w wyniku przekształcenia formy prawnej oraz łączenia lub podziału dotychczasowych przedsiębiorców, dokonywanych na podstawie przepisów Kodeksu spółek handlowych, albo

---

⁶⁴ Ustawa z 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz.U. nr 238, poz. 2390 i nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. nr 85, poz. 727 i nr 179, poz. 1484).

- zostanie ogłoszona jego upadłość obejmująca likwidację majątku lub zostanie postawiony w stan likwidacji, albo
- otrzyma zwrot wydatków na tę technologię w jakiegokolwiek formie.

Konsekwencją utraty prawa do ulgi na nabycie nowych technologii jest zwiększenie podstawy opodatkowania o kwotę dokonanych odliczeń w zeznaniu podatkowym składanym za rok, w którym podatnik utracił prawo do ulgi, a w razie poniesienia straty – do jej zmniejszenia o tę kwotę.

Z punktu widzenia zarządzania podatkami ulga na zakup nowych technologii jest bardzo pożytecznym instrumentem, ponieważ pozwala obniżyć podstawę opodatkowania o 50% kwoty wydatkowanej na nabycie nowych technologii przy jednoczesnym prawie amortyzowania nowej technologii od całkowitej wartości nabycia, a nie pomniejszonej o dokonane odliczenia.

8.4. Zaliczki na podatek dochodowy

Zaliczki są instrumentem zarządzania podatkami wtedy, gdy wpływają na odroczenie terminu płatności podatku. Podstawowym okresem płatności zaliczek na podatek dochodowy jest okres miesięczny. Wysokość zaliczki zależna jest od wielkości przychodów i kosztów oraz odliczeń od podstawy opodatkowania i podatku. Podatnicy są obowiązani wpłacać na rachunek urzędu skarbowego zaliczki miesięczne w wysokości różnicy pomiędzy podatkiem należnym od dochodu osiągniętego od początku roku podatkowego a sumą zaliczek należnych za poprzednie miesiące. Zaliczki miesięczne za okres od pierwszego do przedostatniego miesiąca roku podatkowego podatnik uiszcza w terminie do dnia 20 każdego miesiąca za miesiąc poprzedni. Zaliczka za ostatni miesiąc jest uiszczana w wysokości zaliczki za miesiąc poprzedni do 20 dnia ostatniego miesiąca roku podatkowego; ostateczne rozliczenie podatku za rok podatkowy następuje w terminie ustalonym do złożenia zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) za ten rok⁶⁵.

Ustawodawca wprowadził oprócz tego uproszczony sposób płacenia zaliczek w postaci opłacania zaliczek miesięcznych w stałej wysokości oraz kwartalnego rozliczania zaliczek. Są to metody, których zastosowanie może wpływać na odroczenie terminu płatności. Są jednak skierowane do określonej grupy podatników

---

⁶⁵ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 25, ust 1 oraz art. 25, ust 1a.

(por. tab. 28)⁶⁶. Regulacje w tym zakresie zostały zawarte zarówno w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, jak i ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych.

Tabela 28. Formy płacenia zaliczek na podatek dochodowy

Formy płacenia zaliczek	Dodatkowe warunki uprawniające do skorzystania z danej formy	Termin zapłaty	Zgłoszenie w US
Zaliczki miesięczne w różnej wysokości	–	do 20 dnia miesiąca za miesiąc poprzedni. Za grudzień zaliczka jest uiszczana do 20 grudnia w wysokości zaliczki za listopad	–
Zaliczki miesięczne w stałej wysokości	osiągający dochody do opodatkowania w roku poprzedzającym rok podatkowy albo w roku poprzedzającym rok podatkowy o dwa lata	do 20 dnia miesiąca za miesiąc poprzedni. Za grudzień zaliczka jest uiszczana do 20 grudnia	do 20 lutego roku, w którym zaliczki rozliczane są w sposób uproszczony
Zaliczki kwartalne	mali podatnicy lub podatnicy rozpoczynający po raz pierwszy działalność gospodarczą	do 20 dnia miesiąca następnego kwartału za kwartał poprzedni. Za IV kwartał do 20 grudnia w wysokości zaliczki za III kwartał.	do 20 lutego roku, w którym zaliczki rozliczane są w sposób uproszczony

Źródło: Opracowanie własne.

Opłacanie zaliczek w stałej wysokości polega na tym, że w ciągu roku podatkowego podatnik wpłaca zaliczki nie od dochodu bieżącego, a od dochodu wykazanego w zeznaniu złożonym:

- w roku podatkowym poprzedzającym dany rok podatkowy albo
- w roku podatkowym poprzedzającym dany rok podatkowy o dwa lata.

Oznacza to, że podatnik, który chce wybrać uproszczoną formę płacenia zaliczki w roku 2008, powinien wziąć pod uwagę dochód z roku 2006 (wykazany w zeznaniu składanym w 2007 r.), a jeśli w tym roku nie uzyskał dochodu powodującego powstanie obowiązku podatkowego, podstawą obliczania zaliczek jest dochód osiągnięty w roku 2005. Jeżeli w roku 2005 podatnik poniósł stratę lub osiągnął

⁶⁶ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 44, oraz Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 25, ust. 6.

dochód, który nie wiązał się z obowiązkiem płacenia podatku, nie może skorzystać z tej metody. Analiza ta pozwala dojść do wniosku, że z uproszczonej metody wpłacania zaliczek nie mogą skorzystać podatnicy rozpoczynający działalność gospodarczą. Mogą to zrobić dopiero po co najmniej dwóch latach funkcjonowania i pod warunkiem, że osiągnęli dochód rodzący obowiązek podatkowy.

Wysokość miesięcznej zaliczki jest równa $\frac{1}{12}$ kwoty podatku obliczonego według skali obowiązującej w roku rozliczania zaliczek dla rozliczających się linioowo i $\frac{1}{12}$ podatku obliczonego według stawki 19%. W przypadku osób prawnych podstawą obliczania zaliczek jest podatek należny⁶⁷ wykazany w zeznaniu w roku podatkowym poprzedzającym dany rok podatkowy albo w roku podatkowym poprzedzającym dany rok podatkowy o dwa lata. Zatem różnica między osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą a osobami prawnymi w ustalaniu zaliczek w uproszczony sposób polega na tym, że w przypadku osób fizycznych punktem odniesienia dla ustalenia zaliczki jest dochód wykazany w poprzednich latach, a w przypadku osób prawnych – podatek należny.

W przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą obliczona w sposób uproszczony zaliczka może być zmniejszona o kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne zapłaconą w danym miesiącu przez podatnika.

Uproszczona metoda wpłacania zaliczek w stałej wysokości jest polecana tym podatnikom, którzy przewidują relatywnie duży wzrost dochodów w roku wpłacania zaliczek w uproszczony sposób w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Oznacza to bowiem, iż zaliczki płacone w danym roku podatkowym, bazujące na znacznie niższym dochodzie, będą zaniżone. Faktyczny ciężar podatku zostanie odczuty przez podatnika dopiero w momencie złożenia zeznania rocznego i wpłaty podatku.

W przeciwnej sytuacji – wyższych dochodów w roku wpłacania zaliczek w sposób uproszczony w porównaniu z rokiem wcześniejszym – zastosowanie uproszczonej metody powoduje zawyżanie podatku w ciągu roku podatkowego. Wybór tej metody wpłacania zaliczek jest zatem zasadny tylko wtedy, gdy podatnik dysponuje wystarczającą informacją na temat potencjalnych dochodów w roku podatkowym. W przeciwnym razie warta rozpatrzenia jest druga z uproszczonych metod – kwartalne rozliczanie podatku.

Metoda ta polega na wpłaceniu kwartalnych zaliczek w wysokości różnicy pomiędzy podatkiem należnym od dochodu osiągniętego od początku roku podatkowego a sumą zaliczek należnych za poprzednie kwartały. Metoda ta skierowana

---

⁶⁷ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 25, ust. 6.

jest wyłącznie do rozpoczynających działalność gospodarczą oraz małych podatników⁶⁸.

Przez podatnika rozpoczynającego po raz pierwszy prowadzenie działalności gospodarczej rozumie się osobę, która w roku rozpoczęcia tej działalności, a także w okresie dwóch lat, licząc od końca roku poprzedzającego rok jej rozpoczęcia, nie prowadziła działalności gospodarczej samodzielnie lub jako wspólnik spółki niemającej osobowości prawnej oraz działalności takiej nie prowadził małżonek tej osoby, o ile między małżonkami istniała w tym czasie wspólność majątkowa.

Małym podatnikiem jest podatnik, u którego wartość przychodu ze sprzedaży (wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 800 000 euro⁶⁹.

Metoda ta, chociaż skierowana do wybranej grupy podatników, jest niezwykle skutecznym instrumentem optymalizacji podatkowej z uwagi na możliwość odroczenia płatności podatku i w konsekwencji tego możliwość zarządzania środkami pieniężnymi. Można bowiem tak zaplanować przychody, zwłaszcza koszty, by moment zapłacenia zaliczki na podatek odwlec jak najdalej w czasie. Jeśli bowiem koszty działalności będą wysokie, a łatwo to osiągnąć poprzez np. przesunięcie na początek roku (choćby marzec) wydatków inwestycyjnych czy innych poważniejszych kosztów, podatnik może zapłacić pierwszą zaliczkę na podatek dopiero 20 lipca. A jeśli zaplanuje je tak, że dochód pojawi się dopiero w październiku, zaliczek na podatek nie zapłaci w ogóle.

Bez względu na to, czy mamy do czynienia z kwartalnym, czy z miesięcznym okresem rozliczeniowym zaliczek na podatek dochodowy, zaliczka za ostatni miesiąc bądź kwartał jest płacona wcześniej niż zwykle, w wysokości zaliczki za poprzedni okres rozliczeniowy. I tak zaliczka za grudzień jest płacona w terminie i w wysokości zaliczki listopadowej. Zatem podatnik do 20 grudnia musi uiścić zaliczkę w podwójnej wysokości. W przypadku zaliczek kwartalnych podatnik zobowiązany jest uiścić zaliczkę za IV kwartał już do 20 grudnia w wysokości zaliczki za poprzedni kwartał.

W związku z tym należałoby znaleźć taki instrument optymalizacyjny, który pozwoliłby zminimalizować zaliczkę listopadową i zaliczkę za III kwartał, a ewen-

---

⁶⁸ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 44, ust. 3g, oraz Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 25, ust. 1b.

⁶⁹ Równowartość 800 tys. euro wynosi w roku 2008 r. 3 014 400 zł.

tualne faktyczne zobowiązanie uiszczyć dopiero w terminie złożenia zeznania – do 30 kwietnia następnego roku podatkowego. To pozwoli niewątpliwie odroczyć termin płatności podatku. Takim instrumentem są wszelkie działania podatnika zmierzające w kierunku obniżenia dochodu do opodatkowania. W tym celu podatnik powinien maksymalizować koszty uzyskania przychodu i minimalizować dochód podatkowy. Do takich działań zaliczyć można:

- 1) dokonywanie zakupów inwestycyjnych w październiku, aby w listopadzie móc naliczać koszty amortyzacji,
- 2) przesuwanie zakupów z grudnia na listopad i rozliczanie kosztów uzyskania przychodu w listopadzie – będą to zatem takie wydatki, które są związane z przychodami powstałymi w listopadzie lub koszty o charakterze pośrednim, np. artykuły biurowe.

8.5. Kredyt podatkowy

Instrumentem umożliwiającym odroczenie terminu płatności podatku dochodowego jest tzw. kredyt podatkowy⁷⁰. Regulacje w tym zakresie dotyczą zarówno osób fizycznych prowadzących działalność, jak i przedsiębiorstw posiadających osobowość prawną.

Istota kredytu podatkowego polega na tym, iż podatnicy, którzy po raz pierwszy rozpoczęli działalność gospodarczą⁷¹, mogą korzystać z odroczenia terminu płatności w roku podatkowym następującym bezpośrednio po:

- pierwszym roku podatkowym – w przypadku gdy ten rok podatkowy trwał co najmniej pełnych 10 miesięcy kalendarzowych albo
- drugim roku podatkowym – w przypadkach innych niż wymienione wyżej.

Kredyt taki będzie musiał być spłacony w ciągu 5 kolejnych lat podatkowych następujących po roku korzystania z kredytu. W każdym z tych 5 lat podatnik jest zobowiązany do uiszczenia 20% kwoty należnego podatku. Po zakończeniu roku

---

⁷⁰ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 44, ust. 7a oraz Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 25, ust. 11–16.

⁷¹ Przez podatnika rozpoczynającego po raz pierwszy prowadzenie działalności gospodarczej rozumie się osobę, która w roku rozpoczęcia tej działalności, a także w okresie dwóch lat, licząc od końca roku poprzedzającego rok jej rozpoczęcia, nie prowadziła działalności gospodarczej samodzielnie lub jako wspólnik spółki niemającej osobowości prawnej oraz działalności takiej nie prowadził małżonek tej osoby, o ile między małżonkami istniała w tym czasie wspólność majątkowa.

podatkowego – korzystania z kredytu podatkowego – podatnik ma obowiązek złożyć zeznanie podatkowe o wysokości osiągniętego dochodu.

Przykład

Podatnik (spółka z o.o.) zamierza skorzystać z kredytu podatkowego od początku 2008 r. Dochód do opodatkowania w tym roku wyniósł 60 000 zł. Podatnik był jednak zwolniony z odprowadzania zaliczek na podatek dochodowy. Spłata z tego tytułu podatku dochodowego w kwocie 11 400 została rozłożona na 5 kolejnych lat. Zatem dodatkowe zobowiązanie w roku 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 wyniesie 2280 zł.

Warunkiem koniecznym do skorzystania z ulgi jest posiadanie statusu małego przedsiębiorcy. Tutaj należy zwrócić uwagę, że pojęcie małego przedsiębiorcy nie jest tożsame z pojęciem małego podatnika, bowiem w przypadku tej pierwszej definicji należy posiłkować się ustawą o swobodzie działalności gospodarczej⁷². Zgodnie z nią za małego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

- zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz
- osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 mln euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczył równowartości w złotych 10 mln euro.

Podatnik, który chce skorzystać z możliwości odroczenia podatku musi spełnić dodatkowe warunki określone przez ustawodawcę, tj.:

- uzyskać w okresie poprzedzającym rok korzystania ze zwolnienia średniomiesięczny przychód w wysokości stanowiącej równowartość w złotych kwoty wynoszącej co najmniej 1000 euro przeliczonej według średniego kursu euro, ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, z ostatniego dnia roku poprzedzającego rok rozpoczęcia działalności
- zatrudniać w okresie poprzedzającym rok korzystania ze zwolnienia, na podstawie umowy o pracę, w każdym miesiącu co najmniej 5 osób w przeliczeniu na pełne etaty

---

⁷² Ustawa z 2 lipca 2004 r. O swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. nr 173, poz. 1807 z późn. zm.), art. 105.

- złożyć w urzędzie skarbowym oświadczenia o korzystaniu z kredytu podatkowego w terminie do 31 stycznia roku podatkowego, w którym podatnik będzie korzystał z tego zwolnienia w przypadku osób fizycznych lub do 20 dnia pierwszego miesiąca roku podatkowego objętego tym zwolnieniem w przypadku osób prawnych.

Oprócz tego istnieją warunki zróżnicowane w zależności od ustawy podatkowej (por. tab. 29).

Tabela 29. Warunki konieczne do zastosowania kredytu podatkowego

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych	Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych
<p>Podatnicy, którzy chcą skorzystać z kredytu podatkowego nie mogą w prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej wykorzystywać środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także innych składników majątku – o znacznej wartości^a – udostępnionych im nieodpłatnie przez osoby zaliczone do I i II grupy podatkowej w rozumieniu przepisów o podatku od spadków i darowizn, wykorzystywanych uprzednio w działalności gospodarczej prowadzonej przez te osoby i stanowiących ich własność</p>	<p>Podatnicy, którzy chcą skorzystać z kredytu podatkowego nie mogą być utworzeni:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w wyniku przekształcenia, połączenia lub podziału podatników, albo – w wyniku przekształcenia spółki lub spółek niemających osobowości prawnej, albo – przez osoby fizyczne, które wniosły na poczet kapitału nowo utworzonego podmiotu uprzednio prowadzone przez siebie przedsiębiorstwo albo składniki majątku tego przedsiębiorstwa o wartości przekraczającej łącznie równowartość w złotych kwoty co najmniej 10 000 euro, przeliczonej według ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski średniego kursu euro z ostatniego dnia roku poprzedzającego rok korzystania ze zwolnienia, albo – przez osoby prawne lub fizyczne wnoszące – tytułem wkładów niepieniężnych na poczet ich kapitału – składniki majątku uzyskane przez te osoby w wyniku likwidacji podatników, którzy skorzystali z kredytu podatkowego, o ile osoby te posiadały udziały lub akcje tych zlikwidowanych podatników
<p>Podatnicy, którzy chcą skorzystać z kredytu podatkowego w roku korzystania ze zwolnienia muszą być opodatkowani na zasadach ogólnych (według skali podatkowej) lub płacić podatek zryczałtowany zgodnie z ustawą o ryczałcie ewidencjonowanym</p>	

^a Przez znaczną wartość rozumie się łączną wartość środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także innych składników majątku, stanowiącą równowartość w złotych kwoty co najmniej 10 000 euro, przeliczonej według ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski średniego kursu euro z ostatniego dnia roku poprzedzającego rok korzystania z tego zwolnienia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit. oraz Ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit.

Ustawodawca wskazał również sytuacje, w których podatnik, który skorzystał z kredytu podatkowego traci prawo do zwolnienia. I tak, podatnicy tracą prawo do zwolnienia, jeżeli:

- zostali postawieni w stan likwidacji albo ogłoszona została ich upadłość obejmująca likwidację majątku w okresie korzystania ze zwolnienia albo w pięciu następnych latach podatkowych albo
- w którymkolwiek z miesięcy roku korzystania ze zwolnienia lub w jednym z pięciu następnych lat podatkowych zmniejszą przeciętne miesięczne zatrudnienie na podstawie umowy o pracę o więcej niż 10% w stosunku do najwyższego przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w roku poprzedzającym rok podatkowy, albo
- w roku korzystania ze zwolnienia lub w pięciu następnych latach podatkowych osiągną przychody z działalności gospodarczej średniomiesięcznie w wysokości stanowiącej równowartość w złotych kwoty niższej niż 1000 euro przeliczonej według ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski średniego kursu euro z ostatniego dnia w roku poprzednim, albo
- odpowiednio w roku lub za rok korzystania ze zwolnienia lub w pięciu następnych latach podatkowych mają zaległości z tytułu podatków stanowiących dochód budżetu państwa, ceł oraz składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne; określenie lub wymierzenie w innej formie – w wyniku postępowania prowadzonego przez właściwy organ – zaległości z wymienionych tytułów nie pozbawia podatnika prawa do skorzystania ze zwolnienia, jeżeli zaległość ta wraz z odsetkami za zwłokę zostanie uregulowana w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji ostatecznej.

Konsekwencją utraty prawa do zwolnienia, w zależności od momentu utraty tego zwolnienia (w roku korzystania ze zwolnienia lub w roku spłaty kredytu) jest najczęściej korekta zeznania podatkowego, zapłata należnych zaliczek na podatek dochodowy i niekiedy odsetek za zwłokę.

Kredyt podatkowy w swej idei jest bardzo dobrym narzędziem optymalizacyjnym wielkość podatku dochodowego. Podatnik korzystający ze zwolnienia zyskuje bowiem nieoprocenowany pięcioletni kredyt. Skorzystanie z kredytu w przypadku małych przedsiębiorstw, często niedokapitalizowanych, to z pewnością duże ułatwienie. Niestety warunki, jakie należy spełnić, aby z kredytu móc skorzystać, oraz warunki utrzymania prawa do zwolnienia wydają się bardzo restrykcyjne, co niewątpliwie stanowi barierę do skorzystania ze zwolnienia. Co więcej, w niektórych sytuacjach utrata prawa do ulgi może skutkować dodatkowym obciążeniem dla przedsiębiorstwa w postaci zapłaty odsetek za zwłokę. Dzieje się tak wtedy,

kiedy przedsiębiorstwo traci prawo do zwolnienia w okresie od upływu terminu określonego do złożenia zeznania za rok podatkowy, w którym korzystało ze zwolnienia, do końca piątego roku podatkowego następującego po roku, w którym przedsiębiorstwo korzystało ze zwolnienia. Dlatego właśnie w okresie 2004–2006 tylko ośmiu przedsiębiorców w całym kraju zdecydowało się korzystać z możliwości niepłacenia comiesięcznych zaliczek na podatek, zaciągając kredyt podatkowy⁷³.

8.6. Optymalizacja przychodów i kosztów

Zarządzanie przychodami i kosztami w przedsiębiorstwie dotyczy głównie dwóch aspektów: minimalizacji obciążenia podatkowego przez zastosowanie odpowiedniej strategii podatkowej oraz odsuwania w czasie momentu zapłaty podatku przez zastosowanie odpowiedniej polityki wykazywania dochodu.

Z punktu widzenia podatnika dążącego do osiągnięcia wymienionych celów istotna i zarazem pierwotna w stosunku do założonych celów staje się wiedza na temat pojęcia przychodu i kosztu oraz momentu uznania (potrącalności) tych kategorii w prawie podatkowym.

Za przychody związane z działalnością gospodarczą osiągnięte w roku podatkowym uważa się należne przychody, choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat i skont⁷⁴. Zatem co do zasady, każda okoliczność wydania towaru, wykonania usługi czy wystawienia faktury spowoduje powstanie przychodu.

Uznanie przez podatnika wpływu za przychód podatkowy ma z pewnością znaczenie dla określenia podstawy opodatkowania, i tym samym wielkości podatku. Jednak nie jest wystarczające, aby zastosować odpowiednią strategię i politykę wykazywania dochodu. Ważny jest tutaj moment uznania danego przychodu za przychód w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym.

Za datę powstania przychodu uważa się dzień wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi albo częściowego wykonania usługi, nie później niż dzień⁷⁵:

---

⁷³ G. Leśniak, *Kredyt podatkowy miał pomóc firmom a okazał się klapą*, „Rzeczpospolita” 26.01.2007.

⁷⁴ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 12, ust. 3.

⁷⁵ Ibidem, art. 12, ust. 3a.

- wystawienia faktury albo
- uregulowania należności.

Generalną zasadą jest więc to, że przychód powstaje z dniem wydania określonego towaru. Transakcja ta jest zazwyczaj potwierdzana fakturą. Dla daty powstania przychodu ma ona o tyle znaczenie, iż wystawiona wcześniej niż wydanie towaru spowoduje powstanie przychodu z dniem jej wystawienia. Jeśli natomiast wystawiona zostanie po dniu wydania towaru, przychód i tak powstanie z dniem wydania towaru (por. tab. 30).

Tabela 30. Moment powstania przychodu

Sytuacja	Data powstania przychodu
zapłata lub faktura przed dniem wydania towaru	z dniem zapłaty lub wystawienia faktury
zapłata lub faktura po dniu wydania towaru	z dniem wydania towaru

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit.

W niektórych sytuacjach, szczególnie w tzw. usługach ciągłych, strony mogą ustalić, iż usługa jest rozliczana w okresach rozliczeniowych. Wtedy za datę powstania przychodu uznaje się ostatni dzień okresu rozliczeniowego określonego w umowie lub na wystawionej fakturze, nie rzadziej niż raz w roku. Zasadę tę stosuje się w szczególności do przychodów z najmu, gospodarki ściekami, energii cieplnej czy gazu.

W przypadku otrzymania przychodu z działalności gospodarczej, do którego nie stosuje się powyższych zasad, za datę powstania przychodu uznaje się dzień otrzymania zapłaty. Dotyczy to np. otrzymanych odsetek czy zwrotu kosztów sądowych.

Kolejnym elementem analizy jest pojęcie i potrącalność w czasie kosztów uzyskania przychodu.

Zgodnie z ustawami podatkowymi⁷⁶ kosztami uzyskania przychodu są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w katalogu negatywnym, a także koszty poniesione w celu zabezpieczenia lub zachowania źródła przychodów. Aby dany wydatek mógł zostać uznany za koszt uzyskania przychodu, musi spełniać następujące warunki:

- został poniesiony przez podatnika

⁷⁶ Ibidem, art. 15, ust. 1.

- ma charakter definitywny, czyli nie zostanie zwrócony
- ma związek z prowadzoną przez podatnika działalnością
- został poniesiony w celu osiągnięcia przychodów lub może mieć wpływ w przyszłości na wielkość przychodów lub też ma na celu zabezpieczenie albo zachowanie źródła przychodów
- nie jest wymieniony w katalogu negatywnym⁷⁷.

Rozliczanie kosztów w czasie (potrącalność) jest uzależnione od tego, z jakim rodzajem kosztu mamy do czynienia. Ustawodawca rozróżnia wśród kosztów uzyskania przychodów koszty o charakterze bezpośrednim i pośrednim, przypisując im odpowiedni moment zaliczenia do KUP⁷⁸. Oprócz tego wskazuje katalog kosztów, których moment uznania za KUP związany jest z faktyczną realizacją wydatku (metoda kasowa) (por. rys. 14).

Koszty uzyskania przychodów bezpośrednio związane z przychodami, poniesione w latach poprzedzających rok podatkowy oraz w roku podatkowym, są potrącalne w tym roku podatkowym, w którym osiągnięte zostały odpowiadające im przychody⁷⁹.

Koszty uzyskania przychodów bezpośrednio związane z przychodami, odnoszące się do przychodów danego roku podatkowego, a poniesione po zakończeniu tego roku podatkowego do dnia:

- sporządzenia sprawozdania finansowego, zgodnie z odrębnymi przepisami, nie później jednak niż do upływu terminu określonego do złożenia zeznania, jeżeli podatnicy są obowiązani do sporządzania takiego sprawozdania, albo
- złożenia zeznania, nie później jednak niż do upływu terminu określonego do złożenia tego zeznania, jeżeli podatnicy, zgodnie z odrębnymi przepisami, nie są obowiązani do sporządzania sprawozdania finansowego

są potrącalne w roku podatkowym, w którym osiągnięte zostały odpowiadające im przychody.

Jeżeli natomiast koszt powstanie po zamknięciu roku obrotowego w przedsiębiorstwie, a odnosi się do przychodów danego roku podatkowego, jest potrącalny, zgodnie z ustawą, w roku podatkowym następującym po roku, za który sporządzane jest sprawozdanie finansowe lub składane zeznanie.

---

⁷⁷ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 23 oraz Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16, ust. 1.

⁷⁸ Koszty uzyskania przychodu.

⁷⁹ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 15, ust. 4.

Przykład

Sytuacja I:

Podatnik nabył w 2008 r. materiały do produkcji sprzedanej w 2009 r. Zatem będzie mógł uznać wydatki z tego tytułu za KUP dopiero w 2009 r.

Sytuacja II:

Podatnik sporządził sprawozdanie finansowe za 2008 r. w lutym 2009 r. W styczniu 2009 r. otrzymał fakturę dotyczącą przychodów 2008 r. Zatem będzie mógł uznać wydatki z tego tytułu za KUP w 2008 r.

Sytuacja III:

Podatnik sporządził sprawozdanie finansowe za 2008 r. w lutym 2009 r. W marcu 2009 r. otrzymał fakturę dotyczącą przychodów 2008 r. Zatem będzie mógł uznać wydatki z tego tytułu za KUP w 2009 r.

Koszty uzyskania przychodów inne niż koszty bezpośrednio związane z przychodami są potrącalne w dacie ich poniesienia. Jeżeli koszty te dotyczą okresu przekraczającego rok podatkowy, a nie jest możliwe określenie, jaka ich część dotyczy danego roku podatkowego, w takim przypadku stanowią koszty uzyskania przychodów proporcjonalnie do długości okresu, którego dotyczą⁸⁰.

W przypadku kosztów pośrednich nie trzeba czekać z uznaniem danego kosztu za KUP do momentu pojawienia się przychodu odpowiadającemu tym kosztom. Uznać można je bowiem w dacie poniesienia, pod warunkiem, że dotyczą okresu krótszego niż rok. W przeciwnym razie należy je rozliczyć na poszczególne lata.

Przykład

Sytuacja I:

Podatnik nabył w marcu 2008 r. materiały biurowe na potrzeby działalności przedsiębiorstwa przez najbliższe 12 miesięcy. Zatem będzie mógł uznać wydatki z tego tytułu za KUP już w marcu 2008 r., przyjmując, że materiały biurowe stanowią koszt pośredni w danym przedsiębiorstwie.

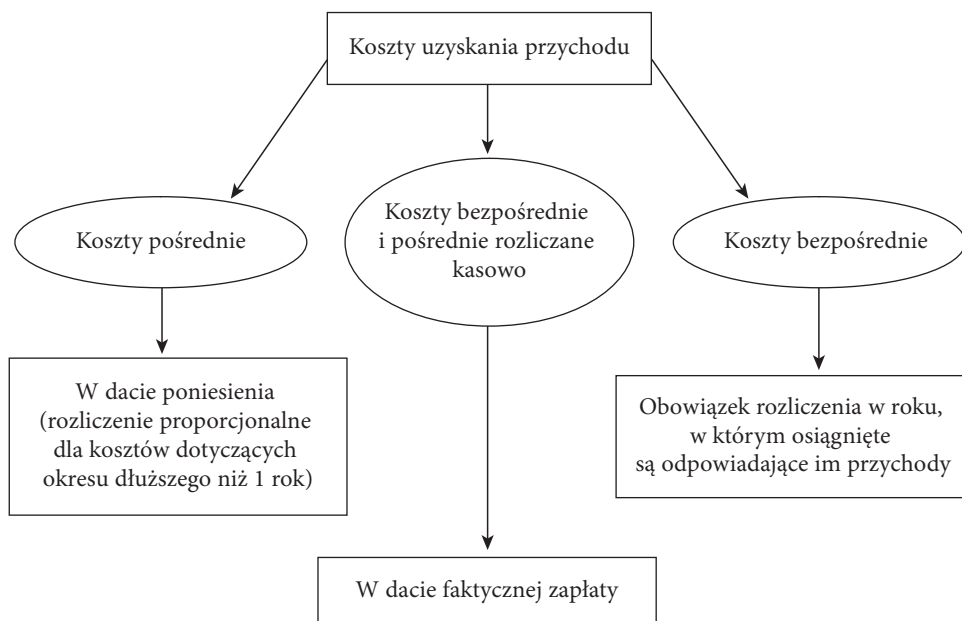
Sytuacja II:

Podatnik w 2008 r. otrzymał fakturę za trzyletnią kampanię reklamową, realizowaną w latach 2008, 2009 i 2010. Zatem w tym przypadku będzie musiał rozliczyć koszty z tego tytułu w okresie trzyletnim.

⁸⁰ Ibidem, art. 15, ust. 4d.

Ustawodawca wskazuje również takie wydatki, które mogą być uznane za koszt uzyskania dopiero wtedy, kiedy nastąpi ich faktyczna realizacja. Dotyczy to w szczególności kosztów zawartych w katalogu negatywnym. I tak na przykład koszty naliczonych odsetek od pożyczek i kredytów można zaliczyć do kosztów uzyskania dopiero wtedy, kiedy zostaną faktycznie zapłacone. Koszty wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne podatnik zaliczy do KUP tylko wtedy, gdy zostaną one faktycznie zapłacone.

Rysunek 14. Moment uznania kosztu za koszt uzyskania przychodu

Źródło: Opracowanie własne.

Dysponując wiedzą na temat pojęcia kosztów przychodów, przedsiębiorstwo może zastosować określoną strategię obniżenia podstawy opodatkowania. Do najczęściej spotykanych zalicza się strategię dochodową i strategię kosztową. Ta pierwsza odnosi się do minimalizacji dochodu do opodatkowania poprzez maksymalizację kosztów uzyskania przychodu oraz zastosowanie dostępnych ulg, np. ulgi na zakup nowych technologii, darowizn.

Strategia kosztowa polega na takim kształtowaniu poziomu kosztów uzyskania przychodów, by w zakładanym okresie zminimalizować wysokość podatku do zapłaty. Strategię tę należy rozpatrywać z dwóch punktów widzenia. Pierwszy dotyczy

przedsiębiorstwa osiągającego wysokie przychody z działalności gospodarczej, drugi – przedsiębiorstwa, które w danym okresie generuje relatywnie niskie przychody albo posiada nierozliczoną stratę z lat ubiegłych lub też korzysta z czasowego zwolnienia w podatku dochodowym.

Przy założeniu, że przedsiębiorca dąży do maksymalizacji zysku, a zatem minimalizacji wszystkich kosztów działalności przedsiębiorstwa, strategia kosztowa opiera się na maksymalizowaniu w puli wszystkich tych kosztów, które mogą być uznane za koszty uzyskania przychodów. Podatnik stosujący tę strategię będzie zatem unikał w ogóle takich kosztów, których nie zaliczy do kosztów uzyskania przychodu – głównie z katalogu negatywnego – lub będzie wszystkie wydatki próbował zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów.

Strategia ta jest często wykorzystywana przez osoby fizyczne, które do kosztów swojego przedsiębiorstwa zaliczają wydatki osobiste. O ile działanie takie mieści się w granicach prawa, wykorzystywanie tej strategii będzie legalne. Przykładem takiego zachowania jest zwiększanie kosztów amortyzacji poprzez zakup samochodu wykorzystywanego do celów działalności gospodarczej osoby fizycznej. Samochód taki służy działalności gospodarczej, ale jednocześnie zaspokaja potrzeby osobiste podatnika. Niemniej może stanowić koszt uzyskania przychodu w postaci amortyzacji, pomniejszając tym samym podstawę opodatkowania.

W drugim z rozpatrywanych przypadków strategia kosztowa polegać będzie na ograniczeniu lub zaniechaniu naliczania w danym okresie kosztów uzyskania przychodów i przesunięciu momentu wykazania kosztu podatkowego na późniejszy okres, z którym będą związane wyższe przychody. Przykładem takiego działania jest obniżenie stawek amortyzacji środków trwałych.

Drugi z elementów zarządzania przychodami i kosztami dotyczy polityki wykazywania dochodów. Polega ona na odsuwaniu momentu zapłaty podatku na przyszłe okresy poprzez wpływanie na moment rozpoznania przychodu i kosztu podatkowego. Podatnik stosujący tę politykę będzie dążył do opóźniania momentu rozpoznania przychodu i przyspieszania rozpoznania kosztu uzyskania przychodu.

Wpływ na moment powstania przychodu jest o tyle trudny, że każda okoliczność związana ze sprzedażą – wydanie towaru, wystawienie faktury, zapłata należności – powoduje powstanie przychodu i stosowny do tego obowiązek podatkowy. Dlatego dużo większy potencjał drzemie w przychodach z tytułu świadczenia usług ciągłych, gdzie podatnik może ustalić w umowie konkretny termin lub terminy płatności. I tak na przykład podatnik osiągający przychody z najmu nieruchomości

ści, ponoszący relatywnie duże koszty w drugiej połowie roku, może ustalić termin płatności na koniec roku. Dopiero wtedy powstanie przychód i obowiązek zapłaty podatku.

Kreacja terminu zapłaty podatku ma miejsce również w sytuacji przychodów powstających metodą kasową. I tak na przykład odsetki od udzielonych pożyczek będą przychodem w momencie ich kapitalizacji (zapłaty). Podatnik może więc zawrzeć taką umowę, w której ustali najlepszy dla niego termin kapitalizacji odsetek i tym samym termin powstania przychodu.

Dużo więcej możliwości w polityce wykazywania dochodów dają koszty uzyskania przychodów, a szczególnie te, których potrącalność następuje z datą ich poniesienia. Dotyczy to kosztów pośrednich oraz tych, które rozliczane są metodą kasową. W tym przypadku poniesienie kosztu oznacza potrącenie go w dacie poniesienia. Zatem podatnik sam kreuje tę datę poprzez dokonywanie odpowiednich zakupów czy realizując zapłatę.

Kreacja terminu powstania kosztu dotyczy również kosztów amortyzacji. Podatnik, wybierając odpowiednią metodę amortyzacji, może przyspieszyć powstanie kosztu, np. poprzez zastosowanie amortyzacji degresywnej czy jednorazowego odpisu amortyzacyjnego. Podatnik, planując zakupy inwestycyjne, powinien mieć na względzie powstanie kosztów. Otóż amortyzację naliczać można od miesiąca następującego po miesiącu, w którym środek trwały został przekazany do użytkowania. Jeżeli zatem podatnik kupił środek trwały w styczniu, koszt powstanie dopiero w lutym. Warto się zatem zastanowić nad zakupem pod koniec grudnia, dzięki czemu koszty powstaną dopiero w styczniu.

8.7. Optymalizacja źródeł finansowania

Rozpatrując wybór źródła finansowania, należy mieć na uwadze koszt uzyskania środków finansowych, na który składa się również koszt podatkowy. Ustawodawca rozróżnia źródła finansowania przedsiębiorstwa, przypisując im różne zasady opodatkowania. Dokonując wyboru danej formy finansowania, należy zawsze uwzględniać podatkowe skutki podjętej decyzji z punktu widzenia przedsiębiorstwa, jak również z punktu widzenia wspólników.

Dla celów niniejszej książki omówione zostaną źródła zewnętrzne, do których zaliczają się między innymi: dopłaty wspólników, podwyższenie kapitału, kredyt, leasing, pożyczki od udziałowców.

Kredyt i leasing są to formy dostępne dla wszystkich, bez względu na to, z jaką formą prawną przedsiębiorstwa mamy do czynienia. Natomiast pozostałe formy: podwyższenie kapitału zakładowego, dopłaty wspólników, pożyczki od udziałowców to formy zarezerwowane dla spółek kapitałowych. W spółkach osobowych te formy dofinansowania nie występują, ponieważ spółki te utożsamiane są z właścicielem, jako że same w sobie nie posiadają osobowości prawnej i nie mogą stanowić podmiotu podatkowego. To właściciele stanowią taki podmiot.

8.7.1. Podwyższenie kapitału zakładowego

Przychody otrzymane w związku z utworzeniem lub podwyższeniem kapitału zakładowego nie stanowią dla spółki przychodu⁸¹. Ponieważ nie ma mowy o przychodzie, spółka nie może zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów wydatków poniesionych w związku z podwyższeniem kapitału zakładowego – np. opłaty notarialne, koszty sądowe. Potwierdza to orzeczenie NSA z 2000 r.⁸². Można jednak zastanowić się, czy koszty te, mimo braku przychodu, nie wpłyną na generowanie przychodów w przyszłości. Przecież podwyższenie kapitału zakładowego jest źródłem kapitałów przedsiębiorstwa, które mają służyć rozwojowi spółki, również poprzez zwiększanie przychodów. Jeśli więc takie rozumowanie jest słuszne, wydatki takie zaliczymy do kosztów uzyskania przychodów.

Jeśli chodzi o skutki podatkowe zwiększenia kapitału zakładowego, jest to forma korzystna pod względem podatkowym, mimo że najbardziej sformalizowana dla spółki. Wymaga bowiem zmiany umowy spółki, zmiany w Krajowym Rejestrze Sadowym.

Z punktu widzenia wspólników sprawa jest nieco bardziej skomplikowana. Co do zasady, dochodem podlegającym opodatkowaniu jest dochód z udziału w zyskach osób prawnych. Jest nim dochód faktycznie otrzymany, w tym także: dochód przeznaczony na podwyższenie kapitału zakładowego⁸³. Wątpliwości budzi jednak fakt, iż udziałowiec nie otrzymuje faktycznie żadnych dochodów. Pojęcie otrzymania należy jednak rozumieć szerzej. Owo otrzymanie może mieć charakter przysporzenia w postaci zwiększenia wartości posiadanych udziałów⁸⁴.

---

⁸¹ Ibidem, art. 12, ust. 4, pkt 4.

⁸² Wyrok z 1 marca 2000 r., sygn. akt I SA/Wr 2285/98 (niepublikowany).

⁸³ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 10, ust. 1, pkt 4.

⁸⁴ Pismo Lubuskiego Urzędu Skarbowego z 4 lipca 2004 r., Nr I-3/423/33/SK/2004.

Pytanie pojawia się również w związku ze źródłem podwyższenia kapitału zakładowego – czy jest to podwyższenie z innych kapitałów spółki, czy też z wypracowanego zysku. W tej sprawie można posiłkować się orzeczeniami NSA z 2002 r. i 2005 r. W wyroku z 2002 r.⁸⁵ Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że „podwyższenie kapitału zakładowego wywołuje obowiązek podatkowy u udziałowców tylko wtedy, gdy przenoszony kapitał zapasowy będący źródłem podwyższenia pochodził z nierozliczonych zysków”. Oznacza to, że jeśli kapitał zapasowy pochodził z innych źródeł, np. agio emisyjnego – obowiązek podatkowy nie powstanie.

Z drugiej jednak strony w wyroku z 2005 r. możemy przeczytać, że „każde podwyższenie kapitału zakładowego ze środków własnych spółki spowoduje powstanie obowiązku podatkowego po stronie udziałowców. Nie jest przy tym istotne, w jaki sposób został utworzony kapitał zapasowy – czy pochodzi on z agio emisyjnego, czy z wypracowanego przez spółkę zysku”⁸⁶.

Podsumowując: podwyższenie kapitału zakładowego jest dla spółki neutralne podatkowo, natomiast dla udziałowca wiąże się z obowiązkiem podatkowym.

8.7.2. Dopłaty wspólników

Dopłaty wspólników jest to swoista forma dokapitalizowania spółki, zarezerwowana dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Polega na wniesieniu środków pieniężnych przez wszystkich wspólników. Środki te nie powiększają jednak kapitału zakładowego.

Procedura wnoszenia dopłat została uregulowana w kodeksie spółek handlowych, w którym przewidziano, iż umowa spółki może zobowiązać wspólników do dopłat w granicach wysokości oznaczonej liczbowo w stosunku do udziału oraz to, że dopłaty powinny być nakładane i uiszczane przez wspólników proporcjonalnie do ich udziałów⁸⁷. Należy tutaj podkreślić, że dopłaty wspólników nie mają charakteru pożyczki (por. tab. 31).

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych⁸⁸ dopłaty nie stanowią dla spółki przychodu, pod warunkiem, że ich wniesienie następuje w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach. A to oznacza, że podatek nie

⁸⁵ Wyrok z 5 lipca 2002 r., sygn. akt I SA/Kr 1625/2000 (publikowany POP 2003/2/45).

⁸⁶ Wyrok z 20 stycznia 2005 r., sygn. akt 1065/04.

⁸⁷ KSH, art. 177.

⁸⁸ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 12, ust. 4, pkt 11.

wystąpi, jeżeli w umowie spółki jest wyraźny zapis o możliwości wnoszenia dopłat przez wspólników.

Z punktu widzenia wspólnika wniesienie dopłat nie powoduje powstania ani kosztu, ani kreacji prawa do dywidendy. W sytuacji gdy dopłaty nie są potrzebne do pokrycia straty, mogą być zwrócone wspólnikom. Również i wtedy nie powodują obowiązku podatkowego, z jednym wyjątkiem. Jeżeli zwracane dopłaty przekraczają kwoty nominalne wniesionych uprzednio dopłat, zatem wspólnik dostaje pewnego rodzaju wynagrodzenie, różnicę tę należy wykazać po stronie wspólnika jako przychód podlegający opodatkowaniu. Różnica między zwróconą dopłatą i jej nominalną wartością w dniu wniesienia nie będzie jednak kosztem dla wypłacającej ją spółki.

Tabela 31. Pożyczka a dopłaty wspólników

Dopłaty	Pożyczka
<ul style="list-style-type: none"> • mogą być wniesione, jeżeli zostało to przewidziane w umowie spółki • są nakładane na wszystkich wspólników proporcjonalnie do posiadanych udziałów • charakter przymusowy • charakter zwrotny lub bezzwrotny • brak wynagrodzenia za przekazanie dopłaty 	<ul style="list-style-type: none"> • może być zaciągnięta bez żadnych ograniczeń • pożyczka może być udzielona spółce tylko przez jednego udziałowca albo przez wszystkich • brak przymusu • charakter zwrotny • wynagrodzenie w postaci odsetek na poziomie rynkowym

Źródło: Opracowanie własne.

Oceniając podatkowe skutki wnoszenia dopłat przez wspólników, należy stwierdzić, że jest to forma opłacalna zarówno dla spółki, jak i wspólników. Jedynym niekorzystnym rozwiązaniem jest opodatkowanie wynagrodzenia za wniesienie dopłat i brak możliwości zaliczenia tego wynagrodzenia do kosztów uzyskania przychodów w spółce.

8.7.3. Pożyczki od udziałowców

Pożyczki od udziałowców nie stanowią przychodu ani kosztu dla spółki i jej udziałowców. Dopiero skapitalizowane odsetki stanowią koszt dla spółki i przychód dla udziałowca. Pożyczki od udziałowców mogłyby być doskonałą, pod względem podatkowym, formą dokapitalizowania spółki, gdyby można było ustalać wysokość oprocentowania od takich pożyczek na poziomie takim, jaki się chce, i gdyby w całości stanowiły one koszt uzyskania przychodu. Jednak działanie takie mogłoby skłaniać do wykorzystywania pożyczki jako podstawowego instrumentu finanso-

wania spółki zamiast podnoszenia kapitału zakładowego. Dzięki temu udziałowiec czerpałby przychód, a spółka zaniżała podstawę opodatkowania poprzez zaliczanie dużej masy odsetek od udzielonej pożyczki.

Aby wyeliminować takie sytuacje, ustawodawca wprowadził zapis art. 11, który nakazuje podmiotom powiązanim stosować takie oprocentowanie, jakie podmioty niezależne zastosowałyby na podobny okres w podobnych warunkach rynkowych.

Kolejnym obwarowaniem zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów odsetek od pożyczek od podmiotów powiązanych są przepisy o niedostatecznej kapitalizacji. Przepisy o niedostatecznej kapitalizacji mają na celu wyeliminowanie sytuacji finansowania spółki środkami pochodzącymi od znaczących udziałowców lub spółek siostrzanych w formie pożyczkowej. Ustawodawca wyraźnie wskazuje, jakie są to sytuacje. Do kosztów uzyskania przychodów nie zalicza się odsetek od pożyczek (kredytów) udzielonych spółce przez jej udziałowca (akcjonariusza) posiadającego nie mniej niż 25% udziałów (akcji) tej spółki albo udziałowców (akcjonariuszy) posiadających łącznie nie mniej niż 25% udziałów (akcji) tej spółki, jeżeli wartość zadłużenia spółki wobec udziałowców (akcjonariuszy) tej spółki posiadających co najmniej 25% udziałów (akcji) i wobec innych podmiotów posiadających co najmniej 25% udziałów w kapitale takiego udziałowca (akcjonariusza) osiągnie łącznie trzykrotność wartości kapitału zakładowego spółki – w części, w jakiej pożyczka (kredyt) przekracza tę wartość zadłużenia, określoną na dzień zapłaty odsetek. Przepisy te stosuje się odpowiednio do spółdzielni, członków spółdzielni oraz funduszu udziałowego takiej spółdzielni⁸⁹.

Do kosztów uzyskania przychodów nie zalicza się również odsetek od pożyczek (kredytów) udzielonych przez spółkę innej spółce, jeżeli w obu tych podmiotach ten sam udziałowiec (akcjonariusz) posiada nie mniej niż po 25% udziałów (akcji), a wartość zadłużenia spółki otrzymującej pożyczkę (kredyt) wobec udziałowców (akcjonariuszy) tej spółki posiadających co najmniej 25% jej udziałów (akcji) i wobec innych podmiotów posiadających co najmniej 25% udziałów w kapitale tych udziałowców (akcjonariuszy) oraz wobec spółki udzielającej pożyczki (kredytu) osiągnie łącznie trzykrotność wartości kapitału zakładowego spółki – w części, w jakiej pożyczka (kredyt) przekracza tę wartość zadłużenia, określoną na dzień zapłaty odsetek. Przepisy te stosuje się odpowiednio do spółdzielni, członków spółdzielni oraz funduszu udziałowego takiej spółdzielni⁹⁰.

⁸⁹ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16, ust. 1, pkt 60.

⁹⁰ Ibidem, art. 16, ust. 1, pkt 61.

Z zapisu ustawy wypływa kilka wniosków. Po pierwsze, do kosztów uzyskania przychodów spółka nie może zaliczyć tylko tych odsetek, które dotyczą pożyczki udzielonej przez podmioty powiązane bezpośrednio z pożyczkobiorcą, i tylko wtedy, kiedy zadłużenie wobec podmiotów powiązanych bezpośrednio i pośrednio z pożyczkobiorcą przekroczy 3-krotność kapitału zakładowego pożyczkobiorcy w dniu zapłaty odsetek.

Ustawodawca definiuje pojęcia podmiotu udzielającego pożyczki, podmiotów wobec których ustalane jest zadłużenie, pożyczki oraz kapitału zakładowego. Brak jest niestety zdefiniowanego w ustawie pojęcia zadłużenia. Jednak jak wynika z wyjaśnień Ministerstwa Finansów, należy tutaj zastosować szerokie określenie zadłużenia, a więc zadłużenie krótko- i długoterminowe (por. tab. 32)⁹¹.

Odsetki niestanowiące kosztów uzyskania przychodu u pożyczkobiorcy można wyliczyć na podstawie wzoru 3.

Wzór 3:

$$\frac{[Z - (3 \cdot KZ)] \cdot WO}{P}$$

gdzie:

Z – zadłużenie,

KZ – kapitał zakładowy pożyczkobiorcy,

P – pożyczka,

WO – wypłacone odsetki.

Przy czym wzór ten można stosować wyłącznie wtedy, kiedy spełniony jest warunek: $P > [Z - (3 \cdot KZ)]$. Jeżeli nie jest spełniony ten warunek, całość odsetek nie stanowi kosztów uzyskania przychodu.

Przykład

Spółka S2, należąca do grupy kapitałowej (por. schemat), której kapitał zakładowy równy jest 20 mln zł, chce zaciągnąć pożyczkę na kwotę 80 mln zł. Pożyczyła od dwóch spółek grupy kapitałowej:

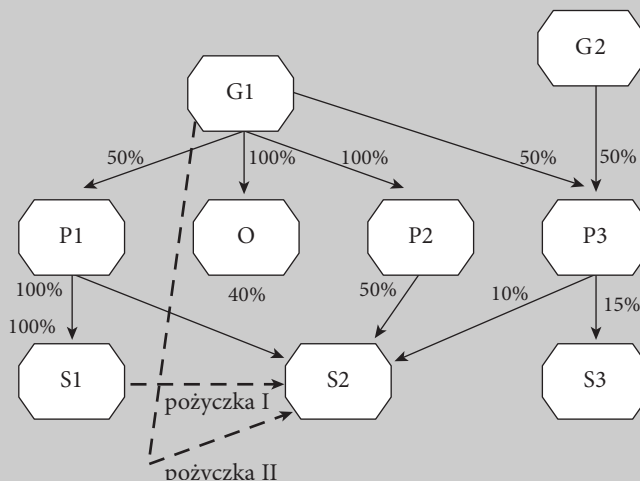
G1 – kwotę 45 mln zł (odsetki od tej kwoty – 4 mln zł),

S1 – kwotę 35 mln zł (odsetki od tej kwoty – 3 mln zł).

⁹¹ Ministerstwo Finansów stoi na stanowisku, że „w przepisach tych jest mowa o zadłużeniu a nie zadłużeniu z jakiegoś jednego określonego tytułu. Z tego też względu przepis znajduje zastosowanie w przypadkach wypłaty odsetek od pożyczek, kiedy zadłużenie spółki z jakiegokolwiek tytułu przekroczy odpowiedni poziom, określony na dzień zapłaty odsetek od pożyczki”, pismo z 17.03.2000 r.

Oprócz tego wykazuje zadłużenie z tytułu dostaw towarów i usług wobec podmiotu P1 na kwotę 5 mln zł.

Schemat struktury grupy kapitałowej

Źródło: Opracowanie własne.

Pożyczka od spółki G1 nie podlega przepisom o niedostatecznej kapitalizacji, ponieważ została zaciągnięta od podmiotu powiązanego pośrednio. Zatem odsetki od takiej pożyczki stanowią w całości koszty uzyskania przychodu. Ograniczeniu podlegać będą natomiast odsetki od spółki siostrzanej – S1 – z uwagi na spełnienie warunku, że ten sam udziałowiec (akcjonariusz) posiada nie mniej niż po 25% udziałów (akcji) w obu tych podmiotach (pożyczkodawcy i pożyczkobiorcy).

Pierwszym krokiem zmierzającym do wyliczenia odsetek niestanowiących kosztów uzyskania przychodu jest określenie kwoty zadłużenia, pamiętając, że zadłużenie określa się wobec wszystkich podmiotów powiązanych pośrednio i bezpośrednio spełniających warunek posiadanych udziałów w kapitale pożyczkobiorcy. W tym przypadku wynosi ono 85 mln zł.

Zatem odsetki niestanowiące kosztów uzyskania przychodu wynoszą 2,14 mln zł, co wynika z podstawienia do wzoru 3.

$$\frac{[85 - (3 \cdot 20)] \cdot 3}{35}$$

Tabela 32. Pojęcia niedostatecznej kapitalizacji

Podmioty, które udzielają pożyczki (te, wobec których stosuje się ograniczenie zaliczenia do KUP wypłaconych odsetek)	<ul style="list-style-type: none"> • wspólnik posiadający bezpośrednio nie mniej niż 25% udziałów pożyczkobiorcy • wspólnicy posiadający bezpośrednio łącznie nie mniej niż 25% udziałów pożyczkobiorcy • inna spółka (tzw. spółka siostra), jeśli w jej kapitale i w kapitale pożyczkobiorcy inny podmiot posiada nie mniej niż 25% udziałów
Podmioty powiązane (te podmioty, które brane są pod uwagę przy ustalaniu zadłużenia pożyczkobiorcy)	<ul style="list-style-type: none"> • wspólnicy pożyczkobiorcy, którzy posiadają nie mniej niż 25% udziałów pożyczkobiorcy • podmioty posiadające nie mniej niż 25% udziałów w kapitale wspólników wymienionych wyżej • udzielająca pożyczki spółka siostra, jeśli w jej kapitale i w kapitale pożyczkobiorcy inna spółka posiada nie mniej niż 25% udziałów (tylko w przypadku gdy pożyczki udziela spółka siostra)
Pożyczka	każda umowa, w której dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy; przez pożyczkę tę rozumie się także emisję papierów wartościowych o charakterze dłużnym, depozyt nieprawidłowy lub lokatę
Kapitał zakładowy	wartość funduszu udziałowego w spółdzielni lub kapitału zakładowego spółki określa się bez uwzględnienia tej części tego funduszu lub kapitału, jaka nie została na ten fundusz lub kapitał faktycznie przekazana lub jaka została pokryta wierzytelnościami z tytułu pożyczek (kredytów) oraz z tytułu odsetek od tych pożyczek (kredytów), przysługujących członkom wobec tej spółdzielni lub udziałowcom (akcjonariuszom) wobec tej spółki, a także wartościami niematerialnymi lub prawnymi, od których nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych zgodnie z art. 16a–16m

Źródło: Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16, ust. 1, pkt 60, 61 oraz 16 ust. 7 i 7b.

Niedostateczna kapitalizacja jest z pewnością pewnym ograniczeniem w zmniejszeniu podstawy opodatkowania, jednak w przypadku faktycznego zagrożenia zastosowaniem jej przepisów warto się zastanowić na pewnych działaniach optymalizacyjnych, do których można zaliczyć⁹²:

- odpowiednie podwyższenie kapitału zakładowego
- zmniejszenie zadłużenia na dzień spłaty odsetek
- zaciągnięcie pożyczek od podmiotów powiązanych pośrednio.

⁹² S. Kudert, M. Jamroży, *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 85.

8.7.4. Leasing a kredyt

Zakup środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych jest procesem wymagającym zaangażowania dużych środków finansowych. Przedsiębiorcy rozpoczynający proces inwestycyjny mogą angażować własne środki lub skorzystać z zewnętrznych źródeł finansowania – z leasingu lub kredytu. O tym, jakiego wyboru dokonać, decydują z pewnością względy finansowe – koszt kredytu i leasingu. Niewątpliwie jednym z elementów analizy wyboru konkretnej formy są względy podatkowe.

Zakup majątku na kredyt skutkuje zmniejszeniem podstawy opodatkowania poprzez zaliczenie odsetek od kredytu do kosztów uzyskania przychodu oraz amortyzację zakupionych środków trwałych.

Należy mieć tutaj na względzie fakt, iż nie zawsze kosztem uzyskania przychodu jest pełna amortyzacja, to znaczy liczona od wartości początkowej środka trwałego. Ustawodawca wprowadza w tym zakresie pewne ograniczenia, jeśli chodzi o amortyzację samochodów osobowych. Definicja samochodu osobowego w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych pokrywa się z definicją dla celów VAT. Zgodnie z ustawą nie uważa się za koszty uzyskania przychodu odpisów z tytułu zużycia samochodu osobowego w części ustalonej od wartości samochodu przewyższającej równowartość 20 000 euro przeliczonej na złote według ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski kursu średniego euro z dnia przekazania samochodu do używania⁹³. Jeżeli samochód nie spełnia warunków do uznania go za samochód osobowy, odpisy z tytułu używania takiego samochodu w całości stanowią koszt uzyskania przychodu.

Pewną alternatywą dla kredytu jest leasing, potocznie nazywany leasingiem operacyjnym⁹⁴. Uregulowania w tym zakresie zostały zawarte w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych⁹⁵ oraz w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych⁹⁶.

Umowa leasingu to umowa nazwana, uregulowana w kodeksie cywilnym, a także inna umowa, na mocy której jedna ze stron (finansujący) oddaje drugiej stronie, zwanej dalej korzystającym, do odpłatnego używania albo używania i pobierania pożytków na warunkach określonych w ustawie podlegające amortyzacji środki

⁹³ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 16, ust. 1, pkt 4.

⁹⁴ Inne warianty umów leasingowych zostały pominięte w książce z uwagi na znikome korzyści podatkowe ich zastosowania.

⁹⁵ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 23a–23l.

⁹⁶ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op.cit., art. 17a–17l.

trwałe lub wartości niematerialne i prawne, a także grunty. Ustawa podatkowa narzuca pewne warunki, jakie musi spełniać umowa leasingowa:

- musi być zawarta na czas oznaczony, stanowiący co najmniej 40% normatywnego okresu amortyzacji, jeżeli jej przedmiotem są podlegające odpisom amortyzacyjnym rzeczy ruchome lub wartości niematerialne i prawne, albo na co najmniej 10 lat, jeżeli jej przedmiotem są podlegające odpisom amortyzacyjnym nieruchomości, oraz
- suma ustalonych w niej opłat, pomniejszona o VAT, odpowiada co najmniej wartości początkowej środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych.

Zastosowanie leasingu zmniejsza podstawę opodatkowania poprzez zaliczenie do kosztów uzyskania przychodu całej opłaty leasingowej. Bez znaczenia tutaj pozostaje, czy ustawodawca wprowadza ograniczenia zaliczania do kosztów uzyskania przychodu odpisów amortyzacyjnych, czy też nie, ponieważ środek trwały pozostaje w ewidencji finansującego, a więc korzystający nie dokonuje odpisów amortyzacyjnych. I chociaż wartość środka trwałego, np. samochodu osobowego, jest wliczona w opłaty leasingowe, całość tych opłat stanowi koszt uzyskania przychodu u korzystającego.

Jeśli porównamy kredyt i leasing, ten drugi jest z reguły droższą formą finansowania. Z drugiej jednak strony pozwala na większe zmniejszenie podstawy opodatkowania poprzez zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów całości opłat bez względu na wartość środka trwałego. Ma to ogromne znaczenie w przypadku zakupu samochodów osobowych. I w tym sensie w ostatecznym rozrachunku uwzględniającym korzyści podatkowe może okazać się formą atrakcyjniejszą pod względem finansowym.

Przykład

Przedsiębiorca zamierza nabyć samochód osobowy o wartości netto 100 000 zł. Rozpatruje dwie możliwości: zakup samochodu na dwuletni kredyt lub zakup z wykorzystaniem leasingu operacyjnego (okres leasingu – 2 lata). Koszty obydwu form zostały zamieszczone w tabeli.

Charakterystyka zakupu samochodu na kredyt i leasing

	Kredyt	Leasing
Koszt zakupu netto	100 000 zł	100 000 zł
Odsetki	20 000 zł	–
Suma opłat leasingowych		124 000 zł

Z tabeli wynika, iż koszt zakupu samochodu na kredyt wyniesie 120 000 zł, a przy zastosowaniu leasingu – 124 000 zł. Analiza nie kończy się jednak w tym miejscu, ponieważ należy sprawdzić, które wydatki stanowią koszt uzyskania przychodu w obydwu formach i jaki ma to wpływ na rzeczywisty koszt zakupu samochodu w analizowanych formach finansowania.

Analiza korzyści podatkowych przy zastosowaniu kredytu i leasingu

Koszt uzyskania przychodu	Kredyt	Leasing
Odsetki	20 000 zł	–
Amortyzacja	80 000 zł ^a	–
Suma opłat leasingowych	–	124 000 zł
Suma	100 000 zł	124 000 zł
Oszczędność podatkowa	$19\% \cdot 100\,000\text{ zł} = 19\,000\text{ zł}$	$19\% \cdot 124\,000\text{ zł} = 23\,560\text{ zł}$
Rzeczywisty koszt zakupu samochodu	$120\,000\text{ zł} - 19\,000 = \mathbf{101\,000\text{ zł}}$	$124\,000\text{ zł} - 23\,560\text{ zł} = \mathbf{100\,440\text{ zł}}$

^a Kurs euro z dnia przekazania samochodu do używania wyniesie 4 zł.

Jak wynika z tabeli, rzeczywisty koszt zakupu samochodu w leasingu jest niższy. Wynika to przede wszystkim z tego, iż całość opłat leasingowych stanowi koszt uzyskania przychodu. Natomiast w kredycie ograniczeniu podlega zaliczenie do kosztów uzyskania przychodu amortyzacji samochodu osobowego. W wyniku tego ograniczenia zaliczyć do KUP można wyłącznie odpisy od równowartości 20 000 euro, w tym przypadku będzie to 80 000 zł.

Zakończenie

Jak wykazano w niniejszym opracowaniu, zarządzanie podatkami powinno opierać się na gruntownej znajomości przepisów podatkowych. Dlatego podatnik powinien na bieżąco śledzić zmiany w prawie podatkowym, interpretacjach podatkowych i orzecznictwie. Jest to istotne z kilku powodów. Po pierwsze, znajomość norm prawnych w zakresie podatków minimalizuje ryzyko podatkowe, po drugie dlatego, że źródłem rozwiązań podatkowych służących minimalizacji kosztów podatkowych są przede wszystkim ustawy podatkowe. Efektywne zarządzanie podatkami to przede wszystkim trafne podejmowanie decyzji w zakresie wyboru konkretnych rozwiązań podatkowych gwarantujących minimalizację kosztów podatkowych. Decyzje te powinny być podejmowane na podstawie obiektywnych przesłanek ilościowych – odpowiednich wyliczeń.

W książce zaprezentowano wiele instrumentów podatkowych, których zastosowanie może wpłynąć na wielkość płaconego podatku. Podatnik ma w wielu sytuacjach wybór zastosowania różnych metod określania jakiegoś elementu konstrukcyjnego podatku (np. podmiotu, przedmiotu opodatkowania itp.). Ważne jest po pierwsze, aby zdawał sobie z tego sprawę, po drugie zaś, by dokonał analizy pozwalającej na wybór tej metody, która gwarantuje mu najniższy podatek przy akceptowanym poziomie ryzyka podatkowego. Nie da się bowiem wskazać rozwiązania optymalnego dla wszystkich. To, co dla jednego podatnika jest opłacalne, np. amortyzacja degresywna, dla innego może być rozwiązaniem gorszym. Dlatego każdy przypadek wymaga indywidualnego podejścia, uwzględniającego

specyfikę działalności konkretnego przedsiębiorstwa lub funkcjonowania osoby fizycznej.

Analiza rozwiązań podatkowych służących optymalizacji podatkowej powinna stać się nieodłącznym elementem szeroko pojętego zarządzania finansami przedsiębiorstw i zarządzania finansami osobistymi. Pomijanie aspektu podatkowego w optymalizacji kosztów sprawia, że analiza taka jest niewiarygodna i nie odzwierciedla prawdziwego obrazu sytuacji finansowej podatnika.

Nauki związane z szeroko pojętym zarządzaniem najczęściej dotyczą przedsiębiorstw. I faktycznie, instrumenty zarządzania podatkami dotyczą w większości przypadków podatników prowadzących działalność gospodarczą. Nie oznacza to jednak, że pozostali podatnicy – osiągający przychody z innych źródeł – nie mogą optymalizować swoich obciążeń podatkowych. Wręcz przeciwnie. Jak wykazano w toku analizy, istnieje bardzo wiele narzędzi optymalizacyjnych skierowanych do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Warto o tym pamiętać i nie pozostawać biernym w stosunku do rosnących podatków i obciążeń poza-podatkowych.

Bibliografia

- Bartosiewicz A., Kubacki R., *Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych: komentarz*, Difin, Warszawa 2006.
- Biedacha A., *Jednorazowa amortyzacja to sposób na wyższe koszty*, „Rzeczpospolita” 31.05.2007.
- Dymek M., *Optymalizacja podatkowa, czyli jak oszczędzić na podatku dochodowym od osób prawnych*, ODDK, Gdańsk 2006.
- Gomułowicz A., Małecki J., *Podatki i prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa 2006.
- Górczak K., *Akademia podatnika*, „Gazeta Prawna” 10.04.2007.
- Jędrzejewska K., *Nie każdy sposób na zmniejszenie podatku w spółce komandytowej jest skuteczny*, „Rzeczpospolita” 27.09.2007.
- Kubacki R., *Leksykon podatku dochodowego od osób fizycznych*, Unimex, Wrocław 2006.
- Kudert S., Jamróży M., *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007.
- Leśniak G., *Kredyt podatkowy miał pomóc firmom, a okazał się klapą*, „Rzeczpospolita” 26.01.2007.
- Leśniak G., *Pierwsze porozumienie cenowe z fiskusem*, „Rzeczpospolita” 27.12.2006.
- Leśniak G., *Transakcje będą bezpieczniejsze*, „Rzeczpospolita” 28.11.2005.
- Lewandowska I., *Prawo do legalnego unikania podatku*, „Rzeczpospolita” 12.05.2004.
- Majkowska M., *Jak przedsiębiorca może ubiegać się o ulgi w spłacie podatków*, „Gazeta Prawna” 3.09.2007.
- Matyszewska E., *Jest już pierwsze porozumienie cenowe*, „Gazeta Prawna” 10.01.2007.
- Matyszewska E., *Każdy pakiet przychód*, „Gazeta Prawna” 9.11.2007.
- Matyszewska E., *Najwięcej pytań zgłaszają przedsiębiorcy*, „Gazeta Prawna” 2–4.11.2007.

- Matyszewska E., *Podatnicy zadali ponad 120000 pytań*, „Gazeta Prawna” 8.01.2007.
- O nowy ład podatkowy w Polsce*, red. J. Ostaszewski, SGH, Warszawa 2007.
- Podatek dochodowy od osób fizycznych: rok 2006*, red. J. Marciniuk, C.H. Beck, Warszawa 2006.
- Podatki 2006 meritum*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006.
- Podatki 2008 meritum*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008.
- Prawo podatkowe przedsiębiorców*, t. 2, red. H. Litwińczuk, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2007.
- Skwirowski P., *Elektroniczne PIT-y tylko dla wybranych*, „Gazeta Wyborcza” 25.10.2007.
- Tomaszewski K., *Stawka zależy od uzyskanego przychodu*, „Gazeta Prawna” 5.01.2007.
- Wereszczyńska E., *Można legalnie płacić niższe podatki*, „Gazeta Prawna” 19.10.2006.
- Wojda A., *Jednorazowa amortyzacja musi się zmieścić w limicie pomocy publicznej*, „Rzeczpospolita” 05.11.2007.
- Wyrzykowska A., *Optymalizacja VAT. Jak obniżyć swoje obciążenia podatkowe*, ODDK, Gdańsk 2006.

Dokumenty

- Pismo Ministerstwa Finansów z 17 lutego 1998 r. (sygn. NK4-0114-1/98).
- Pismo Ministerstwa Finansów z 3 lipca 2001 r. (nr GN 8/KK/150/2001).
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu Wspólnotowego do pomocy de minimis.
- Pismo Lubuskiego Urzędu Skarbowego z 4 lipca 2004 r. (Nr I-3/423/33/SK/2004).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 97, poz. 970 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 25 maja 2005 r. w sprawie zwrotu podatku niektórym podatnikom, zaliczkowego zwrotu podatku, wystawiania faktur, sposobu ich przechowywania oraz listy towarów i usług, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 95, poz. 798 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 22 maja 2007 r. w sprawie udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na szkolenia (Dz.U. nr 93, poz. 622).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 20 czerwca 2007 r. w sprawie udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. nr 110, poz. 758).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 11 września 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków

- udzielania niektórych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych stanowiących pomoc publiczną na restrukturyzację (Dz.U. nr 179, poz. 1266).
- Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. nr 16, poz. 94 z późn. zm.).
- Ustawa z 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. nr 29, poz. 154 z późn. zm.).
- Ustawa z 4 lipca 1991 r. o stosunku państwa do Polskiego Autokefalicznego kościoła Prawosławnego (Dz.U. nr 66, poz. 287 z późn. zm.).
- Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. nr 14, poz. 176 z późn. zm.).
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. nr.54, poz. 654 z późn. zm.).
- Ustawa z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2003, nr 207, poz. 2016, z późn. zm.).
- Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. 2005, nr 8, poz. 60 z późn. zm.).
- Ustawa z 13 października 1998 r. O systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 137, poz. 887 z późn. zm.).
- Ustawa z 20 listopada 1998 r. O zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. nr 144, poz. 930 z późn. zm.).
- Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 54, poz. 535 z późn. zm.).
- Ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t.j. Dz.U. 2007, nr 59, poz. 404).
- Ustawa z 2 lipca 2004 r. O swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. nr 173, poz. 1807 z późn. zm.).
- Ustawa z 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz.U. nr 238, poz. 2390 i nr 273, poz. 2703 oraz 2005, nr 85, poz. 727 i nr 179, poz. 1484).
- Ustawa z 29 sierpnia 2005 r. o zwrocie osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym (Dz.U. 2005, nr 177, poz. 1468).
- Wyrok NSA z 20 września 2000 r. sygn. akt I SA/Wr 1540/99 (niepublikowany).
- Wyrok NSA z 10 stycznia 2001 r. sygn. akt III SA 1037/00 (niepublikowany).
- Wyrok NSA z 16 stycznia 2003 r. sygn. akt SA/Sz 945/01 (publikowany w POP z 2004 r. nr 4, poz. 88).
- Wyrok SN z 14 lutego 2001 r., I PKN 256/00, OSNP z 2002 r. nr 23, poz. 564.
- Wyrok z 1 marca 2000 r., sygn. Akt I SA/Wr 2285/98 (niepublikowany).
- Wyrok z 5 lipca 2002 r., sygn. Akt I SA/Kr 1625/2000 (publikowany POP 2003/2/45).
- Wyrok z 20 stycznia 2005 r., sygn. Akt 1065/04.

